

EUROOPAN KESKUSPANKKI

EUROJÄRJESTELMÄ

EUROOPAN KESKUSPANKKI

BCE ECB EZB EKT EKP

**HISTORIA,
ROOLI JA
TEHTÄVÄT**

**HANSPETER K. SCHELLER
TOINEN, TARKISTETTU
PAINOS 2006**

EUROOPAN KESKUSPANKKI

EUROJÄRJESTELMÄ

EUROOPAN KESKUSPANKKI

© BCE ECB EZB EKT EKP

**HISTORIA,
ROOLI JA
TEHTÄVÄT**

**HANSPETER K. SCHELLER
TOINEN, TARKISTETTU
PAINOS 2006**

© Euroopan keskuspankki, 2006

Käyntiosoite

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Postiosoite

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Puhelinnumero

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.int>

Faksi

+49 69 1344 6000

Teleksi

411 144 ecb d

Kaikki oikeudet pidätetään. Kopiointi on sallittu opetuskäyttöön ja ei-kaupallisiin tarkoituksiin, kunhan lähde mainitaan.

Kuvat: Claudio Hils, Martin Joppen, Robert Metsch ja Martin Starl, Euroopan yhteisö, Euroopan parlamentti, Kansainvälinen valuuttarahasto.

Teoksen tiedot perustuvat 30.9.2006 käytettävissä olleisiin tietoihin.

ISBN 978-92-899-0218-2 (verkkojulkaisu)

SISÄLLYS

LYHENTEET	8
ESIPUHE	9
KIITOKSET	11
JOHDANTO	12
LUKU 1	
EMU, EKP ja euro	15
1.1 Kehitys kohti talous- ja rahaliittoa ja euroa	15
1.1.1 Ensimmäiset askeleet kohti rahatalouden yhdentymistä	15
1.1.2 Euroopan valuuttajärjestelmä ja Euroopan yhtenäisasiakirja	19
1.1.3 Sopimus Euroopan unionista	20
1.1.4 Talous- ja rahaliiton toteuttaminen ja euron käyttöönotto	22
1.2 Talous- ja rahaliiton oikeusperusta ja erityispiirteet	28
1.2.1 Oikeusperusta	28
1.2.2 Erityispiirteet	30
LUKU 2	
Keskuspankkitoiminta talous- ja rahaliitossa: oikeudelliset, institutionaaliset ja organisatoriset näkökohdat	41
2.1 EKP, EKPJ ja eurojärjestelmä	41
2.1.1 EKPJ ja eurojärjestelmä yhdyssiteenä EKP:n ja kansallisten keskuspankkien välillä	42
2.1.2 EKP yhteisön lainsäädäntöön perustuvana erityisorganisaationa	43
2.1.3 Euroalueen kansalliset keskuspankit kiinteänä osana eurojärjestelmää	44
2.1.4 Euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit	44
2.2 Tavoitteet	45
2.2.1 Hintavakaus ensisijaisena tavoitteena	45
2.2.2 Yleisen talouspolitiikan tukeminen	46
2.2.3 Avoimen markkinatalouden periaate	47
2.3 Perustamissopimuksen mukainen tehtävienjako	47
2.3.1 Eurojärjestelmän perustehtävät	48
2.3.2 Muut tehtävät	49
2.4 Keskitetty päätöksenteko ja hajautettu toiminta	49
2.5 EKP:n rooli eurojärjestelmässä	51
2.5.1 EKPJ:n ja eurojärjestelmän tärkeimmät päätöksentekoelementit	51
2.5.2 Päätösten yhdenmukainen toteuttaminen	63
2.5.3 EKP:n säädösvalta	69
2.5.4 EKP:n neuvoo-antava toiminta	70

2.5.5	Julkisen sektorin keskuspankkirahoitusta ja erityisoikeuksia koskevien kieltojen noudattamisen valvominen	74
2.5.6	EMIltä peräisin olevien tehtävien hoitaminen	74

LUKU 3

EKP:n politiikka ja eurojärjestelmän toiminta	77	
3.1	Rahapolitiikan harjoittaminen	77
3.1.1	Teoreettinen pohja	77
3.1.2	EKP:n rahapolitiikan strategia	80
3.1.3	Rahapoliittiset operaatiot	86
3.2	Ulkoiset toimet	90
3.2.1	Valuuttaoperaatiot	91
3.2.2	Valuuttavarantojen hoito	93
3.3	Maksu- ja selvitysjärjestelmät	98
3.3.1	Maksujärjestelmäpalvelujen ja arvopaperikaupan selvityspalvelujen tarjoaminen	99
3.3.2	Maksujärjestelmien ja arvopaperien selvitysjärjestelmien yleisvalvonta	102
3.4	Eurosetelit ja -kolikot	103
3.5	Tilastotietojen kerääminen ja tilastojen laatiminen	109
3.6	Taloudellinen tutkimus	111
3.7	EKP:n rooli luottolaitosten toiminnan ja rahoitusjärjestelmän vakauden valvonnassa	111
3.8	Eurojärjestelmän sisäiset rahoitussuhteet	114
3.8.1	EKP:n taloudelliset resurssit	114
3.8.2	Rahoitustulon jakaminen	119
3.9	Varannonhoitopalvelut virallisille ulkomaisille asiakkaille	120

LUKU 4

EKP ja euroopan yhteisö	123	
4.1	Riippumattomuus	123
4.1.1	Institutionaalinen riippumattomuus	124
4.1.2	Oikeudellinen riippumattomuus	124
4.1.3	Henkilökohtainen riippumattomuus	125
4.1.4	Toiminnallinen ja operatiivinen riippumattomuus	125
4.1.5	Taloudellinen ja organisatorinen riippumattomuus	126
4.2	Demokraattinen tilivelvollisuus	127
4.2.1	Tilivelvollisuus toimintavaltuuksien edellytyksenä	127
4.2.2	EKP:n tilivelvollisuuden luonne ja laajuus	128
4.2.3	Tilivelvollisuuden täyttäminen	129
4.3	Vuoropuhelu ja yhteistyö yhteisön toimielinten ja laitosten kanssa	132
4.3.1	Euroopan parlamentti	132
4.3.2	EU:n neuvosto ja euroryhmä	134
4.3.3	Euroopan komissio	136
4.3.4	Talous- ja rahoituskomitea	137
4.3.5	Taluspoliittinen komitea	138

4.3.6	Makrotaloudellinen vuoropuhelu	138
4.4	EKP:n kielijärjestelyt	138
4.5	Oikeudellinen tarkastelu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa	139
4.6	Varainhoidon ja sen luotettavuuden valvonta	140

LUKU 5

EKP ja kansainvälinen yhteistyö	143	
5.1	Taustaa	143
5.2	EKP:n kansainväliset suhteet	145
5.3	EKP:n suhteet kansainvälisiin organisaatioihin	145
5.3.1	Kansainvälinen valuuttarahasto	145
5.3.2	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)	148
5.4	Valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien epäviralliset yhteistyöfoorumit	149
5.4.1	G7-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä	149
5.4.2	G10-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä	150
5.4.3	G20-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä	150
5.4.4	Rahoitusjärjestelmän vakautta edistävä foorumi	151
5.4.5	Kansainvälinen järjestelypankki ja keskuspankkien foorumit	151

LUKU 6

EKP:n organisaatio	155	
6.1	Toimintaperiaatteet	155
6.2	Hallinto ja valvonta	155
6.2.1	EKP:n neuvoston ja johtokunnan rooli hallinnossa ja valvonnassa	156
6.2.2	Ulkoinen ja sisäinen valvonta	156
6.2.3	EKP:n arkistossa olevien asiakirjojen saatavuus	158
6.3	Organisaatorakenne	159
6.4	Henkilöstö ja henkilöstösuhteet	159
6.4.1	Henkilöstö	159
6.4.2	Henkilöstöedustus EKP:ssä	161
6.4.3	EKP:n sosiaalinen vuoropuhelu	161
6.5	Sijainti ja toimitilat	162

LIITE 1	165
----------------	------------

Otteita Euroopan yhteisön perustamissopimuksesta	165
---	------------

LIITE 2	183
----------------	------------

Pöytäkirja Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännöstä	183
---	------------

SANASTO		205
KIRJALLISUUTTA		219
HAKEMISTO		227
KEHIKOT		
Kehikko 1	Kehitys kohti euroa	16
Kehikko 2	Yleiskatsaus EMIn suorittamiin valmisteluihin	23
Kehikko 3	Peruuttamattomasti kiinnitetyt muuntokurssit suhteessa euroon	26
Kehikko 4	Euroopan yhdentymiskehitys aikajärjestyksessä	27
Kehikko 5	Finanssipolitiikkaa koskevat järjestelyt yhteisössä	33
Kehikko 6	Euron käyttöönoton edellytykset	35
Kehikko 7	Hintavakauden edut	46
Kehikko 8	EKP:n neuvoston jäsenet (1.6.1998 alkaen)	58
Kehikko 9	Rahapolitiikan välittymismekanismi	78
Kehikko 10	Miksi maltillinen inflaatio olisi toivottavaa?	82
Kehikko 11	Rahapolitiikan strategia: kaksi analyysyä	84
Kehikko 12	Avomarkkinaoperaatiot ja maksuvalmiusjärjestelmä	87
Kehikko 13	Vähimmäisvarantovelvoitteet	90
Kehikko 14	Yhteinen lausunto kultavarannoista (8.3.2004)	97
Kehikko 15	Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönoton valmistelu: suunnittelupöydältä kiertoon	105
Kehikko 16	EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste	115
TAULUKOT		
Taulukko 1	Äänioikeuksien kierto kahdessa ryhmässä (ensimmäinen vaihe) – äänestysvuorojen tiheys	55
Taulukko 2	Äänioikeuksien kierto kolmessa ryhmässä (toinen vaihe) – äänestysvuorojen tiheys	56
Taulukko 3	Eurojärjestelmän rahapoliittiset operaatiot	86
Taulukko 4	Prosenttiosuudet EKP:n merkitystä pääomasta	116
KUVIOT		
Kuvio 1	EKPJ ja eurojärjestelmä	41
Kuvio 2	Vakauteen tähtäävä EKP:n rahapolitiikan strategia	83
Kuvio 3	EKP:n organisaatiorakenne	159
KAAVIOT		
Kaavio 1	EKP:n neuvoston äänioikeuksien kierto kolmessa ryhmässä (kun euroalueen maita on 27 tai enemmän)	57

KUVATEKSTIT

1	Helmikuun 7. päivänä 1992 allekirjoitettu sopimus Euroopan unionista (Maastrichtin sopimus), joka sisältää EKP:n ja EKP:n perussäännön	14
2	EKP:n neuvosto kokoontuu EKP:n tiloissa marraskuussa 2006.	40
3	Valaistu euron tunnus Eurotower-rakennuksen edustalla	76
4	EKP:n pääjohtaja Jean-Claude Trichet Euroopan parlamentin kuultavana syyskuussa 2005	122
5	Jean-Claude Trichet osallistuu G7-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kanssa IMF:n vuosikokoukseen Singaporessa syyskuussa 2006.	142
6	EKP:n päärakennus Eurotower Frankfurt am Mainissa	154
7	EKP:n uusien toimitilojen pienoismalli	163

LYHENTEET

BIS	Kansainvälinen järjestelypankki (Bank for International Settlements)
BKT	bruttokansantuote
BSC	Pankkivalvontakomitea (Banking Supervision Committee)
CESR	Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea (Committee of European Securities Regulators)
CMFB	Raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomitea (Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics)
EBA	Euro Banking Association
EBC	Euroopan pankkikomitea (European Banking Committee)
Ecofin- neuvosto	talous- ja rahoitusasioiden neuvosto
Ecu	Euroopan valuuttayksikkö (European Currency Unit)
EFC	Talous- ja rahoituskomitea (Economic and Financial Committee)
EKP	Euroopan keskuspankki
EKPJ	Euroopan keskuspankkijärjestelmä
EMCF	Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto (European Monetary Cooperation Fund)
EMI	Euroopan rahapoliittinen instituutti (European Monetary Institute)
EMS	Euroopan valuuttajärjestelmä (European Monetary System)
EMU	talous- ja rahaliitto (Economic and Monetary Union)
EPC	Talouspoliittinen komitea (Economic Policy Committee)
ERM	valuuttakurssimekanismi (Exchange Rate Mechanism)
ETY	Euroopan talousyhteisö
EU	Euroopan unioni
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti (Official Journal of the European Union)
EY	Euroopan yhteisö
EYVL	Euroopan yhteisöjen virallinen lehti (virallisen lehden aikaisempi nimi)
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto (International Monetary Fund)
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OLAF	Euroopan petostentorjuntavirasto (European Anti-Fraud Office)
RTGS	reaaliaikainen bruttoselvitys (real-time gross settlement)
TARGET	Euroopan laajuinen automatisoitu reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system)
YKHI	yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi

ESIPUHE

Euroopan keskuspankki (EKP) on sitoutunut toimimaan avoimesti. Se selittää tavoitteitaan ja toimintaansa lukuisissa julkaisuissa. Säännöllisissä julkaisuissaan EKP kuvaa kattavasti toiminta-alansa ajankohtaista kehitystä. Tämän lisäksi EKP:llä on kaksi julkaisusarjaa (Working Papers ja Occasional Papers), joissa käsitellään erityisaiheita. EKP panostaa erityisesti viestintään pankkialan, markkinaosapuolten, tiedeyhteisön ja suuren yleisön kanssa.

EKP julkaisee myös tehtäviään ja toimintaansa kuvaavia laajoja esittelyteoksia. Ensimmäinen tällainen teos oli *EKP:n rahapolitiikka*, josta julkaistiin toinen painos alkuvuonna 2004. Nyt julkaistavassa teoksessa keskitytään EKP:n kehityshistoriaan, rooliin ja tehtäviin. Tarkastelunäkökulmat ovat oikeudellisia ja institutionaalisia sekä EKP:n organisaatioon liittyviä. Teoksessa kuvataan kehityskulkuja, jotka johtivat EKP:n perustamiseen ja yhteisen rahan käyttöönottoon. Lisäksi tarkastellaan EKP:n roolia ja tehtävää eurojärjestelmän keskuksena ja sen rahapolitiikan määrittelijänä. Niin ikään analysoidaan niitä moninaisia tekijöitä, joita liittyy EKP:n asemaan yhteisön lainsäädännön nojalla perustettuna ylikansallisen organisaationa. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat EKP:n ja eurojärjestelmän politiikan ja toiminnan taustalla. Tällä kirjalla pyritään lisäämään tietämystä näistä asioista ja siten parantamaan EKP:n tavoitteiden ja pyrkimysten ymmärtämistä. Samalla teoksessa kuvataan kansallisten keskuspankkien merkittävää roolia EKP:n johtamassa eurojärjestelmässä. Kun EKP ja kansalliset keskuspankit toimivat yhdessä ja kun eurojärjestelmän sisällä tehdään tiivistä yhteistyötä, eurojärjestelmä voi täyttää tehtävänsä asianmukaisesti.

Kansalliset keskuspankit ovat ehtineet kehittyä vuosikymmenten ja jotkin niistä jopa kahden vuosisadan ajan. Niihin verrattuna EKP luotiin nopeasti. Kymmenen vuotta sitten EKP:n edeltäjä, Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI), alkoi yhdessä Euroopan unionin kansallisten keskuspankkien kanssa valmistella tulevaa Euroopan keskuspankkijärjestelmää ja sen keskusta, EKP:tä. Vain viisi vuotta myöhemmin EKP otti eurojärjestelmän johtajana vastuun euroalueen yhteisestä rahapolitiikasta. Sen vastuulla on siis toinen maailman kahdesta merkittävimmästä valuutasta. EKP:n kehittäminen ei kuitenkaan päättynyt talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen käynnistyttyä vuonna 1999. Monia asioita oli vielä selvitettävä – erityisesti eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönotto vuonna 2002 – ennen kuin talous- ja rahaliittoon siirtyminen voitiin saattaa päätökseen. Lisäksi EKP:n oli kehityttävä organisaationa.

Euron käyttöönotto oli suuri muutos kaikille euroalueella. Siksi suuren yleisön odotetaan myös haluavan tietoa organisaatiosta, joka vastaa euron vakaudesta. Lisäksi EKP:n toimintaympäristö on erittäin mutkikas, minkä vuoksi on entistäkin tärkeämpää laatia opas, jonka avulla suuri monikansallinen yleisö saa tarvitsemansa tiedot. Tästä syystä EKP:n johtokunta on tilannut tämän teoksen asiantuntijalta, joka on 1990-luvun alusta lähtien vaikuttanut merkittävästi talous- ja rahaliiton valmisteluun sekä EKP:n perustamiseen ja kehittämiseen.

Tämä teos on tarkoitettu kaikille, jotka haluavat syventää tietämystään EKP:hen liittyvistä oikeudellisista ja institutionaalisista näkökohdista sekä EKP:n organisaatioon liittyvistä seikoista. EU:n laajentuminen on kasvattanut myös potentiaalista lukijakuntaa, ja EKP odottaa tiedonhalun lisääntyvän vastaavasti. Todettakoon, että 1.5.2004 lähtien EU:n uusien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ovat olleet EKP:n yleisneuvoston jäseniä ja nämä keskuspankit Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) täysjäseniä. Kaikkien uusien jäsenvaltioiden näköpiirissä on yhteisen rahan käyttöönotto riittävän lähentymisen toteuduttua. Ne kaikki ovat niin ikään sitoutuneet noudattamaan Maastrichtin sopimuksen määräyksiä varauksetta. EKP pitää laajentumista erittäin myönteisenä ja osallistuu lähentymisprosessin huolelliseen valmisteluun läheisessä yhteistyössä kunkin maan kansallisen keskuspankin kanssa.

Olen vakuuttunut siitä, että kaikki EKP:n toiminnasta kiinnostuneet löytävät tästä teoksesta hyödyllistä tietoa.

Jean-Claude Trichet
EKP:n pääjohtaja

KIITOKSET

Teoksen ensimmäinen painos loppui runsaan kysynnän vuoksi. Tästä syystä EKP päätti julkaista toisen painoksen. Siten minulle tarjoutui tilaisuus päivittää teoksen sisältöä niin, että siinä otetaan huomioon viimeaikainen kehitys eurojärjestelmän sisällä ja sen ulkopuolella. Päivitystyön aikana sain edelleen arvokasta apua kollegoilteni EKP:ssä, varsinkin kielipalvelulta sekä julkaisu- ja kirjastoyksiköltä.

Hanspeter K. Scheller
Frankfurt am Main, syyskuu 2006

JOHDANTO

Euroopassa keskuspankkitoiminta on perinteisesti tarkoittanut kansallisen rahan liikkeeseenlaskua ja hallintaa. Omasta rahasta kehittyi erottamaton osa kansallista itsemääräämisoikeutta, jota korostettiin painamalla kansallisiin seteleihin kansallisia kulttuuriviitteitä ja tunnuksia. Kansallisilla seteleillä oli yhä suurempi merkitys rahan kierrossa, ja lopulta ne korvasivat kulta- ja hopeakolikot laillisina maksuvälineinä. Samalla kun setelien asema maksuvälineinä vahvistui osana uudenaikaista talouselämää, niitä liikkeeseen laskevien keskuspankkien merkitys kasvoi ja rahapolitiikan harjoittamisesta tuli olennainen osa kansakuntien talouspolitiikkaa.

Tätä historiallista taustaa vasten Euroopan talous- ja rahaliiton (EMU) toteuttaminen 1900-luvun lopulla oli ainutlaatuinen tapahtuma, sillä samalla luotiin uusi rahajärjestelmä, jossa suurella osalla Eurooppaa on yhteinen raha. Niissä kahdessatoista EU:n jäsenvaltiossa, jotka ovat ottaneet euron käyttöön, asuu kaksi kolmasosaa koko EU:n väestöstä. Muiden EU-maiden odotetaan liittyvän euroalueeseen aikanaan.

Kun vastuu rahapolitiikasta siirrettiin yhteisölle, keskuspankkitoiminnan järjestelyjä Euroopan unionissa oli muutettava huomattavasti. Euroopan unionin keskuspankkitoiminnasta tuli ylikansallista, kun EKP perustettiin rahapolitiikkaa harjoittavaksi ylikansalliseksi organisaatioksi ja kun EU-maiden kansallisista keskuspankeista tuli osa Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ) ja monista myös osa eurojärjestelmää. Millään muulla yhteisön politiikan alalla ei ole saavutettu yhtä perusteellista yhdentymistä kuin yhteisessä raha- ja valuuttakurssipolitiikassa. Juuri euro ja EKP ovat vakuuttavin esimerkki yhteisön omasta identiteetistä.

EKP on myös malliesimerkki nykyaikaisesta keskuspankkitoiminnasta. Se tähtää rahapolitiikassaan ensisijaisesti hintavakauteen. Se on riippumaton, ja sen tehtävä on selkeä ja tarkkaan rajattu. Se on tehtävänsä hoitaessaan täysin tilivelvollinen kansalaisille ja näiden vaaleilla valituille edustajille. Nämä ominaisuudet eivät ole yksinomaan eurooppalainen ilmiö vaan noudattavat kansainvälistä kehitystä. Kaikkein selkeimmin ja lujimmin niihin on kuitenkin sitouduttu juuri EKPJ:n ja EKP:n perussäännössä. Se, että nämä ominaisuudet on kirjattu Euroopan yhteisön (EY) perustamissopimukseen, korostaa niiden merkitystä EU:n uudessa rahapoliittisessa järjestelmässä. EY:n perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön koottu keskuspankkilainsäädäntö toimii jonkinlaisena mittapuuna EU:n ulkopuolisten maiden keskuspankkilainsäädännölle. Esimerkiksi Sveitsin keskuspankkilakia on hiljattain tarkistettu EKPJ:n perussäännön mallin mukaisesti.

Tässä teoksessa esitellään EKP:n kehityshistoriaa, roolia ja tehtäviä talous- ja rahaliitossa. Se on jaettu kuuteen lukuun, joissa EKP:tä tarkastellaan eri näkökulmista: rahapolitiikan harjoittajana, yhteisön lainsäädäntöön perustuvana organisaationa sekä eurojärjestelmän keskuksena ja johtavana toimijana.

Luvussa 1 luodaan lyhyt yleiskatsaus talous- ja rahaliiton ja EKP:n perustamiseen ja euron käyttöönottoon. Siinä myös selvitetään, mikä on EKP:n rooli suhteessa talous- ja rahaliiton tavoitteisiin ja järjestelyihin EU:ssa.

Luvussa 2 käsitellään keskuspankkitoimintaa EU:ssa tarkastelemalla siihen liittyviä oikeudellisia ja institutionaalisia sekä organisatorisia näkökohtia.

Luvussa 3 kuvataan EKP:n politiikkaa ja sen toteuttamista eurojärjestelmässä sekä eurojärjestelmän sisäisiä rahoitussuhteita.

Luvussa 4 luodaan yleiskatsaus EKP:n asemaan ja rooliin osana Euroopan yhteisön institutionaalista rakennetta. Vaikka EKP on riippumaton yhteisön toimielimistä ja laitoksista, se on kuitenkin osa Euroopan yhteisön institutionaalista ja poliittista järjestelmää ja siihen sovelletaan yhteisön lainsäädäntöä. Sen on tiedotettava tehtävänsä hoitamisesta Euroopan parlamentille ja Euroopan unionin kansalaisille. Se voidaan haastaa toimistaan tai laiminlyönneistään Euroopan yhteisöjen tuomioistuimeen, ja Euroopan tilintarkastustuomioistuin tarkastaa sen varainhoidon luotettavuuden.

Luvussa 5 kuvataan EKP:n roolia euroalueen ulkoisena edustajana. Globalisaatiokehityksen kiihtyessä EKP:n on äärimmäisen tärkeää osallistua kansainvälisten organisaatioiden ja foorumien toimintaan voidakseen täyttää tehtävänsä.

Luvussa 6 tarkastellaan EKP:n organisaatiota. Siinä tuodaan ilmi varsinkin se, miten EKP:n hallintojärjestelmä, sisäinen organisaatio ja henkilöstöpolitiikka on muovattu tukemaan EKP:n poliittista tehtävää.

I EMU, EKP JA EURO

Tässä luvussa luodaan yleiskatsaus talous- ja rahaliiton (EMU) kehitysvaiheisiin ja kuvataan pääpiirteissään, miten sen toiminta on järjestetty.

I.1 KEHITYS KOHTI TALOUS- JA RAHALIITTOA JA EUROA

Miten kaikki alkoi? Yhtenä mahdollisena alkusysäyksenä talous- ja rahaliiton kehitykselle voitaisiin pitää Rooman sopimuksia¹, jotka tulivat voimaan 1.1.1958. Loppujen lopuksihan talous- ja rahaliiton toteutuminen on yksi Euroopan yhdentymisen saavutuksista – tähänastisista todennäköisesti tärkein. Rooman sopimuksia solmittaessa ei kuitenkaan vielä asetettu niin laajamittaisia tavoitteita, että olisi ajateltu yhteistä rahaa.

Prosessin voitaisiin myös todeta alkaneen vuonna 1989, jolloin Eurooppa-neuvosto päätti käynnistää talous- ja rahaliiton valmistelut ja toteuttaa sen vuosituuhannen loppuun mennessä. Historian kannalta olisi kuitenkin väärin jättää huomiotta, että ensimmäiset askeleet kohti Euroopan rahapoliittista yhdentymistä otettiin 1960-luvun puolivälissä. Varhaisia yhdentymispyrkimyksiä toteutettiin vaihtelevalla menestyksellä, ja edistystä seurasivat usein takaiskut. Tämän kauden saavutukset ja kokemukset olivat kuitenkin välttämättömiä rahatalouden yhdentymiselle, joka lopulta pääsi vauhtiin 1990-luvulla.

Asiannukaisinta lienee katsoa talous- ja rahaliiton kehityksen alkaneen vuonna 1962 (ks. kehikko 1), jolloin Euroopan komissio teki asiasta ensimmäisen ehdotuksensa (*Marjolinin selonteko*). Asiakirjan pohjalta käynnistettiin ensimmäiset keskustelut rahatalouden yhdentymisestä Euroopan yhteisöissä ja ryhdyttiin toteuttamaan ensimmäisiä – joskin hyvin rajallisia – toimia rahapoliittisen yhteistyön saralla.

I.1.1 Ensimmäiset askeleet kohti rahatalouden yhdentymistä

Kun Rooman sopimuksista neuvoteltiin 1950-luvulla, yhteinen raha ei ollut varsinaisena tavoitteena. Euroopan talousyhteisön (ETY) alkuperäisenä tarkoituksena oli ennen kaikkea tulliliiton ja yhteisten maatalousmarkkinoiden luominen, eikä sen katsottu edellyttävän rahatalouden yhdentymistä. Lisäksi kaikki ETY:n jäsenvaltiot kuuluivat tuolloin kohtuullisen hyvin toimineeseen kansainväliseen valuuttajärjestelmään (nk. Bretton Woods -järjestelmä). Bretton Woods -järjestelmässä valuuttakurssit olivat kiinteät mutta muutettavissa, ja ne säilyivät suhteellisen vakaina 1960-luvun puoliväliin saakka niin ETY:ssä kuin muuallakin maailmassa.

¹ Euroopan talousyhteisön (ETY) perustamissopimus ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamissopimus, jotka tulivat voimaan 1.1.1958. Niillä perustetut kaksi uutta yhteisöä liitettiin Euroopan hiili- ja teräsyhteisöön (EHTY), joka oli perustettu vuonna 1952 ja jonka oli tarkoitus toimia 50 vuotta.

Kehikko 1. Kehitys kohti euroa

1962	Euroopan komission ensimmäinen ehdotus (<i>Marjolinin selonteko</i>) talous- ja rahaliitoksi.
Toukokuu 1964	Euroopan talousyhteisön (ETY) jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea perustetaan ETY-maiden keskuspankkien yhteistyöelimeksi.
1971	Wernerin raportissa julkistetaan suunnitelma talous- ja rahaliiton toteuttamiseksi yhteisössä vuoteen 1980 mennessä.
Huhtikuu 1972	Perustetaan järjestelmä ("valuuttakäärme"), jossa on tarkoitus kaventaa asteittain Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden valuuttojen keskinäisiä vaihteluvälejä.
Huhtikuu 1973	Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto perustetaan "valuuttakäärmeen" moitteettoman toiminnan varmistamiseksi.
Maaliskuu 1979	Euroopan valuuttajärjestelmä (EMS) perustetaan.
Helmikuu 1986	Euroopan yhtenäisasiakirja allekirjoitetaan.
Kesäkuu 1988	Eurooppa-neuvosto antaa Jacques Delorsin johtamalle asiantuntijaryhmälle (Delorsin komitea) tehtäväksi laatia ehdotuksia talous- ja rahaliiton toteuttamiseksi.
Toukokuu 1989	"Delorsin raportti" valmistuu, ja se toimitetaan Eurooppa-neuvostolle.
Kesäkuu 1989	Eurooppa-neuvosto päättää talous- ja rahaliiton toteuttamisesta kolmessa vaiheessa.
Heinäkuu 1990	Talous- ja rahaliiton ensimmäinen vaihe alkaa.
Joulukuu 1990	Käynnistetään hallitustenvälinen konferenssi, jossa valmistellaan talous- ja rahaliiton toista ja kolmatta vaihetta.
Helmikuu 1992	Sopimus Euroopan unionista (Maastrichtin sopimus) allekirjoitetaan.
Lokakuu 1993	Frankfurt am Main valitaan EMIn ja EKP:n kotipaikaksi, ja EMIn pääjohtaja valitaan.
Marraskuu 1993	Sopimus Euroopan unionista tulee voimaan.
Joulukuu 1993	Alexandre Lamfalussy nimitetään 1.1.1994 perustettavan EMIn pääjohtajaksi.
Tammikuu 1994	Talous- ja rahaliiton toinen vaihe alkaa ja EMI perustetaan.
Joulukuu 1995	Madridiin kokoontunut Eurooppa-neuvosto tekee päätöksen yhteisen rahan nimestä sekä asettaa aikataulun sen käyttöönotolle ja yhteisen käteisrahan käyttöön siirtymiselle.
Joulukuu 1996	EMI esittelee Eurooppa-neuvostolle eurosetelien mallit.
Kesäkuu 1997	Eurooppa-neuvosto solmii vakaus- ja kasvusopimuksen.
Toukokuu 1998	Belgian, Saksan, Irlannin, Espanjan, Ranskan, Italian, Luxemburgin, Alankomaiden, Itävallan, Portugalin ja Suomen katsotaan täyttävän yhteisen rahan käyttöönottovaatimukset; EKP:n johtokunnan jäsenet nimitetään.
Kesäkuu 1998	EKP ja EKPJ perustetaan.
Lokakuu 1998	EKP esittelee strategiansa ja toimintavälineet yhteisen rahapolitiikan harjoittamista varten 1.1.1999 alkaen.
Tammikuu 1999	Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe alkaa; eurosta tulee euroalueen maiden yhteinen raha; euroalueen maiden entisten kansallisten valuuttojen ja euron väliset muuntokurssit kiinnitetään peruuttamattomasti; euroalueella ryhdytään harjoittamaan yhteistä rahapolitiikkaa.

Kehikko 1. Kehitys kohti euroa (jatkoa)

Tammikuu 2001	Kreikasta tulee kahdestoista EU:n jäsenvaltio, jossa euro otetaan käyttöön.
Tammikuu 2002	Eurosetelit ja -kolikot otetaan käyttöön, ja helmikuun lopussa 2002 niistä tulee ainoa laillinen maksuväline euroalueella.
Toukokuu 2004	EU:n kymmenen uuden jäsenvaltion keskuspankeista tulee osa EKPJ:tä.

Ajatus ETY-maiden yhteisestä rahasta esitettiin ensimmäisen kerran 24.10.1962 julkaistussa Euroopan komission muistiossa (*Marjolinin selonteko*). Asiakirjassa komissio esitti, että 1960-luvun loppuun mennessä kehitettäisiin tulliliiton pohjalta talousliitto, jossa jäsenvaltioiden valuuttojen keskinäiset kurssit olisi kiinnitetty peruuttamattomasti. Bretton Woods -järjestelmässä valuuttakurssit kuitenkin pysyivät vakaina, minkä vuoksi ETY-maat katsoivat, että valuuttakurssien vakaus talousyhteisön sisällä voitiin turvata ilman institutionaalisia muutoksia. Komission muistio ei johtanut moniinkaan jatkotoimiin, vaan ainoana toimena perustettiin Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea (jatkossa ”pääjohtajien komitea”) vuonna 1964. Pääjohtajien komitea perustettiin täydentämään raha-asiain komitean työtä, josta määrätään ETY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohdassa 2.

Pääjohtajien komitealle annettiin alun perin hyvin rajalliset valtuudet, mutta ajan mittaan sen merkitys kasvoi ja siitä tuli talousyhteisön keskuspankkien rahapoliittisen yhteistyön keskeinen foorumi. Komitea kehitti ja koordinoi tätä yhteistyötä, joka virallistettiin myöhemmin yhteisön tasolla. Pääjohtajien komitean työ oli suureksi avuksi siirryttäessä talous- ja rahaliittoon².

1960-luvun lopulle tultaessa kansainvälinen ympäristö oli muuttunut merkittävästi. Yhdysvaltain maksutasepolitiikan seurauksena Bretton Woods -järjestelmään kohdistui yhä voimakkaampia paineita. ETY:n jäsenvaltioiden talouspolitiikan painopiste-erot kävivät yhä suuremmiksi. Hinta- ja kustannuserot näiden maiden välillä johtivat lukuisiin valuuttakurssi- ja maksutasekriiseihin, jotka puolestaan muodostivat uhan tulliliiton ja yhteisten maatalousmarkkinoiden siihen saakka varsin moitteettomalle toiminnalle.

Vuonna 1969 Euroopan komissio julkisti nk. Barren suunnitelman, jonka tavoitteena oli edetä talousyhteisössä kohti yhteistä rahapolitiikkaa³. Haagissa kokoontuneet valtion- tai hallitusten päämiehet kehottivat asiakirjan pohjalta ministerineuvostoa laatimaan vaiheittain toteutettavan suunnitelman talous- ja rahaliiton perustamiseksi. Suunnitelman laatiminen annettiin tehtäväksi asiantuntijaryhmälle, jota johti Luxemburgin pääministeri Pierre Werner. Asiantuntijaryhmän työn tuloksena syntyi nk. Wernerin raportti⁴, joka julkaistiin vuonna 1970. Siinä ehdotettiin talous- ja rahaliiton luomista useammassa vaiheessa vuoteen 1980 mennessä.

² Lisätietoa aiheesta: ks. Andrews, D. (2003) ja Baer, G. D. (1994).

³ Komission tiedonanto neuvostolle vaiheittain toteutettavan suunnitelman laatimisesta talous- ja rahaliiton perustamiseksi, 12.2.1969.

⁴ Pierre Wernerin johdolla toimineen asiantuntijaryhmän raportti talous- ja rahaliitosta, 8.10.1970.

Rinnakkain tämän kehityksen kanssa luotiin ensimmäiset talousyhteisön sisäiset järjestelyt valuuttatukea (1970) ja rahoitustukea (1971) varten.⁵

Maaliskuussa 1971 ETY:n jäsenvaltiot sopivat talous- ja rahaliiton toteuttamisesta.⁶ Ensimmäisessä vaiheessa perustettiin järjestelmä ETY-maiden valuuttojen kurssivaihtelun vähentämiseksi asteittain. ”Valuuttakäärmeenä”⁷ tunnettu järjestelmä otettiin käyttöön huhtikuussa 1972. Vuonna 1973 perustettiin Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto⁸, jonka oli tarkoitus toimia myöhemmin perustettavan yhteisön keskuspankkiorganisaation ytimenä. Lisäksi neuvosto pyrki edistämään talouspolitiikan koordinoitua tekemällä vuonna 1974 päätöksen lähentymisen korkean tason saavuttamisesta talousyhteisössä⁹ ja antamalla direktiivin vakaudesta, kasvusta ja täystyöllisyydestä¹⁰.

Yhdentymisprosessi kuitenkin hidastui lähestyttäessä 1970-luvun puoliväliä, kun eri maiden poliittiset päättäjät reagoivat tuon ajan taloudellisiin sokkeihin eri tavoin. Valuuttakäärmeestä siirryttiin valuuttakurssimekanismiin, johon osallistivat Saksan markka, Benelux-maiden valuutat ja Tanskan kruunu (myös talousyhteisöön kuulumattomien Ruotsin ja Norjan kruunut osallistuivat mekanismiin jonkin aikaa). Muut ETY-maat pitivät valuuttansa pääosin valuuttakurssimekanismin ulkopuolella.¹¹ Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto jäi lopulta eräänlaisen kirjanpitäjän rooliin. Koska rahasto oli oikeusperustansa nojalla talousyhteisön toimielinten valvonnassa, jäsenvaltiot ja niiden keskuspankit eivät halunneet antaa sille rahapoliittisia tehtäviä.

⁵ ETY-maiden keskuspankkien 9.2.1970 tekemä sopimus lyhyen ajan valuuttatukijärjestelmän perustamisesta ja ministerineuvoston 22.3.1971 tekemä päätös ETY-maiden keskinäisen keskipitkän aikavälin rahoitustukimekanismin perustamisesta.

⁶ Neuvoston sekä jäsenvaltioiden hallitusten edustajien 22.3.1971 antama päätöslauselma talous- ja rahaliiton toteuttamisesta vaiheittain yhteisössä (EYVL C 28, 27.3.1971, s. 1).

⁷ Järjestelmään osallistuvien maiden oli pidettävä valuuttansa avistakurssi $\pm 2,25$ prosentin vaihteluvälillä keskuskurssiin nähden. Yhdysvaltain dollariin suhteutetut keskuskurssit saattoivat siis teoriassa vaihdella enimmillään 4,5 %. Sallittua vaihteluväliä oli tarvittaessa puolustettava käymällä kauppaa Yhdysvaltain dollareilla tai ETY:n valuutoilla. Vaihteluvälit suhteessa dollariin purettiin 19.3.1973, minkä jälkeen valuuttakurssit saivat vaihdella vapaasti.

⁸ Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto perustettiin 3.4.1973 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 907/73 (EYVL L 89, 5.4.1973, s. 2). Asetuksen artiklan 2 mukaan yhteistyörahaston oli edistettävä 1) yhteisön valuuttojen keskinäisten kelluntarajojen jatkuvaa kaventumista moitteettomalla tavalla, 2) yhteisövaluuttojen määräisiä valuuttamarkkinatoimia sekä 3) sellaisia keskuspankkien välisiä maksusuorituksia, joiden tavoitteena on yhteinen valuuttavarantopoliittikka. Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto lakkautettiin ja sen tilalle perustettiin Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI) 1.1.1994.

⁹ Neuvoston päätös 74/120/ETY, tehty 18 päivänä helmikuuta 1974, talouspolitiikan lähentymisen korkean tason saavuttamisesta Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioissa (EYVL L 63, 5.3.1974, s. 16. Suomenkielistä toisintoa ei ole saatavilla.)

¹⁰ Neuvoston direktiivi 74/121/ETY, annettu 18 päivänä helmikuuta 1974, vakaudesta, kasvusta ja täystyöllisyydestä yhteisössä (EYVL L 63, 5.3.1974, s. 19. Suomenkielistä toisintoa ei ole saatavilla.)

¹¹ Englannin punta ja Irlannin punta osallistuivat valuuttakurssimekanismiin huhtikuussa 1972 ja Italian liira huhtikuusta 1972 helmikuuhun 1973. Ranskan frangi osallistui mekanismiin sen perustamisesta helmikuuhun 1974. Frangi liitettiin uudelleen mekanismiin heinäkuussa 1975 ja irrotettiin siitä lopullisesti marraskuussa 1976.

1.1.2 Euroopan valuuttajärjestelmä ja Euroopan yhtenäisasiakirja

Rahapolitiikan yhdentymisprosessi käynnistyi uudelleen maaliskuussa 1979, jolloin Eurooppa-neuvoston päätöslauselmalla¹² perustettiin Euroopan valuuttajärjestelmä eli EMS. Valuuttajärjestelmän toimintamenettelyistä päätettiin siihen osallistuneiden keskuspankkien välisellä sopimuksella¹³.

EMS:n ansiosta Euroopan rahapoliittista yhdentymistä voitiin viedä eteenpäin. Toisin kuin valuuttakäärmeessä, EMS:ssä onnistuttiin pitämään valtaosa talousyhteisön valuutoista yhdessä ja samassa valuuttakurssijärjestelmässä.¹⁴ Osittain EMS muistutti valuuttakäärmettä. Esimerkiksi järjestelmään kuuluvien valuuttojen keskinäiset keskuskurssit olivat kummassakin järjestelmässä kiinteät mutta muutettavissa. Uutena ominaisuutena otettiin käyttöön Euroopan valuuttayksikkö ecu (European Currency Unit) eli valuuttakori, joka muodostettiin laskemalla yhteen vakioidut määrät ETY:n jäsenvaltioiden valuuttoja.¹⁵ Ecuu käytettiin valuuttakurssimekanismi ERM:n laskentayksikkönä¹⁶, interventioiden ja luotto-operaatioiden laskentayksikkönä, varantovaluuttana sekä osallistuvien keskuspankkien laskentayksikkönä.

EMS oli muutakin kuin valuuttakurssimekanismi. Sen tavoitteena oli edistää rahatalouden vakautta sekä talousyhteisössä että sen ulkopuolella, minkä vuoksi siihen kuului myös raha- ja talouspolitiikan mukauttaminen valuuttakurssien vakauttamiseksi. EMS:ssä onnistuttiinkin vakauttamaan rahataloutta alueella, ja pääomanliikkeiden valvontaa voitiin lieventää asteittain. Valuuttakurssseja koskevat rajoitteet olivat suureksi avuksi suhteellisen voimakkaan hintakehityksen maille, kun ne pyrkivät torjumaan inflaatiota varsinkin rahapolitiikalla. Rajoitteilla edistettiin inflaatiovauhtien lähentymistä ja hidastumista ja saavutettiin hyvin vakaat valuuttakurssit. Näin voitiin lieventää kustannusten nousua monissa maissa ja parantaa yleistä talouskehitystä. Lisäksi valuuttakurssikehitystä koskeva epävarmuus väheni ja vallalla oli näkemys, että EMS:ään osallistuvien valuuttojen kurssikehityksen tuli olla samansuuntaista kuin talouden perustekijöiden kehitys. Tämä suojeli ETY:n sisäistä kauppaa valuuttakurssien liiallisilta heilahteluilta.

EMS oli keskeisessä osassa parannettaessa rahapolitiikan koordinointia, mutta talouspolitiikan saralla lähentyminen jäi varsin vähäiseksi. Jännitteitä aiheutti edelleen myös se, että finanssipolitiikan alalla ei kyetty lähentymään riittävästi: eräissä maissa oli jatkuvasti suuri julkisen talouden alijäämä (mikä johti useisiin valuuttakurssikriiseihin 1990-luvun alussa). Rahapolitiikkaan kohdistui siis suhteettoman voimakkaita paineita.

¹²Eurooppa-neuvoston 5.12.1978 antama päätöslauselma Euroopan valuuttajärjestelmän (EMS) perustamisesta ja siihen liittyvistä seikoista.

¹³Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien 13.3.1979 tekemä sopimus Euroopan valuuttajärjestelmän toimintamenettelyistä.

¹⁴Tärkein poikkeus oli Englannin punta, joka osallistui Euroopan valuuttakurssijärjestelmään alle vuoden.

¹⁵Ecun arvo suhteessa Yhdysvaltain dollariin määritettiin laskemalla valuuttakorin valuuttojen dollarikurssien painotettu keskiarvo. Ecun arvo kussakin valuuttakorin valuutassa saatiin kertomalla ecun arvo Yhdysvaltain dollareissa tarkasteltavan valuutan dollarikurssilla.

¹⁶Laskentayksikkönä toimiminen tarkoitti, että osallistuvien valuuttojen keskuskurssit ilmaistiin suhteessa ecuun. Ecu-keskuskurssseja käytettiin määrittäessä kahdenvälisiä ERM-keskuskurssseja ja kiinteitä interventiorajoja keskuskurssin molemmin puolin.

Eurooppa-neuvosto oli todennut vuonna 1978 antamassaan päätöslauselmassa, että ecun tulisi olla keskeinen osa EMS:ää, mutta käytännössä eculla oli vain rajallinen merkitys valuuttajärjestelmän toiminnassa. Rahoitusmarkkinoilla jotkut silti hyödynsivät ecua hajauttaakseen sijoituksiaan ja suojautuakseen valuuttariskeiltä. Ecun käyttö rahoitusmarkkinoilla lisääntyi yhteisön elinten ja joidenkin jäsenvaltioiden viranomaisten laskiessa liikkeeseen entistä enemmän ecun määräisiä velkainstrumentteja. Ecun määräisten rahoitusmarkkinoiden kehitysmahdollisuudet olivat kuitenkin rajalliset, koska ecua ei ollut kiinnitetty mihinkään.

Kehitys kohti talous- ja rahaliittoa nopeutui 1.7.1987, kun helmikuussa 1986 allekirjoitettu Euroopan yhtenäisasiakirja tuli voimaan. Asiakirjan päätarkoituksena oli ottaa sisämarkkinat osaksi ETY:n tavoitteita, muuttaa päätöksentekomekanismeja täysin toimivien sisämarkkinoiden mahdollistamiseksi ja vahvistaa, että yhteisöllä oli oltava riittävä rahapoliittinen toimivalta talous- ja rahaliiton toteuttamiseksi.

Päätöksentekijät olivat yhä laajemmin yksimielisiä siitä, että sisäraajattomilla markkinoilla eri maiden taloudet kytkeytyisivät toisiinsa paljon aiempaa tiiviimmin ja taloudellinen yhdentymisen voimistuisi merkittävästi talousyhteisössä. Tämä vuorostaan vähentäisi kansallisen talouspolitiikan liikkumavaraa ja pakottaisi siten jäsenvaltiot vauhdittamaan lähentymistä. Ilman riittävää lähentymistä rahapolitiikkaan odotettiin kohdistuvan kohtuuttomia paineita pääoman liikkussa vapaasti ja rahoitusmarkkinoiden yhdyessä. Yhdentymisprosessin katsottiinkin edellyttävän entistä voimakkaampaa ja tehokkaampaa poliittista koordinoitua. Senhetkisiä institutionaalisia järjestelyjä pidettiin kuitenkin riittämättöminä.

Lisäksi katsottiin, että sisämarkkinat eivät voisi toimia täydellä teholla ilman yhteistä rahaa. Yhteisen rahan avulla varmistettaisiin, että kuluttajat ja sijoittajat voivat vertailla hintoja entistä paremmin, poistettaisiin valuuttakurssiriskit sisämarkkinoilta, pienennettäisiin maksutapahtumien kustannuksia ja lisättäisiin siis merkittävästi taloudellista hyvinvointia talousyhteisössä.

Kaikki nämä tekijät vaikuttivat siihen, että vuonna 1998 Euroopan talousyhteisön silloiset 12 jäsenvaltiota päättivät käynnistää talous- ja rahaliittohankkeen uudelleen. Tämä toinen yritys luoda talous- ja rahaliitto onnistuikin siinä, missä Wernerin suunnitelma 1970-luvun alkupuolella epäonnistui: yhteisestä rahasta tuli vihdoin totta.

1.1.3 Sopimus Euroopan unionista

Eurooppa-neuvosto vahvisti kesäkuussa 1988 tavoitteeksi talous- ja rahaliiton toteuttamisen asteittain. Samalla se antoi Euroopan komission silloisen puheenjohtajan Jacques Delorsin johtamalle komitealle tehtäväksi ehdottaa konkreettisia vaiheita, joiden kautta talous- ja rahaliittoon edettäisiin. Komiteassa olivat mukana ETY:n kansallisten keskuspankkien pääjohtajat sekä Kansainvälisen järjestelypankin johtajistoon tuolloin kuulunut Alexandre Lamfalussy, taloustieteen professori Niels Thygesen Kööpenhaminasta, Banco Exterior de Españan silloinen pääjohtaja Miguel Boyer sekä Euroopan komission jäsen Frans Andriessen.

Komitean työn tuloksena syntyi niin kutsuttu Delorsin raportti¹⁷, joka julkaistiin 17.4.1989. Siinä suositeltiin, että talous- ja rahaliittoon edettäisiin kolmen erillisen vaiheen kautta.

- Ensimmäisessä vaiheessa saatettaisiin sisämarkkinat täysin toimiviksi, pienennettäisiin jäsenvaltioiden välisiä eroja talouspolitiikan alalla, poistettaisiin kaikki esteet rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen tieltä ja tiivistettäisiin rahapoliittista yhteistyötä.
- Toisessa vaiheessa valmisteltaisiin viimeiseen vaiheeseen siirtymistä perustamalla talous- ja rahaliiton keskeiset elimet, luomalla sen organisaatio ja vahvistamalla taloudellista lähentymistä.
- Kolmannessa vaiheessa talous- ja rahaliittoon osallistuvien valuuttojen kurssit kiinnitettäisiin peruuttamattomasti ja yhteisön toimielimet ja laitokset alkaisivat käyttää niille annettuja raha- ja talouspoliittisia valtuuksia.

Ensimmäinen vaihe kyettiin toteuttamaan hyödyntämällä talousyhteisön silloisia toimielimiä, mutta toista ja kolmatta vaihetta varten toimielinrakennetta oli muutettava. Euroopan talousyhteisön perustamissopimusta oli siis uudistettava. Tätä tarkoitusta varten kutsuttiin marraskuussa 1990 koolle talous- ja rahaliittoa käsittelevä hallitustenvälinen konferenssi (HVK) yhtä aikaa poliittista unionia koskevan hallitustenvälisen konferenssin kanssa. Talous- ja rahaliittoa käsitelleen HVK:n valmisteluun osallistuivat Eurooppa-neuvoston kehotuksesta Euroopan komissio, ministerineuvosto, raha-asiain komitea sekä pääjohtajien komitea, kukin omaan toimivaltaansa kuuluvilla aloilla.

Hallitustenvälisen konferenssin tuloksena syntyi sopimus Euroopan unionista (Maastrichtin sopimus), joka allekirjoitettiin Maastrichtissa 7.2.1992. Sopimuksella perustettiin Euroopan unioni ja muutettiin Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksia. ETY:n perustamissopimukseen lisättiin muun muassa talous- ja rahapolitiikkaa koskeva uusi luku. Luvussa luotiin perusta talous- ja rahaliitolle ja määritettiin sen toteuttamistapa ja -aikataulu. Koska yhteisön toimivaltuudet ja toiminta-ala laajenivat, sen nimi vaihdettiin Euroopan talousyhteisöstä Euroopan yhteisöksi (jäljempänä EY). Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö (jäljempänä EKPJ:n perussääntö) sekä Euroopan rahapoliittisen instituutin perussääntö (jäljempänä EMIn perussääntö) liitettiin pöytäkirjoina EY:n perustamissopimukseen. Tanskalle ja Britannialle annettiin erityisasema, eli niitä ei velvoitettu osallistumaan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen (ks. kohta 1.2.2).

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen oli tarkoitus tulla voimaan 1.1.1993. Ratifiointiprosessin viivästyttyä Tanskassa ja Saksassa se tuli kuitenkin voimaan vasta 1.11.1993.

¹⁷Talous- ja rahaliittoa pohjustava komitea (Committee for the study of economic and monetary union), Report on economic and monetary union in the European Community, 1989.

1.1.4 Talous- ja rahaliiton toteuttaminen ja euron käyttöönotto

Talous- ja rahaliiton ensimmäinen vaihe

Kesäkuussa 1989 Eurooppa-neuvosto päätti Delorsin raportin pohjalta, että talous- ja rahaliiton ensimmäisen vaiheen toteuttaminen alkaisi 1.7.1990, johon mennessä periaatteessa kaikki pääomanliikkeiden rajoitukset oli poistettava jäsenvaltioiden väliltä. Samalla Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitealle annettiin uusia tehtäviä, jotka määriteltiin 12.3.1990 tehdyssä neuvoston päätöksessä¹⁸. Näihin tehtäviin kuuluivat valuuttapolitiikan yleislinjoja koskevat neuvottelut ja jäsenvaltioiden rahapolitiikan koordinoinnin edistäminen. Tavoitteena oli hintavakaus. Koska aikaa oli suhteellisen vähän ja annettu tehtävä oli monimutkainen, pääjohtajien komitea aloitti talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valmistelut heti Maastrichtin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Ensimmäiseksi oli ratkaistava, mitkä asiat täytyi selvittää jo varhaisessa vaiheessa, ja vahvistettava työohjelma vuoden 1993 loppuun mennessä. Sitten oli määriteltävä tarkoituksenmukaiset tehtävät jo olemassa oleville alakomiteoille¹⁹ ja erityiskysymyksiä varten perustetuille uusille työryhmille²⁰.

Talous- ja rahaliiton toinen vaihe

Talous- ja rahaliiton toinen vaihe alkoi 1.1.1994, jolloin perustettiin Euroopan rahapoliittinen instituutti eli EMI. Se perustettiin siirtymäajan elimeksi, jonka tehtävänä oli suorittaa talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valmistelut. Raha- ja valuuttapoliittinen päätösvalta säilyi Euroopan unionin jäsenvaltioilla. Pääjohtajien komitea lakkautettiin, ja sen tilalle luotiin EMIn neuvosto (päättävä elin).

EMIn kaksi päätehtävää olivat

- keskuspankkien yhteistyön ja rahapolitiikan koordinoinnin lujittaminen
- tarpeellisten valmistelujen hoitaminen Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) perustamiseksi sekä yhteisen rahapolitiikan harjoittamiseksi ja yhteisen rahan luomiseksi talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa (ks. kehikko 2).

Madridissa joulukuussa 1995 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti, että talous- ja rahaliiton kolmas vaihe alkaisi 1.1.1999. Se myös päätti, että kolmannen vaiheen käynnistyessä käyttöön otettavan yhteisen rahan nimi olisi ”euro”, ja määrittäi yhteisen rahan käyttöönottoa edeltävät vaiheet²¹. Käyttöönotto-ohjelma perustui pääasiassa EMIn yksityiskohtaisiin ehdotuksiin²². EMI suositteli ohjelmassaan kolmen vuoden siirtymäkautta, joka alkaisi 1.1.1999. Siirtymäkausi antaisi talouden eri toimijaryhmille (rahoitussektorille, yrityssektorille, julkiselle sektorille ja suurelle yleisölle) aikaa sopeutua yhteiseen rahaan erilaisten valmiuksiensa mukaan.

¹⁸Neuvoston päätös 90/142/ETY, tehty 12 päivänä maaliskuuta 1990, Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien välistä yhteistyötä koskevan päätöksen 64/300/ETY muuttamisesta (EYVL L 78, 24.3.1990, s. 25).

¹⁹Rahapolitiikan alakomitea, valuuttakurssipolitiikan alakomitea ja pankkivalvonnan alakomitea.

²⁰Kirjanpitoa, seteleitä, tietojärjestelmiä, maksujärjestelmiä ja tilastoja käsittelevät työryhmät; oikeudellisten asiantuntijoiden työryhmä perustettiin vuonna 1996.

²¹Madridin Eurooppa-neuvosto (1995), ”Ohjelma yhteisen rahan käyttöönottamisesta”.

²²EMI (1995), raportti yhteiseen rahaan siirtymisen aikataulusta.

Kehikko 2. Yleiskatsaus EMIn suorittamiin valmisteluihin

EY:n perustamissopimuksen artiklan 117 mukaan EMIn tehtävänä oli muun muassa täsmentää ne sääntelyyn, hallintoon ja logistiikkaan liittyvät järjestelyt, jotka olivat tarpeen, jotta EKPJ voisi hoitaa tehtävänsä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen aikana. Nämä järjestelyt saatettiin EKP:n hyväksyttäväksi, kun se perustettiin 1.6.1998.

Valmistelutehtävää hoitaessaan EMIn piti yhteistyössä kansallisten keskuspankkien kanssa

- valmistella erilaisia välineitä ja menettelyjä euroalueen yhteisen rahapolitiikan harjoittamista varten ja analysoida mahdollisia tulevia rahapolitiikan strategioita
- edistää rahatalous-, pankkitoiminta- ja maksusetilastojen sekä muiden rahoitustilastojen keräämistä, laatimista ja levittämistä koskevien yhtenäisten menettelyjen omaksumista
- laatia järjestelyt valuuttaoperaatioiden suorittamista ja euroalueeseen kuuluvien EU:n jäsenvaltioiden valuuttavarantojen hallussapitoa ja hoitoa varten
- tehostaa ulkomaanmaksuja ja arvopaperiselvitystä maiden rajojen yli euroalueen rahamarkkinoiden yhdentymisen tukemiseksi erityisesti kehittämällä teknisiä järjestelmiä euromääräisten suurten ulkomaanmaksujen käsittelyä varten (TARGET-järjestelmä)
- valmistella eurosetelien kuva-aiheita koskevat määrätykset ja tekniset määrätykset
- kehittää yhdenmukaistettuja kirjanpitosääntöjä ja käytäntöjä, jotta EKPJ:lle voitaisiin laatia konsolidoitu tase sisäistä ja ulkoista raportointia varten
- luoda EKPJ:n toimintoja ja rahapoliittisia tehtäviä varten tarvittavat tietojärjestelmät ja viestintäyhteydet
- selvittää, millä tavoin EKPJ voisi tukea toimivaltaisia viranomaisia luottolaitosten toiminnan vakauden ja rahoitusjärjestelmän vakauden edistämiseksi.

Talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta valmisteltaessa EMI toimi yhteistyössä myös yhteisön toimielinten ja laitosten – erityisesti komission sekä rahakomitean – kanssa. Sen tehtävänä oli ennen kaikkea

- laatia yhteiseen rahaan siirtymisen aikataulu
- kehittää järjestelmä (ERM II) euroalueen ja muiden EU-maiden keskinäistä yhteistyötä varten raha- ja valuuttakurssipolitiikan alalla
- avustaa talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirtymistä koskevan yhteisön lainsäädännön valmistelussa
- seurata jäsenvaltioiden edistymistä talous- ja rahaliiton osallistumisvaatimusten (taloudellinen ja oikeudellinen lähentyminen) täyttämässä ja valvoa euron käyttöönoton teknisiä valmisteluja
- avustaa rahoitusjärjestelmää euroalueen rahoitusmarkkinoiden yhdentymisessä tarvittavien rakenteiden ja menettelyjen kehittämisessä.

Vuoden 1998 kesäkuuhun mennessä EMI oli saanut valmiiksi huomattavan määrän käsitteisiin liittyvää aineistoa sekä yksityiskohtaista suunnittelu- ja toteutusaineistoa. Tämän pohjatyon ansiosta EKP kykeni viimeistelemään ajoissa valmistelut, joita tarvittiin, jotta talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen voitaisiin siirtyä sujuvasti.

Niin ikään joulukuussa 1995 EMille annettiin tehtäväksi valmistella euron ja euroalueen ulkopuolisten EU-maiden valuuttojen tulevia rahapoliittisia ja valuuttakurssisuhteita. EMI toimitti selontekonsa Eurooppa-neuvostolle vuotta myöhemmin, ja selonteko oli pohjana Eurooppa-neuvoston kesäkuussa 1997 antamalle päätöslauselmalle, joka koski uuden valuuttakurssimekanismin (ERM II)²³ periaatteita ja peruselementtejä.

Joulukuussa 1996 EMI esitteli Eurooppa-neuvostolle ja suurelle yleisölle eurosetelien suunnittelukilpailun voittajaehdotuksen, johon perustuvan seteli-sarjan EKPJ laskisi liikkeeseen 1.1.2002. Eurooppa-neuvosto hyväksyi eurokolikoiden yhteisen puolen kuva-aiheet vuonna 1997. Kolikoiden liikkeeseenlasku oli EU:n jäsenvaltioiden vastuulla.

Kesäkuussa 1997 Eurooppa-neuvosto hyväksyi vakaus- ja kasvusopimuksen, jolla täydennettiin perustamissopimuksen määräyksiä ja jonka avulla oli tarkoitus varmistaa julkisen talouden kurinalaisuus talous- ja rahaliitossa. Sopimus koostuu Eurooppa-neuvoston päätöslauselmasta²⁴ ja kahdesta EU:n neuvoston asetuksesta²⁵. Sopimusta täydennettiin EU:n neuvoston toukokuussa 1998 antamalla julistuksella, joka vahvisti sopimukseen liittyviä velvoitteita.

Jäsenvaltiot ryhtyivät harjoittamaan politiikkaa, jolla ne pyrkivät täyttämään talouden lähentymiskriteerit (EY:n perustamissopimuksen artikla 121), ja uudistivat kansallista lainsäädäntöään kattavasti saattaakseen sen oikeudellista lähentymistä koskevien vaatimusten mukaiseksi (EY:n perustamissopimuksen artikla 109). Varsinkin kansallisia keskuspankkeja koskevaa lainsäädäntöä muutettiin, jotta keskuspankit voisivat liittyä eurojärjestelmään.

Lopullinen päätös talous- ja rahaliitosta tehtiin toukokuussa 1998. Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontunut EU:n neuvosto päätti 2.5.1998 yksimielisesti, että 11 EU:n jäsenvaltiota (Belgia, Saksa, Irlanti, Espanja, Ranska, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Itävalta, Portugali ja Suomi) täytti edellytykset yhteisen rahan ottamiseksi käyttöön 1.1.1999 ja osallistuisi siis talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen.²⁶ Tanska ja Britannia jättäytyivät erityisasemansa turvin talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen ulkopuolelle, ja Kreikka ja Ruotsi eivät täyttäneet edellytyksiä yhteisen rahan ottamiseksi käyttöön (ks. kohta 1.2.2).

Valtion- tai hallitusten päämiehet saivat aikaan myös poliittisen sopimuksen EKP:n johtokunnan jäsenistä. Samalla yhteisen rahan käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valtiovarainministerit ja kansallisten keskuspankkien pääjohtajat päättivät

²³Eurooppa-neuvoston päätöslauselma valuuttakurssimekanismin perustamisesta talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa, Amsterdam, 16.6.1997 (EYVL C 236, 2.8.1997, s. 5).

²⁴Eurooppa-neuvoston päätöslauselma vakaus- ja kasvusopimuksesta, Amsterdam. 17.6.1997 (EYVL C 236, 2.8.1997, s. 1).

²⁵Neuvoston asetus (EY) N:o 1466/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1) ja neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97, annettu 7 päivänä heinäkuuta 1997, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä (EYVL L 209, 2.8.1997, s. 6).

²⁶Neuvoston päätös 98/317/EY, tehty 3 päivänä toukokuuta 1998, perustamissopimuksen 109 j artiklan 4 kohdan mukaisesti (EYVL L 139, 11.5.1998, s. 30).

yhdessä Euroopan komission ja EMI:n kanssa, että euron peruuttamattomien muuntokurssien määrittämisessä käytettäisiin rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden valuuttojen tuolloin voimassa olleita kahdenvälisiä ERM-keskuskursseja.²⁷

EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä johtokunnan neljä muuta jäsentä nimitettiin 25.5.1998 talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen tuolloin osallistuneiden 11 jäsenvaltion valtion- tai hallitusten päämiesten sopimuksella. EKP:n perussäännön artiklan 50 mukaisesti johtokunnan jäsenet nimitettiin Ecofin-neuvoston suosituksesta ottaen huomioon Euroopan parlamentin sekä EMI:n neuvoston lausunnot (EKP:n neuvostoa ei vielä ollut).

Johtokunnan jäsenet aloittivat tehtävässään EKP:n perustamisen yhteydessä 1.6.1998. EMI oli täyttänyt tehtävänsä, ja se asetettiin EY:n perustamissopimuksen artiklan 123 kohdan 2 mukaisesti selvitystilaan. EKP peri EMiltä sekä tämän mittavan valmistelutyön tulokset että rahapoliittisen instituutin koko infrastruktuurin. Tähän infrastruktuuriin kuului myös henkilöstö, joka oli valmistautunut ottamaan hoitaakseen EKP:n tehtävät. Siten EKP kykeni saattamaan eurojärjestelmän toimintakuntoon seitsemässä kuukaudessa eli talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkuun mennessä, ja se ehti niin ikään tehdä tarvittavat valmistelut eurosetelien ja -kolikoiden ottamiseksi käyttöön 1.1.2002.

Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe

Talous- ja rahaliiton kolmas ja viimeinen vaihe alkoi 1.1.1999. Rahaliittoon alun perin osallistuneiden 11 jäsenvaltion valuuttakurssit kiinnitettiin peruuttamattomasti (ks. kehikko 3), ja EKP ryhtyi harjoittamaan euroalueen yhteistä rahapolitiikkaa.

Kuten EU:n neuvoston antamassa yhteisön johdetussa lainsäädännössä edellytettiin, euro korvasi osallistuvien maiden kansalliset valuutat välittömästi. Kansallisista valuutoista tuli euron ilmentymiä kiintein muutokertoimin siirtymäkauden ajaksi 1.1.1999–31.12.2001. Kolmevuotisen siirtymäkauden aikana noudatettiin ”ei kieltoa, ei pakkoa” -periaatetta, eli kaikki talouden toimijat saivat vapaasti valita, kirjasivatko saamisensa ja velkansa ja tekivätkö käteisrahattomat maksunsa euron vai sen kansallisten ilmentymien määräisinä. Jäsenvaltiot saivat kuitenkin velvoittaa talouden toimijoita muuttamaan jälkimarkkinakelpoisia velkainstrumentteja euromääräisiksi ja käyttämään euroa maksujärjestelmissään sekä käydessään kauppaa säännellyillä markkinoilla. Jäsenvaltiot hyödynsivätkin tätä mahdollisuutta laajalti valmistautuessaan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Lisäksi EMI ilmoitti, että eurojärjestelmä toteuttaisi rahapoliittiset operaationsa yksinomaan euroissa ja että euro olisi ainoa TARGET-järjestelmässä käytettävä valuutta (ks. kohta 3.3.1).

²⁷Euron yhteiseksi rahakseen käyttöön ottavien jäsenvaltioiden ministerien ja keskuspankkien pääjohtajien, komission sekä Euroopan rahapoliittisen instituutin 2 päivänä toukokuuta 1998 antama yhteinen tiedonanto euron peruuttamattomien muuntokurssien määrittämisestä.

Kehikko 3. Peruuttamattomasti kiinnitetyt muuntokurssit suhteessa euroon

	= 40,3399 Belgian frangia
	= 1,95583 Saksan markkaa
	= 340,750 Kreikan drakmaa
	= 166,386 Espanjan pesetaa
	= 6,55957 Ranskan frangia
1 euro	= 0,787564 Irlannin puntaa
	= 1 936,27 Italian liiraa
	= 40,3399 Luxemburgin frangia
	= 2,20371 Alankomaiden guldenia
	= 13,7603 Itävallan shillinkiä
	= 200,482 Portugalin escudoa
	= 5,94573 Suomen markkaa

Lähde: neuvoston asetus (EY) N:o 2866/98, annettu 31 päivänä joulukuuta 1998, euron ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokurseista (EYVL L 359, 31.12.1998, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä kesäkuuta 2000 annetulla asetuksella (EY) N:o 1478/2000 (EYVL L 167, 7.7.2000, s. 1).

Rahoitussektori suoritti laajoja valmisteluja voidakseen toimia yhdentyneillä rahoitusmarkkinoilla heti talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alusta lähtien. Oli rahoitussektorin oman edun mukaista ottaa euro käyttöön rahoitusmarkkinoilla mahdollisimman nopeasti ja kattavasti, eikä yksikään markkinaosuus halunnut jäädä jälkeen kilpailijoistaan. Rahoitusmarkkinoiden järjestöt sopivat EMIn avustuksella periaatteista, joiden mukaan markkinakäytäntöjä yhdenmukaistettaisiin, ja kehittivät keskeisiä korkoindikaattoreita (kuten euribor- ja oniakorot).²⁸

Näiden valmistelujen ansiosta rahoitusmarkkinat kykenivät siirtymään euron käyttöön kerralla heti talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa. Rahoitusmarkkinoilla käytiin kauppaa yksinomaan euroissa, ja suurin osa jälkimarkkinakelpoisista velkainstrumenteista muutettiin euromääräisiksi. Kaikki suurten ulkomaanmaksujen maksujärjestelmät toimivat euroissa. Euron käyttöönotto rahoitusmarkkinoilla onnistui paitsi välittömästi myös hyvin sujuvasti.

Yrityssektori ryhtyi käyttämään euroa asteittain siirtymäajan kuluessa, mutta – kun euroseteleitä ja -kolikoita ei ollut – yksityishenkilöt suorittivat maksunsa aluksi enimmäkseen kansallisessa rahassa. Tilanne muuttui tietenkin kokonaan, kun eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön 1.1.2002.²⁹

Kreikka liittyi euroalueeseen 1.1.2001, ja samalla maan keskuspankista tuli osa eurojärjestelmää. Näin euroalueen maiden lukumäärä nousi kahteentoista. EU:n neuvosto oli päättänyt 19.6.2000 EY:n perustamissopimuksen artiklan 122 kohdassa 2 määriteltyä menettelyä noudattaen, että Kreikka täytti euron

²⁸Uusi tärkeä korkoindikaattori, eurepo, luotiin alkuvuodesta 2002.

²⁹Ks. Scheller (1999), s. 243.

Kehikko 4. Euroopan yhdentymiskehitys aikajärjestyksessä

Heinäkuu 1952	Belgia, Saksa, Ranska, Italia, Luxemburg ja Alankomaat perustavat Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY).
Tammikuu 1958	Samat kuusi maata perustavat Euroopan talousyhteisön (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom).
Tammikuu 1973	Tanska, Irlanti ja Britannia liittyvät Euroopan yhteisöihin.
Tammikuu 1981	Kreikka liittyy Euroopan yhteisöjen jäseneksi.
Tammikuu 1986	Espanja ja Portugali liittyvät Euroopan yhteisöihin.
Helmikuu 1986	Euroopan yhtenäisasiakirja hyväksytään.
Marraskuu 1993	Helmikuussa 1992 allekirjoitettu sopimus Euroopan unionista (Maastrichtin sopimus) tulee voimaan. Sillä perustetaan Euroopan unioni, jolla on kolme peruspilaria: 1) Euroopan yhteisöt (tuolloin kolme yhteisöä), 2) yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, ja 3) oikeus- ja sisäasiat / poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa.
Tammikuu 1995	Itävalta, Suomi ja Ruotsi liittyvät Euroopan unioniin.
Toukokuu 1999	Lokakuun 2. päivänä 1997 allekirjoitettu Amsterdamin sopimus tulee voimaan; sopimuksella muutetaan sekä Euroopan yhteisön perustamissopimusta että Euroopan unionista tehtyä sopimusta.
Helmikuu 2003	Perussopimuksia muutetaan edelleen Nizzan sopimuksella, joka allekirjoitettiin vuonna 2001 ja jolla pohjustettiin Euroopan unionin laajentumista.
2003	Euroopan tulevaisuutta käsittelevä valmistelukunta laatii luonnoksen sopimukseksi Euroopan perustuslaista.
Toukokuu 2004	Tšekki, Viro, Kypros, Latvia, Liettua, Unkari, Malta, Puola, Slovenia ja Slovakia liittyvät Euroopan unionin jäseniksi, jolloin jäsenvaltioiden määrä nousee 25:een.
Kesäkuu 2004	EU:n jäsenvaltiot pääsevät sopimukseen Euroopan perustuslakia koskevasta sopimuksesta.

käyttöönotton edellytykset.³⁰ Euron ja Kreikan drakman välinen muuntokurssi oli ilmoitettu samana päivänä annetussa neuvoston asetuksessa³¹.

Euron käyttöönottovaihe saatiin päätökseen 1.1.2002, kun eurosetelit ja -kolikot laskettiin liikkeeseen. Tällöin kansallisia valuuttoja ei enää tarvittu euron kansallisina ilmentyminä. Kansalliset setelit ja kolikot lakkasivat olemasta laillisia maksuvälineitä helmikuun lopussa 2002, mistä lähtien eurosetelit ja -kolikot ovat olleet ainoita laillisia maksuvälineitä euroalueella.

Talous- ja rahaliitto syntyi Euroopan yhteisöjen yhteyteen. Yhteisöt ovat laajentuneet merkittävästi sen jälkeen, kun ne perustettiin vuonna 1952 (ks. kehikko 4). Tällä hetkellä Euroopan unionissa on 25 jäsenvaltiota. Edellisen kerran unioni laajeni 1.5.2004, kun siihen liittyi kymmenen Keski- ja Itä-Euroopan maata.

³⁰Neuvoston päätös 2000/427/EY, tehty 19 päivänä kesäkuuta 2000, perustamissopimuksen 122 artiklan 2 kohdan mukaisesti yhtenäisvaluutan käyttöönottamisesta Kreikassa 1 päivänä tammikuuta 2001 (EYVL L 167, 7.7.2000, s. 20).

³¹ Neuvoston asetus (EY) N:o 1478/2000, annettu 19 päivänä kesäkuuta 2000 (EYVL L 167, 7.7.2000, s. 1).

Kaksi muuta Itä-Euroopan maata – Bulgaria ja Romania – allekirjoitti liittymissopimuksen huhtikuussa 2005, ja ne liittyvät EU:hun vuonna 2007. Lisäksi syksyllä 2005 aloitettiin liittymisneuvottelut Kroatian ja Turkin kanssa.

EU:n jäsenvaltioiden on täytettävä tietyt edellytykset, ennen kuin ne voivat ottaa euron käyttöön. Tämän vuoksi uusista jäsenvaltioista ei tule euroalueen jäseniä välittömästi EU:hun liittymisen jälkeen. Ne ovat kuitenkin sitoutuneet talous- ja rahaliiton tavoitteisiin. EU:hun liittymisen yhteydessä niiden kansallisista keskuspankeista tulee asemansa puolesta EKPJ:n jäseniä, ja ne alkavat valmistautua integroitumaan eurojärjestelmään. Slovenia ottaa euron käyttöön 1.1.2007, eli se on EU:n kymmenestä uudesta jäsenvaltiosta ensimmäinen, joka liittyy euroalueeseen. EU:n neuvosto päätti 11.7.2006 EY:n perustamissopimuksen artiklan 122 kohdassa 2 määriteltyä menettelyä noudattaen, että Slovenia täytti euron käyttöönoton edellytykset.³² Slovenian tolarin muuntokurssi suhteessa euroon on 1.1.2007 lähtien 239,640.³³

1.2 TALOUS- JA RAHALIITON OIKEUSPERUSTA JA ERITYISPIIRTEET

EKP:n perustamisesta määrätään EY:n perustamissopimuksessa, minkä vuoksi EKP on osa Euroopan yhteisön oikeudellista ja institutionaalista rakennetta. Toisin kuin kansalliset valuutat ja kansalliset keskuspankit, euro ja EKP ovat ylikansallisia ja niiden toiminta-alueena on itsenäisten valtioiden muodostama yhteisö. Siinä, missä esimerkiksi Yhdysvaltain tai Japanin keskuspankki vastaa vain oman maansa rahapolitiikasta, EKP on rahapolitiikan keskusviranomainen talousalueella, joka koostuu kahdestatoista muuten hyvin itsenäisestä valtiosta. Toinen talous- ja rahaliiton erityispiirre on, että kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät kuulu euroalueeseen. Talous- ja rahaliiton toteuttamisessa noudatetaan eriytetyn yhdentymisen periaatetta (ks. kohta 1.2.2).

1.2.1 Oikeusperusta

Rahapoliittinen toimivalta on siirretty ylikansalliselle tasolle. Näin määrätään Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella muutetussa EY:n perustamissopimuksessa.

Nykymuodossaan Euroopan unioni ei ole valtio. Sen pohjana ovat Euroopan yhteisöt sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen politiikkaa ja yhteistyötä koskevat määräykset. Unionin toiminta perustuu kolmeen peruspilariin. Ensimmäisen pilarin muodostavat Euroopan yhteisö ja Euroopan atomienergiayhteisö (Euratom)³⁴, jotka ovat molemmat oikeushenkilöitä ja joista määrätään erillisissä perustamissopimuksissa. Nämä kaksi yhteisöä ovat

³²Neuvoston päätös 2006/495/EY, tehty 11 päivänä heinäkuuta 2006, perustamissopimuksen 122 artiklan 2 kohdan mukaisesti yhtenäisvaluutan käyttöönottoamisesta Sloveniassa 1 päivänä tammikuuta 2007 (EUVL L 195, 15.7.2006, s. 25).

³³Neuvoston asetus (EY) N:o 1086/2006, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2006, euron ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista annetun asetuksen (EY) N:o 2866/98 muuttamisesta (EUVL L 195, 15.7.2006, s. 1).

³⁴Kolmas yhteisö eli vuonna 1952 perustettu Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (EHTY) lakkautettiin heinäkuussa 2002, kun 50 vuodeksi solmittu EHTY:n perustamissopimus umpeutui.

ylikansallisia ja käyttävät jäsenvaltioiden niille luovuttamia toimivaltuuksia. EU:n toinen pilari koostuu pääasiassa hallitusten välisistä järjestelyistä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) alalla ja kolmas pilari poliisiyhteistyöstä ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa.

Periaatteessa olisi ollut mahdollista solmia erillinen talous- ja rahaliiton perustamissopimus, joka olisi muodostanut Euroopan unionin neljännen pilarin. Tätä mahdollisuutta harkittiin talous- ja rahaliittoa käsitelleen hallitustenvälisen konferenssin neuvottelujen alkuvaiheessa³⁵. Lopulta ajatus kuitenkin hylättiin. Talous- ja rahaliiton oikeusperusta kirjattiin EY:n perustamissopimukseen, mikä merkitsi sitä, että Euroopan talousyhteisön toimivaltaa laajennettiin. Myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artiklassa 2 viitataan lyhyesti talous- ja rahaliittoon yhtenä unionin tavoitteista, mutta kaikki sisältöä ja menettelyjä koskevat sekä institutionaaliset määräykset sisältyvät EY:n perustamissopimukseen. Rahapolitiikkaa koskevia EY:n perustamissopimuksen määräyksiä täsmennettiin ja täydennettiin EKPJ:n perussäännöstä tehdyssä pöytäkirjassa, joka on perustamissopimuksen liitteenä ja siten kiinteä osa yhteisön primaarilainsäädäntöä.

Talous- ja rahaliittoa säännellään siis yhteisön lainsäädännöllä eikä jäsenvaltioiden välisellä lainsäädännöllä. Tämän ratkaisun perustana on olemassa oleva toimielinjärjestelmä, jota on näin kehitetty (välttämättä perustamasta uusia erillisiä toimielimiä). Sen ansiosta EKP on jäsenvaltioista ja yhteisön toimielimistä riippumaton organisaatio.

Lisäksi EY:n perustamissopimuksen nojalla voidaan antaa yhteisön johdettua lainsäädäntöä sellaisista talous- ja rahaliittoa koskevista tekijöistä, joista ei määrätä kattavasti yhteisön primaarilainsäädännössä, esimerkiksi erilaisista euroon liittyvistä seikoista. Seuraavat asetukset muodostavat yhteisön rahalainsäädännön ytimen:

- neuvoston asetus (EY) N:o 1103/97³⁶, annettu 17 päivänä kesäkuuta 1997, tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä, sellaisena kuin se on muutettuna 27 päivänä marraskuuta 2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2595/2000³⁷
- neuvoston asetus (EY) N:o 974/98³⁸, annettu 3 päivänä toukokuuta 1998, euron käyttöönotosta, sellaisena kuin se on muutettuna 27 päivänä marraskuuta 2000 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 2596/2000³⁹
- neuvoston asetus (EY) N:o 2866/98⁴⁰, annettu 31 päivänä joulukuuta 1998, euron ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä muuntokursseista, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä kesäkuuta 2000 annetulla asetuksella (EY) N:o 1478/2000⁴¹

³⁵ Ks. Zilioli & Selmayr (2001), s. 12.

³⁶ EYVL L 162, 19.6.1997, s. 1.

³⁷ EYVL L 300, 29.11.2000, s. 1.

³⁸ EYVL L 139, 11.5.1998, s. 1.

³⁹ EYVL L 300, 29.11.2000, s. 2.

⁴⁰ EYVL L 359, 31.12.1998, s. 1.

⁴¹ EYVL L 167, 7.7.2000, s. 1.

- euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä 28 päivänä kesäkuuta 2001 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1338/2001⁴² sekä sen vaikutusten laajentamisesta koskemaan niitä jäsenvaltioita, jotka eivät ole ottaneet euroa yhtenäisvaluutaksi, samana päivänä annettu asetus (EY) N:o 1339/2001⁴³.

Lisäksi EKP:llä on EY:n perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön nojalla säädösvalta (ks. kohta 2.5.3) sekä valtuudet täydentää eräitä EKPJ:n perussäännön määräyksiä antamalla yhteisön johdettua lainsäädäntöä (ks. kohta 2.5.4).

EY:n perustamissopimus ja sopimus Euroopan unionista oli tarkoitus korvata sopimuksella Euroopan perustuslaista marraskuussa 2006. Edellytyksenä oli, että EU:n kaikki 25 jäsenvaltiota olisivat ratifioineet sen. Perustuslakisopimuksen laati Euroopan tulevaisuutta käsitellyt valmistelukunta, joka sai työnsä päätökseen vuonna 2003. Sopimus hyväksyttiin hallitustenvälisessä konferenssissa kesäkuussa 2004, ja se on sen jälkeen ratifioitu 15 jäsenvaltiossa. Monet jäsenvaltiot ovat kuitenkin keskeyttäneet ratifiointiprosessin sen jälkeen, kun perustuslakisopimus hylättiin kansanäänestyksissä Ranskassa ja Alankomaissa.

1.2.2 Erityispiirteet

Sen enempää talous- ja rahaliitto kuin sisämarkkinatkaan eivät ole olleet itsessään päämääriä, vaan niiden avulla on voitu edistää yhteisön perustavanlaatuisten tavoitteiden saavuttamista. EY:n perustamissopimuksen artiklan 2 mukaan näihin tavoitteisiin kuuluu, että edistetään *taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävää kehitystä koko yhteisössä, työllisyyden [...] korkeaa tasoa, [...] kestävää kasvua, joka ei edistä rahan arvon alenemista, [...] hyvää kilpailukykyä ja talouden suorituskyvyn korkeaa lähentymisastetta*. Artiklan 4 mukaan näiden perustavanlaatuisten tavoitteiden saavuttamiseksi noudatettavat johtavat periaatteet ovat *terve julkistalous ja rahatalous sekä kestävä maksutase samoin kuin vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaate*. Rahapolitiikalle ja talouspolitiikalle määritetään selkeät vastuualueet.

Raha- ja talouspolitiikan harjoittaminen talous- ja rahaliitossa

Rahapolitiikkaa ja talouspolitiikkaa harjoitetaan talous- ja rahaliitossa eri järjestelyin. Raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa ei harjoiteta kansallisesti vaan keskitetysti yhteisön tasolla. Talouspoliittinen vastuu sitä vastoin on edelleen jäsenvaltioilla, vaikkakin niiden on harjoitettava talouspolitiikkaansa osana yhteisön makrotalouspoliittista yhteistyötä. Raha- ja talouspolitiikan harjoittaminen eri tasoilla on toissijaisuusperiaatteen mukaista (EY:n perustamissopimuksen artikla 5), sillä toimivallan antaminen yhteisölle on perusteltua vain seuraavissa tapauksissa:

- jos jäsenvaltiot eivät voi itse saavuttaa asetettuja tavoitteita riittävällä tavalla
- jos tavoitteet voidaan suunnitellun toiminnan laajuuden tai vaikutusten takia saavuttaa paremmin yhteisön tasolla.

⁴²EYVL L 181, 4.7.2001, s. 6.

⁴³EYVL L 181, 4.7.2001, s. 11.

Raha- ja valuuttakurssipolitiikan harjoittaminen keskitetysti yhteisön tasolla on perusteltua, sillä sellainen tilanne olisi mahdoton, jossa raha olisi yhteinen mutta raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa harjoitettaisiin kansallisella tasolla. Tätä selvitetään tarkemmin jäljempänä. Talouspolitiikkaa sitä vastoin on parasta harjoittaa kansallisesti, kunhan yhteisö voi varmistaa, että kansallinen talouspolitiikka on todella sopusoinnussa talous- ja rahaliiton tavoitteiden kanssa. Edes euroalueen kaltaisella täysin yhdentyneellä talousalueella ei ole riittäviä perusteita siirtää talouspoliittista toimivaltaa kokonaan yhteisölle.

Raha- ja valuuttakurssipolitiikka

EKP:llä on EKPJ:n ja eurojärjestelmän ytimenä yksinoikeus harjoittaa yhteistä rahapolitiikkaa euroalueella (ks. kohta 2.1). Yhteinen raha edellyttää yhteistä rahapolitiikkaa, jossa päätökset tehdään keskitetysti. Rahapolitiikassa päätöksiä on tehtävä päivittäin, ja siksi päätöksentekojärjestelmän on oltava pysyvä ja päätöksentekoelimen on oltava oikeushenkilö, joka on tilivelvollinen ja kantaa toiminnastaan poliittisen vastuun. Koska rahapolitiikalla pidetään yllä hintatason vakautta, päätöksentekoelimen on lisäksi oltava yhteisön toimielimistä ja jäsenvaltioista riippumaton (ks. kohta 4.1).

Myös valuuttakurssipolitiikan harjoittaminen on keskitetty ja siirretty kansalliselta tasolta yhteisölle. Kun raha on yhteinen, myös valuuttakurssi on yhteinen, ja siksi valuuttakurssipolitiikankin on oltava yhteistä. EKP ja Ecofin-neuvosto päättävät euroalueen valuuttakurssipolitiikasta yhteisesti, mutta lopullinen päätösvalta on neuvostolla (ks. kohta 3.2.1).

Talouspolitiikka

Päävastuu talouspolitiikasta on edelleen jäsenvaltioilla. EY:n perustamissopimuksen artiklan 4 kohdan 1 mukaan yhteisön talouspolitiikka perustuu *jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviiseen yhteensovittamiseen, sisämarkkinoihin ja yhteisten tavoitteiden määrittelyyn.* Artiklan 98 nojalla *jäsenvaltiot harjoittavat talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat [...] yhteisön tavoitteiden toteuttamiseen 99 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut laajat suuntaviivat huomioon ottaen.* Artiklan 99 kohdassa 1 edellytetään, että jäsenvaltiot *pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja sovittavat talouspolitiikkansa yhteen neuvostossa.*

Talouspolitiikan laajat suuntaviivat ovat tärkein väline, jolla jäsenvaltioiden kansallista talouspolitiikkaa koordinoidaan.⁴⁴ Niissä vedetään talouspolitiikan yleiset linjat ja annetaan suosituksia kullekin jäsenvaltiolle sekä yhteisölle. Talouspolitiikan laajoissa suuntaviivoissa hahmotellaan tarvittavat toimet eri osaluilla, kuten julkisen talouden hoidossa, rakenneuudistuksissa, verotuksessa, työmarkkinalainsäädännössä tai koulutuksessa. Näin asetetaan normit, jotka on otettava huomioon harkittaessa sekä kansallisella että yhteisön tasolla tehtäviä päätöksiä.

Talouspolitiikan laajat suuntaviivat annetaan suosituksen muodossa, eivätkä ne siksi ole oikeudellisesti sitovia eikä jäsenvaltioita voida pakottaa noudattamaan

⁴⁴ EKP:n riippumattomuuden ja lakisääteisen tehtävän vuoksi talouspolitiikan laajat suuntaviivat eivät koske rahapolitiikkaa.

niitä. Ne perustuvat taivutteluun ja vertaispaineeseen, joilla jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan tarkoituksenmukaista politiikkaa. Se, että talouspolitiikan laajat suuntaviivat hyväksytään Eurooppa-neuvostossa⁴⁵, antaa niille kuitenkin poliittista painoarvoa.

Lisäksi on kehitetty erityisiä menettelyjä, joita kutsutaan tavallisesti ”prosesseiksi”. ”Luxemburgin prosessissa” koordinoidaan jäsenvaltioiden kansallista työllisyyspolitiikkaa. Sen tärkein väline ovat vuotuiset työllisyyspolitiikan suuntaviivat, joissa annetaan suosituksia ja määritetään varsinkin koulutukseen ja työmarkkinauudistuksiin liittyvät keskeiset kehittämisalueet sekä ohjataan näiden linjausten siirtämistä kansallisiin toimintasuunnitelmiin.

”Cardiffin prosessilla” tarkoitetaan rakenneuudistusten seuranta- ja vertaisarviointijärjestelmää. Se koostuu pääasiassa talousuudistusten etenemisen vuotuisesta monenvälisestä seurannasta. Seuranta pohjautuu jäsenvaltioiden ja Euroopan komission vuotuisiin raportteihin, ja lisäksi nojaututaan talouspoliittisen komitean monenväliseen arvioon, jossa talousuudistuksia tarkastellaan perusteellisemmin.

”Kölnin prosessi” muodostaa foorumin kokonaistaloudelliselle vuoropuhelulle työmarkkinaosapuolten, kansallisen hallinnon, Euroopan komission ja EKP:n kesken. Keskeistä prosessissa on EU:n taloustilannetta ja -näkyviä koskevien arvioiden vaihto. Kokonaistaloudellinen vuoropuhelu on osa Euroopan työllisyys sopimusta ja täydentää siis Luxemburgin ja Cardiffin prosesseja.

”Lissabonin strategiassa” sovittiin kattavasta uudistusohjelmasta, jonka tarkoituksena on muun muassa tehostaa sisämarkkinoiden toimintaa ja vähentää hajanaisuutta ja tehostomuutta monilla aloilla arvopaperimarkkinoista ja riskipääoman käytöstä lentoliikenteen valvontaan.

Toisin kuin talouspolitiikan laajat suuntaviivat, julkisen talouden ”liiallisia alijäämiä koskeva menettely” (EY:n perustamissopimuksen artikla 104 ja sitä täydentävä vakaus- ja kasvusopimus) on oikeudellisesti velvoittava, ja jäsenvaltiot voidaan pakottaa noudattamaan sitä (ks. kehikko 5). Talousarviokuria tukee, että perustamissopimuksessa kielletään julkisen sektorin keskuspankkirahoitus (artikla 101) sekä rahoituslaitoksiin liittyvät erityisoikeudet (artikla 102). Sen enempää yhteisö kuin jäsenvaltioakaan eivät ole vastuussa muiden jäsenvaltioiden veloista eivätkä voi ottaa sellaisia vastatakseen (artikla 103). Näin ollen suurta valtionvelkaa ei voida poistaa inflaation avulla, eikä sääntöjä laiminlyövä hallitus voi luottaa siihen, että muut hallitukset lopulta pelastavat sen.

Rahapolitiikan eriyttäminen talouspolitiikasta talous- ja rahaliitossa liittyy siihen, että EU:lla ei ole samankaltaista hallintoa kuin jäsenvaltioilla. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole puute yhteisön talouspoliittisessa päätöksenteossa. Kun jäsenvaltiot voivat päättää itsenäisesti tärkeistä talouspolitiikan osa-

⁴⁵Talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen hyväksyminen on ainoa muodollinen toimi, jolla Eurooppa-neuvosto osallistuu talous- ja rahaliittoa koskeviin asioihin. Kaikissa muissa EMU-kysymyksissä, jotka edellyttävät toimimista valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla, päätökset tehdään joko hallitusten välillä tai EU:n neuvostossa valtion- tai hallitusten päämiesten kokoupanossa.

Kehikko 5. Finanssipolitiikkaa koskevat järjestelyt yhteisössä

Finanssipolitiikka on yhteisössä jäsenvaltioiden vastuulla. EY:n perustamissopimuksessa on useita määräyksiä, joilla on tarkoitus turvata terve julkisen talouden tila talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa. Yksi näistä määräyksistä liittyy perustamissopimuksen artiklan 104 ja sopimukseen liitetyn pöytäkirjan mukaiseen liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn, jossa määritellään terveen julkisen talouden edellytykset. Artiklassa 104 todetaan, että *jäsenvaltiot välttävät liiallisia julkistalouden alijäämiä*. Sitä, noudattavako jäsenvaltiot tätä vaatimusta, arvioidaan vertaamalla niiden BKT:hen suhteutettua julkisen talouden alijäämää ja velkaa viitearvoihin. Alijäämäsuhteen viitearvo on 3 % ja velkasuhteen viitearvo 60 % BKT:stä. Tiettyjen perustamissopimuksessa määriteltyjen sekä vakaus- ja kasvusopimuksessa täsmennettyjen olosuhteiden (kuten BKT:n määrän vähintään 2 prosentin supistuminen vuositasolla) vallitessa voidaan sallia viitearvoa korkeampi alijäämä- tai velkasuhde ilman, että kyseisellä maalla katsottaisiin olevan liiallinen alijäämä. Jos EU:n neuvosto katsoo, että jollakin maalla on liiallinen alijäämä, tilanteen korjaamiseksi ryhdytään liiallisia alijäämiä koskevassa menettelyssä määriteltyihin toimiin. Näihin toimiin kuuluu myös sanktioita.

Vakaus- ja kasvusopimus solmittiin vuonna 1997, ja sillä täydennetään ja selvennetään määräyksiä liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn toteuttamisesta. Sopimuksen muodostavat Eurooppa-neuvoston päätöslauselma vakaus- ja kasvusopimuksesta, neuvoston asetus julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta sekä neuvoston asetus liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä. Hyväksyessään vakaus- ja kasvusopimuksen jäsenvaltiot sitoutuivat pitämään julkisen talouden rahoitusasemansa keskipitkällä aikavälillä lähellä tasapainoa tai ylijäämäisenä. Tällaisen rahoitusaseman ansiosta maa voi sopeuttaa talousarvionsa tavanomaisiin suhdannevaihteluihin ilman, että sen BKT:hen suhteutettu julkisen talouden alijäämä kasvaisi yli 3 prosentin viitearvon.

Osana monenvälistä valvontaa euroalueen maiden on toimitettava EU:n neuvostolle ja Euroopan komissiolle vakauhjelmia. Euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden on puolestaan laadittava lähentymisohjelmia. Sekä vakaus- että lähentymisohjelmien perusteella arvioidaan toimia, joilla jäsenvaltiot aikovat mukauttaa talousarvioitaan niin, että julkisen talouden rahoitusasema saataisiin keskipitkällä aikavälillä lähelle tasapainoa tai ylijäämäiseksi.

Merkittävä lisäkeino vakauteen tähtäävän finanssipolitiikan edistämiseksi on avustamiskielto, josta määrätään perustamissopimuksessa. Artiklan 103 kohdassa 1 todetaan: *Yhteisö ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita jäsenvaltioiden keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on [...]. Jäsenvaltio ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita toisen jäsenvaltion keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on*. Näin varmistetaan, että kukin jäsenvaltio vastaa oman julkisen velkansa takaisinmaksusta, ja edistetään siten kurinalaista kansallista finanssipolitiikkaa.

Kehikko 5. Finanssipolitiikkaa koskevat järjestelyt yhteisössä (jatkoa)

Julkisen talouden kurinalaisuutta edistetään myös määräyksin, joilla kielletään julkisen sektorin keskuspankkirahoitus ja rahoituslaitoksiin liittyvät erityisoikeudet. Perustamissopimuksen artiklassa 101 EKP:tä ja kansallisia keskuspankkeja kielletään rahoittamasta julkisen talouden alijäämää myöntämällä tilinylitysoikeuksia tai muita vastaavia luottojärjestelyjä. Artiklassa 102 kielletään antamasta valtionhallinnolle tai yhteisön toimielimille tai laitoksille erityisoikeuksia rahoituslaitoksissa. Näillä määräyksillä kannustetaan terveen julkisen talouden ylläpitämiseen ja kurinalaiseen finanssipolitiikkaan, mutta ne myös lisäävät hintavakauteen tähtäävän yhteisen rahapolitiikan uskottavuutta.

Sisältää otteita teoksesta: EKP (2004). *EKP:n rahapolitiikka*, s. 23.

alueista, niille jää tarvittavaa liikkumavaraa. Näin voidaan myös hyötyä terveen talouspoliittisen kilpailun myönteisistä vaikutuksista. Noudattamalla talouspolitiikan harjoittamista koskevia sääntöjä ja menettelyjä talouspoliittiset päätöksentekijät voivat varmistaa kokonaistaloudellisen vakauden.

Yhdentyminen eri tahtiin

EU:hun liittyminen ei tuo automaattisesti mukanaan euroalueen jäsenyyttä. Kuten edellä todettiin, Tanskalla ja Britannialla on erityisasema. Lisäksi euroalueeseen osallistumisen edellytyksenä on, että jäsenvaltio täyttää yhteisen rahan käyttöönottovaatimukset.

Nämä vaatimukset ovat kestävän lähentymisen korkean tason saavuttaminen (**taloudellinen lähentyminen**) sekä kansallisen lainsäädännön mukauttaminen talous- ja rahaliittoa koskeviin perustamissopimuksen määräyksiin (**oikeudellinen lähentyminen**) (ks. kehikko 6).

EY:n perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 mukaan kestävän taloudellisen lähentymisen korkean tason saavuttamista arvioidaan tarkastelemalla, täyttyvätkö seuraavat kriteerit:

- hintavakauden toteutuminen
- julkisen talouden rahoitusaseman kestävyys
- Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan
- jäsenvaltion saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa.

Jäsenvaltioiden on osoitettava täyttäneensä nämä kriteerit kestävästi, ennen kuin ne voivat ottaa euron käyttöön. Näin varmistetaan, että talous- ja rahaliitossa toimitaan sen omien perustavoitteiden mukaan ja noudatetaan sen johtavia periaatteita, joita ovat ennen kaikkea hintavakaus, terve julkistalous ja rahatalous sekä kestävä maksutase.

Kehikko 6. Euron käyttöönoton edellytykset

Euron käyttöönoton edellytykset on määritelty EY:n perustamissopimuksen artiklassa 121 sekä perustamissopimuksen liitteenä olevassa pöytäkirjassa, joka koskee artiklassa 121 tarkoitettuja lähentymisperusteita. Näiden edellytysten täyttymistä on arvioitu EMIn ja EKP:n laatimissa lähentymisraporteissa.

Euron käyttöönoton edellytyksenä on, että

- jäsenvaltio on saavuttanut kestäväen lähentymisen korkean tason (taloudellinen lähentyminen)
- jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö on sopusoinnussa EY:n perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä EKP:n perussäännön kanssa (oikeudellinen lähentyminen).

Taloudellinen lähentyminen

Arvioitaessa, onko jäsenvaltio saavuttanut kestäväen lähentymisen korkean tason, tarkastellaan seuraavien neljän kriteerin täyttymistä: hintavakaus, terve julkisen talouden rahoitusasema, valuuttakurssien vakaus ja pitkien korkojen lähentyminen.

Hintakehitys

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 ensimmäisessä luetelmakohdassa edellytetään hintatason korkeatasoisen vakauden toteutumista ja todetaan tämän olevan ilmeistä, *jos rahanarvon alenemisaste on lähellä korkeintaan kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaa astetta.*

Pöytäkirjan artiklassa 1 todetaan myös, että *hintatason vakauden arviointiperusteella tarkoitetaan, että jäsenvaltio on saavuttanut kestäväen hintatason vakauden ja tarkasteluajankohtaa edeltävän vuoden aikana todetun keskimääräisen rahanarvon alenemisasteen, joka ylittää enintään 1,5 prosentilla enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan asteen. Rahanarvon aleneminen lasketaan kuluttajahintaindeksin avulla yhtäläisin perustein ottaen huomioon kansallisten määritelmien erot.*

Julkinen talous

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 toisessa luetelmakohdassa edellytetään, että jäsenvaltiossa on *kestävä julkistalouden tilanne, ja todetaan, että tämä on ilmeistä, jos valtion julkisyhteisöjen talousarvioiden osalta on tilanne, jossa ei ole 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää.*

Pöytäkirjan artiklassa 2 todetaan myös, että tämä arviointiperuste *merkitsee, ettei jäsenvaltiota tarkasteluajankohtana koske tämän sopimuksen 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu neuvoston päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta kyseisessä jäsenvaltiossa.*

Kehikko 6. Euron käyttöönoton edellytykset (jatkoa)

Perustamissopimuksen artiklan 104 kohdassa 1 todetaan, että *jäsenvaltiot välttävät liiallisia julkistalouden alijäämiä*. Komissio tarkastelee talousarviota koskevan kurinalaisuuden noudattamista seuraavilla arviointiperusteilla:

“(a) ylittääkö ennakoitun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän osuus bruttokansantuotteesta viitearvon [joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 3 % BKT:stä], paitsi

- jos tämä osuus on pienentynyt merkittävästi ja jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, taikka*
- jos viitearvon ylittäminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja osuus pysyy lähellä viitearvoa*

(b) ylittääkö julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta viitearvon [joka liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä laaditun pöytäkirjan mukaan on 60 % BKT:stä], paitsi jos tämä osuus pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Valuuttakurssikehitys

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 kolmannen luetelmakohdan mukaan edellytyksenä on *Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan.*

Pöytäkirjan artiklassa 3 todetaan myös, että *Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumista koskeva arviointiperuste merkitsee, että jäsenvaltio on noudattanut Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjä tavanomaisia vaihteluvälejä ilman, että sillä on ollut merkittäviä paineita, ainakin kahtena viimeisenä tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena. Erityisesti jäsenvaltio ei ole omasta aloitteestaan alentanut valuutan kahdenvälistä keskusarvoa suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan samana aikana.*

EMI ja EKP totesivat vuosien 1998, 2000 ja 2002 lähentymisraporteissa, että perustamissopimuksen laatimisen aikaan tavanomainen vaihteluväli oli $\pm 2,25\%$ bilateraalista keskuskurseista, kun taas ± 6 prosentin vaihteluväli oli poikkeuksellinen. Elokuussa 1993 vaihteluvälejä päätettiin laajentaa ± 15 prosenttiin, ja näin kriteerin – erityisesti ns. tavanomaisen vaihteluvälin – tulkinta muuttui epäselvemmäksi. Arvioitaessa kriteerin noudattamista jälkikäteen pitäisi siis ottaa huomioon kunkin valuutan kurssikehitys Euroopan valuuttajärjestelmässä (EMS) vuodesta 1993 alkaen. Siksi korostetaan, että valuuttakurssin on oltava lähellä kyseisen valuutan ERM/ERM II -keskuskurssia.

Pitkien korkojen kehitys

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 neljännen luetelmakohdan nojalla edellytyksenä on *jäsenvaltion saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa.*

Kehikko 6. Euron käyttöönoton edellytykset (jatkoa)

Pöytäkirjan artiklassa 4 todetaan lisäksi, että *korkokantojen lähentymisperuste tarkasteluajankohtaa edeltävänä vuotena merkitsee, että jäsenvaltion pitkän aikavälin korkokantojen keskimääräinen nimellistaso on enintään kaksi prosenttia [korkeampi] verrattuna enintään kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaan tasoon. Korkokantojen taso lasketaan jäsenvaltioiden pitkän aikavälin obligaatioiden ja vastaavien arvopapereiden perusteella ottaen huomioon kansallisten määrittelyjen erot.*

Oikeudellinen lähentyminen

Jokaisen jäsenvaltion on varmistettava, että sen kansallinen lainsäädäntö, maan kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa EY:n perustamissopimuksen artiklojen 108 ja 109 sekä EKPJ:n perussäännön kanssa. Ilmaisui ”sopusoinnussa” ei tarkoita, että perustamissopimuksessa vaadittaisiin kansallisten keskuspankkien perussääntöjen yhdenmukaistamista toisiinsa tai EKPJ:n perussääntöön nähden. Sen sijaan kansallinen lainsäädäntö on mukautettava perustamissopimuksen ja EKPJ:n perussäännön määräyksiin. Ristiriitoja ei saa olla varsinkaan niihin määräyksiin nähden, jotka koskevat kansallisen keskuspankin riippumattomuutta ja roolia EKPJ:n kiinteänä osana.

Jäsenvaltio voi ottaa euron käyttöön vasta kun ristiriidat on poistettu. Jäsenvaltioilla on velvollisuus mukauttaa lainsäädäntöään siitä huolimatta, että perustamissopimus ja EKPJ:n perussääntö ovat ilmankin ensisijaisia kansalliseen lainsäädäntöön nähden. Näin varmistetaan, että jäsenvaltion ottaessa euron käyttöön sen kansallinen lainsäädäntö on valmiiksi yhdenmukainen yhteisön lainsäädännön kanssa.

EKP kartoittaa alueita, joilla mukauttaminen on tarpeen, tarkastelemalla

- kansallisen keskuspankin riippumattomuutta (oikeudellinen, institutionaalinen ja toiminnallinen riippumattomuus sekä päätöksentekoelementtien jäsenten virassapysymisoikeus)
- oikeudellisia näkökohtia, jotka koskevat kansallisen keskuspankin liittymistä EKPJ:hin (mm. lakisääteiset tavoitteet, tehtävät, välineet, organisaatio sekä taloutta koskevat määräykset)
- muuta lainsäädäntöä, joka voi vaikuttaa jäsenvaltion täysimääräiseen osallistumiseen talous- ja rahaliittoon (mukaan lukien säännökset setelien ja kolikoiden liikkeeseenlaskusta, valuuttavarantojen hallussapidosta ja hoidosta sekä valuuttakurssipolitiikasta).

Muut tekijät

Perustamissopimuksen artiklan 121 kohdassa 1 edellytetään lisäksi, että komissio ja EMI (nykyään EKP) ottavat raporteissaan huomioon useita muita tekijöitä. Nämä tekijät ovat *ecun kehitys, markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaosoittimien kehityksen tarkastelu*. Ecut kehitystä tarkasteltiin vuonna 1998 siirryttäessä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Nyt kun ecun tilalla on euro, ecun kehitystä ei enää analysoida lähentymistä arvioitaessa.

Menettelyt

EKP (vuonna 1998 EMI) ja Euroopan komissio arvioivat kunkin jäsenvaltion kohdalla, täyttyvätkö edellä esitetyt edellytykset. Kumpikin tekee oman arvionsa toisesta riippumatta. Ensimmäiset lähentymisraportit laadittiin vuonna 1998 talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä. Niiden jäsenvaltioiden lähentymistä, joita koskee poikkeus, arvioidaan vähintään joka toinen vuosi tai tällaisen jäsenvaltion pyynnöstä.

Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen siirryttäessä edettiin perustamissopimuksen artiklan 121 mukaisesti:

- EMI ja Euroopan komissio antoivat lähentymisraportit.
- Komissio ja Ecofin-neuvosto antoivat suositukset.
- Euroopan parlamenttia kuultiin.
- EU:n neuvosto teki päätöksen valtion- tai hallitusten päämiesten kokouksessa.

Kun poikkeusta tarkastellaan uudelleen tai kun se poistetaan, edetään perustamissopimuksen artiklan 122 mukaisesti:

- EKP ja Euroopan komissio antavat lähentymisraportit.
- Komissio tekee esityksen.
- Euroopan parlamenttia kuullaan.
- EU:n neuvosto keskustelee asiasta valtion- tai hallitusten päämiesten kokouksessa.
- Ecofin-neuvosto tekee päätöksen.

Oikeudellista lähentymistä koskeva vaatimus merkitsee, että kaikkien jäsenvaltioiden on mukautettava kansallista lainsäädäntöään niin, että voidaan varmistaa maan kansallisen keskuspankin riippumattomuus ja sen edellytykset liittyä EKPJ:hin.

Euroopan komissio ja EKP (vuonna 1998 EMI) arvioivat kumpikin itsenäisesti sekä taloudellista että oikeudellista lähentymistä ja raportoivat tuloksista EU:n neuvostolle (sekä Ecofin-kokouksessa että valtion- tai hallitusten päämiesten kokouksessa), joka tekee lopullisen päätöksen.

EU:n jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus

EY:n perustamissopimuksen artiklan 122 mukaan sellaisia EU:n jäsenvaltioita, jotka eivät täytä euron käyttöönoton edellytyksiä, koskee **poikkeus**. Tällaiset jäsenvaltiot eivät osallistu euroalueeseen, ja ne säilyttävät kansallisen rahansa ja rahapoliittisen toimivaltansa. Niitä eivät myöskään velvoita talouspolitiikkaa koskevat säännöt, joita sovelletaan ainoastaan talous- ja rahaliiton kolmanteen

vaiheeseen osallistuviin jäsenvaltioihin. Jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus, ovat kuitenkin pysyvästi sitoutuneet ottamaan yhteisen rahan käyttöön (EY:n perustamissopimuksen artiklan 4 kohta 2), ja niillä on velvollisuus pyrkiä taloudelliseen ja oikeudelliseen lähentymiseen voidakseen lopulta ottaa euron käyttöön. Myös kansallisten keskuspankkien riippumattomuutta koskeva artikla 108 velvoittaa näitä jäsenvaltioita.

Poikkeus on tilapäinen. EU:n neuvosto tarkastelee tilannetta uudelleen joka toinen vuosi EKP:n ja Euroopan komission laatimien raporttien pohjalta. Jos neuvosto (sekä Ecofin-kokoonpanossa että valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa) katsoo, että jäsenvaltio täyttää taloudellista ja oikeudellista lähentymistä koskevat kriteerit, poikkeus kumotaan ja jäsenvaltion on otettava rahakseen euro.

Tällä hetkellä poikkeus koskee Ruotsia sekä EU:hun 1.5.2004 liittyneitä kymmentä maata. Ruotsi ei ole vielä täyttänyt oikeudellisen lähentymisen vaatimusta. Sloveniaa lukuun ottamatta uusien jäsenvaltioiden on vielä tulevana vuosina osoitettava täyttävänsä euron käyttöönottovaatimukset. Slovenia ottaa euron käyttöön 1.1.2007.

EU:n jäsenvaltiot, joilla on erityisasema

EY:n perustamissopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen⁴⁶ nojalla Tanskan ja Britannian ei ole pakko osallistua talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Tanskalla ja Britannialla oli oikeus valita ennen kolmannen vaiheen käynnistymistä 1.1.1999, osallistuvatko ne siihen. Kumpikin maa käytti valinta-oikeuttaan (Tanska joulukuussa 1992 ja Britannia lokakuussa 1997) ja ilmoitti EU:n neuvostolle jättäytyvänsä talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen ulkopuolelle.

Tanskaa koskevassa pöytäkirjassa todetaan, että erityisasemalla on sama vaikutus kuin jos Tanskaa koskisi poikkeus. Britanniaa koskeva pöytäkirja on vaikutuksiltaan paljon laajempi. Siinä Britannia vapautetaan noudattamasta muita talous- ja rahaliittoa koskevia perustamissopimuksen määräyksiä. Erityisesti siinä poistetaan velvoite noudattaa EY:n perustamissopimuksen artiklan 4 kohtaa 2, jossa yhteisö ja jäsenvaltiot sitoutuvat ottamaan yhteisen rahan käyttöön, ja keskuspankkien riippumattomuutta koskevaa artiklaa 108.

Tanskalla ja Britannialla on pysyvä erityisasema. Kumpikin jäsenvaltio on kuitenkin pidättänyt itsellään oikeuden liittyä talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen myöhemmin, mikäli ne täyttävät euron käyttöönottovaatimukset.

⁴⁶Pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä; pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä.

EKP:n neuvosto kokoontuu EKP:n tiloissa marraskuussa 2006.

2 KESKUSPANKKITOIMINTA TALOUS- JA RAHALIITOSSA: OIKEUDELLISET, INSTITUTIONAALISET JA ORGANISATORISET NÄKÖKOHDAT

Euroalueeseen kuuluvat EU:n jäsenvaltiot ovat luopuneet rahapoliittisesta päätäntävällästään otettuaan käyttöön yhteisen rahan eli euron. EKP, joka on hiljattain perustetun Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) ydin, on ottanut vastuun euroalueen rahapolitiikasta.

2.1 EKP, EKPJ JA EUROJÄRJESTELMÄ

EKPJ hoitaa sille EY:n perustamissopimuksen nojalla uskottuja euroalueen keskuspankkitoimintoja. Koska EKPJ ei kuitenkaan ole oikeushenkilö ja koska eri maat etenevät talous- ja rahaliitossa eri tahtiin, EKPJ:n varsinaisia toimijoita ovat EKP ja euroalueen maiden kansalliset keskuspankit. Ne muodostavat eurojärjestelmän, joka hoitaa EKPJ:n ydintehtäviä.

Kuvio 1. EKPJ ja eurojärjestelmä

2.1.1 EKPJ ja eurojärjestelmä yhdyssiteenä EKP:n ja kansallisten keskuspankkien välillä

EKPJ:n muodostavat EKP ja kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit. Sen ”keskuspankkilaki” on Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö (EKPJ:n perussääntö), joka on liitetty pöytäkirjana EY:n perustamissopimukseen.

Toisin kuin EKP ja kansalliset keskuspankit, EKPJ ei ole oikeushenkilö, se ei käytä toimivaltaa eikä sillä ole omia päätöksentekuelimiä. EKPJ:n osat – eli EKP ja kansalliset keskuspankit – sitä vastoin ovat oikeushenkilöitä ja EKPJ:n aktiivisia toimijoita. Niillä on valtuudet toimia, mutta EKPJ:lle annettuja tehtäviä suorittaessaan ne noudattavat sen tavoitteita, perustamissopimuksen ja perussäännön määräyksiä sekä EKP:n päätöksentekuelinten tekemiä päätöksiä. Termillä EKPJ tarkoitetaan näin ollen sitä institutionaalista rakennetta, joka muodostaa yhdyssiteen EKP:n ja kansallisten keskuspankkien välille. Järjestelmällä taataan, että 1) päätöksenteko on keskitetty ja että 2) EKPJ:lle EY:n perustamissopimuksessa annetut tehtävät hoidetaan yhteisesti ja johdonmukaisesti toimivallanjakoa noudattaen ja järjestelmän tavoitteiden mukaisesti.

EKPJ:hin kuuluvat kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit. Siihen kuuluvat siis myös niiden maiden keskuspankit, joissa euroa ei ole otettu käyttöön (ks. kohta 1.2.2) joko niiden erityisaseman vuoksi (Tanska ja Britannia) tai koska niitä koskee poikkeus (Ruotsi ja EU:n kymmenen uutta jäsenvaltiota). Koska ne jäsenvaltiot, jotka eivät osallistu rahaliittoon, ovat säilyttäneet rahapoliittisen päätäntävaltansa, niiden kansalliset keskuspankit eivät osallistu eurojärjestelmän ydintoimintojen hoitamiseen. Jotta suuren yleisön olisi helpompi hahmottaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän monimutkainen rakenne, EKP:n neuvosto päätti marraskuussa 1998 ottaa käyttöön nimen ”eurojärjestelmä”. Nimi kuvaa sitä kokoonpanoa (EKP ja niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka ovat ottaneet euron käyttöön), jossa EKPJ hoitaa perustehtäviään.

Kolme tärkeää poliittista ja taloudellista syytä johtivat siihen, että euroalueen keskuspankkitoimintoja hoitamaan perustettiin yhden yhteisen keskuspankin sijasta keskuspankkijärjestelmä.

1. Poliittisista syistä ei olisi ollut hyväksyttävää perustaa yhtä yhteistä keskuspankkia vastaamaan koko euroalueen keskuspankkitoiminnasta (jolloin toiminta olisi mahdollisesti keskittynyt yhteen paikkaan).
2. Eurojärjestelmä tukeutuu kansallisten keskuspankkien kokemukseen, ja siinä säilytetään niiden institutionaalinen rakenne, infrastruktuuri, toimintavalmiudet sekä asiantuntemus. Lisäksi kansalliset keskuspankit hoitavat edelleen joitakin eurojärjestelmän ulkopuolisia tehtäviä.
3. Euroalueen suuren koon takia katsottiin tarpeelliseksi, että luottolaitoksilla on keskuspankkitoiminnan palvelupiste jokaisessa rahaliittoon osallistuvassa jäsenvaltiossa. Euroalueen kansojen ja kulttuurien moninaisuuden vuoksi katsottiin parhaaksi, että yhden ylikansallisen instituution sijaan eurojärjestelmän palvelupisteinä toimivat kansalliset keskuspankit.

Eurojärjestelmän rakenne pohjautuu olemassa oleviin keskuspankkirakenteisiin ja heijastaa euroalueen kulttuurien ja kansojen kirjoa. Kansallisten keskuspankkien itsenäinen asema edistää rikastuttavaa vuorovaikutusta ja soveltuviin kohtiin parhaiden käytäntöjen levittämistä. Se voi siten luoda edellytykset operatiivisen hallinnon tehostamiselle eurojärjestelmässä. Tämän vuoksi eurojärjestelmän keskuspankit sopivat tammikuussa 2005 eurojärjestelmän toimintaperiaatteista sekä strategisista linjauksista ja organisatorisista periaatteista, joilla edistetään eurojärjestelmän tehtävien hoidon toimivuutta ja tehokkuutta.

2.1.2 EKP yhteisön lainsäädäntöön perustuvana erityisorganisaationa

EKP on perustettu EY:n perustamissopimuksen nojalla riippumattomaksi organisaatioksi, jonka erityistehtävänä on harjoittaa rahapolitiikkaa ja hoitaa siihen liittyviä tehtäviä. Tämän vuoksi EKP on itsessään oikeushenkilö, jolla on omat päätöksentekuelimet ja toimivaltuudet. Sen keskuspankkiorganisaatio vastaa rahapolitiikan erityisluonteen vaatimuksia, eli julkista rahapolitiikkaa toteutetaan pääasiassa rahoitusmarkkinatoimilla.

Oikeushenkilöllisyys

EKP on EY:n perustamissopimuksen artiklan 107 kohdan 2 nojalla oikeushenkilö. Sillä on EKPJ:n perussäännön artiklan 9.1 mukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Se voi siten hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Lisäksi EKP:llä on tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista 8.4.1965 tehdyssä pöytäkirjassa määritellyin edellytyksin¹.

Koska EKP on kansainvälisen julkisoikeuden nojalla oikeushenkilö, se voi muun muassa tehdä kansainvälisiä sopimuksia toimivaltaansa kuuluvista asioista sekä osallistua kansainvälisten järjestöjen, kuten Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Kansainvälisen järjestelypankin (BIS) ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), toimintaan.

Institutionaalinen asema

Vaikka EKP hoitaa sille EY:n perustamissopimuksen nojalla annettuja tehtäviä, se ei ole yhteisön toimielin termin varsinaisessa merkityksessä. Sitä ei mainita perustamissopimuksen artiklassa 7, jonka nojalla yhteisön viisi toimielintä eli Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan komissio, Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja Euroopan tilintarkastustuomioistuin on perustettu. Nämä toimielimet hoitavat yhteisön tehtäviä niille perustamissopimuksessa annettujen toimivaltuuksien rajoissa.

EKPJ:n ja EKP:n oikeusperusta on annettu erillisessä artiklassa (perustamissopimuksen artiklassa 8). Tämä vahvistaa EKP:n erikoisasemaa Euroopan yhteisössä ja erottaa sen muista toimielimistä ja niiden alaisista laitoksista sekä rajaa sen toimintakentän selkeästi määritellyn erityistehtävän harjoittamiseen.

¹ Pöytäkirja eräistä Tanskaa koskevista määräyksistä; pöytäkirja eräistä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa koskevista määräyksistä.

EY:n perustamissopimuksen nojalla perustettuna organisaationa EKP käyttää todellista toimivaltaa. Sen toimivaltuudet eivät ole yhteisön toimielinten siirtämiä, vaan ne on annettu sille EY:n perustamissopimuksella. Tämä piirre erottaa EKP:n yhteisön monista hajautetusti toimivista erillisvirastoista, jotka ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä mutta joiden toimivalta on peräisin yhteisön toimielimiltä.²

2.1.3 Euroalueen kansalliset keskuspankit kiinteänä osana eurojärjestelmää

Jokainen eurojärjestelmän kansallinen keskuspankki on oikeushenkilö maansa kansallisen lainsäädännön nojalla. EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 14.3 nojalla kaikki euroalueen kansalliset keskuspankit kuuluvat kuitenkin erottamattomasti eurojärjestelmään. Ne hoitavat perussäännön artiklan 12.1 nojalla niitä eurojärjestelmän tehtäviä, jotka EKP on siirtänyt niille hajautusperiaatteen (ks. kohta 2.4) mukaisesti, ja toimivat EKP:n suuntaviivoja ja ohjeita noudattaen (perussäännön artikla 14.3). Eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ovat virkansa puolesta EKP:n neuvoston jäseniä yhdessä EKP:n johtokunnan jäsenten kanssa (EKPJ:n perussäännön artikla 10). EKP:n osakkaina eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit siirtävät EKP:lle pääomaa ja valuuttavarantosaamisia, ja EKP:n toiminnan vuositulos jaetaan niiden kesken (perussäännön artiklat 28, 30 ja 33).

Euroalueen maiden kansallinen lainsäädäntö on mukautettu yhteisön oikeuteen, jotta maiden kansalliset keskuspankit voisivat integroitua eurojärjestelmään. Kunkin maan kansallisessa lainsäädännössä ja keskuspankin perussäännössä on taattava etenkin se, että maan keskuspankki ja sen päätöksentekuelimet ovat riippumattomia kansallisista viranomaisista (ks. kohta 4.1). Riippumattomuus on välttämätöntä, koska kansalliset keskuspankit ja niiden pääjohtajat osallistuvat eurojärjestelmän toimintaan.

Kansallisten keskuspankkien toiminnallinen liittäminen eurojärjestelmään ei heikennä niiden institutionaalista, taloudellista tai hallinnollista itsenäisyyttä. EKPJ:n perussäännön mukaan kansalliset keskuspankit voivat omalla vastuullaan suorittaa eurojärjestelmään liittymättömiä tehtäviä, kunhan nämä tehtävät eivät ole ristiriidassa eurojärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Eurojärjestelmään liittymättömät tehtävät vaihtelevat maakohtaisesti. Useimmiten ne ovat erilaisia rahoitus- ja hallinnollisia palveluita, joita keskuspankit tuottavat maansa hallitukselle. Useimmat kansalliset keskuspankit osallistuvat myös rahoituslaitosten toiminnan valvontaan maassaan (ks. kohta 3.7).

2.1.4 Euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit

Myös euroalueen ulkopuolisten EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit ovat EKPJ:n jäseniä, mutta niillä on erityisasema. Ne vastaavat itse maansa kansallisesta rahapolitiikasta eivätkä sen takia osallistu eurojärjestelmän ydin-toimintoihin eivätkä etenkään yhteisen rahapolitiikan harjoittamiseen. Niiden

² Esimerkiksi Euroopan ympäristökeskus, sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto ja Euroopan lääkevirasto.

pääjohtajat eivät ole EKP:n neuvoston jäseniä eivätkä osallistu eurojärjestelmän ydintoimintoihin liittyviin päätöksentekoprosesseihin. Euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit eivät osallistu myöskään yhteisen rahapolitiikan ja siihen liittyvien tehtävien toteuttamiseen.

Euroalueen ulkopuoliset kansalliset keskuspankit ovat kuitenkin sitoutuneet harjoittamaan hintavakauteen tähtäävää rahapolitiikkaa. EKPJ:n jäsenyys merkitsee myös, että niiden on tehtävä läheistä yhteistyötä eurojärjestelmän kanssa useilla aloilla; ne esimerkiksi avustavat sitä tilastotietojen keräämisessä (ks. kohta 3.5). Lisäksi Euroopan valuuttakurssimekanismi ERM II tarjoaa perustan niiden raha- ja valuuttakurssipoliittiselle yhteistyölle eurojärjestelmän kanssa (ks. kohta 3.2.1). Tämän yhteistyön institutionaalinen foorumi on EKP:n yleisneuvosto (ks. kohta 2.5.1).

2.2 TAVOITTEET

Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 1 mukaan EKPJ:n ensisijainen tavoite on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ myös tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä edistääkseen yhteisön tavoitteiden saavuttamista (näihin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa korkea työllisyys ja kestävä, inflaatiota kiihdyttämätön kasvu). Tällöin se toimii kuitenkin niin, että hintavakauden tavoite ei vaarannu. Lisäksi EKPJ toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

Koska artiklan 105 kohta 1 ei koske niitä EU:n jäsenvaltioita, jotka eivät ole ottaneet euroa käyttöön, tarkoittaa EKPJ tässä yhteydessä eurojärjestelmää.

2.2.1 Hintavakaus ensisijaisena tavoitteena

Perustamissopimuksen rahapolitiikkaa koskevan luvun keskeisenä määräyksenä on, että eurojärjestelmän ensisijainen tavoite on hintavakauden ylläpitäminen. Määräys on osoitus rahapolitiikan roolia, soveltamisalaa ja rajoja koskevasta nykyaikaisesta taloudellisesta ajattelusta. Se on myös keskuspankkitoiminnan institutionaalisten järjestelyjen ja organisaatorakenteen lähtökohtana talous- ja rahaliitossa.

Hintavakauden ylläpitäminen on asetettu EY:n perustamissopimuksessa EKPJ:n ensisijaiseksi tavoitteeksi painavin perustein. Ensinnäkin käytännön kokemus vuosikymmenten ajalta ja lukuisat taloustieteelliset tutkimukset osoittavat, että rahapolitiikka edistää parhaiten talouskasvua ja kansalaisten elintason nousua ylläpitämällä pysyvästi hintavakautta (ks. kehikko 7).

Toiseksi rahapolitiikan teoreettinen perusta ja aiemmat kokemukset osoittavat, että taloudessa rahapolitiikalla voidaan viime kädessä vaikuttaa ainoastaan hintatasoon (ks. kohta 3.1.1). Niin ollen hintavakaus on yhteisen rahapolitiikan ainoa saavutettavissa oleva tavoite keskipitkällä aikavälillä. Reaalitalouden muuttujiin rahapolitiikalla ei voida vaikuttaa pysyvästi muuten kuin hintavakauden tuoman myönteisen vaikutuksen kautta.

Kehikko 7. Hintavakauden edut

Hintavakauden tavoite koskee yleistä hintatasoa taloudessa, ja sen avulla pyritään välttämään sekä pitkäaikainen inflaatio että deflaatio. Hintavakaus edistää taloustilanteen ja työllisyyden kohenemistä monin tavoin.

1. Hintavakauden vallitessa ihmiset havaitsevat helposti suhteellisten hintojen muutokset, kun nämä muutokset eivät peity yleisen hintatason vaihteluihin. Tämän ansiosta yrityksillä ja kuluttajilla on hyvät valmiudet tehdä kulutus- ja investointipäätöksiä. Silloin markkinat puolestaan voivat jakaa resurssinsa tehokkaasti. Auttamalla markkinoita ohjaamaan resurssit kaikkein tuottavimpiin käyttötarkoituksiin hintavakaus lisää talouden tuotantopotentiaalia.
2. Jos hintavakauden säilymisestä tulevaisuudessa voidaan olla varmoja, sijoittajat eivät vaadi inflaatoriskipreemioita kompensoidakseen nimellisarvoisiin sijoituksiin pitkällä aikavälillä liittyviä riskejä. Pienentämällä tällaisia reaalkorkoihin sisältyviä riskipreemioita rahapolitiikka voi tehostaa pääomamarkkinoiden resurssien kohdentamista ja kannustaa siten sijoittamiseen. Tämä puolestaan edistää taloudellista hyvinvointia.
3. Hintavakauden uskottava ylläpitäminen vähentää myös todennäköisyyttä, että yksityishenkilöt ja yritykset siirtävät resursseja pois tuottavista kohteista suojautuakseen inflaatiolta. Esimerkiksi nopean inflaation oloissa halutaan kerätä reaaliomaisuutta, koska se säilyttää silloin arvonsa paremmin kuin raha tai jotkin rahoitusvaateet. Reaaliomaisuuden varastoiminen ei ole kuitenkaan tehokasta sijoittamista vaan jarruttaa talouskasvua.
4. Verotus- ja etuusjärjestelmät voivat luoda kannustinloukkuja, jotka vääristävät taloudellista käyttäytymistä. Useimmissa tapauksissa inflaatio tai deflaatio kärjistää näitä vääristymiä. Hintavakauden vallitessa voidaan eliminoida ne reaali- ja taloudelliset kustannukset, jotka aiheutuvat siitä, että inflaatio vahvistaa verotus- ja etuusjärjestelmistä johtuvaa vääristävää vaikutusta.
5. Hintavakauden ylläpitäminen ehkäisee sekä inflatoriseen että deflatoriseen kehitykseen liittyvää huomattavaa ja mielialtaista varallisuuden ja tulojen uudelleenjakoa. Vakaiden hintojen olot edistävät siten sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja vakautta. Kuten 1900-luvulla nähtiin moneen kertaan, nopea inflaatio tai deflaatio luo helposti sosiaalista ja poliittista epävakautta.

Lähde: EKP (2004). *EKP:n rahapolitiikka*, s. 43.

Vaikka hintavakauden ylläpitäminen asetetaan EY:n perustamissopimuksessa selkeästi EKP:n ensisijaiseksi tavoitteeksi, sopimuksessa ei määritellä, mitä hintavakaus itse asiassa tarkoittaa. Tämän vuoksi EKP julkaisi lokakuussa 1998 hintavakauden kvantitatiivisen määritelmän. Määritelmä on osa EKP:n rahapolitiikan strategiaa (ks. kohta 3.1.2).

2.2.2 Yleisen talouspolitiikan tukeminen

Pitämällä yllä hintavakautta euroalueella ja täyttämällä siten selkeästi määritellyn tehtävänsä *EKP tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä*

myötävaikuttaakseen 2 artiklassa määriteltyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen. Kuten edellä todettiin, harjoittamalla hintavakauteen tähtäävää rahapolitiikkaa EKP voi parhaiten edistää muun muassa EY:n perustamissopimuksen artiklan 2 mukaista kestävä ja inflaatiota kiihdyttämätöntä talouskasvua ja työllisyyttä. Tällä tavoin vakauteen tähtäävän rahapolitiikan tuloksena syntyy vakaa ympäristö, jossa muuta politiikkaa voidaan toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti.

Muiden kanavien kautta ei rahapolitiikalla voida juurikaan vaikuttaa kestävästi reaalityalouden muuttujiin. Pitkällä aikavälillä reaalitytulot määräytyvät tarjontapuolen tekijöiden (esimerkiksi tekniikan, väestönkasvun, markkinoiden joustavuuden ja talouden rakenteiden tehokkuuden) perusteella. Siksi talouden kasvupotentiaalin lisääminen kuuluu finanssi- ja rakennepolitiikan – ja palkkaneuvottelujen osapuolten – tehtäviin.

EKP ei siis ole suoraan vastuussa muista tavoitteista kuin hintavakaudesta, vaikka sen tehtävänä onkin tukea yleistä talouspolitiikkaa euroalueella. Sen sijaan perustamissopimuksessa edellytetään, että EKP huomioi yhteisön muut tavoitteet toteuttaessaan ensisijaista tavoitettaan. Koska rahapolitiikalla voidaan vaikuttaa reaalityalouteen lyhyellä aikavälillä, EKP:n tulisi välttää aiheuttamasta kohtuuttomia tuotannon ja työllisyyden vaihteluita, ellei tämä ole välttämätöntä, jotta sen ensisijainen tavoite ei vaarantuisi.

Velvollisuus tukea yhteisön yleistä talouspolitiikkaa ei myöskään velvoita EKP:tä muotoilemaan rahapolitiikkaansa yhteisön talouspolitiikan perusteella. Se on kuitenkin yksi EKP:n ja talouspolitiikan päätöksentekijöiden välisen vuoropuhelun taustatekijöistä yhteisössä (ks. kohta 4.3).

2.2.3 Avoimen markkinatalouden periaate

EY:n perustamissopimuksessa edellytetään, että eurojärjestelmä toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti. Eurojärjestelmä noudattaa tätä periaatetta monin tavoin. Pitämällä yllä hintavakautta EKP tukee hintamekanismin asianmukaista toimintaa. Tämä on hyvin toimivan markkinatalouden edellytys ja edistää voimavarojen tehokasta kohdentamista. Eurojärjestelmän rahapolitiikan välineet perustuvat markkinamekanismeihin, ja kaikilla luottolaitoksilla on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää eurojärjestelmän tarjoamia palveluita.

2.3 PERUSTAMISSOPIMUKSEN MUKAINEN TEHTÄVIENJAKO

Perustamissopimuksessa EKPJ:lle annetaan tehtäväksi harjoittaa keskuspankkitoimintaa yhteisössä. Koska jotkin EU:n jäsenvaltioista eivät osallistu täysipainoisesti talous- ja rahaliittoon, ”EKPJ” tarkoittaa tässä yhteydessä eurojärjestelmää ja ”yhteisö” vastaavasti euroaluetta.

2.3.1 Eurojärjestelmän perustehtävät

Perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 2 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 3.1 mukaan eurojärjestelmän yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia perustehtäviä ovat

- euroalueen rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen
- valuuttaoperaatioiden suorittaminen
- jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito
- maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

Perustehtäviin liittyviä muita tehtäviä ovat

- eurosetelien liikkeeseenlasku ainoina laillisina maksuvälineinä euroalueella (EY:n perustamissopimuksen artiklan 106 kohta 1 ja perussäännön artikla 16)
- eurojärjestelmän tehtävien hoitamisessa tarvittavien tilastotietojen kerääminen (perussäännön artikla 5).

Eurojärjestelmän valta määritellä euroalueen **rahapolitiikka** ja panna se täytäntöön perustuu siihen, että rahaperusta on täysin eurojärjestelmän hallinnassa. Perustamissopimuksen artiklan 106 mukaan ainoastaan EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä euroalueella. Euroalueen mailla on oikeus lyödä ainoastaan nimellisarvoltaan pieniä kolikoita, ja liikkeeseen laskettavien kolikoiden määrälle on saatava EKP:n hyväksyntä. Koska pankkijärjestelmä on riippuvainen rahaperustasta, eurojärjestelmällä on edellytykset hallita rahamarkkinoita ja rahamarkkinakorkoja (ks. kohta 3.1).

Valuuttaoperaatioiden suorittaminen on rahapolitiikan harjoittamiseen liittyvä tärkeä tehtävä. Kun tämä tehtävä on annettu eurojärjestelmälle, voidaan sekä hyödyntää keskuspankkien operatiivisia valmiuksia että varmistaa valuuttaoperaatioiden yhdenmukaisuus rahapolitiikan tavoitteiden kanssa. Valuuttaoperaatiot vaikuttavat valuuttakursseihin ja kotimaan likviditeettitilanteeseen, jotka kummatkin ovat rahapolitiikan kannalta tärkeitä muuttujia. Niiden on oltava sopusoinnussa euroalueen valuuttakurssipolitiikan järjestelyjä koskevien perustamissopimuksen määräysten kanssa. EKP tekee valuuttakurssipolitiikkaa koskevat lopulliset päätökset yhdessä EU:n neuvoston kanssa (ks. kohta 3.2.1).

Looginen jatko valuuttaoperaatioiden suorittamiselle on, että eurojärjestelmä vastaa euroalueen **virallisten valuuttavarantojen** hallussapidosta ja hoidosta. Tehtävää tukee EKP:lle perussäännön artiklan 31 nojalla annettu toimivalta valvoa sekä kansallisten keskuspankkien valuuttavarantojen että jäsenvaltioiden valuuttamääräisten käyttövarojen käyttöä (ks. kohta 3.2.2).

Eurojärjestelmän tehtäväksi on annettu **maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen** (ks. kohta 3.3). Tämä osoittaa, miten tärkeitä luotettavat ja tehokkaat järjestelmät ovat rahapolitiikan harjoittamisen ja koko taloudenkin kannalta.

EKPJ:n perussäännössä (artiklat 17–24) EKP:lle ja euroalueen kansallisille keskuspankeille annetaan useita toiminnallisia ja operatiivisia valtuuksia, jotta ne voivat suorittaa nämä eurojärjestelmän tehtävät. Lisäksi EKP

- käyttää säädösvaltaa ja voi määrätä EKP:n asetusten ja päätösten noudattamisen laiminlyömisestä seuraamuksia perustamissopimuksen artiklan 110 ja perussäännön artiklan 34 mukaisesti (ks. kohta 2.5.3)
- valvoo, että kansalliset keskuspankit noudattavat julkisen sektorin keskuspankkirahoituksen ja rahoituslaitoksiin liittyvien erityisoikeuksien antamista koskevaa kieltoa (ks. kohta 2.5.5).

2.3.2 Muut tehtävät

Ydintoimintojensa lisäksi eurojärjestelmän tulee *myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakautteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen* (EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohta 5). Koska nämä tehtävät ovat pääasiassa jäsenvaltioiden vastuulla, eurojärjestelmä ainoastaan edistää niiden suorittamista. Vaikka perustamissopimuksessa ei tarkemmin määritellä eurojärjestelmän myötävaikutuksen laajuutta, siinä tunnustetaan tällä tavoin, että EKP:n ja kansallisten keskuspankkien on perusteltua olla mukana yhteisön rahoitusjärjestelmien vakautteen ja luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan liittyvissä järjestelyissä (ks. kohta 3.7).

EKP:n toinen tärkeä tehtävä on neuvoa asianomaisia yhteisön toimielimiä ja laitoksia sekä kansallisia viranomaisia toimivaltaansa kuuluvilla aloilla (EY:n perustamissopimuksen artiklan 104 kohta 4 ja perussäännön artikla 4). Sillä on myös oikeus tehdä aloitteita yhteisön johdetuksi lainsäädännöksi perustamissopimuksessa määritellyissä tapauksissa (ks. kohta 2.5.4).

Perustamissopimuksen artiklan 123 kohdan 2 ja perussäännön artiklan 44 nojalla EKP:n on myös huolehdittava niistä EMU:ta peräisin olevista tehtävistä, jotka on yhä hoidettava, koska kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole vielä ottaneet euroa käyttöön (ks. kohta 2.5.6).

2.4 KESKITETTY PÄÄTÖKSENTEKO JA HAJAUTETTU TOIMINTA

EKPJ:n perussäännön artiklan 8 mukaan EKP:n päätöksentekuelimet johtavat eurojärjestelmää. Kukin päätöksentekuelin tekee vastuualueellaan kaikki päätökset, jotka ovat tarpeen EKPJ:n ja eurojärjestelmän tehtävien täyttämiseksi.

EKP:n päätöksentekuelimet eivät päättä keskitetysti yksinomaan politiikan määrittelyyn liittyvistä seikoista, kuten EKP:n ohjauskorkojen muuttamisesta, vaan myös politiikan toteuttamisesta EKP:n ja kansallisten keskuspankkien kautta.

Niitä lakisäätöisiä tehtäviä lukuun ottamatta, jotka on annettu yksinomaisesti eurojärjestelmän ytimenä ja johtajana toimivalle EKP:lle (ks. kohta 2.5), EKPJ:n

perussäännössä ei määritellä, miltä osin EKP:n politiikan toteuttaminen on EKP:n ja miltä osin kansallisten keskuspankkien vastuulla. Eurojärjestelmän tehtävät jaetaan pääosin järjestelmän sisäistä työnjakoa ohjaavan hajautusperiaatteen mukaan, eli EKP käyttää mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kansallisia keskuspankkeja sellaisten toimien suorittamiseen, jotka kuuluvat eurojärjestelmän tehtäviin (EKPJ:n perussäännön artikla 12.1).

Hajauttamisperiaatetta ei pidä sekoittaa toissijaisuusperiaatteeseen, josta määrätään EY:n perustamissopimuksen artiklassa 5. Toissijaisuusperiaate tarkoittaa, että keskitetyn toiminnan tarve on todistettava vakuuttavasti, ennen kuin voidaan toimia yhteisön tasolla. Talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa rahapolitiikan alalla toimitaan kuitenkin yksinomaan yhteisön tasolla. Siksi keskittämistä ei tarvitse perustella. Sen sijaan EKP:n on arvioitava, miten laajasti toimintaa voidaan hajauttaa ja miten tarkoituksenmukaista se on.

Eurojärjestelmän operatiivisessa toiminnassa hajauttamisperiaate on otettu täysin huomioon. Kuten luvusta 3 käy ilmi, kansalliset keskuspankit suorittavat lähes kaikki eurojärjestelmän operatiiviset tehtävät. Kansalliset keskuspankit huolehtivat etenkin rahapoliittisista operaatioista ja EKP:n edustajina useimmista eurojärjestelmän ulkopuolisista operaatioista, tarjoavat maksujärjestelmäpalveluita ja arvopaperikaupan selvityspalveluita sekä huolehtivat eurosetelien hankkimisesta, liikkeeseen laskemisesta ja käsittelystä liikkeeseen laskemisen jälkeen. Ne myös avustavat EKP:tä tilastotietojen keräämisessä, tekevät EKP:n kanssa käänös- ja julkaisuyhteistyötä ja osallistuvat järjestäytyneissä tutkimusverkostoissa tehtävään taloudelliseen analyysi- ja tutkimustyöhön.

EKP suorittaa itse vain harvoja operaatioita. EKP hoitaa omia varojaan, valvoo suuria ulkomaanmaksuja välittävien maksu- ja selvitysjärjestelmien toimintaa sekä toimii selvityskeskukseksi joillekin niistä. Eurojärjestelmän ulkopuoliset operaatiot kuuluvat EKP:n muuhun operatiiviseen toimintaan, joskin käytännössä kansalliset keskuspankit toteuttavat niistä pääosan. Vaikka EKP:n oma operatiivinen toiminta on vähäistä, EKP ei silti ole sivussa eurojärjestelmän operatiivisesta toiminnasta. EKP varmistaa monin tavoin, että kansalliset keskuspankit toteuttavat eurojärjestelmän operaatiot yhdenmukaisesti (ks. kohta 2.5.2).

EKP:n ja kansallisten keskuspankkien henkilöstöjakauma kuvastaa eurojärjestelmän operaatioiden korkeaa hajauttamisastetta. Vuoden 2005 lopulla euroalueen 12 kansallisessa keskuspankissa työskenteli yhteensä 49 000 henkeä ja EKP:ssä 1 300. Vaikka laskuista jätettäisiin pois ne arviolta puolet kansallisten keskuspankkien työntekijöistä, jotka työskentelevät eurojärjestelmään liittymättömien tehtävien parissa³, EKP:n osuus eurojärjestelmän henkilöstöstä ei kuitenkaan ylittäisi viittä prosenttia.

³ Keskuspankkien tehtävät riippuvat paikallisista tekijöistä ja vaihtelevat siksi huomattavasti maasta toiseen. Tästä sekä maantieteellisistä ja väestöllisistä eroista johtuen kansallisten keskuspankkien henkilöstömäärät poikkeavat toisistaan suuresti: Luxemburgissa määrä on alle 200 ja Ranskassa ja Saksassa yli 10 000.

2.5 EKP:N ROOLI EUROJÄRJESTELMÄSSÄ

EKPJ:n perussäännön artiklan 9.2 nojalla EKP huolehtii siitä, että eurojärjestelmän tehtävät suoritetaan joko osana sen omaa toimintaa tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne.

EKP hoitaa seuraavia lakisäätteisiä erityistehtäviä:

- toimii EKPJ:n ja eurojärjestelmän päätöksentekokeskuksena
- varmistaa, että sen määrittelemä politiikka pannaan yhdenmukaisesti täytäntöön
- antaa säädöksiä ja määrää seuraamuksia
- tekee aloitteita yhteisön lainsäädännöksi ja antaa yhteisön toimielimille ja EU:n jäsenvaltioille lausuntoja lainsäädäntöehdotuksista
- valvoo, että perustamissopimuksen artiklojen 101 ja 102 määräyksiä noudatetaan
- huolehtii niistä EMU:ta periytyneistä tehtävistä, jotka on vielä hoidettava talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa, koska kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät osallistu talous- ja rahaliittoon.

Lisäksi EKP edustaa euroaluetta kansainvälisellä tasolla toimivaltaansa kuuluvilla aloilla EY:n perustamissopimuksessa määrättyä toimivallanjakoa noudattaen (ks. kohta 5.1).

2.5.1 EKPJ:n ja eurojärjestelmän tärkeimmät päätöksentekaelimet

Eurojärjestelmää ja EKPJ:tä johtavat EKP:n kaksi tärkeintä päätöksentekaelintä eli **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta** (perussäännön artikla 9.3). Kolmantena päätöksentekaelimenä toimii **yleisneuvosto** niin kauan kuin EU:ssa on sellaisia jäsenvaltioita, jotka eivät ole ottaneet euroa käyttöön (perussäännön artikla 45). Päätöksentekaelimet noudattavat toiminnassaan perustamissopimuksen, EKPJ:n perussäännön ja omien työjärjestystensä määräyksiä.

EKP:n päätöksentekaelimillä on kaksoistehtävä: 1) johtaa EKP:tä itseään ja 2) johtaa eurojärjestelmää ja EKPJ:tä. Tässä kohdassa keskitytään jälkimmäiseen tehtävään, ja luvussa 6 tarkastellaan, miten päätöksentekaelimet johtavat EKP:tä.

EKP:n päätöksentekaelimet on suunniteltu varta vasten tekemään rahapoliittisia päätöksiä yhteisellä valuutta-alueella. Kaksitasoisella päätöksentekomallilla, jossa EKP:n neuvosto ja johtokunta käyttävät kumpikin todellista päätäntävaltaa omaan toimivaltaansa kuuluvilla aloilla, varmistetaan, että EKP pystyy reagoimaan viipymättä markkinoiden kehitykseen.

EKP:n neuvosto on EKP:n tärkein päätöksentekuelin. Se tekee eurojärjestelmän tärkeimmät ja strategisesti merkittävimmät päätökset.

Kokoonpano

EKP:n neuvostoon kuuluvat johtokunnan kaikki kuusi jäsentä sekä euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat (tällä hetkellä 12 pääjohtajaa).⁴ EKP:n neuvoston jäsenyys on henkilökohtainen ja luovuttamaton; toisin sanoen sitä ei voi siirtää toiselle henkilölle. Tästä on kuitenkin kaksi poikkeusta (EKPJ:n perussäännön artikla 10).

1. Rahoitusasioista päätettäessä (ks. jäljempänä) kansallisen keskuspankin pääjohtaja voi nimetä varajäsenen käyttämään ääntään, mikäli hän on itse estynyt osallistumasta kokoukseen (perussäännön artikla 10.3).
2. Mikäli EKP:n neuvoston jäsen on pitkän aikaa (yli kuukauden) estynyt äänestämästä EKP:n neuvoston kokouksissa, hän voi nimetä varajäsenen EKP:n neuvoston jäseneksi (työjärjestyksen artikla 3.3 ja perussäännön artikla 10.2). Tätä mahdollisuutta on tähän mennessä käytetty muutamia kertoja. Näin on tapahtunut esimerkiksi silloin, kun joku pääjohtajista on ollut pitkään sairaana tai luopunut tehtävästään ennen seuraajan nimittämistä.

Johtokunnan jäsenet osallistuvat EKP:n neuvoston päätöksentekoon samoin oikeuksin ja velvollisuuksin kuin kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Tämä järjestely korostaa EKP:n ylikansallista luonnetta. Johtokunnan osallistumisella voidaan varmistaa, että EKP:n neuvoston päätöksissä otetaan huomioon niiden asiantuntemus, jotka vastaavat EKP:n rahapolitiikan toteuttamisesta.

EY:n perustamissopimuksen artiklan 113 kohdan 1 nojalla myös Ecofin-neuvoston puheenjohtaja ja yksi (yleensä talous- ja raha-asioista vastaava) Euroopan komission jäsen voivat osallistua EKP:n neuvoston kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta. Ecofin-neuvoston puheenjohtaja voi tehdä aloitteen EKP:n neuvostossa käsiteltäväksi asiaksi. Ecofin-neuvosto ja EKP ovat epävirallisesti sopineet, että euroryhmän puheenjohtaja (ks. kohta 4.3.2) huolehtii Ecofin-neuvoston puheenjohtajan lakisääteisistä velvollisuuksista. Näin varmistetaan, että silloinkin kun EU:n neuvoston vaihtuvana puheenjohtajavaltiona toimii euroalueen ulkopuolinen jäsenvaltio, EKP:n neuvoston kokouksissa Ecofin-neuvostoa edustaa aina jonkin euroalueen maan ministeri.

EKP:n työjärjestyksen artiklan 3.2 mukaan EKP:n neuvoston kokouksiin voi kustakin kansallisesta keskuspankista osallistua pääjohtajan ohella yksi henkilö. Nämä henkilöt ovat yleensä kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniä tai johtavia virkamiehiä.

⁴ Kehikossa 2.1 on lueteltu EKP:n neuvoston kaikki jäsenet EKP:n perustamisesta 1.6.1998 lähtien.

Toimivalta

EKPJ:n perussäännön artiklan 12.1 mukaan EKP:n neuvosto päättää kaikista muista asioista paitsi niistä, joiden suhteen päätösvalta on nimenomaisesti siirretty johtokunnalle. Eurojärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien mukaisesti EKP:n neuvosto vastaa etenkin euroalueen rahapolitiikan määrittämisestä. Se määrittelee EKP:n rahapolitiikan strategian ja ohjausjärjestelmän, tekee tarvittavat päätökset (esimerkiksi EKP:n ohjauskoroista) ja antaa kansallisille keskuspankeille ohjeet rahapoliittisten operaatioiden suorittamiseksi.

EKP:n neuvoston toimivaltaan kuuluvat myös seuraavat asiat:

- antaa ohjeet kansallisten keskuspankkien kaikkien muiden operaatioiden suorittamista sekä euroalueen maiden valuuttamääräisillä käyttövaroilla toteutettavia toimia varten
- hyväksyä säädökset, joita EKP voi antaa perustamissopimuksen nojalla tai EU:n neuvoston sille siirtämän toimivallan perusteella (ks. kohta 2.5.3)
- antaa lupa eurosetelien liikkeeseenlaskuun ja hyväksyä liikkeeseen laskettavien eurokolikoiden määrä euroalueella (ks. kohta 3.4)
- laatia kansallisten keskuspankkien kirjanpidon ja raportoinnin yhdenmukaistamista koskevat säännöt (ks. kohta 2.5.2)
- antaa ehdotuksia yhteisön lainsäädännöksi ja huolehtia EKP:n neuvoa-antavasta toiminnasta (ks. kohta 2.5.4) sekä päättää eurojärjestelmän kansainvälisestä edustuksesta (ks. luku 5)
- päättää EKP:n taloudellisten resurssien kohdentamisesta ja tuloksen jakamisesta sekä laatia euroalueen kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakamista koskevat säännöt (ks. kohta 3.8)
- hyväksyä EKP:n vuosikertomus ja tilinpäätös.

Lisäksi EKP:n neuvosto on EKP:n hallinnon ylin päätöksentekoeelin. Se hyväksyy EKP:n työjärjestyksen, johtokunnan jäsenten ja EKP:n henkilöstön palvelussuhteen ehdot sekä EKP:n talousarvion (ks. luku 6).

Yleiset äänestysäännöt

EKP:n neuvosto on kollegiaalinen elin, joka toimii yksi jäsen, yksi ääni-periaatteella. Tämä merkitsee sitä, että ääniä ei painoteta muuten kuin rahoitusasioista päätettäessä (ks. jäljempänä). Kaikilla jäsenillä on siis lähtökohtaisesti yksi ääni, ja kansallisten keskuspankkien johtajien äänet ovat samanarvoisia maan koosta riippumatta. Periaate kuvastaa sitä, että kaikki EKP:n neuvoston jäsenet, myös kansallisten keskuspankkien pääjohtajat, nimitetään tehtävään henkilökohtaisesti eikä maansa tai kansallisen keskuspankkinsa edustajina. Jäsenten on toimittava koko euroalueen edun nimissä ja huomioitava kokonaistilanne euroalueella.

Toistaiseksi kaikilla 18 nykyisellä jäsenellä on äänioikeus. Tilanne muuttuu, kun euroalueen maiden määrä ylittää 15. Silloin otetaan käyttöön kiertävä äänioikeus (ks. jäljempänä). On myös huomattava, että johtokunnan jäsenillä ei ole äänioikeutta silloin, kun EKP:n neuvosto päättää heidän palvelussuhteensa ehdoista (perussäännön artikla 11.3).

Yleensä neuvosto tekee päätökset läsnä olevien jäsenten yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Näillä säännöillä taataan, että jäsenten vähemmistö ei voi estää EKP:n neuvoston päätöksentekoa ja että EKP pysyy koko ajan toimintakykyisenä.

Seuraavissa kahdessa erityistapauksessa tarvitaan kahden kolmasosan ääntenemmistö:

1. jos EKP:n neuvosto katsoo, että jonkin kansallisen keskuspankin tehtävät, jotka eivät liity eurojärjestelmään, ovat ristiriidassa eurojärjestelmän tavoitteiden ja tehtävien kanssa
2. jos EKP:n neuvosto päättää sellaisten rahapolitiikan ohjausmenetelmien käyttämisestä, joista ei ole määrätty EKP:n perussäännössä.

EKP:n neuvoston on toimittava yksimielisesti, kun se suosittelee EKP:n perussäännön muuttamista yksinkertaistetun tarkistusmenettelyn kautta (perussäännön artikla 41) tai valtuutuslausekkeen (perussäännön artikla 10.6) nojalla.

Edellä mainituissa tapauksissa on kyse niin voimakkaista toimenpiteistä, että niiden kohdalla yksimielisyyden saavuttaminen on etusijalla: laajaan tai täyteen yksimielisyyteen pyritään siltäkin uhalla, että EKP:n neuvoston jäsenten vähemmistön vastustus estäisi toimenpiteet.

Nopeaa ja yksinkertaista päätöksentekoa tukee myös sääntö, jonka mukaan EKP:n neuvosto on päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa jäsenistä (eli tällä hetkellä 12 jäsentä) on läsnä. Jos EKP:n neuvosto ei ole päätösvaltainen, EKP:n pääjohtaja voi kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jossa päätöksiä voidaan tehdä, vaikka vähimmäisjäsenmäärä ei täytyisikään.

Muutokset äänestysmenettelyihin euroalueen laajentuessa

Äänioikeutettujen kansallisten keskuspankkien pääjohtajien enimmäismäärä EKP:n neuvostossa on 15. Kun euroalueen maiden määrä – ja samalla niiden keskuspankkien pääjohtajien määrä EKP:n neuvostossa – ylittää 15, kansallisten keskuspankkien pääjohtajien 15 äänioikeutta jaetaan vuorotteluperiaatteella.

Varmistaakseen, että EKP:n neuvosto kykenee nopeaan ja tehokkaaseen päätöksentekoon myös laajentuneella euroalueella, EU:n neuvosto muutti perussäännön artiklan 10.2 määräyksiä perussäännön artiklan 10.6 valtuutuslausekkeen mukaisesti.⁵ EKP:n neuvoston äänestysmenettelyn muutos

⁵ Valtion- ja hallituksen päämiesten kokoonpanossa kokoontuvan neuvoston päätös 2003/223/EY, tehty 21 päivänä maaliskuuta 2003, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 10.2 artiklan muuttamisesta, EUVL L 83, 1.4.2003, s. 66.

tuli voimaan 1.5.2004, kun EU:n jäsenvaltiot olivat ratifioineet EU:n neuvoston päätöksen omien valtiosääntöjensä mukaisesti.

Perussäännön artiklan 10.2 uuden sanamuodon mukaan EKP:n neuvoston kaikki jäsenet osallistuvat jatkossakin EKP:n neuvoston kokouksiin ja niissä käytäviin keskusteluihin henkilökohtaisesti ja itsenäisesti. Johtokunnan kuuden jäsenen pysyvä äänioikeus säilyy, mutta kansallisten keskuspankkien pääjohtajat käyttävät äänioikeutta ennalta määrätyn vuorottelujärjestelmän mukaisesti. Jotta kulloinkin äänioikeutetut pääjohtajat tulisivat aina maista, jotka yhdessä edustavat hyvin euroalueen taloutta kokonaisuutena, äänestysvuorot kiertävät eri keskuspankeilla eri aikaväleihin. Äänestysvuorojen tiheys on määritetty ennalta objektiivisten kriteerien perusteella.

Jokaisella kulloinkin äänioikeutetulla pääjohtajalla on edelleen yksi ääni. Kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan eri ryhmiin heidän edustamiensa kansantalouksien koon perusteella. Maiden järjestys määritetään kahden muuttujan perusteella:

1. maan osuus euroalueen maiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta (BKT) markkinahinnoin
2. maan osuus euroalueen maiden rahalaitoslaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista.

Muuttujista maan BKT-osuus on painoarvoltaan 5/6 ja osuus rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista 1/6.

Taulukko 1. Äänioikeuksien kierto kahdessa ryhmässä (ensimmäinen vaihe) – äänestysvuorojen tiheys								
		Kansallisten keskuspankkien pääjohtajien määrä EKP:n neuvostossa						22 tai enemmän
		16	17	18	19	20	21	
1. ryhmä	Äänioikeutettujen määrä / pääjohtajien määrä	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	<i>Toinen vaihe: äänioikeuksien kierto kolmessa ryhmässä (ks. taulukko 2)</i>
	Äänestysvuorojen tiheys	100 %	100 %	100 %	80 %	80 %	80 %	
2. ryhmä	Äänioikeutettujen määrä / pääjohtajien määrä	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
	Äänestysvuorojen tiheys	91 %	83 %	77 %	79 %	73 %	69 %	
Σ Äänioikeutettuja yhteensä		15	15	15	15	15	15	

Kun euroalueen maiden määrä ylittää 15, äänioikeudet kiertävät kahdessa eri ryhmässä. Ensimmäisen ryhmän muodostavat euroalueen maiden keskinäisessä järjestyksessä korkeimmalle sijoittuneiden viiden maan kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Jäljelle jäävät pääjohtajat muodostavat toisen ryhmän. Ensimmäisellä ryhmällä on yhteensä neljä äänioikeutta ja toisella ryhmällä yksitoista. Kuitenkin silloin kun euroalueen maiden määrä on 16, 17 tai 18, ensimmäisen ryhmän pääjohtajilla on yhteensä 5 äänioikeutta ja toisen ryhmän pääjohtajilla 10. Näin varmistetaan, että ensimmäisen ryhmän pääjohtajat eivät ole äänestysvuorossa harvemmin kuin toisen. Jotta tällaiselta väliaikaiselta mukauttamiselta kuitenkin välttyttäisiin, EKP:n neuvosto voi kahden kolmasosan enemmistöllä kaikista jäsenistään (mukaan lukien sekä äänioikeutetut että vailla äänioikeutta olevat jäsenet) päättää lykätä vuorottelujärjestelmään siirtymistä, kunnes kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 18.

Kun euroalueeseen kuuluu vähintään 22 maata, äänioikeudet alkavat kiertää kolmessa ryhmässä. Ensimmäisen ryhmän muodostavat euroalueen maiden keskinäisessä järjestyksessä korkeimmalle sijoittuneiden viiden maan kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Tällä ryhmällä on yhteensä neljä äänioikeutta. Toiseen ryhmään kuuluu puolet kaikista kansallisten keskuspankkien pääjohtajista, ja sillä on yhteensä kahdeksan äänioikeutta. Kolmas ryhmä muodostuu jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista, ja sillä on yhteensä kolme äänioikeutta.

Euroalueen maiden lukumäärän kasvaessa ryhmien kokoa ja kansallisten keskuspankkien pääjohtajien äänestysvuorojen tiheyttä mukautetaan siten, että

Taulukko 2. Äänioikeuksien kierto kolmessa ryhmässä (toinen vaihe) – äänestysvuorojen tiheys								
		Kansallisten keskuspankkien pääjohtajien määrä EKP:n neuvostossa						
		16-21	22	23	24	25	26	27
1. ryhmä	Äänioikeutettujen määrä / pääjohtajien määrä		4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	Äänestysvuorojen tiheys	<i>Ensimmäinen vaihe:</i>	80 %	80 %	80 %	80 %	80 %	80 %
2. ryhmä	Äänioikeutettujen määrä / pääjohtajien määrä	<i>äänioikeuksien kierto kahdessa ryhmässä</i>	8/11	8/11	8/11	8/11	8/11	8/11
	Äänestysvuorojen tiheys	<i>(ks. taulukko 1)</i>	73 %	73 %	73 %	73 %	73 %	73 %
3. ryhmä	Äänioikeutettujen määrä / pääjohtajien määrä		3/6	3/6	3/6	3/6	3/6	3/6
	Äänestysvuorojen tiheys		50 %	50 %	50 %	50 %	50 %	50 %
Σ Äänioikeutettuja yhteensä			15	15	15	15	15	15

järjestelmää voidaan soveltaa missä tahansa laajentumiskokoonpanossa aina 27 jäsenvaltioon asti. Kun asia tulee aiheelliseksi, EKP:n neuvosto päättää tarkoista toimeenpanomääräyksistä kahden kolmasosan enemmistöllä kaikista jäsenistään.

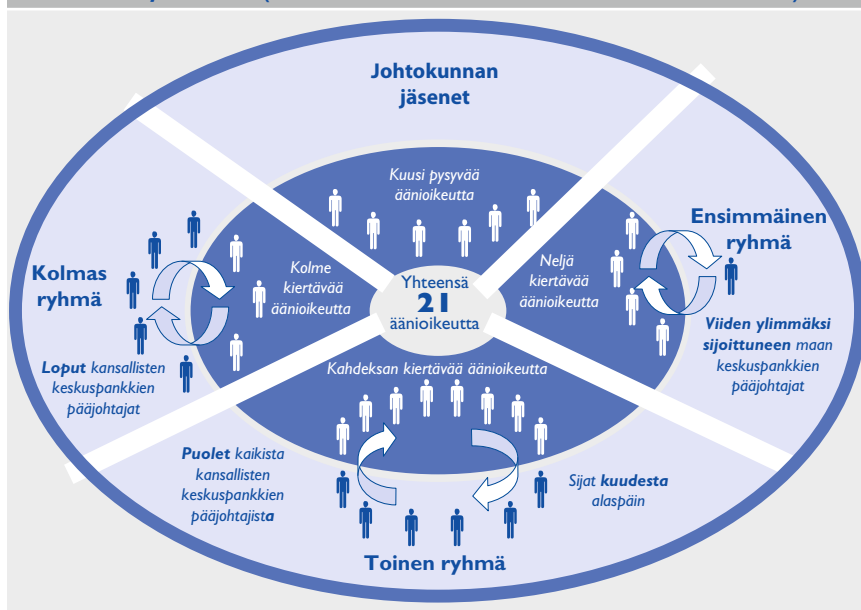
Rahoitusasioista äänestäminen

EKJP:n perussäännössä tarkoitetuista rahoitusasioista päätettäessä EKP:n neuvoston jäsenten äänet painotetaan sen mukaan, miten suuri osuus kullakin kansallisella keskuspankilla on EKP:n merkitystä pääomasta. Perussäännön artiklan 43.6 mukaan EKP:n merkityllä pääomalla tarkoitetaan euroalueen keskuspankkien osuutta EKP:n merkitystä pääomasta, eli siitä luetaan pois euroalueen ulkopuolisten kansallisten keskuspankkien merkitsemä osuus. Johtokunnan jäsenten äänet painotetaan nolllaksi. Jos jonkin kansallisen keskuspankin pääjohtaja on estynyt osallistumasta kokoukseen, jossa päätöksistä äänestetään painotetuin äänin, hän voi nimetä varajäsenen käyttämään ääntään.

Perussäännön artiklan 10.3 mukaan äänet on painotettava päätettäessä seuraavista rahoitusasioista: EKP:n oman pääoman maksaminen ja korottaminen (artikla 28), EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteen muuttaminen (artikla 29), valuuttavarantosaamisten siirrot EKP:lle (artikla 30), kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakaminen (artiklat 32 ja 51) ja EKP:n nettovoittojen ja tappioiden jakaminen (artikla 33).

EKP:n neuvosto tekee päätökset yleensä yksinkertaisella enemmistöllä annetuista painotetuista äänistä, eli päätös hyväksytään, mikäli sen puolesta annetut äänet edustavat yli puolta EKP:n merkitystä pääomasta. Joidenkin päätösten tueksi tarvitaan kahden kolmasosan määräänemmistö ja vähintään puolet osakkaista. Tällaisia päätöksiä ovat EKP:n oman pääoman korottaminen perussäännön

Kaavio 1. EKP:n neuvoston äänioikeuksien kierto kolmessa ryhmässä (kun euroalueen maita on 27 tai enemmän)

Kehikko 8. EKP:n neuvoston jäsenet (1.6.1998 alkaen)

EKP:n pääjohtaja

Willem F. Duisenberg	1.6.1998–31.10.2003
Jean-Claude Trichet	1.11.2003 alkaen

EKP:n varapääjohtaja

Christian Noyer	1.6.1998–31.5.2002
Lucas D. Papademos	1.6.2002 alkaen

Johtokunnan muut jäsenet

Sirkka Hämäläinen	1.6.1998–31.5.2003
Eugenio Domingo Solans	1.6.1998–31.5.2004
Tommaso Padoa-Schioppa	1.6.1998–31.5.2005
Otmar Issing	1.6.1998–31.5.2006
Gertrude Tumpel-Gugerell	1.6.2003 alkaen
José Manuel González-Páramo	1.6.2004 alkaen
Lorenzo Bini Smaghi	1.6.2005 alkaen
Jürgen Stark	1.6.2006 alkaen

Euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajat

Belgian keskuspankki (Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique)

Alfons Verplaetse	1.6.1998–28.2.1999
Guy Quaden	1.3.1999 alkaen

Saksan keskuspankki (Deutsche Bundesbank)

Hans Tietmeyer	1.6.1998–31.8.1999
Ernst Welteke	1.9.1999–16.4.2004
Axel Weber	30.4.2004 alkaen
(väliaikaisesti varapääjohtaja Jürgen Stark)	

Kreikan keskuspankki (Bank of Greece)

Lucas D. Papademos	1.1.2001–31.5.2002
Nicholas C. Garganas	1.6.2002 alkaen

Espanjan keskuspankki (Banco de España)

Luis Ángel Rojo	1.6.1998–11.7.2000
Jaime Caruana	12.7.2000 alkaen

Ranskan keskuspankki (Banque de France)

Jean-Claude Trichet	1.6.1998–31.10.2003
Christian Noyer	1.11.2003 alkaen

Irlannin keskuspankki (Central Bank & Financial Services Authority of Ireland)

Maurice O'Connell	1.6.1998–10.3.2002
John Hurley	11.3.2002 alkaen

Kehikko 8. EKP:n neuvoston jäsenet (1.6.1998 alkaen) (jatkoa)

Italian keskuspankki (Banca d'Italia)

Antonio Fazio	1.6.1998–19.12.2005
Mario Draghi	16.1.2006 alkaen

(väliaikaisesti vt. pääjohtaja Vincenzo Desario)

Luxemburgin keskuspankki (Banque centrale du Luxembourg)

Yves Mersch	1.6.1998 alkaen
-------------	-----------------

Alankomaiden keskuspankki (De Nederlandsche Bank)

Nout Wellink	1.6.1998 alkaen
--------------	-----------------

Itävallan keskuspankki (Oesterreichische Nationalbank)

Klaus Liebscher	1.6.1998 alkaen
-----------------	-----------------

Portugalin keskuspankki (Banco de Portugal)

António José Fernandes de Sousa	1.6.1998–22.2.2000
Vítor Constâncio	23.2.2000 alkaen

Suomen Pankki – Finlands Bank

Matti Vanhala	1.6.1998–15.3.2004
Erkki Liikanen	12.7.2004 alkaen

(väliaikaisesti varapääjohtaja Matti Louekoski)

artiklan 28.3 nojalla ja poikkeukset rahoitustulon jakamista koskevista säännöistä perussäännön artiklan 32.3 mukaisesti.

Kokoontumistiheys, kokouspaikka ja kokousten luottamuksellisuus

EKP:n neuvosto kokoontuu yleensä kaksi kertaa kuukaudessa. Kuukauden ensimmäisessä kokouksessa se arvioi perinpohjaisesti nimenomaan raha- ja reaalityönnön kehitystä ja tekee siihen liittyviä päätöksiä. Kuukauden ensimmäisen kokouksen jälkeen pidetään yleensä tiedotustilaisuus, jossa EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja kertovat, mihin EKP:n neuvosto on kokouksessaan päättänyt. Kuukauden toisessa kokouksessa keskitytään yleensä EKP:n ja eurojärjestelmän muihin tehtäviin ja vastuualueisiin.

EKP:n neuvoston kokoukset järjestetään yleensä EKP:n toimitiloissa Frankfurt am Mainissa. Vuodesta 2000 lähtien on kaksi kokousta vuodessa kuitenkin järjestetty Frankfurtin ulkopuolella jossakin euroalueen maista. Näiden kokousten järjestelyistä vastaa kyseisen maan kansallinen keskuspankki. Toisinaan kokoukset pidetään teleneuvotteluina. Tämän lisäksi päätökset voidaan tehdä myös kirjallisella menettelyllä.

Kokoukset ovat luottamuksellisia perussäännön artiklan 10.4 nojalla. Vaikka määräys estää kokouspöytäkirjojen julkaisemisen, EKP voi silti tiedottaa keskeisistä EKP:n neuvoston kokousten kulkuun liittyvistä asioista (ks. kohta 4.2.3).

Johtokunta

Johtokunta on EKP:n operatiivinen päätöksentekoeelin. Se tekee kaikki juoksevia tehtäviä koskevat päätökset. Rahapolitiikan luonteesta johtuen EKP:n on pystyttävä reagoimaan ja sopeutumaan raha- ja pääomamarkkinoiden nopeasti muuttuviin olosuhteisiin sekä hoitamaan erikoistilanteet ja kiireelliset asiat. Tällaisesta tehtävästä pystyy huolehtimaan ainoastaan sellainen elin, jonka jäsenet osallistuvat EKP:n politiikan toteuttamiseen pysyvästi ja yksinomaisesti.

Kokoonpano

Johtokunnassa on kuusi jäsentä: EKP:n pääjohtaja, varapääjohtaja ja neljä muuta jäsentä. Jäseniksi valitaan henkilöitä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden ja pankkitoiminnan alalla. Johtokunnan jäsenet nimitetään euroalueen valtion- tai hallitusten päämiesten yhteisellä päätöksellä EU:n neuvoston suosituksesta. EU:n neuvosto kuulee Euroopan parlamenttia ja EKP:n neuvostoa ennen suosituksensa antamista. EKP:n ensimmäisen johtokunnan jäsenten valinnassa kuultiin EMI:n neuvostoa 1.5.1998, sillä EKP:tä ei tuolloin ollut vielä perustettu.

Johtokunnan jäsenet hoitavat tehtäväänsä päätoimisesti. Heidän palvelussuhteensa ehdoista, kuten palkasta, eläkkeestä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sovitaan EKP:n kanssa tehtävässä sopimuksessa, ja EKP:n neuvosto (johtokunnan jäsenet eivät osallistu äänestykseen) vahvistaa ne asiaa valmistelevan komitean ehdotuksesta. EKP:n neuvosto ja EU:n neuvosto nimeävät kumpikin komiteaan kolme jäsentä: EKP:n neuvosto nimeää komiteaan kolme virassa olevaa tai entistä kansallisen keskuspankin pääjohtajaa, ja EU:n neuvoston nimeämät jäsenet valitaan Ecofin-neuvoston jäsenistä.

Tehtävät

Johtokunnan tärkeimmät tehtävät ovat seuraavat:

- valmistella EKP:n neuvoston kokoukset
- toteuttaa euroalueen rahapolitiikkaa EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti ja antaa tässä yhteydessä tarvittavat ohjeet euroalueen kansallisille keskuspankeille
- vastata EKP:n juoksevien tehtävien hoidosta
- käyttää EKP:n neuvoston sille tietyissä asioissa siirtämää toimivaltaa, myös silloin kun on kyse säädösvallasta.

EKP:n neuvoston kokousten valmisteluun kuuluvat kokousten esityslistojen laatiminen, tarvittavien käsittelyasiakirjojen valmistelu ja päätettävien asioiden ehdottaminen. Tällä tavoin johtokunnalla on käytännössä oikeus tehdä päätösalitteita EKP:n neuvostolle, vaikka tätä oikeutta ei ole sille muodollisesti annettu.

Johtokunnalla on EY:n perustamissopimuksen nojalla yksinomainen toimivalta toteuttaa rahapolitiikkaa, joten EKP:n neuvosto ei voi suorittaa tätä tehtävää.

Konkreettisesti vastuu rahapolitiikan toteuttamisesta näkyy siinä, että johtokunnalla on valta antaa EKP:n ohjeita euroalueen kansallisille keskuspankeille. Antamalla tämä tehtävä johtokunnalle haluttiin varmistaa, että EKP pystyy reagoimaan ja sopeutumaan raha- ja pääomamarkkinoiden nopeasti muutuviin olosuhteisiin sekä huolehtimaan erityistilanteista ja nopeita toimia vaativista tapauksista.

EKP:n neuvosto on siirtänyt johtokunnalle vallan hyväksyä ja julkaista EKP:n lakisäätteisistä kertomuksista Kuukausikatsauksen (EKPJ:n perussäännön artikla 15.1), konsolidoidun viikkotaseen (artikla 15.2) ja konsolidoidun vuositaseen (artikla 26.3).⁶ Johtokunta käyttää sille siirrettyä toimivaltaa myös EKP:n valuuttavarantojen hallinnassa. Lisäksi johtokunta määrää seuraamuksia kolmansille osapuolille, mikäli ne eivät noudata EKP:n antamia säädöksiä (ks. kohta 2.5.3).

EKP:n juoksevista asioista johtokunnan vastuulla on EKP:n organisaatorakenteen määrittäminen sekä henkilöstövalinnoissa, nimityksissä ja ylennyksissä noudatettavien sääntöjen laatiminen (ks. kohta 6.2).

Menettelyt

Johtokunta toimii kollegiona kuten EKP:n neuvostokin. EKPJ:n perussäännön artiklan 11.5 mukaan *jokaisella läsnä olevalla johtokunnan jäsenellä on äänioikeus ja tätä varten yksi ääni*. Kollegiaalisen vastuun periaate tarkoittaa, että päätökset tehdään yhdessä ja että kaikki jäsenet ovat niistä yhteisesti vastuussa.

Tämänhetkisenä käytäntönä on, että EKP:n johtokunta kokoontuu vähintään kerran viikossa. Yleensä se tekee päätökset läsnä olevien jäsenien yksinkertaisella ääntenemmistöllä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee.

EKP:n pääjohtajan erityisvelvollisuudet

Johtokunnan jäsenenä EKP:n pääjohtaja on ensimmäinen vertaistensa joukossa, ja johtokunnan päätökset velvoittavat häntä. Pääjohtajalla on silti merkittävä asema, sillä tietyt tärkeät tehtävät on EKPJ:n perussäännössä varattu yksinomaan hänelle (tai hänen ollessaan estyneenä varapääjohtajalle). Pääjohtaja toimii EKP:n kaikkien kolmen päätöksentekooelimen puheenjohtajana, ja hänellä on ratkaiseva ääni EKP:n neuvoston ja johtokunnan äänestyksissä. Lisäksi pääjohtaja edustaa EKP:tä ulkoisesti (esimerkiksi kansainvälisissä yhteyksissä), esittelee EKP:n vuosikertomuksen Euroopan parlamentille ja EU:n neuvostolle ja voi osallistua Ecofin-neuvoston ja euroryhmän kokouksiin. EKP:n työjärjestyksen mukaan johtokunta ei voi päättää EKP:n juokseviin asioihin liittyvistä yksittäisten jäsentensä tehtävistä pääjohtajan äänen vastaisesti.

Yleisneuvosto

Yleisneuvosto toimii instituutiotason yhdyssiteenä eurojärjestelmän ja euroalueeseen kuulumattomien maiden kansallisten keskuspankkien välillä. Sen koko olemassaolo, kokoonpano ja vastualueet perustuvat siihen, että

⁶ EKP:n neuvosto hyväksyy vuosikertomukset ja yleisneuvosto hyväksyy lähentymisraportit.

EU:n jäsenvaltiot etenevät eri tahtiin talous- ja rahaliitossa (ks. kohta 1.2.2). Yleisneuvosto lakkautetaan, kun kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat ottaneet euron käyttöön.

Perustamissopimusta laadittaessa pidettiin tärkeänä säilyttää yhteys niihin EU:n jäsenvaltioihin, jotka eivät vielä ole ottaneet euroa käyttöön, ja jatkaa yhteistyötä niiden kanssa. Tämä ajattelutapa korostuu yleisneuvoston asemassa EKPJ:n päätöksentekuelimenä.

Kokoonpano

Yleisneuvoston muodostavat EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Jäseniä on siis tällä hetkellä 27. Johtokunnan neljä muuta jäsentä voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta. EU:hun liittyvien maiden (tällä hetkellä Bulgaria ja Romania) keskuspankkien pääjohtajat osallistuvat kokouksiin tarkkailijoina. Myös EU:n neuvoston puheenjohtaja ja yksi Euroopan komission jäsen voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin, aivan kuten EKP:n neuvostonkin kokouksiin. Heillä ei kuitenkaan ole äänioikeutta.

Tehtävät

Yleisneuvosto hoitaa niitä EMItä peräisin olevia tehtäviä, jotka on vielä hoidettava talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa, koska kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole ottaneet euroa käyttöön. Sen ensisijainen tehtävä onkin antaa neuvoja valmisteluista, joita eurojärjestelmään liittyminen edellyttää. Tämän vuoksi yleisneuvosto myös hyväksyy perustamissopimuksen edellyttämät lähentymisraportit (ks. kohta 1.2.2).

Yleisneuvosto myös valvoo ERM II:n toimintaa (ks. kohta 3.2.1). Se seuraa ja arvioi jokaisen ERM II:een osallistuvan euroalueen ulkopuolisen valuutan ja euron kahdenvälisen kurssin kestävyyttä. Se myös toimii raha- ja valuuttakurssi-politiikan koordinoitujen sekä ERM II:n interventio- ja rahoitusmekanismin hallinnoinnin foorumina.

Lisäksi yleisneuvostolla on muita tehtäviä:

- Se valvoo, noudattavatko EU:n kansalliset keskuspankit ja EKP perustamissopimuksen artiklojen 101 (tilinylitysoikeuksien ja luottojärjestelyjen kielto) ja 102 (kielto antaa julkiselle sektorille erityisoikeuksia rahoituslaitoksissa) määräyksiä (ks. kohta 2.5.5).
- Se osallistuu esimerkiksi EKP:n neuvonantavaan toimintaan ja tilastotietojen keräämiseen (ks. kohdat 2.5.4 ja 3.5).
- Lisäksi sitä kuullaan muutettaessa kirjanpitoa ja tilinpäätöstietojen antamista koskevia sääntöjä sekä määritettäessä EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperustetta ja EKP:n henkilöstön palvelussuhteen ehtoja.

EKP:n pääjohtajan on tiedotettava yleisneuvostolle EKP:n neuvoston päätöksistä. Näin varmistetaan, että euroalueeseen kuulumattomien kansallisten keskuspankkien pääjohtajat saavat suoraan tietoa EKP:n neuvoston kokouksien kulusta.

Menettelyt

Yleisneuvosto on hyväksynyt oman työjärjestyksensä. Sen puheenjohtajana toimii EKP:n pääjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapääjohtaja. Yleisneuvosto tapaa yleensä neljä kertaa vuodessa Frankfurt am Mainissa. Kokoukset voidaan järjestää myös teleneuvotteluina.

2.5.2 Päätösten yhdenmukainen toteuttaminen

EKP antaa eurojärjestelmän hajautettujen operaatioiden toteuttamista koskevia suuntaviivoja ja ohjeita varmistaakseen, että sen politiikkaa toteutetaan yhdenmukaisesti ja että järjestelmä pysyy yhtenäisenä. EKP myös isännöi ja tukee EKPJ:n komiteoita, jotka on perustettu järjestelmän sisäisiksi yhteistyöfoorumeiksi. Lisäksi EKP toimii useiden yhteisten operatiivisten järjestelmien keskuksena. Yhteisten operatiivisten järjestelmien avulla taataan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien välinen reaaliaikainen tiedonvaihto ja annetaan siten EKP:lle valmiudet seurata kaikkia hajautettuja operaatioita ja varmistaa, että sen suuntaviivoja ja ohjeita noudatetaan.

Eurojärjestelmän sisäiset säädökset

Eurojärjestelmän sisäisiä säädöksiä on kolmenlaisia:

- EKP:n suuntaviivat
- EKP:n ohjeet
- sisäiset päätökset.

EKP:n suuntaviivat ja EKP:n ohjeet ovat oikeudellisesti velvoittavia ja päteviä erityissäädöksiä. Niillä varmistetaan, että kansalliset keskuspankit toteuttavat hajautetut operaatiot yhdenmukaisesti eurojärjestelmän sisäistä toimivallanjakoa noudattaen.

Koska EKP:n suuntaviivat ja ohjeet ovat osa yhteisön lainsäädäntöä, ne ovat soveltamisalaansa kuuluvissa asioissa ensisijaisia aikaisempaan ja myöhemmin annettavaan kansalliseen lainsäädäntöön nähden (yhteisön lainsäädännön ensisijaisuuden periaate).⁷ EKP:n neuvoston tehtävänä on varmistaa, että EKP:n suuntaviivoja ja EKP:n ohjeita noudatetaan. Johtokunta tukee sitä tässä tehtävässä säädösten noudattamista koskevien säännöllisten raporttien kautta.

EKP:llä on myös valta tehdä eurojärjestelmän organisaatiota, hallintoa tai rahoitusta koskevia sisäisiä päätöksiä. Myös nämä sisäiset päätökset velvoittavat kaikkia eurojärjestelmän jäseniä oikeudellisesti.

Perustamissopimuksessa tai perussäännössä ei täsmennetä EKP:n suuntaviivojen ja EKP:n ohjeiden antamista tai sisäisten päätösten tekemistä koskevia muodollisia vaatimuksia. Niistä määrätään kuitenkin EKP:n työjärjestyksessä, ja ne ovat yhteisön lainsäädännön yleisten periaatteiden mukaisia.

⁷ Toistaiseksi minkään maan kansallinen lainsäädäntö ei ole ollut ristiriidassa EKP:n suuntaviivojen kanssa. EKP:n käytäntönä on aina ollut varmistaa, että sen suuntaviivat ovat yhteensopivia kansallisten lakien kanssa.

Koska näiden säädösten oikeusvaikutukset ovat ainoastaan eurojärjestelmän sisäisiä, yhteisön lainsäädäntö ei velvoita julkaisemaan EKP:n suuntaviivoja, ohjeita tai sisäisiä päätöksiä. Avoimuuden edistämiseksi EKP kuitenkin yleensä julkaisee sellaiset suuntaviivat ja sisäiset päätökset, joilla on merkitystä markkinaosapuolille ja suurelle yleisölle. Niissä harvoissa säädöksissä, joita ei julkaista, käsitellään usein yksityiskohtaisia teknisiä ja toiminnallisia asioita. Näitä säädöksiä myös muutetaan toiminnallisista syistä usein.

EKP:n suuntaviivat

EKP:n suuntaviivoissa asetetaan yleiset periaatteet ja keskeiset säännöt, joiden nojalla kansalliset keskuspankit toteuttavat hajautetusti eurojärjestelmän operaatioita ja keräävät tilastotietoja.

Koska EKP:n suuntaviivat ovat eurojärjestelmän sisäisiä ja ne on osoitettu pelkästään euroalueen kansallisille keskuspankeille, ne eivät vaikuta (suoraan tai yksilöidysti) kansallisten keskuspankkien vastapuolten laillisiin oikeuksiin. Suuntaviivojen voimaan saattamiseksi kansallisten keskuspankkien on toteutettava niiden säännökset suhteissaan vastapuoliinsa.

Koska rahoitusmarkkinarakenteet ja oikeusjärjestelmät ovat euroalueen eri maissa erilaisia, EKP:n suuntaviivat on suunniteltu siten, että niiden toimeenpanossa on jonkin verran liikkumavaraa. Toimeenpanotavan on kuitenkin oltava sopusoinnussa yhteisen rahapolitiikan vaatimusten kanssa. Riippuen siitä, millaiset oikeudelliset järjestelyt kullakin kansallisella keskuspankilla on, niiden vastapuolisuhteita hallinnoidaan joko keskuspankin ja vastapuolien keskinäisillä sopimuksilla tai vastapuolille osoitetuilla säännöksillä. Se, että muodollinen toimeenpanotapa voi vaihdella maittain, ei kuitenkaan vaikuta säännösten sisältöön.

EKP:n työjärjestyksen mukaisesti EKP:n neuvosto hyväksyy suuntaviivat, minkä jälkeen ne annetaan tiedoksi euroalueen kansallisille keskuspankeille. EKP:n neuvosto voi päättää siirtää suuntaviivojen antamista koskevaa säädösvaltaa EKP:n johtokunnalle, jolloin suuntaviivoja on helpompi muuttaa. EKP:n neuvoston on kuitenkin määriteltävä siirrettävän toimivallan rajat ja laajuus.

EKP:n ohjeet

EKP:n ohjeet antaa EKP:n johtokunta. Niillä annetaan euroalueen kansallisille keskuspankeille erityisiä ja yksityiskohtaisia ohjeita rahapoliittisten päätösten ja suuntaviivojen toimeenpanon varmistamiseksi. Yksi selkeä esimerkki EKP:n ohjeista ovat johtokunnan ohjeet avomarkkinaoperaatioiden toteuttamista varten (ks. kohta 3.1.3).

Sisäiset päätökset

Sisäisillä päätöksillä säännellään järjestelmän sisäistä organisaatiota tai hallintoa koskevia asioita. Nämä päätökset ovat säädöksinä epätyypillisiä, sillä niitä ei ole osoitettu suoraan kenellekään. Ne kuitenkin velvoittavat eurojärjestelmän jäseniä oikeudellisesti.

EKP on tehnyt sisäisiä päätöksiä (jotka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä) muun muassa seuraavista aiheista:

- EKP:n asiakirjojen saaminen yleisön tutustuttavaksi
- kansallisten keskuspankkien prosenttiosuudet EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteessa
- EKP:n pääoman maksaminen
- eurosetelien liikkeeseenlasku
- rahoitustulon jakaminen kansallisten keskuspankkien kesken.

Eurojärjestelmän/EKPJ:n komiteat ja henkilöstöasioiden konferenssi

EKP:n neuvosto perusti EKPJ:n komiteat EKP:n työjärjestyksen artiklan 9 nojalla avustamaan EKP:n päätöksentekoa. EKPJ:n komiteat edustavat kukin oman erityisalan asiantuntemusta ja edistävät siten päätöksentekoprosessia ja päätösten täytäntöönpanoa.

EKPJ:n komiteoiden puheenjohtajina toimii yleensä EKP:n johtavia virkamiehiä. Komiteat raportoivat toiminnastaan EKP:n neuvostolle johtokunnan välityksellä. EKPJ:n komiteoissa toimii tavallisesti vain eurojärjestelmän keskuspankkien henkilöstöä. Kuitenkin silloin, kun EKPJ:n komiteoiden kokouksissa käsitellään yleisneuvoston toimivaltaan kuuluvia asioita, niihin osallistuu edustajia myös euroalueen ulkopuolisista kansallisista keskuspankeista. Tarvittaessa EKPJ:n komiteoiden kokouksiin voidaan kutsua edustajia myös muista toimivaltaisista elimistä. Esimerkiksi pankkivalvontakomitean kokouksiin voidaan kutsua kansallisten valvontaviranomaisten edustajia.

Tällä hetkellä EKPJ:n komiteoita on 12. Pankkivalvontakomitean (Banking Supervision Committee, BSC) tehtävät esitellään kohdassa 3.7 osana luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyviä EKPJ:n lakisäätteisiä tehtäviä.

Seuraavassa esitellään muut yksitoista komiteaa tehtävineen.

- **Kirjanpito- ja rahoitustulokomitea** (Accounting and Monetary Income Committee, AMICO) neuvoo kaikissa kirjanpitoon, tilinpäätöstietojen antamiseen ja rahoitustulon jakamiseen liittyvissä eurojärjestelmän sisäisissä asioissa.
- **Setelikomitea** (Banknote Committee, BANCO) edistää eurosetelien tuotantoa, liikkeeseenlaskuun ja liikkeeseenlaskun jälkeiseen käsittelyyn liittyvää eurojärjestelmän sisäistä yhteistyötä.
- **Viestintäkomitea** (External Communications Committee, ECCO) avustaa EKP:tä viestintäpolitiikassa ja etenkin monikielisiin julkaisuihin liittyvissä asioissa.
- **Tietotekniikkakomitea** (Information Technology Committee, ITC) avustaa yhteisiä operatiivisia järjestelmiä tukevien tietotekniikkaverkkojen ja viestintäjärjestelmien kehittämisessä, toteuttamisessa ja ylläpitämisessä.

- **Sisäisen tarkastuksen komitea** (Internal Auditors Committee, IAC) kehittää yhteisiä standardeja eurojärjestelmän operaatioiden tarkastamista varten ja tarkastaa eurojärjestelmän/EKPJ:n yhteisiä hankkeita ja yhteisiä operatiivisia järjestelmiä.
- **Kansainvälisten suhteiden komitea** (International Relations Committee, IRC) avustaa EKP:tä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien lakisäätteisten tehtävien suorittamisessa ja toimii keskustelufoorumina yhteistä etua koskevissa, kansainvälisiin suhteisiin liittyvissä kysymyksissä.
- **Lakiasiain komitea** (Legal Committee, LEGCO) neuvoo kaikissa EKP:n lakisäätteisiin tehtäviin liittyvissä oikeudellisissa kysymyksissä.
- **Markkinaoperaatioiden komitea** (Market Operations Committee, MOC) avustaa eurojärjestelmää rahapoliittisten operaatioiden ja valuuttaoperaatioiden toteuttamisessa, EKP:n valuuttavarantojen hoitamisessa sekä ERM II:n toiminnan hallinnassa.
- **Rahapolitiikan komitea** (Monetary Policy Committee, MPC) pääasiassa neuvoo raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan liittyvissä strategisissa ja pitkän aikavälin kysymyksissä ja vastaa euroalueen talouskehitystä koskevista eurojärjestelmän asiantuntijoiden säännöllisistä arvioista (ks. kohta 3.1.2).
- **Maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitea** (Payment and Settlement Systems Committee, PSSC) neuvoo TARGET-järjestelmän toimintaa ja ylläpitoa sekä yleistä maksujärjestelmäpolitiikkaa ja järjestelmien valvontaa koskevissa kysymyksissä samoin kuin arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmiä koskevissa keskuspankkien kannalta olennaisissa kysymyksissä.
- **Tilastokomitea** (Statistics Committee, STC) neuvoo EKP:tä ja kansallisia keskuspankkeja niiden laatimien tilastojen suunnittelussa ja kokoamisessa.

EKP:n neuvosto perusti henkilöstöasioiden konferenssin (Human Resources Conference, HRC) edistääkseen eurojärjestelmän/EKPJ:n keskuspankkien yhteistyötä ja yhteishenkeä henkilöstöhallinnon alalla. Konferenssi perustettiin viralliseksi foorumiksi EU:n keskuspankkien henkilöstöjohtajien jo pitkään jatkuneelle yhteistyölle. Henkilöstöasioiden konferenssissa on tarkoitus jakaa kokemuksia, asiantuntemusta ja tietoa henkilöstöpolitiikkaan ja sen käytäntöihin liittyvistä olennaisista kysymyksistä. Kansallisilla keskuspankeilla ja EKP:llä säilyy silti yksinomainen toimivalta henkilöstöasioissa. Lisäksi henkilöstöasioiden konferenssi muun muassa selvittää yhteisiä koulutusmahdollisuuksia ja kehittää henkilöstövaihdon menettelyjä.

Yhteiset operatiiviset järjestelmät

EKP ja kansalliset keskuspankit ovat perustaneet useita yhteisiä operatiivisia järjestelmiä helpottaakseen hajautettujen operaatioiden toteuttamista. Nämä järjestelmät toimivat eurojärjestelmän toiminnallisen eheyden logistisena tukena.

Yhteiset operatiiviset järjestelmät käsittävät tietojärjestelmiä, sovelluksia ja menettelyjä. Ne on järjestetty ns. tähtimallin (hub and spokes) mukaan siten, että järjestelmien keskus sijaitsee EKP:ssä. Järjestelmän omistajia ovat toimivaltaiset EKPJ:n komiteat, ja järjestelmiä hallinnoi asianomainen EKP:n toimiala.

Eurojärjestelmän operaatioissa käytetään seuraavia yhteisiä operatiivisia järjestelmiä:

- Huutokauppajärjestelmä ja järjestelmä kahdenvälisiä markkinaoperaatioita varten. Järjestelmillä varmistetaan, että rahapoliittisten operaatioiden toteuttamista koskevat ohjeet voidaan toimittaa turvallisesti ja nopeasti.
- Muiden tietojen kuin tilastotietojen toimitusjärjestelmä, joka toimii kansallisten keskuspankkien ja EKP:n viestintäkanavana päivittäisiä tasetietoja toimitettaessa. EKP käyttää tasetietoja likviditeetinhallinnassa ja päivittäisessä rahamarkkinoiden analyysissä.
- Yhteinen markkinaoperaatiojärjestelmä, jota käytetään kansallisten keskuspankkien EKP:n valuuttavarannoilla suorittamien ja EKP:n omilla varoillaan suorittamien operaatioiden kirjaamisessa ja käsittelyssä sekä positoiden, limiittien, riskien ja tuloskehityksen seurannassa.
- Valuuttatietojärjestelmä, jonka avulla seurataan kansallisten keskuspankkien setelivarastoja mahdollisten vajausten tai ylimäärien havaitsemiseksi eurojärjestelmän eri palvelupisteiden eurosetelivarastoissa. Valuuttatietojärjestelmän avulla voidaan korjata setelivarastojen epätasaista jakautumista maiden välillä siirtämällä muiden maiden setelilylimääriä maihin, joissa on setelivajaus.

Muissa yhteisissä operatiivisissa järjestelmissä ovat mukana myös euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden keskuspankit. Näitä järjestelmiä ovat

- TARGET-järjestelmä (ks. kohta 3.3)
- Cebamail-järjestelmä, joka on EKPJ:n keskuspankkien välistä suojattua tietojenvaihtoa varten kehitetty suljettu sähköpostijärjestelmä
- Telekokousjärjestelmä, joka on EKPJ:n jäsenten pääjohtaja- ja asiantuntijatasen kokouksia varten kehitetty suljettu ja suojattu telejärjestelmä
- Rahanväärennösten seurantajärjestelmä, jonka avulla keskitetysti säilytettävää yksityiskohtaista tietoa EU:n alueella tavatuista väärennetyistä euroseteleistä voidaan jakaa turvallisesti kaikkien valtuutettujen osapuolten kesken
- Tilastotietojen vaihtojärjestelmä, jonka avulla tilastotietoja voidaan siirtää EKPJ:n sisällä yhtenäisessä muodossa turvallisesti ja nopeasti
- Rahalaitosten tilasto- ja rahataloustietokanta, joka on keskitetysti toimiva rekisteri raha- ja pankkitilastojen tiedonantajajoukon muodostavista rahalaitoksista. Vähimmäisvarantovelvoitteen alaiset luottolaitokset kuuluvat

tähän joukkoon. Tietokannassa on lueteltu myös eurojärjestelmän päivän-sisäisissä luotto-operaatioissa ja rahapoliittisissa operaatioissa vakuudeksi hyväksyttävät omaisuuserät.

Eurojärjestelmän sisäinen raportointi

Koska eurojärjestelmän operaatiot suoritetaan pitkälti hajautetusti, eurojärjestelmän sisäisen raportoinnin on oltava laaja-alaista, jotta EKP:n päätöksentekoaikojen saavat kaikki EKP:n politiikan keskitettyä toteuttamista varten tarvittavat tiedot. Sisäisen raportoinnin avulla taataan siten eurojärjestelmän toiminnallinen eheys.

Eurojärjestelmän operaatiot näkyvät lähes yksinomaan kansallisten keskuspankkien taseissa ja aiheuttavat suuria eurojärjestelmän sisäisiä saamisia ja velkoja. Nämä sisäiset saamiset ja velat johtuvat ensisijaisesti TARGET-järjestelmän välityksellä tehdyistä, maiden rajat ylittävistä tapahtumista (ks. kohta 3.3.1), joista syntyy kansallisten keskuspankkien kahdenvälisiä saamisia ja velkoja niiden paikallisilla tileillä. Ne johtuvat kuitenkin myös määräjoihin tehtävästä liikkeessä olevien eurosetelien kohdentamisesta eurojärjestelmän keskuspankkien kesken (ks. kohta 3.4). Yhteisen rahan alueella kuitenkin ainoastaan näiden operaatioiden yhteenlasketut ja konsolidoidut tulokset ovat merkitseviä analyysien ja operatiivisten päämäärien kannalta. On tärkeää, että kansallisten keskuspankkien toteuttamat operaatiot kirjataan ja niistä raportoidaan yhdenmukaisesti ja että eurojärjestelmän sisäiset saamiset ja velat konsolidoidaan asianmukaisesti.

EKP:n neuvosto on hyväksynyt perussäännön artiklan 26.4 nojalla eurojärjestelmän kirjanpitoa ja tilinpäätöstietojen antamista koskevat säännöt.⁸ Näiden sääntöjen mukaisesti EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liiketapahtumat kirjataan hankintahintaan. Jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit, kulta ja kaikki muut ulkomaan rahan määräiset tase-erät ja taseen ulkopuoliset erät arvostetaan markkinahintaan.

Säännöissä painotetaan erityisesti varovaisuuden periaatetta, sillä eurojärjestelmällä on suuria valuuttamääräisiä saamisia, joihin liittyy riskejä. Varovaisuuden periaate näkyy etenkin siinä, että realisoitumattomat voitot ja realisoitumattomat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan eri tavalla. Rahoitustoiminnan realisoituneet voitot ja kaikki (realisoituneet ja realisoitumattomat) tappiot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahoitustoiminnan realisoitumattomat voitot sitä vastoin siirretään arvomuutostilille. Eurojärjestelmän keskuspankkien keskinäiset velat ja saamiset kumoavat toisensa, jolloin konsolidoidut taseet kuvaavat ainoastaan eurojärjestelmän asemaa ulkopuolisiin osapuoliin nähden.

Kansalliset keskuspankit lähettävät tasetiedot EKP:lle päivittäin. EKP käyttää niitä erityisesti päivittäisessä rahamarkkina-analyysissään, jota rahapolitiikan harjoittaminen edellyttää. Tasetietoja käytetään myös eurojärjestelmän konsolidoidun viikkotaseen ja konsolidoidun vuositaseen pohjana.

⁸ EKP:n suuntaviivat EKP/2002/10, annettu 5 päivänä joulukuuta 2002, kirjanpitoa ja tilinpäätöstietojen antamista koskevista oikeussäännöistä Euroopan keskuspankkijärjestelmässä, EUVL L 58, 3.3.2003, s. 1.

Koska eurojärjestelmän operatiivinen toiminta on järjestetty hajautetusti, myös muita kuin tilinpäätöstietoja on toimitettava kattavasti. Yksi selkeä esimerkki tästä ovat raportit, joiden avulla EKP voi seurata, miten kansalliset keskuspankit noudattavat sen suuntaviivoja ja ohjeita. Toinen esimerkki ovat setelien kulkeutumista euroalueella koskevat kansallisten keskuspankkien säännölliset raportit, joiden avulla voidaan havaita mahdolliset vajaukset ja ylimäärät eurojärjestelmän eri palvelupisteiden eurosetelivarastoissa.

2.5.3 EKP:n säädösvalta

Eurojärjestelmälle annettuja tehtäviä hoitaessaan EKP voi myös antaa säädöksiä, joilla on suora vaikutus muihin ulkopuolisiin osapuoliin kuin eurojärjestelmän kansallisiin keskuspankkeihin (EY:n perustamissopimuksen artiklan 110 kohta 1 ja EKPJ:n perussäännön artikla 34.1). Näitä säädöksiä ovat **EKP:n asetukset** ja **EKP:n päätökset**.

Oman säädösvalan ansiosta EKP voi täyttää tehtävänsä itsenäisesti nojautumatta yhteisön toimielinten tai jäsenvaltioiden antamiin säädöksiin. EKP voi kuitenkin käyttää säädösvaltaansa ainoastaan siinä laajuudessa, kuin on *tarpeellista* eurojärjestelmän tehtävien hoitamiseksi.

EKP voi määrätä sakkoja tai uhkasakkoja yrityksille, jotka eivät noudata EKP:n asetuksiin tai päätöksiin perustuvia velvoitteitaan (EY:n perustamissopimuksen artiklan 110 kohta 3 ja perussäännön artikla 34.3). EKP käyttää tätä valtaa täydentävässä lainsäädännössä asetetuina rajoituksina ja ehdoin.⁹

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia kaikkien oikeudellisesti velvoittavien EKP:n säädösten laillisuuden ja tulkita niitä.

EKP:n asetukset

EKP:n asetukset vaikuttavat samalla tavalla kuin Euroopan yhteisön lainsäädäntöelinten antamat asetukset: ne *pätevät yleisesti*, ne ovat kaikilta osiltaan velvoittavia, ja niitä sovelletaan sellaisinaan kaikissa euroalueen maissa. Se, että asetukset *pätevät yleisesti*, tarkoittaa, että niitä voidaan soveltaa rajoittamattomaan määrään yhteisöjä ja tapauksia. *Sellaisenaan soveltaminen* tarkoittaa, että EKP:n asetuksia ei tarvitse saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä. *Oikeudellisesti velvoittavina* säädöksinä niistä aiheutuu välittömiä velvoitteita kolmansille osapuolille.

EKP:n asetukset antaa EKP:n neuvosto. EKP:n pääjohtaja allekirjoittaa ne EKP:n neuvoston puolesta. EKP:n neuvosto voi päättää siirtää johtokunnalle toimivallan antaa EKP:n asetuksia, mutta sen on silloin täsmennettävä siirretyn toimivallan rajat ja laajuus.

EKP:n asetukset tulevat voimaan ja niistä tulee velvoittavia vasta sen jälkeen, kun ne on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä kaikilla yhteisön virallisilla kielillä.

⁹ Neuvoston asetus (EY) N:o 2532/98, annettu 23 päivänä marraskuuta 1998, Euroopan keskuspankin valtuuksista määrätä seuraamuksia, EYVL L 318, 27.11.1998, s. 4.

Tähän mennessä EKP on antanut asetuksia vähimmäisvarantojen soveltamisesta¹⁰, rahalaitossektorin konsolidoitua tasetta varten toimitettavista tiedoista¹¹, rahalaitosten talletus- ja lainakorkoja koskevista tilastotiedoista¹² sekä EKP:n valtuuksista määrätä seuraamuksia¹³.

EKP:n päätökset

EKP:n päätökset velvoittavat kaikilta osiltaan niitä, joille ne on osoitettu. Päätökset tulevat voimaan, kun ne on annettu tiedoksi. Ne voidaan osoittaa kenelle tahansa oikeushenkilölle tai luonnolliselle henkilölle, euroalueen maat mukaan lukien.

EKP:n päätöksiä voivat tehdä sekä EKP:n neuvosto että johtokunta, kumpikin toimivaltaansa kuuluvissa asioissa. Asianomaiset osapuolet voivat valittaa johtokunnan tekemistä päätöksistä EKP:n neuvostolle.

Euroalueen maat ovat EKP:n päätösten kohteena silloin, kun EKP hyväksyy liikkeeseen laskettavien kolikoiden määrän EY:n perustamissopimuksen artiklan 106 kohdan 2 mukaisesti. Muille osapuolille osoitetut päätökset koskevat yleensä EKP:n määräämiä seuraamuksia EKP:n asetusten laiminlyömisestä. Seuraamuksia voidaan määrätä esimerkiksi vähimmäisvarantovelvoitteen rikkomisesta.

Kaikki EKP:n päätökset annetaan vastaanottajien omilla kielillä. EKP voi päättää julkaista päätöksensä EU:n virallisessa lehdessä, jolloin ne julkaistaan kaikilla yhteisön virallisilla kielillä.

2.5.4 EKP:n neuvoa-antava toiminta

EKP voi antaa toimivaltaansa kuuluvilla aloilla suosituksia ja lausuntoja osana neuvoa-antavaa toimintaansa. EKP:n suositukset ja lausunnot eivät ole velvoittavia säädöksiä. Ne annetaan vastaanottajien omilla kielillä. Mikäli EKP:n suosituksilla ja lausunnoilla on merkitystä suuren yleisön kannalta, EKP voi päättää julkaista ne EU:n virallisessa lehdessä. Tällöin ne julkaistaan yhteisön kaikilla virallisilla kielillä.

EKP:n suositukset

EKP:n suosituksia on kahta tyyppiä:

- Yhteisön oikeudellisen käsitteistön mukaan EKP:n suositukset ovat säädöksiä, joilla EKP voi tehdä ehdotuksia yhteisön lainsäädännöksi toimivaltaansa kuuluvilla aloilla.

¹⁰EKP:n asetus (EY) N:o 1745/2003, annettu 12 päivänä syyskuuta 2003, vähimmäisvarantojen soveltamisesta (EKP/2003/9), EUVL L 250, 2.10.2003, s. 10.

¹¹EKP:n asetus (EY) N:o 2423/2001, annettu 22 päivänä marraskuuta 2001, rahalaitossektorin konsolidoidusta taseesta (EKP/2001/13), EYVL L 333, 17.12.2001, s. 1, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 18 päivänä syyskuuta 2003 annetulla EKP:n asetuksella (EY) N:o 1746/2003 (EKP/2003/10), EUVL L 250, 2.10.2003, s. 17.

¹²EKP:n asetus (EY) N:o 63/2002, annettu 20 päivänä joulukuuta 2001, korkotilastoista, jotka koskevat rahalaitosten soveltamia kotitalouksien ja yritysten talletus- ja lainakorkoja (EKP/2001/18), EYVL L 10, 12.1.2002, s. 24.

¹³EKP:n asetus (EY) N:o 2157/1999, annettu 23 päivänä syyskuuta 1999, Euroopan keskuspankin valtuuksista määrätä seuraamuksia (EKP/1999/4), EYVL L 264, 12.10.1999, s. 21.

- Perinteisemmän tulkinnan mukaan EKP:n suositukset ovat säädöksiä, joiden avulla EKP tekee aloitteen toimenpiteisiin ryhtymiseksi.

Ehdotukset yhteisön lainsäädännöksi

EKP:llä ja Euroopan komissiolla on oikeus tehdä ehdotuksia sellaiseksi yhteisön johdetuksi lainsäädännöksi, jolla täydennetään tai muutetaan EKP:n perussääntöä. Komissio voi tehdä lainsäädäntöehdotuksia kaikilla niillä aloilla, joilla EKP voi antaa suosituksia. Toistaiseksi se ei ole käyttänyt tätä oikeutta. Ennen kuin ehdotettu lainsäädäntö voidaan vahvistaa, EU:n neuvoston on kuultava sitä osapuolta, joka ei käytä aloiteoikeuttaan. Tämä tarkoittaa, että komissiota kuullaan silloin, kun EKP antaa suosituksen lainsäädännöksi, ja päinvastoin.

Täydentävä lainsäädäntö

EY:n perustamissopimuksen artiklan 107 kohdassa 6 ja EKP:n perussäännön artiklassa 42 määritellään ne alat, joilla perussääntöä on täydennettävä muulla lainsäädännöllä. Kyse on lähinnä rajoituksista ja ehdoista, joiden nojalla EKP voi vaatia luottolaitoksia pitämään vähimmäisvarantoja euroalueen kansallisissa keskuspankeissa (ks. kohta 3.1.3), kerätä tilastoja (ks. kohta 3.5), käyttää säädösvaltaa (ks. kohta 2.5.3), korottaa pääomaansa (ks. kohta 3.8) tai esittää valuuttavarantoja koskevia lisävaatimuksia (ks. kohta 3.2.2). Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa EU:n neuvosto antoi EY:n perustamissopimuksen artiklan 123 mukaisesti – ja pääasiassa EKP:n suositusten perusteella¹⁴ – tällaista täydentävää lainsäädäntöä.

EKP:n perussäännön muuttaminen

Perustamissopimuksen muuttamisessa sovellettavan tavanomaisen menettelyn (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen artikla 48) lisäksi EY:n perustamissopimuksessa määritellään kaksi erityistä menettelyä EKP:n perussäännön tarkistamista varten:

1. EY:n perustamissopimuksen artiklan 107 kohdassa 5 ja perussäännön artiklassa 41 määritelty **yksinkertaistettu tarkistusmenettely**
2. perussäännön artiklan 10.6 **valtuutuslauseke**, joka sisällytettiin perussääntöön Nizzan sopimuksella helmikuussa 2003.

Yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä voidaan soveltaa monilla eri toiminta-aloilla. Näitä ovat esimerkiksi tilastointi, kirjanpito, avomarkkina- ja luotto-operaatiot, vähimmäisvarannot, maksu- ja selvitysjärjestelmät, ulkopuoliset

¹⁴Ks. suositus EKP/1998/8 neuvoston asetukseksi (EY) Euroopan keskuspankin soveltamista vähimmäisvarannoista (EYVL C 246, 6.8.1998, s. 6); suositus EKP/1998/9 neuvoston asetukseksi (EY) Euroopan keskuspankin valtuuksista määrätä seuraamuksia (EYVL C 246, 6.8.1998, s. 9); suositus EKP/1998/10 neuvoston asetukseksi (EY) Euroopan keskuspankin valtuuksista kerätä tilastotietoja (EYVL C 246, 6.8.1998, s. 12); suositus EKP/1998/11 neuvoston asetukseksi Euroopan keskuspankin pääoman korottamisen rajojen ja ehtojen asettamisesta (EYVL C 411, 31.12.1998, s. 10); suositus EKP/1999/1 neuvoston asetukseksi (EY) Euroopan keskuspankin esittämistä valuuttavarantosaamisista koskevista lisävaatimuksista (EYVL C 269, 23.9.1999, s. 9).

operaatiot ja rahoitustulon jakaminen. Yksinkertaistetussa tarkistusmenettelyssä EU:n neuvosto voi Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon saatuaan muuttaa perussäännön teknisiä määräyksiä tarpeen mukaan turvautumatta perustamissopimuksen muuttamisessa sovellettavaan tavanomaiseen menettelyyn, joka edellyttää hallitustenvälistä konferenssia ja ratifiointia kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Toistaiseksi yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä ei kuitenkaan ole käytetty.

Perussäännön artiklan 10.6 **valtuutuslausekkeen** mukaan EKP:n neuvoston äänestysmenettelyjä voidaan muuttaa EU:n neuvoston päätöksellä. Koska näillä muutoksilla on kuitenkin kauaskantoisia vaikutuksia, EU:n neuvosto tekee nämä päätökset valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa. Valtuutuslausekkeeseen turvaututtiinkin vuonna 2003, kun EU:n neuvosto muutti perussäännön artiklan 10.2 määräyksiä EKP:n suosituksesta. Muutos tuli voimaan 1.5.2004 (ks. kohta 2.5.1).

Muut suositukset

Perinteisen tulkinnan mukaan EKP voi suosituksia antamalla tehdä aloitteita yhteisön toimielimille tai jäsenvaltioille (myös muihin kuin oikeudellisiin) toimenpiteisiin ryhtymiseksi. EKP esimerkiksi antaa EKPJ:n perussäännön artiklan 27.1 mukaisesti EU:n neuvostolle suosituksen eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien ulkopuolisten tilintarkastajien nimittämisestä. Jäsenvaltioille annettavat EKP:n suositukset koskevat pääasiassa yhteistyötä kansallisten viranomaisten kanssa tilastointiin liittyvissä asioissa. Tällainen on esimerkiksi eräiden maiden tilastoviranomaisille (muille kuin kansallisille keskuspankeille) annettu EKP:n suositus maksutasetta ja ulkomaista varallisuusasemaa koskevista EKP:n tilastovaatimuksista¹⁵. Toinen esimerkki tällaisesta suosituksesta on EKP:n euroalueen maille antama suositus sellaisten säännösten kumoamisesta, joilla rajoitetaan yhdessä maksussa käytettävien kansallisen valuuttayksikön määräisten kolikoiden määrää¹⁶.

EKP:n lausunnot

EKP antaa lausuntoja seuraavissa tapauksissa:

- kun yhteisön toimielimet tai jäsenvaltiot pyytävät siltä lausuntoa perustamissopimuksen tai perussäännön mukaisesti, tai
- EKP:n omasta aloitteesta, eli kun se katsoo tarpeelliseksi antaa lausuntoja omaan toimivaltaansa kuuluvista asioista.

Yhteisön lainsäädäntöelinten on kuultava EKP:tä ehdotuksista yhteisön säädökseksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla. Neuvoston päätöksellä¹⁷ asetettujen

¹⁵Suositus EKP/2003/8, annettu 2 päivänä toukokuuta 2003, maksutasetta, ulkomaista varallisuutta ja valuuttavarantoasetelmaa koskevista Euroopan keskuspankin tilastovaatimuksista (EUVL C 126, 28.5.2003, s. 7).

¹⁶Suositus EKP/2001/17, annettu 6 päivänä joulukuuta 2001, rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden sellaisten säännösten kumoamisesta, joilla rajoitetaan yhdessä maksussa käytettävien kansallisen valuuttayksikön määräisten metallirahojen määrää (EYVL C 356, 14.12.2001, s. 9).

¹⁷Neuvoston päätös 98/415/EY, tehty 29 päivänä kesäkuuta 1998, jäsenmaiden viranomaisten velvollisuudesta kuulla Euroopan keskuspankkia suunnitelmista lainsäädännöksi (EYVL L 189, 3.7.1998, s. 42).

rajoitusten ja ehtojen mukaisesti myös EU:n jäsenvaltioiden on kuultava EKP:tä säädösluonnoksista aloilla, jotka kuuluvat EKP:n toimivaltaan. Jäsenvaltioiden on pyydettävä EKP:ltä lausuntoa kysymyksistä, jotka koskevat valuutta-asioita, maksuvälineitä, kansallisia keskuspankkeja, raha-, rahoitus-, pankki-, maksujärjestelmä- ja maksutasetilastojen keräämistä, laatimista ja jakamista sekä rahoituslaitoksiin sovellettavia sääntöjä, mikäli säännöt vaikuttavat merkittävästi rahoituslaitosten ja markkinoiden vakauteen. Euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden viranomaisten on lisäksi kuultava EKP:tä suunnitelmista rahapolitiikan välineitä koskevaiksi lainsäädännöksi. Perustamissopimuksen liitteenä olevan pöytäkirjan¹⁸ nojalla Britannia on kuitenkin vapautettu velvoitteesta kuulla EKP:tä, jos ja niin kauan kuin [se] ei ole siirtynyt [talous- ja rahaliiton] kolmanteen vaiheeseen.

EY:n perustamissopimuksen artiklan 48 mukaan EKP:tä on kuultava myös *institutionaalisista muutoksista raha-asia*in alalla. Tämän määräyksen perusteella EKP:tä kuultiin Nizzan sopimuksesta¹⁹ käytyjen neuvottelujen aikana sekä ehdotuksesta sopimukseksi Euroopan perustuslaista.²⁰ Perustuslakiehdotuksesta antamassaan lausunnossa EKP totesi, että ehdotus yksinkertaistaisi, keventäisi ja selkeyttäisi Euroopan unionin oikeusperustaa ja institutionaalista rakennetta. Vaikka arvio oli yleisesti ottaen myönteinen, EKP otti lausunnossaan esille perustuslakiluonnoksen artikloita, joita olisi hyvä selkeyttää ja muokata. Lisäksi EKP puuttui virallisesti hallitustenvälisen konferenssin neuvotteluihin. EU:n neuvoston puheenjohtajalle 26.11.2003 lähettämässään kirjeessä EKP:n pääjohtaja totesi EKP:n neuvoston olevan vakavasti huolissaan EU:n neuvoston puheenjohtajan ehdotuksesta, jonka mukaan EKP:n päätöksentekovelimiä koskeviin keskeisiin määräyksiin olisi voitu tehdä muutoksia yksinkertaisella menettelyllä ilman ratifiointia jäsenmaissa. Ehdotus vedettiinkin takaisin EKP:n huolenilmauksen seurauksena.²¹

EKP voi toimivaltaansa kuuluvissa asioissa antaa lausuntoja yhteisön toimielimille tai kansallisille viranomaisille myös omasta aloitteestaan. EKP voi antaa lausuntoja paitsi lainsäädäntöehdotuksista myös mistä tahansa itsensä kannalta olennaisesta asiasta.

Neuvoa-antavassa roolissaan EKP pääsee osallistumaan kaikkien yhteisön säädösten ja kansallisten lakien säätämiseen toimivaltaansa kuuluvilla aloilla. Lisäksi se voi antaa neuvoja riippumattomana yhteisön organisaationa, jolle on annettu oma yksinomainen toimivalta. Kuten EKP:n verkkosivuilla julkaistava lausuntoluettelo osoittaa, EKP:n toimivalta kattaa monia eri asioita.

¹⁸Pöytäkirja Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovellettavista määräyksistä.

¹⁹Lausunto Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntöä koskevan pöytäkirjan 10.2 artiklan muuttamisesta (EYVL C 362, 16.12.2000, s. 13).

²⁰Lausunto ehdotuksesta sopimukseksi Euroopan perustuslaista (EUVL C 229, 25.9.2003, s. 7).

²¹Ks. EKP (2004), *Vuosikertomus 2003*, kohta 4.1.

2.5.5 Julkisen sektorin keskuspankkirahoitusta ja erityisoikeuksia koskevien kieltojen noudattamisen valvominen

EY:n perustamissopimuksen artiklan 237 kohdan d nojalla EKP:n tehtävänä on valvoa perustamissopimuksen artiklojen 101 ja 102 sekä neuvoston asetusten (EY) N:o 3603/93²² ja (EY) N:o 3604/93²³ noudattamista. Perustamissopimuksen artiklassa 101 kielletään EKP:tä ja kansallisia keskuspankkeja myöntämästä tilinylitysoikeuksia tai muita luottojärjestelyjä yhteisön toimielimille tai laitoksille taikka jäsenvaltioiden keskushallinnoille sekä hankkimasta velkasitoumuksia suoraan niiltä. Poikkeus tästä ovat Britannian hallituksen ”ways and means”-luottojärjestelyt Englannin pankin kanssa²⁴. Artiklassa 102 kielletään toimenpiteet, joilla yhteisön toimielimille tai laitoksille taikka jäsenvaltioiden keskushallinnoille annetaan erityisoikeuksia rahoituslaitoksissa, elleivät tällaiset toimenpiteet perustu toiminnan vakauden valvontaan liittyviin seikkoihin.

EKPJ:ssä näiden määräysten noudattamista valvoo yleisneuvosto, sillä määräykset koskevat kaikkien EU:n jäsenvaltioiden keskuspankkeja. Euroopan komissio puolestaan valvoo, että jäsenvaltiot noudattavat määräyksiä.

EKP valvoo myös, miten EU:n kansalliset keskuspankit ostavat jälkimarkkinoilta oman maansa ja muiden EU:n jäsenvaltioiden julkisen sektorin velkainstrumentteja. Neuvoston asetuksen (EY) N:o 3603/93 mukaan julkisen sektorin velkainstrumenttien hankkimista jälkimarkkinoilta ei saa käyttää perustamissopimuksen artiklassa 101 määrätyn tavoitteen kiertämiseen, jolloin siitä tulisi julkisen sektorin rahoittamisen epäsuora keino.

2.5.6 EMiltä peräisin olevien tehtävien hoitaminen

EKP:n on hoidettava vielä joitakin EMiltä peräisin olevia tehtäviä, koska jotkin EU:n jäsenvaltioista eivät osallistu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen (ks. kohta 1.2.2). Kun EMI lakkautettiin, siirtymävaiheen tehtävät uskottiin EY:n perustamissopimuksen artiklan 123 kohdan 2 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 44 mukaisesti EKP:lle.

EKP huolehtii seuraavista EMiltä peräisin olevista kahdesta perustehtävästä:

- Se edistää eurojärjestelmän ja euroalueen ulkopuolisten kansallisten keskuspankkien yhteistyötä.
- Se suorittaa tarpeelliset valmistelut uusien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien EKPJ:hin liittämistä varten sekä euroalueen ulkopuolisten kansallisten keskuspankkien eurojärjestelmään liittymistä varten.

²²Neuvoston asetus (EY) N:o 3603/93, annettu 13 päivänä joulukuuta 1993, perustamissopimuksen 104 artiklassa ja 104 b artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmentämisestä (EYVL L 332, 31.12.1993, s. 1).

²³Council Regulation (EC) No 3604/93 of 13 December 1993 specifying definitions for the application of the prohibition of privileged access referred to in Article 104a of the Treaty (EYVL L 332, 31.12.1993, s. 4). Suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa.

²⁴Pöytäkirja Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneeseen kuningaskuntaan sovellettavista määräyksistä, kohta 11.

EMiltä peräisin olevat tehtävät ovat saaneet uuden ulottuvuuden kymmenen uuden jäsenvaltion liittyttyä EU:hun 1.5.2004 ja uuden laajentumisen tultua näköpiiriin. Vaikka uudet jäsenvaltiot ottavat euron käyttöön vasta myöhemmässä vaiheessa – eli täytettyään vaaditut edellytykset – on niiden kansallisista keskuspankeista tullut muodollisesti EKPJ:n jäseniä. EKP valmisteli kymmenen uuden kansallisen keskuspankin liittymistä EKPJ:hin muutaman vuoden ajan ennen EU:n laajentumista, ja nyt se kartoittaa tekijöitä ja vaikutuksia, jotka on otettava huomioon näiden maiden keskuspankkien liittyessä eurojärjestelmään.

Lisäksi EKP hoitaa EY:n perustamissopimuksen artiklan 123 kohdan 2 ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 332/2002²⁵ artiklan 9 mukaisesti luotonanto- ja luotonotto-operaatioita, joista Euroopan yhteisö on päättänyt osana keskipitkän aikavälin rahoitusjärjestelmää²⁶. Järjestelmä perustuu perustamissopimuksen artiklaan 119, jossa määrätään muun muassa vakavissa maksutasevaikeuksissa oleville euroalueen ulkopuolisille jäsenvaltioille annettavasta avusta. Tällaisista operaatioista saadut tuotot voidaan siirtää ainoastaan rahoitustukea saavien jäsenvaltioiden keskuspankeille. Järjestelmä ei ole tällä hetkellä käytössä.

²⁵Neuvoston asetus (EY) N:o 332/2002, annettu 18 päivänä helmikuuta 2002, järjestelystä keskipitkän ajan rahoitustuen myöntämiseksi jäsenvaltioiden maksutaseille (EYVL L 53, 23.2.2002, s. 1).

²⁶Päätös EKP/2003/14, tehty 7 päivänä marraskuuta 2003, niiden luotonanto- ja luotonotto-operaatioiden hoitamisesta, joista Euroopan yhteisö on päättänyt osana keskipitkän ajan maksujärjestelmää (EUVL L 297, 15.11.2003, s. 35).

Valaistu euron tunnus Eurotower-rakennuksen edustalla

3 EKP:N POLITIIKKA JA EUROJÄRJESTELMÄN TOIMINTA

3.1 RAHAPOLITIIKAN HARJOITTAMINEN

EKP:n rahapolitiikkaa, sen teoreettista pohjaa ja käytännön toteutusta on esitelty yksityiskohtaisesti tammikuussa 2004 julkaistussa kirjassa *EKP:n rahapolitiikka*. Tämänkertaisessa julkaisussa tyydytään käymään läpi perusasiat.

3.1.1 Teoreettinen pohja

Rahapolitiikalla pystytään turvaamaan hintavakaus keskipitkällä aikavälillä siksi, että pankkijärjestelmä on riippuvainen keskuspankin liikkeeseen laskemasta rahasta (jota kutsutaan ”rahaperustaksi”). Sen turvin pankkijärjestelmä

1. vastaa liikkeessä olevan käteisrahan kysyntään
2. maksaa pankkien välisiä velkoja
3. pitää vaadittavia vähimmäisvarantoja keskuspankissa.

Rahaperustan luominen on keskuspankin yksinoikeus, joten eurojärjestelmä pystyy hallitsemaan rahamarkkinoita ja säätelemään rahamarkkinakorkoja. Rahamarkkinakorkojen muutokset vaikuttavat monenlaisten mekanismien ja talouden toimijoiden kautta talouden muuttujien kehitykseen, esimerkiksi tuotantoon ja hintatasoon (ks. kehikko 9). Monimutkaista prosessia kutsutaan ”rahapolitiikan välittymismekanismitiksi”, ja sitä on kuvattu yksityiskohtaisesti EKP:n julkaisussa *EKP:n rahapolitiikka*. Rahapoliittisten toimien vaikutus hintakehitykseen näkyy yleensä vasta pitkän ajan kuluttua, sillä rahapolitiikan välittyminen on monivaiheista ja siinä on mukana useita eri mekanismeja ja talouden toimijoita. Koska vaikutuksen laajuus ja voimakkuus voivat myös vaihdella taloudellisesta tilanteesta riippuen, sitä on vaikea arvioida tarkasti.

Taloustieteessä tunnustetaan kuitenkin yleisesti, että pitkällä aikavälillä eli kaikkien välittymisvaiheiden jälkeen (kun muut tekijät pysyvät ennallaan) muutokset rahan määrässä vaikuttavat yleiseen hintatasoon mutta eivät aiheuta pysyviä muutoksia reaalisisä muuttujissa, kuten tuotannon määrässä tai työttömyydessä. Inflaatiota pidetään siis perimmältään rahataloudellisena ilmiönä. Nopeaan ja pitkäaikaiseen inflaatioon liittyy yleensä rahan määrän voimakas kasvu. Muutkin tekijät (kuten kokonaiskysynnän vaihtelu, teknologiset muutokset ja raaka-aineiden hintasokit) voivat vaikuttaa lyhytaikaisesti hintakehitykseen, mutta ajan mittaan niiden vaikutuksia voidaan tasoittaa säätelemällä rahan määrää. Siten keskuspankit pystyvät hallitsemaan pitemmän aikavälin hinta- ja inflaatioketitystä.

Kehikko 9. Rahapolitiikan välittymismekanismi

Rahapolitiikan välittymismekanismi käynnistyy, kun rahamarkkinakorot muuttuvat rahamarkkinoita hallitsevan keskuspankin säätelyn tuloksena. Rahamarkkinakorkojen muutokset puolestaan vaikuttavat muihin korkoihin, joskin eriasteisesti. Ne voivat vaikuttaa esimerkiksi lyhytaikaisten pankkilainojen ja -talletusten korkoihin. Lisäksi odotukset tulevista ohjauskorkojen muutoksista vaikuttavat pitkiin markkinakorkoihin, sillä nämä korot kuvastavat odotuksia lyhyiden korkojen kehityksestä. Hyvin pitkiin korkoihin (esimerkiksi valtion 10 vuoden joukkolainojen tuottoihin, pitkäaikaisten pankkilainojen korkoihin) rahamarkkinakorkojen muutokset eivät kuitenkaan vaikuta yhtä suoraviivaisesti. Tällaiset korot riippuvat paljon pitkän aikavälin talouskasvu- ja inflaationäkymiä koskevista markkinaodotuksista. Keskuspankin ohjauskorkojen muutokset eivät siis yleensä vaikuta näihin pitkiin korkoihin, paitsi jos myös pitkän aikavälin talouskehitystä koskevat markkinaodotukset muuttuvat ohjauskorkojen myötä.

Rahapolitiikka vaikuttaa paitsi rahoitusoloihin taloudessa myös odotuksiin, ja siksi sillä voi olla vaikutusta muihinkin rahoitusmarkkinoiden muuttujiin, kuten varallisuushintoihin (esimerkiksi hintoihin osakemarkkinoilla) ja valuuttakursseihin.

Korkojen ja rahoitusvaateiden hintojen muutokset vaikuttavat vuorostaan kotitalouksien ja yritysten säästämis-, kulutus- ja sijoituspäätöksiin. Kaikkien muiden tekijöiden pysyessä ennallaan esimerkiksi korkojen nousu vähentää kotitalouksien ja yritysten halukkuutta ottaa kulutus- tai investointiluottoa. Kun korot nousevat, myös säästöistä kertyvä tuotto kasvaa, ja korkeampien korkojen aikana kotitalouksille onkin houkuttelevampaa säästää tulonsa kuin kuluttaa. Ohjauskorkojen muutokset voivat vaikuttaa myös luoton tarjontaan. Esimerkiksi koronnoston jälkeen riski, että jotkut velalliset eivät kykene maksamaan lainaansa takaisin, saattaa kasvaa niin suureksi, että pankit eivät enää myönnä lainaa näille lainanhakijoille. Tämän seurauksena tällaiset kotitaloudet ja yritykset joutuisivat lykkäämään kulutus- tai investointisuunnitelmiaan tuonneemmaksi.

Varallisuushintojen muutokset voivat vaikuttaa kulutukseen ja investointeihin tulo- ja varallisuusvaikutusten kautta. Esimerkiksi osakehintojen noustessa osakkeita omistavat kotitaloudet vaurastuvat ja saattavat ryhtyä kuluttamaan enemmän. Jos taas osakkeiden hinnat laskevat, kotitaloudet saattavatkin vähentää kulutustaan. Varallisuushinnat voivat vaikuttaa kokonaiskysyntään myös siten, että ne vaikuttavat luottoja hankittaessa käytettävien vakuuksien arvoon ja/tai lainanantajien/pankkien vaatimiin riskipreemioihin. Luottoja myönnettäessä vakuuksien määrällä on usein suuri merkitys. Jos vakuuksien arvo laskee, luottoa ei saa halvalla ja luotonsaanti saattaa muutenkin vaikeutua, jolloin kulutus vähenee.

Kulutus- ja investointikäyttäytymisen muutoksista seuraa, että tavaroiden ja palveluiden kotimainen kysyntä suhteessa kotimaiseen tarjontaan muuttuu. Kun kysyntä ylittää tarjonnan olosuhteiden pysyessä muuten ennallaan, syntyy hintojen nousupaineita. Lisäksi kokonaiskysynnän muutokset saattavat johtaa työmarkkinoiden ja välituotemarkkinoiden tilanteen kiristymiseen tai helpottumiseen, mikä puolestaan voi vaikuttaa palkka- ja hintapäätöksiin näillä markkinoilla.

Kehikko 9. Rahapolitiikan välittymismekanismi (jatkoa)

Valuuttakurssimuutokset voivat vaikuttaa inflaatiovauhtiin kolmella tavalla. Ensiksikin ne voivat vaikuttaa suoraan tuontitavaroiden kotimaisiin hintoihin. Jos valuuttakurssi vahvistuu, tuontitavaroiden hinnat yleensä laskevat, millä on suora inflaatiota hidastava vaikutus, kun nämä tavarat menevät suoraan kulutukseen. Toiseksi, jos tuotantopanoksina käytetään tuontihyödykkeitä, niiden hintojen aleneminen voi ajan mittaan välittyä myös lopputuotteiden hintoihin. Kolmanneksi valuuttakurssimuutokset voivat vaikuttaa inflaatioon heikentämällä tai parantamalla kotimaassa tuotettujen tavaroiden kilpailukykyä ulkomaanmarkkinoilla. Jos valuuttakurssin vahvistuminen heikentää kotimaassa tuotettujen tavaroiden kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla, tämä vaimentaa ulkomaista kysyntää ja vähentää siksi kysyntäpainetta taloudessa. Jos kaikki muut tekijät pysyvät ennallaan, valuuttakurssin vahvistuminen vähentää yleensä inflaatiopaineita. Valuuttakurssivaikutusten merkitys riippuu talouden avoimuudesta ulkomaankaupan suhteen. Euroalueen kaltaisella suurella ja suhteellisen suljetulla valuutta-alueella valuuttakurssikanava ei ole yhtä merkittävä rahapolitiikan välittymiskanava kuin pienissä avoimissa talouksissa. Rahoitusvaateiden hinnat ovat sidoksissa moniin muihinkin tekijöihin kuin rahapolitiikkaan, ja myös valuuttakurssimuutokset johtuvat usein näistä tekijöistä.

Muiden kanavien kautta rahapolitiikka voi välittyä hintakehitykseen pääasiassa vaikuttamalla yksityisen sektorin pitkän aikavälin odotuksiin. Jos keskuspankki toteuttaa tehtävänsä uskottavasti, rahapolitiikka voi olla tehokas väline ja vaikuttaa suoraan hintakehitykseen ohjaamalla talouden toimijoiden inflaatio-odotuksia ja vaikuttamalla siten palkka- ja hintapäätöksiin. Keskuspankin uskottavuus kestävän hintavakauden ylläpitäjänä on tässä keskeisessä osassa. Vain silloin kun talouden toimijat uskovat keskuspankin kykyyn ja sitoumukseen ylläpitää hintavakautta, inflaatio-odotukset pysyvät lujasti ankkuroituna hintavakauden määritelmän mukaiseen inflaatiovauhtiin. Tämä puolestaan vaikuttaa palkka- ja hintapäätöksiin taloudessa, sillä hintavakauden vallitessa inflaation kiihtymiseen ei tarvitse varautua palkan- ja hinnankorotuksin. Uskottavuus helpottaa rahapolitiikan tehtävää.

Lähde: EKP (2004). *EKP:n rahapolitiikka*, s. 44–47.

Rahapolitiikan välittymismekanismi on siis monimutkainen taloudellisten vuorovaikutussuhteiden verkko, ja keskuspankkien on otettava huomioon, että rahapolitiikka vaikuttaa pitkällä ja vaihtelevalla viiveellä, jota ei voida ennakoita tarkasti. EKP:n kannalta viiveeseen saattaa liittyä jopa suurempaa epävarmuutta kuin muilla keskuspankeilla, sillä EKP:n vastuualueena on vasta 1999 perustettu monikansallinen valuutta-alue. Lisäksi on mahdollista, että yhteisen rahan käyttöönottoa seuranneet institutionaaliset muutokset ja uudet toimintatavat ovat vaikuttaneet talouden muuttujien välisiin suhteisiin. Rahapolitiikan välittymistä euroalueella opitaan ymmärtämään yhä paremmin, kun saataville tulee uutta tietoa ja tutkimustuloksia. Paljon on jo opittu, mutta paljon on vielä opittavaakin.

3.1.2 EKP:n rahapolitiikan strategia

EKP:n rahapolitiikan strategian ensimmäinen osatekijä on hintavakauden kvantitatiivinen määritelmä. Strategian avulla myös varmistetaan, että EKP:n neuvosto ottaa analyysissään huomioon kaikki tarvittavat tiedot voidakseen tehdä ennakoivia rahapoliittisia päätöksiä

Hintavakaus kvantitatiivisesti määriteltynä

EY:n perustamissopimuksessa EKP:n ensisijaiseksi tavoitteeksi asetetaan hintavakauden ylläpitäminen, mutta siinä ei mitenkään määritellä hintavakautta.

EKP:n neuvosto antoi siksi lokakuussa 1998 hintavakaudelle kvantitatiivisen määritelmän. Hintavakaus päätettiin määritellä kvantitatiivisesti kolmesta keskeisestä syystä:

1. Määritelmä lisää rahapolitiikan **avoimuutta**.
2. Kvantitatiivinen määritelmä antaa selkeän **vertailukohdan**, jonka avulla kansalaiset voivat mitata EKP:n onnistumista tehtävässään. Poikkeamat määritelmän mukaisesta hintakehityksestä on helppo huomata, joten EKP:n on pystyttävä selittämään, mistä mahdolliset pitkäaikaiset poikkeamat johtuvat ja miten hintavakaus aiotaan saavuttaa uudelleen kohtuullisessa ajassa.
3. Määritelmällä halutaan ohjata odotuksia tulevan hintakehityksen suhteen ja lisätä siten EKP:n rahapolitiikan uskottavuutta ja tehokkuutta. EKP on sitoutunut vahvasti ylläpitämään hintavakautta, joten rahoitusmarkkinat ja kansalaiset voivat hyvällä syyllä odottaa inflaation pysyvän keskipitkällä aikavälillä hintavakauden määritelmän mukaisena. Vakauttamalla pitkän aikavälin inflaatio-odotukset voidaan ehkäistä inflaation vaikutusta palkka- ja hintapäätöksiin. Kun hintojen ei odoteta nousevan nopeasti, yritysten, ammattiliittojen ja yksittäisten talouden toimijoiden ei tarvitse varautua inflaation kiihtymiseen eivätkä niiden päätökset vaikeuta hintavakauden ylläpitämistä.

EKP:n määritelmä hintavakaudelle

EKP:n neuvosto määritteli hintavakauden lokakuussa 1998 *euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI:n) alle 2 prosentin vuotiseksi nousuksi*. Siihen pyritään keskipitkällä aikavälillä. EKP:n neuvosto vahvisti tämän määritelmän toukokuussa 2003 EKP:n rahapolitiikan strategian perusteellisen arvioinnin jälkeen. Samalla neuvosto täsmensi, että *hintavakauden tavoitteeseen pyrittäessä tähdätään inflaatiovauhdin säilyttämiseen alle 2 prosentissa mutta kuitenkin lähellä kahta prosenttia keskipitkällä aikavälillä*.

Viittaus euroalueen YKHIin osoittaa, että EKP:n rahapolitiikan päämääränä on pitää hinnat vakaina koko euroalueella ja että siinä otetaan huomioon kuluttajahintojen merkitys kansalaisille. YKHI-indeksi kuvaa kaikista indekseistä tarkimmin muutoksia euroalueen kotitalouksien ostamien tyyppillisten kulutustavaroiden ja palvelujen korin hinnassa.

Ilmauksella ”*alle 2 prosentissa*” tehdään selväksi, millainen YKHI-inflaatiovauhti on liian nopea ollakseen hintavakauden määritelmän mukainen. Tavoitteena on hidas inflaatio *lähellä kahta prosenttia*. Näin varataan *riittävä marginaali deflaatoriskien välttämiseksi*¹ (ks. kehikko 10) sekä otetaan huomioon YKHIin mahdollisesti sisältyvä mittausarha ja rakenteelliset inflaatioerot euroalueella.

Tavoitteeseen pyrkiminen *keskipitkällä aikavälillä* kuvastaa laajaa yksimielisyyttä siitä, että rahapolitiikalla ei voida hienosäätää hintakehitystä tai inflaatiota vain muutamien viikkojen tai kuukausien pituisella lyhyellä aikavälillä. Muutokset rahapolitiikassa vaikuttavat hintoihin vasta viiveellä, eikä vaikutuksen suuruudesta ole varmuutta. Rahapolitiikalla ei siis pystytä torjumaan nopeasti kaikkia hintatasoon kohdistuvia odottamattomia häiriöitä. Inflaatio vaihtelee näin ollen väistämättä jonkin verran lyhyellä aikavälillä.

EKP:n rahapolitiikan strategian pääperiaatteet

Kun EKP vaikuttaa rahamarkkinatilanteeseen ja sitä kautta lyhyisiin korkoihin, tavoitteena on, että hintatasoon kohdistuvat vaikutukset (rahapolitiikan välittymismekanismin välityksellä) ylläpitävät mahdollisimman hyvin hintavakautta keskipitkällä aikavälillä. Rahapolitiikan strategiaa noudattamalla varmistetaan, että rahapoliittiset päätökset tehdään koko ajan johdonmukaisesti ja systemaattisesti. Johdonmukaisuus vakauttaa inflaatio-odotuksia ja vahvistaa EKP:n uskottavuutta.

Koska rahapolitiikan välittymisessä on viiveitä, nyt tehdyt rahapoliittiset muutokset vaikuttavat hintatasoon vasta muutaman kuukauden tai jopa muutaman vuoden kuluttua. Tästä syystä keskuspankkien on selvitettävä, millaisella rahapolitiikalla päästään tilanteeseen, jossa hintavakaus säilyy tulevaisuudessa. Rahapolitiikan on siis oltava ennakoivaa.

Välittymisviiveiden takia rahapolitiikalla ei pystytä torjumaan lyhyellä aikavälillä hintavakautteen kohdistuvia odottamattomia (esimerkiksi raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen muutoksista johtuvia) häiriöitä. Tästä syystä inflaatiovauhti vaihtelee väistämättä jonkin verran lyhyellä aikavälillä. Välittymismekanismin monimutkaisuuden vuoksi rahapolitiikan vaikutuksiin liittyy lisäksi aina paljon epävarmuutta. Rahapoliittiset päätökset tulisikin tehdä keskipitkän aikavälin näkökulmasta. *Hintavakautteen pyritään keskipitkällä aikavälillä*, jolloin myös vältytään ylireagoinnilta ja tarpeettomien (ja mahdollisesti itseään ruokkivien) heilahtelujen syntymiseltä reaalityönteon.

EKP joutuu lisäksi ottamaan huomioon, että mm. talouden indikaattoreiden luotettavuuteen, euroalueen talouden rakenteeseen ja yhteisen rahapolitiikan välittymismekanismiin liittyy huomattavaa epävarmuutta, varsinkin talous- ja rahaliiton ensimmäisinä vuosina. Kaikki keskuspankit joutuvat ottamaan huomioon monenlaisia epävarmuustekijöitä, ja siksi hyvä rahapolitiikka perustuu laajaan analyysiin, jossa ovat mukana kaikki asiaankuuluvat tiedot. Siinä ei voida nojautua vain johonkin tiettyyn taloutta kuvaavaan malliin.

¹ Ks. EKP (2004), *EKP:n rahapolitiikka*, s. 51.

Kehikko 10. Miksi maltillinen inflaatio olisi toivottavaa?

Deflaation välttäminen on tärkeää, sillä deflaatiosta aiheutuu taloudelle samankaltaisia kustannuksia kuin inflaatiosta. Lisäksi deflaatio saattaa helposti pitkiytyä, sillä nimelliskorot eivät voi laskea nollan alapuolelle.

- Pitämällä yllä hidasta inflaatiota vähennetään mahdollisuutta, että nimelliskorot laskevat lähelle nollaa. Jos ne laskisivat nollaan, epävarmuus rahapolitiikan tehokkuudesta todennäköisesti kasvaisi. Tilanteessa, jossa kysyntä vähenee samalla voimakkaasti, keskuspankin voi olla hankalaa palauttaa hintavakaus korkovälineen avulla. Tällainen kehitys on harvinaista, ja nimelliskorkojen ollessa nollassakin on vielä käytettävissä tehokkaita rahapoliittisia toimia. Likviditeettiloukusta pääsemiseksi on ehdotettu useita käyviä ratkaisumalleja. On kuitenkin parasta välttää vaara jo ennakolta. Hitaan inflaation eli turvamarginaalin avulla voidaan välttyä kokeilemasta vaihtoehtoisten toimien tehokkuutta käytännössä.

Määrittäessään turvamarginaalia EKP käytti hyväkseen tutkimuksia, joissa pyrittiin arvioimaan todennäköisyyttä, että nimelliskorot laskisivat nollaan erilaisia inflaatiotavoitteita käytettäessä. Tulokset vaihtelevat jonkin verran, sillä niihin vaikuttavat monet erityisolekukset. Käytettävissä olevien tutkimusten mukaan todennäköisyys kuitenkin pienenee merkittävästi, kun keskuspankki tähtää yli 1 prosentin inflaatiouauhtiin.

- Toinen peruste alhaiseen inflaatioon pyrkimiselle on, että inflaatiotilastoihin voi liittyä mittausharjoja, jotka saavat inflaation vaikuttamaan nopeammalta kuin se todellisuudessa on. Tällainen mittausrvirhe merkitsisi, että tilastojen osoittaessa nollainflaatiota hinnat itse asiassa laskisivat. YKHI-indeksiin liittyvää mittausharhaa koskeviin arvioihin liittyy yhä epävarmuutta. Kun kuitenkin otetaan huomioon, että Eurostat pyrkii jatkuvasti parantamaan YKHIä, harha on todennäköisesti pieni ja pienenee edelleen.
- Kolmas syy tähdätä maltilliseen inflaatioon liittyy euroalueen maiden välisiin inflaatioeroihin. Periaatteessa inflaatioerot alueiden välillä ovat rahaliitossa normaali ilmiö. Ne ovat osa sopeutumismekanismia, joka johtuu talouskehityksen eroista rahaliittoon kuuluvilla alueilla. Yhteisellä rahapolitiikalla voidaan kuitenkin vaikuttaa ainoastaan koko euroalueen hintatasoon. Sillä ei voida puuttua inflaatioeroihin maiden välillä, niin kuin ei yksittäisen maankaan rahapolitiikalla voida vaikuttaa kaupunkien välisiin inflaatioeroihin.

Tilapäisistä tekijöistä johtuvat inflaatioerot eivät ole talouden kannalta huolestuttavia. Suurempaa huolta aiheuttavat rakenteelliset inflaatioerot, joita syntyy, jos rahaliiton alueiden välillä ei ole vielä täysin saavutettu reaalista lähentymistä, kuten tulo- ja elintasoerojen tasoittumista. Rakenteellisista inflaatioeroista saattaa aiheutua talousvaikeuksia keskimääräistä hitaamman inflaation maissa tai alueilla, erityisesti jos nimellisykkyydet haittaavat suhteellisten hintojen välttämätöntä sopeutumista ja resurssien tehokasta kohdentumista.

Kehikko 10. Miksi maltillinen inflaatio olisi toivottavaa? (jatkoa)

Erään näkemyksen mukaan EKP:n tulisi pyrkiä siihen, että inflaatiovauhti pysyisi euroalueella keskipitkällä aikavälillä niin nopeana, ettei rakenteellisesti hitaamman inflaation alueille aiheutuisi kustannuksia mahdollisista nimellisistä jäykkyyksistä eikä pitkiä deflaatiokausia. Käytettävissä olevien tutkimusten mukaan inflaatiovauhti, joka on alle 2 prosentin mutta lähellä kahta prosenttia, tarjoaa euroalueella riittävän turvamarginaalin deflaatoriskiä vastaan.

EKP:n rahapolitiikan strategian kaksi analyysiä

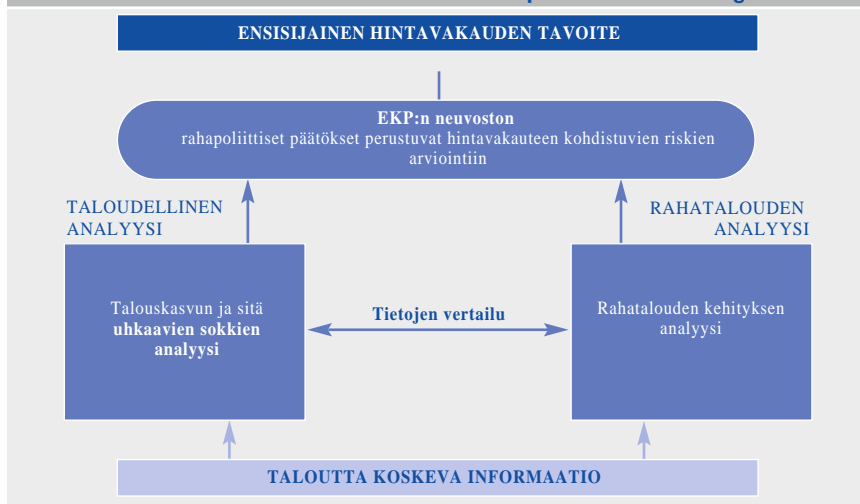
EKP:n neuvosto päätti rahapolitiikan strategiansa pääkohdista lokakuussa 1998. Strategia vahvistettiin ja sitä tarkennettiin toukokuussa 2003 perusteellisen arvioinnin jälkeen.

Hintavakauden määritelmän lisäksi EKP:llä on käytössään kaksi analyttistä näkökulmaa (niin kutsuttua ”pilaria”), joiden avulla se järjestää, arvioi ja vertailee hintavakauteen kohdistuvien riskien arvioinnissa tarvittavia tietoja.

- Ensimmäisen analyysin tarkoituksena on arvioida hintakehitykseen lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä vaikuttavia tekijöitä, ja siinä keskitytään reaaliseseen talouskehitykseen ja rahoitusoloihin (**taloudellinen analyysi**).
- Toisen analyysin (**rahatalouden analyysi**) avulla vahvistetaan näkemystä siitä, mitkä taloudellisesta analyysistä saadut tiedot ovat merkittäviä keskipitkän ja pitkän aikavälin näkökulmasta.

Näillä kahdella analyysillä (ks. kehikko 11) varmistetaan, että eri näkökulmat otetaan asianmukaisesti huomioon ja että hintavakauteen kohdistuvista riskeistä voidaan laatia kokonaisarvio. Kun taloudellista tilannetta tulkitaan kahdesta eri näkökulmasta, vähenee riski, että rahapolitiikan päätöksenteossa tapahtuisi virheitä vain sen vuoksi, että olisi luotettu liiaksi johonkin yksittäiseen indikaattoriin, ennusteeseen tai malliin.

Kuvio 2. Vakauteen tähtäävä EKP:n rahapolitiikan strategia

Lähde: EKP (2004). *EKP:n rahapolitiikka*, s. 66.

EKP:n rahapolitiikan strategian kaksi osaa ovat **taloudellinen analyysi** ja **rahatalouden analyysi**.

Taloudellinen analyysi

Taloudellisessa analyysissä arvioidaan talouden ja rahoitusmarkkinoiden ajankohtaista kehitystä ja siitä johdettavissa olevia hintavakauteen lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä kohdistuvia riskejä. Analyysissä tarkastellaan kaikkia muuttujia, joista on hyötyä arvioitaessa reaalityalouden muutoksia ja hintojen todennäköistä kehitystä. Tärkeä tekijä on kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutus hyödyke-, palvelu- ja työmarkkinoilla. Taloudellisessa analyysissä otetaan huomioon myös tarve selvittää talouteen kohdistuvien sokkien alkuperä ja luonne, niiden vaikutukset kustannuksiin ja hinnoitteluun sekä niiden todennäköinen leviäminen taloudessa lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Jotta EKP:n neuvosto pystyisi tekemään oikeita päätöksiä, sen on saatava kattava kuva vallitsevasta taloudellisesta tilanteesta ja siitä, minkä luonteiset ja miten voimakkaat talouden häiriöt hintavakautta mahdollisesti uhkaavat.

EKP tarkastelee säännöllisesti tuotannon, kysynnän ja työmarkkinoiden, useiden hinta- ja kustannusindikaattorien sekä julkisen talouden ja euroalueen maksutaseen kehitystä. Myös rahoitusmarkkinoita kuvaavien indikaattoreiden ja varallisuushintojen kehitystä seurataan tarkasti. Varallisuushintojen muutokset voivat vaikuttaa hintakehitykseen tulo- ja varallisuusvaikutusten kautta. Kun esimerkiksi osakkeiden hinnat nousevat, osakkeita omistavat kotitaloudet vaurastuvat ja saattavat käyttää aiempaa enemmän rahaa kulutukseen. Tämä lisää kulutuskysyntää ja saattaa ruokkia kotimaisia inflaatiopaineita. Jos osakkeiden hinnat sen sijaan laskevat, kotitaloudet saattavat vähentää kulutustaan.

Varallisuushinnoista ja rahoitusinstrumenttien tuotoista voidaan niin ikään saada tietoa rahoitusmarkkinoiden odotuksista mm. tulevan hintakehityksen suhteen. Kun rahoitusmarkkinoiden osapuolet esimerkiksi ostavat ja myyvät joukkovelkakirjoja, ne samalla implisiittisesti ilmaisevat odotuksiaan korkojen ja hintojen tulevasta kehityksestä. EKP analysoi rahoitusinstrumenttien hintoja monin erilaisin tekniikoin saadakseen tietoa markkinoiden implisiittisistä odotuksista.

Myös valuuttakurssimuutoksia arvioidaan tarkkaan, jotta saataisiin selville niiden mahdolliset vaikutukset hintavakauteen. Valuuttakurssimuutokset vaikuttavat hintakehitykseen suoraan, sillä ne näkyvät tuontihinnoissa. Tämän lisäksi valuuttakurssimuutokset voivat muuttaa kotimaassa tuotettujen hyödykkeiden hintakilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla ja näin vaikuttaa kysyntään ja mahdollisesti hintakehitysnäkymiin. Jos tällaiset valuuttakurssivaikutukset muuttavat palkka- ja hintapäätöksiin osallistuvien odotuksia ja käyttäytymistä, on mahdollista, että valuuttakurssimuutoksista voi aiheutua myös kerrannaisvaikutuksia.

Eurojärjestelmän asiantuntijoiden arvioilla, jotka EKP:n ja kansallisten keskuspankkien asiantuntijat laativat yhdessä kahdesti vuodessa, on keskeinen asema taloudellisessa analyysissä. EKP:n neuvosto tarkastelee arvioita muiden tietojen ohessa, mutta se ei vastaa niistä. Julkistetut arviot perustuvat teknisten, muun muassa lyhyiden korkojen kehitykseen liittyvien oletusten pohjalta muodostettuun skenaarioon. Tällaisten oletusten vuoksi arvioissa kuvatun skenaarion toteutuminen on epätodennäköistä, sillä jos hintavakaas on uhattuna, ryhdytään aina rahapoliittisiin toimiin.

Eurojärjestelmän asiantuntijoiden inflaatioarvioita ei siis pidä missään olosuhteissa tulkita niin, ettei EKP:n neuvosto noudattaisi sitoumustaan ylläpitää hintavakautta keskipitkällä aikavälillä. Palkka- ja hintapäätöksiin osallistuvien, samoin kuin yritysten ja kotitalouksienkin, tulisi pitää EKP:n kvantitatiivista hintavakauden määritelmää parhaana mahdollisena ”ennusteena” keskipitkän aikavälin hintakehityksestä.

Rahatalouden analyysi

EKP:n rahatalouden analyysi perustuu siihen, että keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä rahan määrän kasvun ja inflaation välillä on läheinen yhteys. Rahan määrän keskeinen asema EKP:n rahapolitiikan strategiassa vahvistaa strategian keskipitkän aikavälin näkökulmaa. EKP ottaa päätöksenteossaan huomioon paitsi taloudellisesta analyysistä saatavat lyhyen ja keskipitkän aikavälin tiedot myös rahan määrän ja likviditeettitilanteen. Siten se näkee sokkien tilapäisiä vaikutuksia pidemmälle, eikä sille synny kiusausta ryhtyä harjoittamaan liian aktiivista politiikkaa.

EKP on ilmoittanut lavean raha-aggregaatin M3:n kasvulle viitearvon viestiäkseen sitoutumisestaan rahatalouden analyysiin ja tarjotakseen rahatalouden kehitykselle vertailuarvon. Viitearvo tarkoittaa M3:n määrän kasvuvauhtia, jonka katsotaan olevan sopuisuudessa hintavakauden kanssa keskipitkällä aikavälillä. Joulukuussa 1998 EKP:n neuvosto asetti viitearvoksi 4½ % vuodessa, ja sittemmin viitearvo on vahvistettu tarkistusten yhteydessä. Viitearvo perustuu hintavakauden määritelmään ja oletukseen, että keskipitkällä aikavälillä BKT:n määrän potentiaalinen kasvuvauhti on vuositasolla 2–2½ % ja rahan kiertonopeus hidastuu ½ –1 %.

Viitearvo ei ole tavoiteluku rahan määrän kasvulle vaan vertailuarvo, jota käytetään tarkasteltaessa tietoja rahan määrän kehityksestä euroalueella. Rahatalouden analyysi tehdään keskipitkän ja pitkän aikavälin näkökulmasta, joten rahan määrän kehitys lyhyellä aikavälillä ei suoranaisesti vaikuta rahapoliittisiin päätöksiin. Rahapolitiikalla ei siis reagoida mekaanisesti M3:n kasvun poikkeamiin viitearvosta.

EKP:n rahatalouden analyysiin kuuluu muutakin kuin M3:n kasvuvauhdin arviointi suhteessa viitearvoon. Analyysissä tarkastellaan säännöllisesti useita rahan määrän ja rahoitusmarkkinoiden muuttajia. Esimerkiksi muutoksia M3:n erissä (liikkeessä oleva raha, määräaikaistalletukset jne.) seurataan, koska niistä voidaan saada lisävalaistusta M3:n kokonaiskehitykseen. Suppeammat raha-aggregaatit, kuten M1, voivat sisältää tietoa taloudellisesta toimeliaisuudesta. Vastaavasti yksityiselle sektorille myönnettyjen luottojen määrän muutokset voivat viestiä rahoitustilanteesta ja antaa – rahalaitosten taseen kautta – lisätietoa rahan määrästä. Tällaisen analyysin avulla voidaan saada sekä tarkempi käsitys M3:n kehityksestä suhteessa viitearvoon että laajempi kuva talouden likviditeettitilanteesta ja sen vaikutuksista hintavakautta uhkaavien riskien kannalta.

3.1.3 Rahapoliittiset operaatiot

Rahapolitiikan strategiansa mukaisesti EKP ohjaa lyhyitä rahamarkkinakorkoja viestimällä rahapolitiikan yleislinjasta ja säätelemällä rahamarkkinoiden likviditeettiä. Sen lisäksi, että EKP ohjaa korkoja säätelemällä likviditeettiä, se voi viestiä rahapolitiikan yleislinjasta rahamarkkinoille muuttamalla ehtoja, joilla eurojärjestelmä on valmis tekemään kauppia rahamarkkinaosapuolten kanssa.

Eurojärjestelmän operaatioiden avulla EKP pyrkii myös varmistamaan rahamarkkinoiden sujuvan toiminnan ja auttamaan pankkeja täyttämään likviditeettitarpeensa kitkattomasti ja hallitusti. Tämän vuoksi se tarjoaa pankeille säännöllisesti jälleenrahoitusta sekä maksuvalmiusjärjestelmän, jonka avulla pankit voivat huolehtia päivän lopun saldoista ja lieventää likviditeetin tilapäisten vaihtelujen vaikutuksia.

Taulukko 3. Eurojärjestelmän rahapoliittiset operaatiot					
Rahapoliittiset operaatiot	Toimenpidetyypit		Maturiteetti	Toteuttamistiheys	Toteutustapa
	Likviditeettiä lisäävät	Likviditeettiä vähentävät			
Avomarkkinaoperaatiot					
Perusrahoitusoperaatiot	Käänteisoperaatiot	-	1 viikko	Viikoittain	Vakiohuuto-kauppa
Pitempiäaikaiset rahoitusoperaatiot	Käänteisoperaatiot	-	3 kuukautta	Kuukausittain	Vakiohuuto-kauppa
Hienosäätöoperaatiot	Käänteisoperaatiot	Käänteisoperaatiot	Ei vakioitu	Satunnaisesti	Pikahuutokaupat
	Valuuttaswapit	Määräaikaistalletusten kerääminen Valuuttaswapit			
	Suorat ostot	Suorat myynnit	-	Satunnaisesti	Kahdenväliset kaupat
Rakenteelliset operaatiot	Käänteisoperaatiot	Velkasitoumusten liikkeeseenlasku	Vakioitu/ Ei vakioitu	Säännöllisesti ja satunnaisesti	Vakiohuuto-kauppa
	Suorat ostot	Suorat myynnit		Satunnaisesti	Kahdenväliset kaupat
Maksuvalmiusjärjestelmä					
Maksuvalmiusluotto	Käänteisoperaatiot	-	Yön yli	Käytettävissä vastapuolten harkinnan mukaan	
Talletusmahdollisuus	-	Talletukset	Yön yli	Käytettävissä vastapuolten harkinnan mukaan	

Eurojärjestelmän toiminta perustuu siis EKPJ:n perussäännön määräyksiin. Taustalla on EY:n perustamissopimuksen artikla 105, jonka mukaan eurojärjestelmä *toimii sellaiseen vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, joka suosii voimavarojen tehokasta kohdentamista* ja noudattaa seuraavia periaatteita:

- tehokas toiminta, jonka ansiosta rahapoliittiset päätökset välittyvät mahdollisimman tarkasti ja nopeasti lyhyisiin rahamarkkinakorkoihin
- luottolaitosten yhdenvertainen kohtelu riippumatta niiden koosta ja sijainnista euroalueella

- eurojärjestelmän rahapoliittisten operaatioiden toteuttaminen hajautetusti kansallisissa keskuspankeissa
- selkeys, avoimuus, jatkuvuus, turvallisuus ja kustannustehokkuus.

Selkeyden ja avoimuuden periaatteilla varmistetaan, että rahapoliittisten operaatioiden tavoitteet ymmärretään oikein. Jatkuvuuden periaatteen tarkoituksena on, että vältetään toistuvia suuria muutoksia rahapolitiikan välineissä ja menettelytavoissa, jotta keskuspankit ja niiden vastapuolet voivat hyödyntää aikaisempia kokemuksiaan osallistuessaan rahapoliittisiin operaatioihin. Turvallisuuden periaate edellyttää, että eurojärjestelmän taloudelliset ja operatiiviset riskit minimoidaan. Kaikkien luottolaitoksille myönnettävien luottojen on esimerkiksi oltava vakuudellisia EKPJ:n perussäännön artiklan 18 nojalla. Kustannustehokkuuden periaatteella pyritään pitämään niin eurojärjestelmän kuin sen vastapuoltenkin toimintakustannukset pieninä.

Kehikko 12. Avomarkkinaoperaatiot ja maksuvalmiusjärjestelmä

Eurojärjestelmän avomarkkinaoperaatiot voidaan jakaa tavoitteensa, säännöllisyytensä ja toteutustapansa perusteella neljään ryhmään:

- perusrahoitusoperaatiot
- pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot
- hienosäätöoperaatiot
- rakenteelliset operaatiot.

Perusrahoitusoperaatiot

Avomarkkinaoperaatioista tärkeimpiä ovat perusrahoitusoperaatiot, jotka ovat eurojärjestelmän rahapolitiikan keskeisin väline. Niiden kautta jaetaan valtaosa pankkijärjestelmän tarvitsemasta likviditeetistä, ja niillä on keskeinen merkitys korkojen säätelyssä, likviditeettitilanteen hallinnassa sekä viestinnässä rahapolitiikan kireydestä.

Perusrahoitusoperaatiot toteutetaan viikoittain, ja niissä sovellettava maturiteetti on yksi viikko.² Operaatiot toteutetaan vakiohuutokauppoina, mikä tarkoittaa ennakoon ilmoitetussa aikataulussa toteutettavia huutokauppoja, jotka suoritetaan 24 tunnin kuluessa siitä, kun huutokaupasta on ilmoitettu. Kaikki yleiset kelpoisuusvaatimukset täyttävät vastapuolet saavat osallistua näihin operaatioihin. Periaatteessa mikä tahansa euroalueella sijaitseva luottolaitos voidaan hyväksyä eurojärjestelmän vastapuoleksi.

Pitempiaikaiset rahoitusoperaatiot

Viikoittaisten perusrahoitusoperaatioiden lisäksi eurojärjestelmä toteuttaa kuukausittain myös pitempiaikaisia rahoitusoperaatioita, joissa sovellettava maturiteetti on kolme kuukautta.

² Maaliskuussa 2004 maturiteettia lyhennettiin kahdesta viikosta yhteen viikkoon.

Kehikko 12. Avomarkkinaoperaatiot ja maksuvalmiusjärjestelmä (jatkoa)

Näiden operaatioiden tarkoituksena on lisätä pankkijärjestelmän pitempiä aikaista likviditeettiä. Näin kaikkea rahamarkkinoiden likviditeettiä ei tarvitse jakaa uudelleen joka viikko. Perusrahoitusoperaatioiden tapaan pitempiä aikaiset rahoitusoperaatiot toteutetaan hajautetusti vakiohuutokauppoina, joihin voivat osallistua kaikki yleiset kelpoisuusvaatimukset täyttävät vastapuolet.

Hienosäätöoperaatiot

Eurojärjestelmä voi tehdä avomarkkinaoperaatioita myös aina tarvittaessa, jolloin kyse on hienosäätöoperaatioista. Hienosäätöoperaatioilla voidaan vähentää tai lisätä likviditeettiä. Niiden tarkoituksena on hallita markkinoiden likviditeettitilannetta, säädellä rahamarkkinakorkoja ja etenkin lieventää rahamarkkinoiden likviditeetin odottamattomien heilahtelujen vaikutuksia korkoihin.

Tarkoituksensa vuoksi hienosäätöoperaatiot toteutetaan tavallisesti pikahuutokauppoina, eli kaupan tulos vahvistetaan tunnin sisällä siitä, kun huutokaupasta ilmoitettiin. Toiminnallisista syistä hienosäätöoperaatioihin voi osallistua vain rajoitettu määrä valikoituja vastapuolia. Hienosäätöoperaatiot voidaan toteuttaa myös kahdenvälisinä kauppoina, joissa eurojärjestelmä tekee kaupan yhden tai muutaman vastapuolen kanssa ilman huutokauppaa.

Hienosäätöoperaatiot toteutetaan tavallisesti hajautetusti kansallisissa keskuspankeissa, mutta EKP:n neuvosto voi poikkeustilanteissa päättää, että EKP toteuttaa itse kahdenvälisiä hienosäätöoperaatioita.

Rakenteelliset operaatiot

Eurojärjestelmän rahapolitiikan ohjausjärjestelmä mahdollistaa myös rakenteelliset operaatiot. Niiden tarkoituksena on säädellä eurojärjestelmän rakenteellista likviditeettiasemaa pankkijärjestelmään nähden eli vaikuttaa likviditeetin määrään markkinoilla pitkällä aikavälillä. Rakenteellisia operaatioita voidaan toteuttaa käänteisoperaatioina, suorina kauppoina tai laskemalla liikkeeseen velkasitoumuksia. Eurojärjestelmän ei ole kuitenkaan vielä tarvinnut toteuttaa operaatioita pankkijärjestelmän rakenteellisen likviditeettiaseman säätämiseksi.

Maksuvalmiusjärjestelmä

Maksuvalmiusluoton avulla vastapuolet voivat saada keskuspankilta yön yli -luottoa hyväksytyjä vakuuksia vastaan ennalta määrättyllä korolla. Yön yli -luoton korko on yleensä huomattavasti korkeampi kuin vastaava markkinakorko. Näin ollen maksuvalmiusluotto on yleensä vasta luottolaitosten viimeinen vaihtoehto. Koska maksuvalmiusluoton käyttöä rajoittaa vain vastapuolen käytettävissä olevien hyväksytyjen vakuuksien määrä, sen korko muodostaa tavallisesti rahamarkkinoiden yön yli -markkinakoron ylärajan.

Talletusmahdollisuutta käyttäen vastapuolet voivat puolestaan tehdä keskuspankkiin yön yli -talletuksia ennalta määrättyllä korolla. Yön yli -talletusten korko on yleensä huomattavasti alhaisempi kuin vastaava markkinakorko. Näin ollen vastapuolet käyttävät eurojärjestelmän talletusmahdollisuutta vain silloin, kun ne eivät voi käyttää varojaan muulla tavoin. Aivan kuten maksuvalmiusluoton korko muodostaa yön yli -markkinakoron ylärajan, talletuskorko muodostaa normaalioloissa yön yli -markkinakoron alarajan.

Kehikko 12. Avomarkkinaoperaatiot ja maksuvalmiusjärjestelmä (jatkoa)

Maksuvalmiusluoton korko on niin korkea ja talletuskorko niin matala, että maksuvalmiusjärjestelmän käyttö ei ole pankeille houkuttelevaa. Maksuvalmiusjärjestelmän päivittäinen käyttö onkin tavallisesti vähäistä, enimmäkseen alle miljardi euroa. Maksuvalmiusjärjestelmän avulla siis lisätään tai vähennetään likviditeettiä vain poikkeusoloissa.

Avomarkkinaoperaatiot (ks. kehikko 12) ovat tärkeimpiä rahapoliittisia operaatioita. Näitä operaatioita toteuttavat yleensä kansalliset keskuspankit EKP:n aloitteesta. Operaatiot toteutetaan useimmiten rahamarkkinoilla eli markkinoilla, joilla transaktioiden maturiteetti on yleensä alle vuoden. Avomarkkinaoperaatioilla on tärkeä tehtävä, sillä niiden avulla ohjataan korkoja, viestitään rahapolitiikan yleislinjasta ja säädellään rahamarkkinoiden likviditeettiä.

Eurojärjestelmän vastapuolet voivat käyttää oma-aloitteisesti **maksuvalmiusjärjestelmää** (ks. kehikko 12) eli maksuvalmiusluottoa ja talletusmahdollisuutta. EKP:n asettamat maksuvalmiusjärjestelmän korot muodostavat korkoputken, jonka sisällä rahamarkkinoiden yön yli -korko voi vaihdella.

Lisäksi käytössä on vähimmäisvarantojärjestelmä, eli luottolaitosten on pidettävä **vähimmäisvarantoja** kansallisissa keskuspankeissa (ks. kehikko 13). Vähimmäisvarantojärjestelmän tärkeimmät tehtävät ovat vakauttaa osaltaan rahamarkkinakorkoja ja kasvattaa pankkijärjestelmän rakenteellista likviditeettivajetta eli lisätä keskuspankkirahoituksen tarvetta.

Kehikko 13. Vähimmäisvarantovelvoitteet

EKP velvoittaa luottolaitokset pitämään kansallisissa keskuspankeissa olevilla tileillä talletuksia, joita kutsutaan vähimmäisvarannoiksi. Kunkin luottolaitoksen vähimmäisvarantojen suuruus määritetään kertomalla sen varantopohja velvoiteprosentilla.

Luottolaitoksen varantopohja määritellään suhteessa lyhytaikaisiin velkoihin laitoksen taseessa. Luottolaitosten velkoja muille eurojärjestelmän vähimmäisvarantovelvoitteen alaisten laitosten listalla oleville laitoksille tai EKP:lle tai kansallisille keskuspankeille ei sisällytetä varantopohjaan.

Ensimmäinen vähimmäisvarantojärjestelmän keskeisistä tehtävistä on vakauttaa rahamarkkinakorkoja. Tähän käytetään keskiarvoistamista, eli kunkin luottolaitoksen varantovelvoitteen täyttymistä arvioidaan sen mukaan, mikä on sen varantotilin keskimääräinen päivittäinen saldo noin kuukauden pituisen pitoajanjakson aikana. Luottolaitosten ei tarvitse huolehtia likviditeetin päivittäisestä (esimerkiksi setelien kysynnän muutoksista johtuvasta) vaihtelusta, sillä tilapäiset varantovajeet voidaan saman pitoajanjakson aikana kumota varantoylijäämillä.

Keskiarvoistamisen ansiosta luottolaitokset voivat myös hyötyä luotonannosta markkinoilla pitämällä varantovajetta, kun lyhyimmät rahamarkkinakorot ovat korkeammat kuin pitoajanjakson loppuajaksi ennakoitujen korot. Jos korot ovat vastaavasti alhaisemmat, luottolaitokset voivat lainata markkinoilta ja kerätä varantoylijäämää. Mekanismi vakauttaa yön yli -korkoa pitoajanjaksolla, ja tällöin keskuspankin tarvitsee vain harvoin intervenoida rahamarkkinoilla.

Vähimmäisvarantojärjestelmän toisena tärkeänä tehtävänä on lisätä pankkijärjestelmän rakenteellisen keskuspankkirahoituksen tarvetta. Tarve pitää vähimmäisvarantoja kansallisissa keskuspankeissa kasvattaa luottolaitosten keskuspankkirahoituksen kysyntää, ja EKP:n on helpompi ohjata rahamarkkinakorkoja säännöllisillä likviditeettiä lisäävillä operaatioilla.

Vähimmäisvarantojärjestelmä on suunniteltu niin, ettei se rasita euroalueen pankkijärjestelmää eikä estä jakamasta resursseja tehokkaasti. Luottolaitosten vähimmäisvarantotalletuksista maksettava korko on hyvin lähellä lyhyitä markkinakorkoja eli sama kuin EKP:n perusrahoitusoperaatioiden (kalenteripäivien määrällä painotettu) keskimääräinen marginaalikorko pitoajanjakson aikana.

3.2 ULKOISET TOIMET

EKPJ:n perussäännön artiklan 23 mukaan EKP ja kansalliset keskuspankit voivat

- luoda suhteita kolmansien maiden keskuspankkeihin ja rahoituslaitoksiin sekä tarvittaessa kansainvälisiin järjestöihin
- ostaa ja myydä avista- tai termiinikaupalla kaikenlaisia valuuttasaamisia ja jalometalleja

- hoitaa hallussaan olevia ulkomaisia varoja
- suorittaa kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa kaikenlaisia pankkitoimia, myös anto- ja ottolainausta.

3.2.1 Valuuttaoperaatiot

Tärkeimpiä eurojärjestelmän valuuttaoperaatioita ovat interventiot valuuttamarkkinoilla. Ne suoritetaan EKP:n hallussa olevilla valuuttavarannoilla. Euroalueen valuuttakurssipolitiikka sallii interventiot myös Euroopan unionin ulkopuolisten maiden valuutoilla (esimerkiksi Yhdysvaltain dollareilla tai Japanin jeneillä). Osa interventioista liittyy valuuttakurssimekanismi ERM II:een.

EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohdassa 2 ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 3 edellytetään, että eurojärjestelmän valuuttaoperaatiot suoritetaan perustamissopimuksen artiklan 111 mukaisesti. Artiklassa 111 määrittellään institutionaalinen perusta euroalueen valuuttakurssipolitiikalle.

Euroalueen valuuttakurssipolitiikan institutionaalinen perusta

EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohdassa 2 ja EKPJ:n perussäännön artiklassa 3 määrätään, että eurojärjestelmän valuuttaoperaatiot on suoritettava EY:n perustamissopimuksen artiklan 111 mukaisesti.

- Artiklan 111 kohdan 1 nojalla EU:n neuvosto voi yksimielisesti tehdä muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee euron suhdetta EU:n ulkopuolisten maiden valuuttoihin.
- Artiklan 111 kohdassa 2 määrätään, että jos tällaista valuuttakurssijärjestelmää ei ole olemassa, EU:n neuvosto voi laatia määränemmistöllä valuuttakurssipolitiikkaa koskevat yleiset suuntaviivat.

Näissä institutionaalisissa toimenpiteissä on kuitenkin muistettava, että ensisijaisena tavoitteena on hintatason vakaus, ja niihin voidaan ryhtyä ainoastaan joko EKP:n suosituksesta tai Euroopan komission suosituksesta, kun EKP:tä on ensin kuultu. Kun on kyse virallisesta valuuttakurssijärjestelmästä, EU:n neuvoston on kuultava EKP:tä *pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopuosoinnussa oleva yhteisymmärrys* (ks. perustamissopimuksen artiklan 111 kohta 1).

Toistaiseksi tällaisiin menettelyihin ei ole turvauduttu. Luxemburgissa 13.12.1997 kokoontunut Eurooppa-neuvosto korosti, että euron valuuttakurssi tulisi nähdä talouskehityksen ja talouspolitiikan tuloksena eikä itsenäisenä tavoitteena. Samalla se totesi, että euroalueen valuuttakurssipolitiikkaa varten laadittaisiin yleisiä suuntaviivoja vain poikkeustapauksessa, esimerkiksi jos kurssit vääristyisivät selvästi. Suuntaviivoissa tulisi joka tapauksessa kunnioittaa EKPJ:n riippumattomuutta, eivätkä ne saisi olla ristiriidassa EKPJ:n ensisijaisen hintavakaustavoitteen kanssa.

Interventiot EU:n ulkopuolisten maiden valuutoilla

Koska institutionaalisia järjestelyjä ei ole eikä EKP ole asettanut valuuttakurssitavoitetta, EU:n ulkopuolisten maiden valuutoilla on intervenoitu rahaliiton viiden ensimmäisen vuoden aikana vain kahdesti syksyllä 2000. Tuolloin euron kurssi oli heikentynyt jatkuvasti vuoden 1998 jälkipuoliskolta alkaen, eikä se ollut enää euroalueen talouden perustekijöiden mukainen. Valuuttakurssit uhkasivat vääristyä merkittävästi, millä olisi voinut olla haitallisia vaikutuksia maailmantalouden sekä euroalueen hintavakauden kannalta. EKP sekä Yhdysvaltain, Japanin, Britannian ja Kanadan rahaviranomaiset toteuttivat EKP:n aloitteesta 22.9.2000 yhteisen intervention valuuttamarkkinoilla. Toisen intervention EKP toteutti marraskuun alussa 2000.

Valuuttakurssimekanismi II

Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa otettiin käyttöön uusi valuuttakurssimekanismi ERM II. Se korvasi Euroopan valuuttajärjestelmän, joka oli ollut tärkeässä asemassa edettäessä kohti talous- ja rahaliittoa (ks. kohta 1.1.2) mutta joka ei enää sellaisenaan soveltunut talous- ja rahaliiton myötä syntyneeseen uuteen toimintaympäristöön.

Edeltäjänsä tavoin ERM II on hallitustenvälinen järjestely, joka perustuu kahteen oikeudelliseen asiakirjaan:

- Amsterdamissa 16.6.1997 annettuun Eurooppa-neuvoston päätöslauselmaan valuuttakurssimekanismin perustamisesta talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa³
- Euroopan keskuspankin ja euroalueen ulkopuolella olevien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien välillä 1.9.1998 tehtyyn sopimukseen talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valuuttakurssimekanismia koskevista toimintamenettelyistä⁴ (sopimusta on muutettu 14.9.2000⁵).

ERM II:n tarkoituksena on kytkeä euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden valuutat euroon. Kytketyillä valuutoilla on yhteisesti sovitut kiinteät mutta muutettavissa olevat keskuskurssit suhteessa euroon ja ± 15 prosentin vakiovaihteluväli. Vaihteluväli voidaan sopia tätä kapeammaksikin, jos se todetaan hyväksi ratkaisuksi lähentymisprosessin etenemisen valossa.

Osallistuminen ERM II:een on euroalueen ulkopuolisille maille vapaaehtoista. Edellä mainitussa Eurooppa-neuvoston päätöslauselmassa kuitenkin todetaan, että jäsenvaltioiden, joita koskee poikkeus, *voidaan olettaa liittyvän ERM II:een. EY:n perustamissopimuksen artiklassa 124 edellytetään, että jokainen euroalueen ulkopuolinen jäsenvaltio pitää valuuttakurssipolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana* ja ottaa huomioon *kokemukset, jotka on saatu Euroopan valuuttajärjestelmään (EVJ) liittyvästä yhteistyöstä*. Artiklan 121 mukaisesti

³ EYVL C 236, 2.8.1997, s. 5

⁴ EYVL C 345, 13.11.1998, s. 6.

⁵ EYVL C 362, 16.12.2000, s. 11.

kuuluminen ERM II:een vähintään kahden vuoden ajan ilman merkittäviä paineita on yksi niistä perusteista, joilla arvioidaan, onko tietty jäsenvaltio täyttänyt euron käyttöönoton edellytykset. ERM II edistää lähentymistä ja auttaa euroalueen ulkopuolisia jäsenvaltioita niiden pyrkiessä ottamaan euron käyttöön. Se myös auttaa suojaamaan sekä euroalueeseen kuuluvia että sen ulkopuolisia jäsenvaltioita turhilta valuuttamarkkinapaineilta.

Keskuskursseja ja vaihtelumarginaaleja koskevat päätökset tehdään euroalueen maiden valtiovarainministerien, EKP:n ja mekanismiin osallistuvien euroalueen ulkopuolisten jäsenvaltioiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien yhteisellä sopimuksella. Menettely tarjoaa mahdollisuuden monenväliseen keskusteluun (yleensä kokouksissa). Myös komissio ja talous- ja rahoituskomitea ovat mukana keskusteluissa (ks. kohta 4.3.4).

Interventointi ERM II:ssa

Valuutan lähestyessä vaihteluvälin rajoja keskuspankki voi periaatteessa vakauttaa kurssia automaattisilla ja rajoittamattomilla interventioilla. EKP:n interventio- ja rahoitusvelvoitteet eivät kuitenkaan saa vaarantaa ensisijaista tavoitetta eli hintavakautta. Edellä mainittujen päätöslauselman ja sopimuksen mukaisesti EKP ja interventioon osallistuvat euroalueen ulkopuolisten maiden kansalliset keskuspankit voivat keskeyttää automaattisen intervenoinnin tai rahoituksen, jos se on ristiriidassa ensisijaisen tavoitteen eli hintavakauden säilyttämisen kanssa. Kaikilla sopimuksen osapuolilla on niin ikään *oikeus aloittaa luottamuksellinen menettely keskuskurssien uudelleenarvioimiseksi*.

Tanskan kruunu on ollut mukana ERM II:ssa alusta alkaen, ja kruunun vaihteluväli suhteessa eurokeskuskurssiin on ollut $\pm 2,25$ %. Myös Kreikan drakma osallistui ERM II:een, ennen kuin maa vuonna 2001 liittyi euroalueeseen (ks. kohta 1.1.4).

ERM II:een osallistuvien maiden lukumäärä on kasvanut seitsemällä EU:n laajennuttua 1.5.2004. Toistaiseksi ERM II:een ovat liittyneet Viron, Liettuan ja Slovenian valuat (28.6.2004), Kyproksen, Latvian ja Maltan valuat (2.5.2005) sekä Slovakian valutta (28.11.2005). Vakiovaihteluväli suhteessa euroon on ± 15 %. Myös muiden EU:hun 1.5.2004 liittyneiden maiden odotetaan jossakin vaiheessa liittyvän mekanismiin.

Euroa on käytetty interventioissa harvoin. ERM II:een osallistuvien EU-maiden keskuspankit ovat intervenoineet vain silloin, kun se on ollut välttämätöntä mekanismin vakauden kannalta.

3.2.2 Valuuttavarantojen hoito

Sekä EKP että kansalliset keskuspankit pitävät hallussaan ja hoitavat valuuttavarantoja. EKP pitää hallussaan ja hoitaa valuuttavarantoja, jotka on siirretty sille EKP:n perussäännössä määrättyjä tarkoituksia varten. Kansalliset keskuspankit puolestaan pitävät hallussaan ja hoitavat niille jääneitä valuuttavarantoja.

EKP:n valuuttavarannon suuruus ja koostumus

EKP pitää hallussaan ja hoitaa valuuttavarantoja lähinnä voidakseen käyttää niitä tarpeen tullen interventioissa.

EKP:n valuuttavarannon suuruus

EKPJ:n perussäännön artiklan 30.1 mukaan kansallisten keskuspankkien piti siirtää valuuttavarantoja EKP:lle aluksi enintään 50 miljardin euron arvosta.⁶ Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa tammikuussa 1999 euroalueen kansalliset keskuspankit siirsivät EKP:lle valuuttavarantoja 39,46 miljardin euron arvosta. Tämä oli suurin EKPJ:n perussäännön sallima siirto, kun enimmäismäärästä vähennettiin niiden maiden kansallisten keskuspankkien osuudet EKP:n pääomasta, jotka eivät osallistuneet euroalueeseen alusta lähtien. Kun Kreikasta tuli euroalueen jäsen 1.1.2001, maan keskuspankki siirsi varantoja 1,28 miljardin euron arvosta. Kaiken kaikkiaan euroalueen kansalliset keskuspankit siis siirsivät EKP:lle valuuttavarantoja suhteessa osuuteensa EKP:n pääomasta 40,74 miljardin euron arvosta ja saivat vastineeksi korollisia euromääräisiä saamia. Valuuttavarantojen siirroista 15 % suoritettiin kullassa ja loput 85 % Yhdysvaltain dollareissa ja Japanin jeneissä.

EKP:n valuuttavarannossa on sen jälkeen tapahtunut useita muutoksia transaktioiden seurauksena sekä valuuttakurssien ja hintojen vaihdellessa. Vuoden 2005 lopulla valuuttavarannon arvo oli 41,5 miljardia euroa. Sekä valuuttasetä kultavaranto pienenivät määrällisesti, kun EKP myi valuuttoja intervenoidessaan syksyllä 2000 (ks. kohta 3.2.1) ja kultaa vuosina 2005 ja 2006⁷ (keskuspankkien tekemän kultasopimuksen mukaisesti, ks. kehikko 14). Kultavarantojen markkina-arvon nousu kompensoi kuitenkin täysin varantojen pienenemisen.

EKPJ:n perussäännön artiklan 30.4 nojalla EKP:llä on mahdollisuus vaatia lisäksi varantojen ensimmäiselle siirrolle asetetun enimmäismäärän ylittäviä valuuttavarantosaamia. Vaatimuksissa tulee seurata yhteisön johdettua lainsäädäntöä. EU:n neuvosto on antanut EKP:n suosituksesta asetuksen⁸, jonka nojalla EKP voi esittää lisävaatimuksia 50 miljardiin euroon saakka. EKP ei kuitenkaan esitä lisävaatimuksia kasvattaakseen varantoaan vaan ainoastaan täydentääkseen sitä. EKP:lle voidaan tarvittaessa siirtää lisää valuuttavarantoja myös yhteisön muun johdetun lainsäädännön perusteella.

EKP:n valuuttavarantoihin sisältyy jonkin verran erityisiä nosto-oikeuksia (Special Drawing Rights, SDRs). Ne ovat peräisin Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) kanssa tehdyn pysyvän sopimuksen mukaisesti suoritetuista vapaaehtoisista kaupoista muiden erityisnosto-oikeuksien haltijoiden kanssa (ks. kohta 5.3.1).

⁶ Kun EU:hun liittyy uusia maita, määrää lisätään automaattisesti suhteessa niiden kansallisten keskuspankkien osuuksiin EKP:n merkitystä pääomasta (perussäännön artikla 49.3). Kun EU:hun liittyi 1.5.2004 kymmenen Itä-Euroopan ja Välimeren maata, määrä kasvoi noin 55,6 miljardiin euroon. Uusien euroalueen maiden kansalliset keskuspankit voivat siis siirtää oman suhteellisesti lasketun valuuttavaranto-osuutensa EKP:lle ilman, että EKP:n täytyisi siirtää valuuttavarantoja takaisin euroalueen nykyisille kansallisille keskuspankeille.

⁷ Ks. EKP:n lehdistöiedotteet 31.3.2005 ja 31.3.2006.

⁸ Neuvoston asetus (EY) N:o 1010/2000, annettu 8 päivänä toukokuuta 2000, Euroopan keskuspankin esittämistä valuuttavarantosaamia koskevista lisävaatimuksista (EYVL L 115, 16.5.2000, s. 2).

EKP:n valuuttamääräisten saamisten hoito

EKP:n valuuttavarannon hoidon tavoitteena on varmistaa, että EKP:llä on aina käytettävissään riittävästi likvidejä varoja mahdollisen valuuttaintervention suorittamiseen. Varannon sijoittamisen perustavoitteina ovat siis likvidiys ja turvallisuus. Lisäksi pyritään perustavoitteita vaarantamatta maksimoimaan EKP:n valuuttavarannon arvo.

EKP:n sisällä laadituissa sijoitustoiminnan ohjeissa yleisistä tavoitteista on johdettu selkeät periaatteet ja säännöt, joissa määritellään valuuttajakauma, korkoriskin ja tuoton välinen suhde, luottoriski ja likvidiysvaatimukset.

EKP:n neuvosto on käyttänyt EKP:n valuuttavarannon valuuttajakauman määrittelyssä pohjana arviota siitä, miten paljon valuuttoja mahdollista markkinainterventiota varten tarvittaisiin, sekä riskien optimointia. Vuoden 1999 alussa varannossa oli Yhdysvaltain dollareita ja Japanin jenejä suhteessa 90/10. Vuoden 2005 lopulla suhde oli 85/15 valuuttakurssivaihtelujen ja sijoitusten tasapainottamisen seurauksena.

Osa salkunhoitoon osallistuvista toiminnoista, esimerkiksi riskienhallinta ja kirjanpito, toteutetaan keskitetysti EKP:ssä, mutta suurin osa itse operaatioista suoritetaan hajautetusti eurojärjestelmän kansallisissa keskuspankeissa, jotka EKP on valtuuttanut hoitamaan varantojaan.⁹ EKP:n varantoja hoitaessaan kansalliset keskuspankit toimivat EKP:n puolesta sen edustajina siten, että EKP:n vastapuolet kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla voivat erottaa kansallisten keskuspankkien EKP:n puolesta toteuttamat operaatiot kansallisten keskuspankkien omien varantojensa hoitamiseksi suorittamista operaatioista. EKP saa ajantasaista tietoa kaikkien kansallisten keskuspankkien sen puolesta tekemistä kaupoista EKPJ:n omassa suojatussa verkossa toimivasta varainhallintajärjestelmästä.

EKP:n neuvosto on määrittänyt kullekin valuutalle strategisen normisalkun, joka ilmentää EKP:n sijoituspolitiikan pitkän aikavälin tavoitteita sekä riski- ja tuottopreferenssejä. Lisäksi EKP:n investointikomitea on määrittänyt ja johtokunta hyväksynyt taktiset normisalkut, jotka pidetään strategisen normisalkun mukaisissa ennalta asetetuissa rajoissa. Taktiset normisalkut ilmentävät EKP:n lyhyen ja keskipitkän aikavälin riski- ja tuottopreferenssejä kulloisessakin markkinatilanteessa. Kun EKP:n valuuttavarantoja annetaan kansallisten keskuspankkien hoitoon, näiden odotetaan suoriutuvan tehtävästä paremmin kuin taktinen normisalkku edellyttäisi.

EKP valitsee valuuttavarannoilla suoritettavissa operaatioissa käytettävät vastapuolet ja välittäjät kansallisten keskuspankkien suosituksesta. Valinnoissaan EKP noudattaa yhdenmukaista lähestymistapaa, joka perustuu kahdentyyppisiin kriteereihin:

⁹ Vuoden 2006 alusta lähtien euroalueen kansalliset keskuspankit ovat voineet myös kieltäytyä EKP:n valuuttavarannon hoitoon liittyvistä tehtävistä. Ne kansalliset keskuspankit, jotka EKP valtuuttaa hoitamaan valuuttavarantoaan (vuonna 2006 kaikki euroalueen 12 kansallista keskuspankkia) saavat valita hoidettavakseen joko Yhdysvaltain dollareista tai Japanin jeneistä koostuvan salkun. Saksan ja Ranskan keskuspankit voivat kumpikin ottaa hoidettavakseen kaksi salkkua. Ks. EKP (2006), *Portfolio management at the ECB*, s.23.

- vastapuolten arvioituun luottokelpoisuuteen
- tehokkuusnäkökohtiin, erityisesti tutkimustarjontaan, hintakilpailukykyyn ja vastapuolten kykyyn käydä kauppaa suurilla volyymeilla kaikissa markkinatilanteissa.

EKP:n vastapuolten kanssa tehtyihin transaktioihin sovelletaan vakiomuotoisia markkinasopimuksia. EKP on myös laatinut nettoutusta koskevan yleis-sopimuksen, jonka vastapuolet ovat hyväksyneet.

EKP muuttaa aika ajoin valuuttavarannon hoidossa käytettävien instrumenttien listaa. Instrumenttivalinnoissa pyritään yhä kehittyneempiin ratkaisuihin turvallisuudesta ja likvidiudesta tinkimättä.

EKP:n kultavaranto

Keskuspankkien tekemän kultasopimuksen (Central Bank Gold Agreement, ks. kehikko 14) mukaisesti EKP ei sijoita kultavarantojaan aktiivisesti.

Kansallisten keskuspankkien valuuttavarannot

Ne valuuttavarannot, joita ei ole siirretty EKP:lle, pysyvät kansallisten keskuspankkien hallussa ja hoidossa.

Kansallisten keskuspankkien hallussa olevat valuuttavarannot (ilman valuuttakurssimuutoksia) supistuivat tasaisesti vuosina 1999–2005, ja vuoden 2005 lopulla niiden yhteenlaskettu arvo oli noin 279 miljardia euroa: 111 miljardin euron arvosta valuuttasäästöjä ja 168 miljardin euron arvosta kultaa, erityisiä nosto-oikeuksia ja IMF:n varanto-osuuksia.

Koska valuuttamarkkinainterventiot tehdään EKP:n hallussa olevilla varannoilla, kansallisten keskuspankkien valuuttavarantoja ei tarvita enää valuuttapoliittisiin tarkoituksiin. Kuten edellä selitettiin, EKP voi kuitenkin vaatia kansallisilta keskuspankeilta lisävarantoja.

EKP:n perussäännön artiklan 31 nojalla kansallisten keskuspankkien on saatava EKP:ltä etukäteen lupa, jos ne haluavat käyttää valuuttavarantojaan valuuttaoperaatioiden toteuttamiseen. Tällä vaatimuksella varmistetaan, että operaatiot ovat eurojärjestelmän yhteisen raha- ja valuuttakurssipolitiikan mukaisia. Vaatimus koskee transaktioita, jotka saattavat vaikuttaa valuuttakursseihin tai kotimaiseen likviditeettitilanteeseen ja ylittävät EKP:n suuntaviivoissa asetetut rajat. Kansallisten keskuspankkien sijoitusoperaatiot kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla eivät edellytä EKP:n lupaa, sillä toimet eivät vaikuta eurojärjestelmän yhteiseen raha- ja valuuttakurssipolitiikkaan. Lupaa ei tarvita myöskään transaktioihin, joita kansalliset keskuspankit toteuttavat joko itse tai jäsenvaltioiden hallitusten puolesta esimerkiksi Kansainväliselle järjestelypankille (BIS), Kansainväliselle valuuttarahastolle (IMF) tai vastaaville kansainvälisille organisaatioille annettujen sitoumusten täyttämiseksi.

Kehikko 14. Yhteinen lausunto kultavarannoista (8.3.2004)

Euroopan keskuspankki
Italian keskuspankki
Espanjan keskuspankki
Portugalin keskuspankki
Kreikan keskuspankki
Luxemburgin keskuspankki
Ranskan keskuspankki
Belgian keskuspankki
Irlannin keskuspankki
Alankomaiden keskuspankki
Saksan keskuspankki
Itävallan keskuspankki
Suomen Pankki
Sveitsin keskuspankki
Ruotsin keskuspankki

Selventääkseen kultavarantoja koskevia tarkoituksensa allekirjoittaneet laitokset ovat antaneet seuraavan lausunnon:

1. Kulta on jatkossakin tärkeä osa maailmanlaajuisia rahavarantoja.
2. Allekirjoittaneet laitokset toteuttavat jo päätetyt ja myöhemmin päätettävät kullan myynnit osana yhteistä myyntiohjelmaa viisivuotiskautena, joka alkaa 27.9.2004 heti edellisen kultasopimuksen umpeuduttua. Vuotuiset myynnit tulevat olemaan enintään 500 tonnia ja koko ajanjakson myynnit yhteensä enintään 2 500 tonnia.
3. Tämän sopimuksen allekirjoittajat ovat sopineet, että kyseisenä ajanjaksona niiden kullalainauksen kokonaismäärä sekä kultafutuuri- ja -optioiden käytön kokonaismäärä eivät ylitä vastaavia kokonaismääriä edellisen sopimuksen allekirjoitusajankohtana.

Tätä sopimusta tarkistetaan viiden vuoden kuluttua.

Lähde: EKP:n lehdistötiedote 8.3.2004 (julkaistu vain englanniksi).

Perussäännön artiklan 31.3 mukaisesti ja samaan tapaan kuin kansallisten keskuspankkien kohdalla myös EU:n jäsenvaltioiden valuuttamääräisillä käyttövaroillaan suorittamat transaktiot ovat EKP:n valvonnan alaisia.¹⁰

¹⁰Euroopan keskuspankin suuntaviivat EKP/2003/12, annettu 23 päivänä lokakuuta 2003, Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön 31.3 artiklan perusteella rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden valuuttamääräisin käyttövaroin toteuttamia toimia varten (EUVL L 283, 31.10.2003, s. 81).

3.3 MAKSU- JA SELVITYSJÄRJESTELMÄT

Eurojärjestelmän tehtävä *edistää maksujärjestelmien sujuvaa toimintaa* on vahvistettu perussäännön artiklassa 22, jonka nojalla EKP ja kansalliset keskuspankit voivat tarjota järjestelyjä selvitys- ja maksujärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi yhteisössä ja kolmansien maiden kanssa. EKP voi antaa samassa tarkoituksessa myös asetuksia.¹¹

Toimivat ja vakaat maksujärjestelmät ja arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmät ovat rahapolitiikan tehokkuuden kannalta välttämättömiä. Eurojärjestelmä käyttää maksujärjestelmiä rahapoliittisten operaatioiden ja päivänsäisten luottojen selvitykseen. Nämä operaatiot ovat vakuudellisia, ja eurojärjestelmän vastapuolilla on oltava käytössään vakaa ja tehokas arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien infrastruktuuri vakuuksien toimittamista varten. Maksujärjestelmien ja arvopaperien selvitysjärjestelmien kitkaton toiminta on välttämätöntä myös euromääräisille rahamarkkinoille sekä yleensäkin kansallisille ja kansainvälisille rahoitusmarkkinoille (kuten valuutta-, arvopaperi- ja johdannaismarkkinoille).

Maksujärjestelmiin ja arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmiin liittyy kahdenlaisia taloudellisia riskejä:

- Jokin järjestelmän osapuoli voi olla kykenemätön täyttämään sitoumuksiaan joko sitoumusten suorituspäivänä tai tulevaisuudessa (luottoriski).
- Jollakin järjestelmän osapuolella ei ehkä ole tarpeeksi varoja tai arvopapereita sitoumustensa täyttämiseksi tarvittavana ajankohtana, vaikka se kykenisi siihen myöhemmin (likviditeettiriski).

Tällaiset taloudelliset riskit saattavat johtaa tilanteeseen, jossa yhden osapuolen kyvyttömyys täyttää sitoumuksensa pankkien välisessä maksujärjestelmässä tai arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmässä aiheuttaa ketjureaktion siten, että toisetkaan osapuolet eivät kykene täyttämään sitoumuksiaan niiden erääntyessä. Tällainen tilanne voisi johtaa laajoihin häiriöihin koko rahoitusmarkkinoilla (systeemiriski), mikä puolestaan voisi vaikuttaa talouteen laajemminkin.

Arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien kohdalla on myös olemassa riski, että säilytettävänä olevat arvopaperit menetetään tai oikeita arvopapereita ei ole riittävästi käytettävissä arvopapereita säilyttävän pankin konkurssin, huolimattomuuden tai minkä tahansa muun epäsuotuisan tilanteen seurauksena (säilytysriski). Myös tämä tekijä vaikuttaa osapuolten mahdollisuuteen toimittaa arvopapereita tarvittaessa.

Maksujärjestelmien sekä arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien pitäisi olla turvallisia. Niiden pitäisi olla myös tehokkaita ja käytännöllisiä niin

¹¹ EKP:n ei ole vielä tarvinnut käyttää EKPJ:n perussäännön artiklan 22 mukaista säädösvaltaansa. Perussäännön artiklan 22 perustuvaa EKP:n säädösvaltaa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin EKP:n huhtikuun 2002 *Kuukausikatsauksen* artikkelissa ”Eurojärjestelmä ja maksu- ja selvitysjärjestelmät”.

käyttäjiensä kuin koko taloudenkin kannalta. Kustannusten minimoinnin ja muiden, esimerkiksi turvallisuuteen liittyvien tavoitteiden välillä on kuitenkin aina ristiriita. Maksujärjestelmien sekä arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien turvallisuudelle ja tehokkuudelle on siis aiheellista asettaa vähimmäisvaatimuksia, joilla ohjataan sidosryhmien päätöksentekoa. Näin voidaan myös lisätä kilpailua niin maksujärjestelmien kuin arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmienkin kesken ja vähentää eri maiden sääntelyerojen hyväksikäyttöä.

Edellä mainituista syistä ja hoitaakseen EY:n perustamissopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä annettua tehtäväänsä eurojärjestelmä pyrkii varmistamaan järjestelmien turvallisuuden ja tehokkuuden

- tarjoamalla maksujärjestelmäpalveluja ja arvopaperikaupan selvityspalveluja
- valvomalla järjestelmiä.

3.3.1 Maksujärjestelmäpalvelujen ja arvopaperikaupan selvityspalvelujen tarjoaminen

Eurojärjestelmällä on lakisääteinen tehtävä edistää maksujärjestelmien moitteetonta toimintaa, ja niinpä se tarjoaa monenlaisia maksujärjestelmäpalveluja ja arvopaperikaupan selvityspalveluja, joista tärkeimpänä mainittakoon Euroopan laajuinen automatisoitu reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä TARGET.

TARGET-järjestelmä (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system)

Eurojärjestelmän kehittämän TARGET-järjestelmän kautta välitetään suuria euromääräisiä maksuja reaaliaikaisesti eri puolille euroaluetta. TARGETin ansiosta markkinaosapuolille voidaan tarjota samat toimintaedellytykset, ja sen avulla rahapolitiikkaan liittyvät transaktiot eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien ja luottolaitosten välillä pystytään suorittamaan nopeasti ja turvallisesti. Se on ainoa maksujärjestelmä, joka on suoraan rahapoliittisten operaatioiden vastapuolten käytettävissä maasta toiseen suoritettavien euromääräisten maksujen selvittämiseen. Näin se mahdollistaa euromääräisten rahamarkkinoiden toiminnan yhtenäismarkkinoina ja yhteisen rahapolitiikan toteuttamisen.

Nykyinen järjestelmä

TARGET aloitti toimintansa 4.1.1999. Se on hajautettu järjestelmä, joka kytkee yhteen tällä hetkellä 16 kansallista RTGS-järjestelmää ja EKP:n maksu-mekanismiin (EPM). Mukana ovat kansalliset RTGS-järjestelmät 12 euroalueen maasta sekä Tanskasta, Ruotsista, Britanniaasta ja (maaliskuusta 2005 lähtien) Puolasta. Slovenia tulee mukaan vuonna 2007.

EKP:n antamissa TARGET-suuntaviivoissa¹² annetaan järjestelmän toimintaa koskevat säännöt, joita sovelletaan myös TARGETin kansallisiin osiin.

¹²Euroopan keskuspankin suuntaviivat EKP/2001/3, annettu 26 päivänä huhtikuuta 2001, Euroopan laajuudesta automatisoidusta reaaliaikaisesta bruttomaksujärjestelmästä (TARGET) (EYVL L 140, 24.5.2001, s. 72), sellaisina kuin ne ovat viimeksi muutettuina 4 päivänä huhtikuuta 2003 annetuilla suuntaviivoilla EKP/2003/6 (EUVL L 113, 7.5.2003, s. 74).

Suuntaviivoissa esitetään myös yhteisiä vähimmäisvaatimuksia (esimerkiksi järjestelmän osallistuskriteereistä, valuuttayksiköstä, hinnoittelusäännöistä, aukioloajasta, maksuja koskevista säännöistä, maksujen peruuttamattomuutta ja lopullisuutta koskevista säännöistä sekä päivänsäiseen luottoon liittyvistä säännöistä), jotka kaikkien TARGET-järjestelmään osallistuvien kansallisten RTGS-järjestelmien on täytettävä. Eurojärjestelmän ja euroalueen ulkopuolisten maiden kansallisten keskuspankkien välillä on tehty monenvälinen sopimus, jonka sisältö vastaa TARGET-suuntaviivoja.

TARGET-järjestelmää on käytettävä kaikissa sellaisissa maksuissa, jotka perustuvat joko suoraan tai välillisesti

1. eurojärjestelmän rahapoliittisiin operaatioihin
2. eurojärjestelmään liittyvien valuuttakauppojen euromääräisten tilisiirtojen käsittelyyn
3. euromääräisiä suuria maksuja käsittelevien maksujärjestelmien katteensiirtoon.

Muissa maksuissa, kuten pankkien välisissä maksuissa ja euromääräisissä kaupallisissa maksuissa, osapuolet voivat valita, käyttävätkö ne TARGET-järjestelmää vai jotain muuta maksujärjestelmää.

Vuonna 2005 TARGET-järjestelmän kautta suoritettiin arvolla mitattuna 89 % kaikista suurista euromääräisistä maksuista. Vuoden 2004 lopulla TARGET-järjestelmässä oli yli 10 000 osapuolta, ja järjestelmän välityksellä voidaan tavoittaa kaikkiaan noin 50 000 yhteisöä.¹³

TARGET2

TARGETin nykyisestä rakenteesta päätettiin vuonna 1994. Peruseriaatteena oli, että jo olemassa olevia infrastruktuureja kytkettiin yhteen ja niitä yhdenmukaistettiin mahdollisimman vähän. Näin pystyttiin parhaiten varmistamaan, että järjestelmä oli käytössä heti talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alussa. Euroalueen rahoitusmarkkinoiden yhdentymisen edetessä ja TARGETin käyttäjien tarpeiden lähentyessä toisiaan alettiin lokakuussa 2002 kuitenkin valmistella uuden, entistä tehokkaamman järjestelmän (TARGET2) käyttöönottoa. Tavoitteena on saada TARGET2 toimintaan vuonna 2007. Toisen sukupolven TARGET-järjestelmä 1) vastaa entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin tarjoamalla yhtenäisen palvelutason, 2) auttaa takaamaan kustannustehokkuuden ja 3) sopeutuu nopeasti tulevaan kehitykseen, myös EU:n ja eurojärjestelmän laajenemiseen. Samalla kansalliset keskuspankit ovat edelleen vastuussa tili- ja liikesuhteista luottolaitosten kanssa.

TARGET2-järjestelmässä on yhteinen laitealusta (Single Shared Platform, SSP) niille keskuspankeille, jotka liittyvät järjestelmään ja luopuvat kansallisista RTGS-laitealustoista. Eurojärjestelmän keskuspankit ovat kaikki mukana TARGET2-järjestelmässä. Tanskan keskuspankki on vahvistanut osallistumisensa, mutta

¹³Ks. EKP (2006), *Vuosikertomus 2005*, luku 2, osa 2

Ruotsin ja Britannian keskuspankit eivät liity TARGET2-järjestelmään. Joidenkin uusien EU:n jäsenvaltioiden keskuspankit liittyvät järjestelmään vasta sitten, kun maat ottavat euron käyttöön.

Selvityskeskus yksityisille maksujärjestelmille

Eurojärjestelmä toimii myös selvityskeskuksena maksujärjestelmille, joiden toimintaan se ei itse osallistu. EKP esimerkiksi toimii selvityskeskuksena Euro Banking Associationin (EBA) EURO 1 -järjestelmälle, ja eräät kansalliset keskuspankit tarjoavat selvityspalveluja pieniä maksuja välittäville yksityisille järjestelmille ja arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmille. EKP:n ja joidenkin kansallisten keskuspankkien toimiessa selvityskeskuksina voidaan varmistaa, että niiden palveluja käyttävien maksujärjestelmien maksut selvitetään keskuspankkirahalla. Tämä vähentää huomattavasti sellaisten häiriöiden riskiä, joista voisi koitua rahoitusjärjestelmän kannalta vakavia systeemisiä vaikutuksia.

CLS-järjestelmä

Jatkuva linkitetty katteensiirto eli CLS-järjestelmä (Continuous Linked Settlement) on ollut käytössä vuodesta 2002. Sen kautta hoidetaan jäsenpankkien välisten valuuttakauppojen katteensiirtoja maksu maksua vastaan -periaatteella. Järjestelmää ylläpitää New Yorkissa sijaitseva CLS-pankki. Päävastuu järjestelmän valvonnasta on Yhdysvaltain keskuspankillä. EKP tarjoaa CLS-järjestelmässä tilipalveluja, ja sillä on päävastuu euromääräisten maksujen valvonnasta. Euro on järjestelmän toiseksi tärkein valuutta.

Pieniä maksuja välittävät maksujärjestelmät

Eurojärjestelmän osallistuminen pieniä maksuja välittävien järjestelmien toimintaan vaihtelee maittain. Useilla euroalueen kansallisilla keskuspankeilla, kuten Italian, Belgian ja Saksan keskuspankeilla, on alalla pitkät perinteet. Nämä järjestelmät tarjoavat puolueettomia ja avoimia verkkoja, joihin pankit voivat osallistua koosta riippumatta. Eurojärjestelmän osallistuminen pieniä maksuja välittävien järjestelmien toimintaan riippuu suurelta osin pankkisektorin pyrkimyksistä tarjota tehokas maksujärjestelmä pienten euromääräisten maksujen välittämiseen.

Kirjeenvaihtajakeskuspankkimalli

Kun tyydyttävää järjestelyä omaisuuserien siirtämiseksi maasta toiseen ei ollut olemassa, eurojärjestelmä perusti omia operaatioitaan varten kirjeenvaihtajakeskuspankkimallin. Näin varmistettiin, että kaikki maksujärjestelmän osapuolet ja eurojärjestelmän vastapuolet pystyvät toimittamaan vakuuksia eurojärjestelmän luotto-operaatioita varten vakuuksien sijaintipaikasta riippumatta. Kansalliset keskuspankit toimivat omaisuudensäilyttäjinä toistensa puolesta. Kirjeenvaihtajakeskuspankkimalli kehitettiin väliaikaisratkaisuksi, kunnes markkinoille kehittyisi vaihtoehtoja. Tarkoituksena ei ollut kilpailla markkinoiden omien järjestelyjen kanssa, jos ne tarjoaisivat palveluja omaisuuserien siirtämiseksi maasta toiseen markkinaoperaatioita varten.

Arvopaperikeskustoiminta

Eurojärjestelmän kansallisilla keskuspankeilla on perinteisesti ollut operatiivinen tehtävä arvopaperikauppojen selvittämisessä. Monet tehtävistä ovat nyttemmin siirtyneet yksityisille palveluntarjoajille, mutta jotkin kansalliset keskuspankit toimivat edelleen arvopaperikeskuksina tai rekistereinä eräille valtion arvopapereille ja muille arvopapereille.

3.3.2 Maksujärjestelmien ja arvopaperien selvitysjärjestelmien yleisvalvonta

Maksujärjestelmien yleisvalvonnassa asetetaan vaatimuksia maksujärjestelmien turvallisuudelle ja varmistetaan, että vaatimuksia noudatetaan moitteettomasti. Yleisvalvonnan tavoitteena on turvata maksujärjestelmien toiminta sekä vetoamalla toimijoihin että painostamalla näitä sääntelyn keinoin. Yleisvalvonta on siis eri asia kuin pankkivalvonta. Pankkivalvonta on yksittäisten pankkien tai rahoituslaitosten seurantaa, jonka tarkoituksena on varmistaa niiden toiminnan vakaus ja ennen kaikkea suojella tallettajia ja pankkiasiakkaita.

Vuodesta 1999 alkaen maksujärjestelmien yleisvalvonta on ollut yhteisesti EKP:n ja euroalueen kansallisten keskuspankkien vastuulla. EKP valvoo suuria maksuja välittäviä Euroopan unionin laajuisia maksujärjestelmiä (kuten TARGET-järjestelmää) ja kansalliset keskuspankit vastaavia kotimaisia järjestelmiä.

Yleisvalvonnan taustalla ovat turvallisuus- ja tehokkuusvaatimukset, jotka EKP on määritellyt euromääräisiä maksuja välittävillä järjestelmillä. Helmikuussa 2001 EKP otti valvonnassa käyttöön systeemiriskin kannalta olennaisten maksujärjestelmien perusperiaatteet (Core Principles for Systemically Important Payment Systems)¹⁴, jotka G10-maiden keskuspankkien maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitea (Committee on Payment and Settlement Systems, CPSS)¹⁵ oli laatinut tammikuussa 2001. EKP ja eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit seuraavat suuria euromääräisiä maksuja välittävien järjestelmien toimintaa myös näiden periaatteiden pohjalta.

Arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien yleisvalvonnassa eurojärjestelmän valtuudet eivät ole yhtä selkeät. Vuodesta 2001 lähtien EKPJ ja Euroopan arvopaperimarkkinavalvojien komitea (Committee of European Securities Regulators, CESR) ovat tehneet tiiviisti yhteistyötä arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmiä koskevissa asioissa. Työryhmä, jossa on edustaja kustakin EKPJ:n keskuspankista ja jossa myös kukin CESR:n arvopaperimarkkinavalvojista on edustettuna, on laatinut eurooppalaiset arvopaperien selvitystä ja toimitusta koskevat standardit, jotka perustuvat CPSS:n ja kansainvälisen arvopaperimarkkinavalvojien järjestön (International Organization for Securities Commissions, IOSCO) suosituksiin. EKPJ:n ja CESR:n yhteisillä standardeilla

¹⁴Ks. CPSS Publications N:o 43, *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, Kansainvälinen järjestelypankki, tammikuu 2001.

¹⁵CPSS on G10-maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajien perustama pysyvä komitea, joka toimii Kansainvälisen järjestelypankin yhteydessä (ks. kohta 5.4).

pyritään lisäämään arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmien turvallisuutta, luotettavuutta ja tehokkuutta Euroopan unionissa. Niissä myös otetaan huomioon tarve poistaa maasta toiseen suuntautuvien toimitus- ja selvitysprosessien tehokkuutta häiritsevät esteet.

Eurojärjestelmä myös kannustaa markkinoita pohtimaan tulevaisuuden haasteita ja suunnittelemaan niihin ratkaisuja. Eurojärjestelmä tarjoaa markkinaosapuolille keskustelufoorumin, jossa keskustelua käydään kahden- tai monenvälisissä kokouksissa sekä erilaisten esitysten, puheiden ja julkaisujen välityksellä. Tavoitteena on edistää maksujärjestelmien ja infrastruktuurien kehitystä. EKP seuraa tarkasti arvopaperien selvitysjärjestelmien keskittymistä ja pyrkii edistämään tehokkuutta arvopaperien siirrossa varsinkin euroalueen maiden välillä.

3.4 EUROSETELIT JA -KOLIKOT

EKP:n neuvostolla on perustamissopimuksen artiklan 106 ja EKPJ:n perussäännön artiklan 16 nojalla yksinoikeus antaa lupa setelien liikkeeseenlaskuun euroalueella. EKP ja kansalliset keskuspankit ovat ainoat laitokset, joilla on oikeus laskea liikkeeseen laillisina maksuvälineinä hyväksyttäviä seteleitä euroalueella. Perustamissopimuksen artiklan 106 kohdan 2 nojalla euroalueen maat saavat laskea liikkeeseen kolikoita *saatuun EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määälle*.

Eurosetelien liikkeeseenlaskua koskevat järjestelyt

Vuosina 1999–2002, kun euromääräisiä seteleitä ei vielä ollut liikkeessä, ainoita laillisina maksuvälineinä hyväksyttäviä seteleitä euroalueella olivat kansallisten valuuttojen määräiset setelit. Kansalliset keskuspankit laskivat niitä liikkeeseen EKP:n neuvoston luvalla, mutta toisin kuin myöhemmin eurosetelien kohdalla, kukin kansallinen keskuspankki laski liikkeeseen kansallisia seteleitä omaan lukuunsa ja omaksi hyödykseen.

EKP ja kansalliset keskuspankit ovat 1.1.2002 alkaen laskeneet yhdessä euroseteleitä liikkeeseen. Toisin kuin aikaisemmissa kansallisissa seteleissä, euroseteleissä ei eritellä, minkä kansallisen keskuspankin liikkeeseen laskemia ne ovat. Eurojärjestelmän kansallisilla keskuspankeilla on velvollisuus ottaa vastaan toisten eurojärjestelmän keskuspankkien liikkeeseen laskemia euroseteleitä, eikä seteleitä palauteta liikkeeseenlaskumaahan. Setelien liikkeeseenlasku on siis periaatteessa koko eurojärjestelmän tehtävä, mutta koska eurojärjestelmä ei ole oikeushenkilö, keskuspankkien on toimittava laillisina liikkeeseenlaskijoina.

EKP on liikkeeseenlaskijana (arvolla mitattuna) 8 prosentissa eurojärjestelmän liikkeeseen laskemista seteleistä. Kuten muutkin eurojärjestelmän keskuspankit, EKP toimii laillisena liikkeeseenlaskijana ja sen liikkeeseen laskemat setelit kirjataan sen taseeseen. Käytännössä EKP:n setelit päätyvät kuitenkin kiertoon kansallisten keskuspankkien kautta, ja ne kirjataan keskuspankkien velaksi EKP:lle. Velan korko lasketaan EKP:n perusrahoitusoperaatioiden koron mukaan (ks. kohta 3.8.1).

Kansalliset keskuspankit laskevat liikkeeseen loput 92 % euroseteleistä suhteessa osuksiinsa EKP:n pääomasta. Joka kuukausi tarkistetaan, kuinka paljon kunkin kansallisen keskuspankin tosiasiallisesti liikkeeseen laskemien setelien määrä poikkeaa niiden osuudesta liikkeessä olevista seteleistä, ja erotus kirjataan korolliseksi eurojärjestelmän sisäiseksi saamiseksi tai velaksi.¹⁶

Kun eurosetelien liikkeeseenlasku jaetaan tällä tavoin kansallisten keskuspankkien kesken, setelien kulkeutumista maasta toiseen ei tarvitse ottaa huomioon kansallisten keskuspankkien taseissa. Eurojärjestelmässä on useita liikkeeseenlaskijoita, mutta kaikki eurosetelit ovat vaihdettavissa keskenään (fungibility). Jos tällaista järjestelyä ei olisi luotu, setelien liikkuminen maasta toiseen olisi saattanut johtaa siihen, että joidenkin keskuspankkien liikkeessä olevien setelien määrä olisi kasvanut toisten kustannuksella. Seteleitä muualta saavien maiden keskuspankkien taseet olisivat kenties heikentyneet vähitellen huomattavasti.

EKP julkaisee joka viikko konsolidoidun taseen, jossa ilmoitetaan liikkeessä olevien setelien kokonaismäärä eurojärjestelmässä. Liikkeessä on jo yli 500 miljardia euroseteliä, joista merkittävän osan arvioidaan olevan euroalueen ulkopuolella.

Eurosetelien tuotanto

Eurosetelien käyttöönoton yhteydessä vuonna 2002 jokainen euroalueen 12 kansallisesta keskuspankista huolehti kunkin seitsemän nimellisarvoltaan erilaisen setelin hankkimisesta omaan maahansa. Sitten eurosetelien vuotuinen tuotanto (jotta huonokuntoiset setelit voidaan vaihtaa uusiin) on jaettu kansallisten keskuspankkien kesken siten, että kukin vastaa vain yhden tai muutaman nimellisarvon tuotannosta sen mukaan, miten EKP:n neuvosto parhaaksi katsoo. Hajautettu tuotantomalli ja toimitusjärjestelmä korvataan eurojärjestelmän yhteisellä tarjousmenettelyllä 1.1.2012 mennessä. Uusi menettely on kehitetty avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti ja EU:n kilpailulainsäädäntöä noudattaen. Tavoitteena on taata yhtäläiset mahdollisuudet kaikille setelipainoille, jotka haluavat osallistua eurojärjestelmän tarjousmenettelyyn, sekä varmistaa avoimuus ja eurosetelien valmistuksen säilyminen turvallisena. Menettelyä edeltää siirtymäkausi, jotta kansalliset keskuspankit ja setelipainot ehtivät valmistautua muutokseen.

Toiminta väärentämistä vastaan

EKP on sitoutunut suojaamaan euroseteleitä väärentämiseltä mahdollisimman hyvin. Eurosetelit on suunniteltu niin, että niiden turvatekijät ovat kehittyneimpien joukossa koko maailmassa. Toistaiseksi euroväärennöksiä on tavattu vähemmän kuin euroa edeltäneiden kansallisten rahojen määräisiä väärennöksiä aikoinaan.

¹⁶Jos jokin kansallinen keskuspankki laskee liikkeeseen enemmän seteleitä kuin sen osuus EKP:n maksetusta pääomasta edellyttää, erotuksesta muodostuu sille korollinen velka muuhun eurojärjestelmään nähden. Päinvastaisessa tapauksessa erotuksesta muodostuu korollinen saaminen.

Kehikko 15. Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönoton valmistelu: suunnittelupöydältä kiertoon

1990-luvun alkupuolella käynnistynyt pitkä ja yksityiskohtainen valmistelutyö huipentui eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönottoon 1.1.2002.

Eurosetelit

Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI) vastasi ensimmäisen eurosetelisarjan valmistelutyöstä osana talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen valmisteluja. EKP saattoi työn päätökseen.

Esivalmistelut alkoivat jo vuonna 1992, ja niistä huolehti Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea. Koska setelinvalmistus on pitkäaikainen prosessi, pääjohtajien komitea perusti työryhmän valmistelemaan yhteisten setelien painatusta ja liikkeeseenlaskua (Working Group on the Printing and Issuing of a European Banknote, BNWG). Työryhmään kuuluivat kansallisten keskuspankkien setelipainojen pääjohtajat ja joukko muita johtajia.

Kesäkuussa 1995 EMIn neuvosto kysyi neuvoa taidehistorioitsijoilta sekä graafisen alan ja markkinoinnin asiantuntijoilta ja valitsi näiden kuulemisten pohjalta kaksi aihepiiriä setelien kuva-aiheita varten:

- Euroopan historian aikakaudet ja tyyli-suunnat (kuva-aiheet edustavat seitsemää arkkitehtonista tyyli-suuntaa Euroopan historian eri aikakausilta – klassista, romaanista, goottilaista, renessanssia, barokkia ja rokokoota, teräs- ja lasiarkkitehtuurin aikakautta sekä 1900-luvun modernia arkkitehtuuria)
- abstrakti tai moderni kuva-aihe.

EMIn neuvosto päätti myös, että seteleitä olisi seitsemän, nimellisarvoiltaan 5, 10, 20, 50, 100, 200 ja 500 euroa.

Setelien kuva-aiheiden valitsemiseksi käynnistettiin suunnittelukilpailu 12.2.1996. Suunnittelu-aikaa oli seitsemän kuukautta eli syyskuun puoliväliin saakka. Sen jälkeen kansalliset keskuspankit tarkistivat ensin ehdotusten painokelpoisuuden ja ohjeenmukaisuuden ja toimittivat sitten hyväksytyt ehdotukset Frankfurt am Mainiin notaarille, joka vaihtoi suunnittelijoiden tunnisteiden tilalle salaiset kolmimerkkiset koodit. Tämän jälkeen ehdotukset toimitettiin EMille.

Tuomaristo, johon kuului 14 riippumatonta markkinoinnin, suunnittelun ja taidehistorian asiantuntijaa, kokoontui EMIn tiloissa 26.–27.9.1996. Puheenjohtajana toimi EMIn pääsihteeri. Tuomaristossa oli edustajia kaikista EU:n jäsenvaltioista Tanskaa lukuun ottamatta (Tanskan keskuspankki ei lähettänyt asiantuntijaa, koska Tanska oli päättänyt olla ottamatta euroa käyttöön), ja he arvioivat ehdotukset seuraavien kriteerien perusteella: luovuus, esteettisyys, toimivuus, yleinen mielipide, sukupuolten tasa-arvo ja kansallisten painotusten välttäminen. Perusteellisten keskustelujen jälkeen tuomaristo valitsi kumpaakin aihepiirivaihtoehtoa edustavista ehdotuksista viisi parasta.

Kehikko 15. Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönoton valmistelu: suunnittelupöydältä kiertoon (jatkoa)

Gallup Europe tiedusteli 7.–13.10.1996 suuren yleisön mielipidettä kymmenestä valitusta ehdotuksesta. Mielipidettä kysyttiin yhteensä yli 2 000 henkilöltä kaikissa EU-maissa Tanskaa lukuun ottamatta. Kyselytutkimuksen tulokset, tuomariston arviot sekä painatusta ja liikkeeseenlaskua valmistelleen komitean tekninen arvio toimitettiin EMIN neuvostolle joulukuussa 1996.

EMIn neuvosto valitsi 3.12.1996 ehdotusten joukosta voittajaksi setelisarjan, jonka oli suunnitellut Robert Kalina Itävallan keskuspankista. Aihepiirinä olivat Euroopan historian aikakaudet ja tyyli-suunnat. Kilpailun voittaneen setelisarjan kuva-aiheet esittävät ikkunoita, porttikäytäviä ja siltoja eri aikakausilta. Ne edustavat Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä, uuden aikakauden alkua ja tulevaisuudenkuvaa.

Setelien etusivuja hallitsevat ikkunat ja porttikäytävät kuvastavat avoimuuden ja yhteistyön henkeä Euroopassa. Seteleihin on myös kuvattu Euroopan unionin 12 tähteä, jotka edustavat nyky-Euroopan elinvoimaa ja sopusointua. Setelien kääntöpuolelle kuvatut sillat vaihtelevat menneiden aikojen yksinkertaisista rakennelmista nykyajan kehittyneisiin riippusiltoihin. Siltoja käytetään vertauskuvana yhteyksille yhtäältä Euroopan kansojen kesken ja toisaalta Euroopan ja muun maailman välillä.

Eurosetelien muut pääpiirteet ovat

- rahayksikön nimi – euro – kirjoitettuna sekä latinalaisilla (EURO) että kreikkalaisilla (ΕΥΡΩ) aakkosilla
- Euroopan unionin 12 tähteä
- liikkeeseenlaskevan viranomaisen (Euroopan keskuspankki) nimen lyhenne Euroopan unionin eri kielillä – BCE, ECB, EZB, EKT ja EKP
- EKP:n pääjohtajan nimikirjoitus.

Kattavien tieteellisten tutkimusten tuloksena valittiin setelisarjan vallitsevat värit, joiden perusteella eriarvoiset setelit on helppo tunnistaa ja erottaa toisistaan. Myös Euroopan sokeain liiton kantaa kysyttiin, jotta voitiin varmistaa, että näkövammaisten erityisvaatimukset otettaisiin riittävästi huomioon. Niinpä eriarvoiset setelit ovat erikokoisia ja setelin arvon osoittava numero on suurikokoinen ja lihavoitu. Seteleissä on myös paikoin tunnustelemalla erottuvia merkkejä.

Seteleihin suunniteltiin useita turvatekijöitä, jotta niitä olisi vaikea väärentää ja jotta suuren yleisön olisi helppo tunnistaa aidot eurosetelit yhdellä silmäyksellä. Turvatekijöitä ovat muun muassa turvalanka, kaiveruspainatus ja hologrammit. Setelipaperissa on fluoresoivia kuituja ja sekä moni- että yksisävyinen vesileima. Lisäksi kehitettiin muita, koneellisesti luettavia turvatekijöitä, joiden avulla kansalliset keskuspankit ja seteleitä ammattimaisesti käsittelevät tahot voivat varmistaa eurosetelien aitouden.

Kehikko 15. Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönoton valmistelu: suunnittelupöydältä kiertoon (jatkoa)

EKP:n neuvosto hyväksyi uusien setelien lopullisen ulkoasun ja tekniset määrittelyt vuonna 1998. Eurosetelien valmistus aloitettiin heinäkuussa 1999 teknisten valmisteluvaiheiden jälkeen. Kunkin kansallisen keskuspankin oli päätettävä itse, missä kyseisen maan ensi vaiheen setelit painettaisiin. Eurosetelien käyttöönotossa tarvittujen noin 15 miljardin eurosetelin tuotannossa oli mukana yhteensä 15 setelipainoa ja yhdeksän paperitehdasta. Nyt kun eurosetelit ovat kierrossa, niiden lisätuotantotarve määritetään vuosittain. Eri nimellisarvojen tuotantovastuu on jaettu euroalueen 12 kansallisen keskuspankin kesken.

Selkeästi määritellyt tarkistus- ja laadunvarmistusmenetelmät takaavat, että kaikki setelit ovat keskenään samanlaisia ja että niissä on samat tekniset ominaisuudet. Kaikkia euroseteleitä voi siis käyttää seteli- ja pankkiautomaateissa koko euroalueella.

Eurokolikot

Eurokolikkosarjan kahdeksan eriarvoisen kolikon – 1, 2, 5, 10, 20 ja 50 senttiä sekä 1 ja 2 euroa – valmistelu oli rahapajojen johtajien työryhmän vastuulla. Euroalueen maat vastasivat kolikoiden liikkeeseenlaskusta. Kolikoiden toinen puoli on kaikille euroalueen maille yhteinen, ja toisella puolella on liikkeeseenlaskijamaan omia tunnuksia, jotka ovat erilaiset kaikissa euroalueen maissa. Kansallisen puolen kuvaa ympäröivät EU:n 12 tähteä. Eurokolikoiden yhteiset puolet suunnitteli Luc Luycx Belgian rahapajasta. Euroopan komissio järjesti suunnittelukilpailun, ja lopullisen kolikkosarjan hyväksyi EU:n neuvosto. Kuva 1, 2 ja 5 sentin kolikoissa esittää Eurooppaa maailmankartalla, kuva 10, 20 ja 50 sentin kolikoissa Eurooppaa yksittäisten kansojen ryhmänä ja kuva 1 ja 2 euron kolikoissa yhtenäistä Eurooppaa. Kuten euroseteleitäkin, eurokolikoita voi kansallisten puolten eroista huolimatta käyttää kaikkialla euroalueella.

Kaikkiin kolikoihin suunniteltiin useita erikoispiirteitä, jotta erityisesti näkövammaisten olisi helpompi erottaa eriarvoiset kolikot toisistaan. Esimerkiksi kolikkosarjan peräkkäisten rahojen syrjät ovat erilaiset. Yhden ja kahden euron kolikot valmistetaan käyttäen kehittyntä kaksimetallitekniikkaa. Tekniikan ansiosta kolikoilla on erityisiä magneettisia ominaisuuksia ja niitä on hankala väärentää. Väärentämistä vaikeuttaa myös 2 euron kolikon syrjässä oleva kirjoitus, joka on jokaisen maan kolikoissa erilainen.

Jokainen kansallinen rahapaja vastaa tuottamiensa kolikoiden laadusta yhteisten sääntöjen mukaisesti. Eurokolikoiden liikkeeseenlaskua varten lyötiin noin 52 miljardia kolikkoo. Lyötävien kolikoiden määrän oli hyväksynyt EKP, joka hyväksyy jäsenvaltioissa liikkeeseen laskettavien kolikoiden kokonaisarvon.

Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönotto

Maaliskuun 1. päivänä 2001 koko euroalueella käynnistettiin monikielinen kampanja, jolla euroalueen 12 maan kansalaisia valmisteltiin eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönottoon tiedottamalla heille uusista seteleistä ja kolikoista. Vuoden 2002 eurotiedotuskampanjan tunnuslauseena oli ”Euro. Yhteinen rahamme.” Kampanjalla tuettiin kansallisia tiedotushankkeita.

Kehikko 15. Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönoton valmistelu: suunnittelupöydältä kiertoon (jatkoa)

Eurosetelien ja -kolikoiden käyttöönottoa valmisteltaessa pankeille toimitettiin ennalta euroseteleitä, joita pankit puolestaan toimittivat muille rahaa käsitteleville organisaatioille, posteihin, arvokuljetusyhtiöille, myyntiautomaattirytyksille sekä vähittäiskauppiaille. Näin vanhat kansalliset setelit voitiin vaihtaa euroihin nopeasti ja sujuvasti koko euroalueella 1.1.2002 alkaen. Euroseteleitä toimitettiin ennalta myös euroalueen ulkopuolisten maiden keskuspankeille varsinkin euroalueen ulkopuolisiin EU:n jäsenvaltioihin sekä joihinkin Keski- ja Itä-Euroopan maihin ja Välimeren maihin.

EKP perusti vuonna 2002 väärennösten tutkimuskeskuksen, joka kokoaa kansallisten tutkimuskeskusten keräämät tilastolliset ja tekniset tiedot väärennöksistä kattavaan tietokantaan. Tietokannan tiedot ovat kaikkien väärentämistä torjuvien viranomaisten käytettävissä. EKP on läheisessä yhteistyössä Europolin kanssa, joka pyrkii parantamaan väärentämisen torjunnasta vastaavien viranomaisten yhteistyötä eri EU:n jäsenvaltioiden kesken, erityisesti kun on kyse eurojen väärentämisestä, ja tehostamaan niiden toimintaa. Lisäksi EKP tekee yhteistyötä Interpolin ja Euroopan komission kanssa. Kansainvälinen väärentämisen torjuntakeskus (International Counterfeit Deterrence Centre, ICDC) toimii sek in EKP:ssä. Sen henkilökuntaan kuuluu EKP:n työntekijöitä ja muiden rahaviranomaisten edustajia.

Eurojärjestelmä seuraa kiinteästi graafisen alan kehitystä ja arvioi, onko syntymässä uhka, että väärennösten taso paranisi tuntuvasti. Viimeaikaisen teknisen kehityksen johdosta eurojärjestelmä on investoinut huomattavasti tutkimus- ja kehitystyöhön ja etsii koko ajan uusia tapoja parantaa nykyisiä turvatekijöitä ja tehdä tulevista seteleistä teknisesti entistäkin korkeatasoisempia.

Kolikoiden liikkeeseenlasku

EKP hyväksyy kussakin euroalueen maassa liikkeeseen laskettavien kolikoiden määrän vuosittain ja ottaa huomioon maiden omat arviot.

Eurokolikoiden nimellisarvot ja tekniset erittelyt on määritelty niistä annetussa neuvoston asetuksessa¹⁷. Kansalliset rahapajat vastaavat lyömiensä kolikoiden laadusta. Kolikoiden on täytettävä tiukat vaatimukset, jotta niitä voidaan käyttää kaikkialla euroalueella. Rahapajojen johtajien työryhmän kanssa on sovittu, että EKP toimii riippumattomana kolikoiden laadun arvioijana.

Eurojärjestelmän kansalliset keskuspankit laskevat liikkeeseen suurimman osan eurokolikoista sijaintivaltionsa puolesta. Kansallisten keskuspankkien hallussaan pitämät kolikot ovat luotonantoa julkiselle sektorille, mutta nämä sallitaan käyttövaroina 13.12.1993 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3603/93¹⁸

¹⁷Neuvoston asetus (EY) N:o 975/98, annettu 3 päivänä toukokuuta 1998, liikkeeseen tarkoitettujen eurometallirahojen yksikköarvoista ja teknisistä eritelmistä (EYVL L 139, 11.5.1998, s. 6).

¹⁸Neuvoston asetus (EY) N:o 3603/93, annettu 13 päivänä joulukuuta 1993, perustamis-sopimuksen 104 artiklassa ja 104 b artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavien määritelmien täsmäntämisestä (EYVL L 332, 31.12.1993, s. 1).

artiklan 6 mukaan, kunhan määrä on pienempi kuin 10 prosenttia liikkeessä olevista kolikoista (ks. kohta 2.5.5).

3.5 TILASTOTIETOJEN KERÄÄMINEN JA TILASTOJEN LAATIMINEN

EKP tarvitsee käyttöönsä runsaasti talous- ja rahoitusalan tilastotietoa rahapolitiikan harjoittamista ja eurojärjestelmän tehtävien hoitamista varten.

EKP:n tilastoinnin oikeudellinen perusta

EKPJ:n perussäännön artiklan 5.1 mukaan EKP:llä on oikeus kerätä tarvittavat tilastotiedot huolehtiakseen perussäännön artiklassa 3 ja EY:n perustamissopimuksen artiklassa 105 luetelluista EKPJ:n tehtävistä. Tilastointivaatimuksia täyttäessään EKP:n on kuitenkin varmistettava tilastoinnin tehokkuus ja pyrittävä pitämään luottolaitosten ja muiden tiedonantajien raportointivelvoitteet mahdollisimman pieninä.

EKP:n tilastointia koskeva neuvoston asetus¹⁹ annettiin EKP:n suosituksesta, ja se täydentää perussäännön määräyksiä ja muuta ennen talous- ja rahaliiton kolmatta vaihetta annettua lainsäädäntöä. Tässä johdetussa lainsäädännössä määritellään

- tiedonantajat
- tietojen luottamuksellisuus
- täytäntöönpano.

EKP:n tilastoinnin laajuus

EKP julkaisee pääasiassa seuraavia tilastoja:

- raha-, pankki- ja rahoitusmarkkinatilastot, jotka koskevat mm. raha-aggregaatteja ja niiden vastaeriä, korkoja, velkapapereita ja noteerattuja osakkeita sekä muita rahoituksenvälittäjiä kuin rahalaitoksia
- maksutasetilastot ja eurojärjestelmän valuuttavarantoja, koko euroalueen ulkomaista varallisuusasemaa sekä euron nimellisiä ja reaalisia efektiivisiä valuuttakursseja koskevat tilastot
- rahoitustilinpito (ml. julkisyhteisöjen rahoitustilastot); kattava sektoritilinpito.

Lisäksi EKP julkaisee YKHIä ja muita hintoja ja kustannuksia, tuotantoa sekä työmarkkinoita koskevia tilastoja, jotka kokoa lähinnä Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto (Eurostat).

¹⁹Neuvoston asetus (EY) N:o 2533/98 Euroopan keskuspankin valtuuksista kerätä tilastotietoja (EYVL L 318, 27.11.1998, s. 8).

Tilastoyhteistyö Euroopan yhteisön toimielinten ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa

EKPJ:n perussäännön artiklan 5.1 mukaisesti EKP toimii tilastoinnin alalla yhteistyössä yhteisön toimielinten ja laitosten kanssa sekä jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja kansainvälisten järjestöjen kanssa. Yhteistyö Eurostatin kanssa on erityisen tiivistä, ja sitä vahvistettiin entisestään 10.3.2003 Eurostatin ja EKP:n tilasto-osaston yhteistyöpöytäkirjalla²⁰. Yhteistyöpöytäkirjassa sovittiin seuraavasta työnjaosta:

- EKP vastaa raha- ja pankkitilastoista EU:n tasolla
- EKP ja Euroopan komissio jakavat vastuun maksutasetilastoista ja niihin liittyvistä tilastoista sekä rahoitustilinpitoa koskevista tilastoista
- komissio vastaa hinta- ja kustannustilastoista sekä muista taloustilastoista.

EKP:llä ja komissiolla on myös kahdenvälistä yhteistyötä, ja ne tekevät yhteistyötä komiteoissa (erityisesti raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomiteassa) aina, kun käsiteltävänä on yhteistä etua koskevia tilastoasioita, kuten yhteisön lainsäädäntöön liittyviä aloitteita tai kuulemisia.

EKP:llä on lisäksi tilastoihin liittyvissä asioissa läheiset suhteet muihin kansainvälisiin järjestöihin, esimerkiksi Kansainväliseen valuuttarahastoon. EKP:n tilastoissa noudatetaan kansainvälisiä tilastostandardeja aina, kun se on mahdollista. Näin EKP hoitaa EKPJ:n perussäännön artiklan 5.3 mukaista tehtäväänsä *edistää tarvittaessa tilastotietojen keräämistä, laatimista ja jakamista koskevien sääntöjen ja niiden käytäntöjen yhdenmukaistamista sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla.*

Kansallisilta keskuspankeilta saatava apu

EKPJ:n perussäännön artiklan 5.2 nojalla kansallisten keskuspankkien on autettava EKP:tä tilastojen kokoamisessa. Käytännössä kansalliset keskuspankit (ja joissakin tapauksissa muut kansalliset viranomaiset) keräävät tilastotiedot luottolaitoksilta ja muista kansallisista lähteistä ja laskevat kansallisen tason aggregaatit. EKP laatii niiden perusteella koko euroalueen kattavat aggregaatit.

Määräykset koskevat kaikkia EU:n jäsenvaltioita, joten myös euroalueen ulkopuolisten maiden viranomaisten on tehtävä yhteistyötä EKP:n kanssa tilastoinnin alalla. EKPJ:n perussäännön artiklan 47.2 mukaan yleisneuvoston tulee osaltaan edistää artiklassa 5 tarkoitettujen tilastotietojen keräämistä. Vaikka EKP:n säädökset eivät sido euroalueeseen kuulumattomia maita, yleisneuvoston ja siten myös rahaliittoon kuulumattomien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien on osallistuttava EKP:n tilastointiyöhön.

²⁰Euroopan keskuspankin tilastoinnin pääosaston ja Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston (Eurostat) välinen, talous- ja rahoitustilastoja koskeva, 10.3.2003 allekirjoitettu yhteistyöpöytäkirja (Memorandum of Understanding) on julkaistu EKP:n verkkosivuilla (<http://www.ecb.int>). Sillä korvattiin 26.7.1995 allekirjoitettu EMIn tilasto-osaston ja Eurostatin välinen vastaava sopimus, joka oli laadittu raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomiteassa 1990-luvun alussa tehtyjen päätelmien pohjalta.

3.6 TALOUDELLINEN TUTKIMUS

Korkealaatuinen tutkimustyö on nykyisin yhä tärkeämpää keskuspankeille. EKP:lle tutkimus on erityisen tärkeää, sillä se joutuu kohtaamaan aivan uudenlaisia haasteita hoitaessaan useista eri maista koostuvan alueen yhteistä rahapolitiikkaa.

EKP:ssä tehtävän taloudellisen tutkimuksen tavoitteena on luoda vahva käsitteellinen ja empiirinen pohja päätöksenteolle ja edistää tiedottamista rahapoliittisista toimista markkinoille ja suurelle yleisölle. Eurojärjestelmässä taloudellisella tutkimuksella pyritään lisäämään tietoa euroalueen talouden toiminnasta ja tuotetaan malleja, välineitä ja analyyseja rahapolitiikan harjoittamiseen ja eurojärjestelmän muiden tehtävien toteuttamiseen.

EKP:n tutkimusta tehdään useissa tapauksissa organisoiduissa tutkimusverkostoissa. Nämä muodostuvat ryhmistä tutkijoita, jotka ovat mukana laajoissa, monimuotoisissa projekteissa. Tutkimusverkostoissa voi olla mukana EKP:n, euroalueen kansallisten keskuspankkien, muiden keskuspankkien ja yhteiskunnallisten järjestöjen ekonomisteja sekä tutkijoita. EKP osallistuu verkostoihin ja auttaa niiden koordinoinnissa ja organisoinnissa joko yksin tai yhdessä muiden instituutioiden kanssa.

EKP ja euroalueen kansalliset keskuspankit tekevät yhteistyötä myös euroalueen makrotaloudellisten mallien kehittämiseksi. Ekonometrisiä malleja käytetään rahapolitiikan päätöksentekoprosessissa esimerkiksi silloin, kun laaditaan eurojärjestelmän asiantuntijoiden kokonaistaloudellisia arvioita. Mallintaminen on myös edistänyt uudenlaisten tilastotietojen kehittämistä. Eurojärjestelmän tutkimustoimintaa täydennetään järjestämällä keskuspankkien yhteisiä konferensseja. Tällaisia yhteisiä konferensseja ovat esimerkiksi keskuspankkitoimintaa käsittelevät konferenssit EKP:ssä sekä kansainvälisen rahapolitiikan tutkimuslaitoksen (International Research Forum on Monetary Policy) konferenssit.

3.7 EKP:N ROOLI LUOTTOLAITOSTEN TOIMINNAN JA RAHOITUSJÄRJESTELMÄN VAKAUDEN VALVONNASSA

EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohdassa 5 eurojärjestelmälle annetaan tehtäväksi tukea luottolaitosten toiminnan vakautta valvovien ja rahoitusjärjestelmän vakaudesta vastaavien kansallisten viranomaisten politiikan sujuvaa toteuttamista.

Institutionaalinen rakenne

Yhteisön lainsäädännössä määritelty pankkivalvonnan institutionaalinen rakenne edellyttää seuraavia elementtejä:

- kansallisten valtuuksien pohjana olevat kotimaan valvonnan, peruskäsitteiden riittävän yhdenmukaisuuden ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteet
- yhteistyö toimivaltaisten viranomaisten kesken.

Kotimaan valvonta ja vastavuoroinen tunnustaminen

Kotimaan valvonnan periaatteen mukaan luottolaitoksen valvonta on aina sen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten vastuulla, jossa sen toimilupa on myönnetty. Vastavuoroisen tunnustamisen periaatteella taas tarkoitetaan sitä, että mikä hyvänsä toimiluvan saanut luottolaitos voi perustaa sivukonttoreita ja tarjota pankkipalveluja kaikkialla Euroopan unionissa, sillä EU-maat tunnustavat vastavuoroisesti toistensa myöntämät toimiluvat ja toistensa valvontakäytännöt. Yhteisön lainsäädännössä on yhdenmukaistettu riittävästi luottolaitoksen käsitettä ja muita peruskäsitteitä, pankkien toimilupien myöntämisen edellytyksiä sekä yhteisiä vakausvalvonnan standardeja ja kirjanpitoperiaatteita.

Rahoitusjärjestelmän vakautta valvotaan siis kansallisella tasolla, ja kullakin jäsenvaltiolla on omat institutionaaliset järjestelynsä. Joissakin maissa pankkivalvonta on kokonaan tai ainakin suureksi osaksi kansallisen keskuspankin vastuulla. Toisissa jäsenvaltioissa erilliset laitokset hoitavat pankkivalvontaa yhteistyössä kansallisen keskuspankin kanssa.

Talous- ja rahaliitossa rahapolitiikka on koko euroalueen yhteistä, mutta kullakin jäsenvaltiolla on oma valvontapolitiikkansa. Tämä jako on aiheuttanut hiljattain huomattavia muutoksia useiden EU:n jäsenvaltioiden kansallisiin institutionaalsiin ja toiminnallisiin valvontajärjestelyihin muutenkin kuin pankkivalvonnan alalla. Valvonta keskittyy kaikilla rahoitusmarkkinoiden lohkoilla vähitellen samalle valvontaelimelle.

Kansallisten valvontaviranomaisten yhteistyö

Valvontaviranomaisten keskinäisen yhteistyön tärkeys ymmärrettiin jo varhaisessa vaiheessa, kun globalisaation vaikutukset alkoivat näkyä rahoitusmarkkinoilla ja rahoitustoimet maasta toiseen lisääntyivät. Eurooppaan perustettiin 1970-luvulla kaksi kansainvälistä pankkivalvonnan yhteistyöfoorumia:

- Euroopan talousalueen pankkivalvontaviranomaisten komitea, *Groupe de Contact*, perustettiin käsittelemään pankkisääntelyn ja valvontakäytäntöjen toimeenpanoa koskevia kysymyksiä sekä tarkastelemaan yksittäistapauksia.
- Keskuspankkien pääjohtajien komitean perustama pankkivalvojien ryhmä, *Banking Supervisory Group*, ennakoii nykyisiä järjestelyjä EKP:ssä.

Maastrichtin sopimuksen laatijat ymmärsivät, että talous- ja rahaliitto edellyttäisi entistä tiiviimpää yhteistyötä valvonnan alalla. Kukaan ei kuitenkaan vielä osannut täysin hahmottaa tulevaa yhteistyötä, joten sitä ei täsmennetty sopimuksessa. EKPJ:n valtuudet määriteltiin hyvin yleisluontoisesti erittelemättä, mitä välineitä sillä tulisi olla käytössään, ja EKP:lle annettiin vain neuvoo-antava rooli. EY:n perustamissopimuksen artiklan 105 kohdan 6 valtuutuslausekkeen ja EKPJ:n perussäännön artiklan 25.2 nojalla EU:n neuvosto voi Euroopan parlamentin suostumuksella antaa EKP:lle *erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyritysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.*

Valtuutuslauseketta ei ole hyödynnetty, kun rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyviä EU:n institutionaalista järjestelyä on viime aikoina uudistettu sisämarkkinoiden kehittämiseksi ja yhteistyön lisäämiseksi talous- ja rahaliitossa. Yhteistyöjärjestelyt rahoitusmarkkinoiden sääntelyn, valvonnan ja vakauden aloilla uudistettiin vuonna 2004. Arvopaperimarkkinoilla jo omaksuttu Lamfalussyn malli otettiin käyttöön muilla rahoitusalan sektoreilla. Uuden mallin odotetaan tekevän sääntelyprosessista aiempaa joustavamman ja tehokkaamman. Mallissa lainsäädäntö jaetaan kahteen osaan: tason 1 lainsäädännön hyväksyvät EU:n neuvosto ja Euroopan parlamentti yhteispäätösmenettelyssä, ja tason 2 lainsäädäntöön luetaan toimeenpanoa koskevat säännökset, jotka voidaan hyväksyä nopeasti ja joustavasti sääntelykomiteoissa (tason 2 komiteat). Valvontakomiteat (tason 3 komiteat) varmistavat, että yhteisön direktiivejä tulkitaan johdonmukaisesti kaikkialla, ja pyrkivät yhdenmukaistamaan valvontakäytäntöjä.

Pankkilainsäädännön ja -valvonnan alan uudet komiteat ovat Euroopan pankkikomitea (European Banking Committee, taso 2), joka korvaa pankkialan neuvoo-antavan komitean (Banking Advisory Committee), ja Euroopan pankkivalvontaviranomaisten komitea (Committee of European Banking Supervisors, taso 3), joka sisältää Groupe de Contact -yhteistyöelimen. Lisäksi rahoituspalvelujen komitea toteuttaa yleisvalvontaa ja neuvoo Ecofin-neuvostoa rahoitusmarkkinoita koskevissa asioissa.

EKP:n toiminta valvonnan alalla

EKP myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen seuraavilla tavoilla:

- EKP edistää keskuspankkien ja valvontaviranomaisten yhteistyötä yhteisissä kysymyksissä, jotka koskevat vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta.
- EKP:llä on neuvoo-antavaa toimintaa EKPJ:n perussäännön artiklojen 4 ja 25.1 mukaisesti.
- EKP tekee yhteistyötä alaan liittyvien eurooppalaisten foorumien kanssa.

EKP edistää keskuspankkien ja valvontaviranomaisten yhteistyötä tukemalla pankkivalvontakomiteaa ja isännöimällä sen kokouksia. Pankkivalvontakomitea on yksi EKPJ:n komiteoista (ks. kohta 2.5.2). EKP:n neuvosto perusti sen vuonna 1998 hoitamaan entisen pankkivalvonnan alakomitean tehtäviä. Alakomitean oli perustanut keskuspankkien pääjohtajien komitea vuonna 1990, ja se oli toiminut Euroopan rahapoliittisessa instituutissa vuodesta 1994 lähtien. Pankkivalvontakomiteassa on mukana korkean tason edustajia EKP:stä ja kansallisista keskuspankeista sekä valvontaviranomaisia EU:n jäsenvaltioista. Komitea avustaa eurojärjestelmää sen lakisäateisten tehtävien hoidossa, kun tehtävät liittyvät luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauden varmistamiseen. Komitean mandaatti vahvistettiin viimeksi vuonna 2004.

Pankkivalvontakomitea helpottaa eurojärjestelmän ja kansallisten valvontaviranomaisten keskinäistä yhteistyötä ja auttaa niitä löytämään euroalueen laajuisen näkökulman käsittelemisensä asioihin. Näin se täydentää kansallisia näkemyksiä rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvissä kysymyksissä ja edistää yhteisen kannan syntymistä erilaisiin yhdyntyvää pankkijärjestelmää kohtaviin haasteisiin. Se keskittyy analyysissään pääasiassa pankkitoimintaan vaikuttaviin rakenteellisiin muutoksiin, pankki- ja rahoitusjärjestelmien kestävyys- ja mahdollisiin vakautta uhkaaviin riskeihin. Lisäksi pankkivalvontakomitea välittää tietoja eurojärjestelmän ja kansallisten valvontaviranomaisten kesken.

Se myös avustaa osaltaan pankkivalvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvässä EKP:n neuvoo-antavassa toiminnassa. Perussäännön artiklan 4 mukaan EKP:tä kuullaan suunnitelmista yhteisön lainsäädännöksi tai jäsenvaltioiden kansalliseksi lainsäädännöksi tällä alalla. Lisäksi perussäännön artiklassa 25.1 todetaan, että EKP voi antaa neuvoja yhteisön sellaisen lainsäädännön soveltamisalasta ja soveltamisesta, joka koskee luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta.

EKP on yhteistyössä muiden alan foorumien kanssa. Sillä on yhteyksiä Baselin pankkivalvontakomiteaan (ks. kohta 5.4.5), ja se osallistuu Euroopan arvopaperikomitean ja edellä mainittujen uusien komiteoiden toimintaan. Lisäksi EKP edistää pankkivalvontakomitean avustuksella rahoitusmarkkinoiden sääntelyyn, valvontaan ja vakauteen liittyvien uusien rakenteiden kehittämistä EU:ssa.

3.8 EUROJÄRJESTELMÄN SISÄISET RAHOITUSSUHTEET

Kaikki euroalueen kansalliset keskuspankit ovat taloudellisesti riippumattomia ja suorittavat eurojärjestelmän tehtäviä yleensä omalla kustannuksellaan ja riskillään. Eurojärjestelmän sisällä on kuitenkin kahdenlaisia rahoitussuhteita:

1. Euroalueen kansalliset keskuspankit ovat kukin maksaneet osuuden EKP:n pääomasta ja siirtäneet EKP:lle valuuttavarantoja, ja EKP:n nettovoitot ja -tappiot jaetaan niiden kesken.
2. Euroalueen kansalliset keskuspankit jakavat keskenään ”rahoitustulon” eli tulon, jota niille kertyy niiden suorittaessa eurojärjestelmän rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviä.

Näin syntyvät rahoitussaamiset ja -velat jaetaan euroalueen kansallisten keskuspankkien kesken suhteessa niiden merkitsemiin osuuksiin EKP:n pääomasta. Tämän jakoperusteen määrittämisessä ja tarkistamisessa käytettyä menetelmää kuvataan kehikossa 16.

3.8.1 EKP:n taloudelliset resurssit

EKP:n pääasiallisia taloudellisia resursseja ovat sen omat varat ja valuuttavarannot sekä sen osuutta liikkeeseen lasketuista seteleistä vastaavat saamiset kansallisilta keskuspankeilta.

Omat varat

EKP:n omat varat ovat sen pääoman maksetun osuuden, yleisrahaston ja valuuttakurssi- ja korkoriskejä varten luodun erityisvarauksen vastaeriä. Omien varojen tarkoituksena on luoda tuloja EKP:n hallinnollisten kulujen kattamiseen. Niitä voidaan käyttää myös pienentämään riskipitoisten rahoitussuhteiden (esimerkiksi valuuttasuhteiden) hallussapidosta mahdollisesti aiheutuvia tappioita.

EKP:n pääoma

EKP:n kansalliset keskuspankit ovat merkinneet EKP:n pääomaa jakoperusteen mukaisesti (ks. kehikko 16). EKP:n perussäännön artiklassa 28 pääomaksi määrättiin EKP:n aloittaessa toimintansa 5 miljardia ecua. Perussäännön artiklaa 49.3 muutettiin vuoden 2003 liittymissopimuksella siten, että se salli EKP:n merkityn pääoman kasvattamisen 1.5.2004 suhteessa uusien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien painoarvoon laajennetun jakoperusteen mukaisesti,

Kehikko 16. EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste

EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperustetta käytetään määrittämään, minkä osan EKP:n pääomasta kunkin EU-maan kansallinen keskuspankki merkitsee (EKP:n perussäännön artikla 28). Jakoperustetta käytetään kuitenkin myös muihin tarkoituksiin. Euroalueen ulkopuolisten maiden kansallisten keskuspankkien vaikutuksesta puhdistettuna jakoperuste ohjaa myös seuraavien taloudellisten oikeuksien ja velvollisuuksien jakautumista euroalueen maiden kansallisten keskuspankkien kesken:

- osuudet EKP:n valuuttavarannoista (ks. perussäännön artikla 30)
- kansallisten keskuspankkien osuudet liikkeeseen laskettujen eurosetelien kokonaisarvosta ja rahoitustulon jakaminen (perussäännön artikla 32)
- EKP:n toiminnan vuosituloksen jako-osuudet (perussäännön artikla 33)
- äänen painotukset EKP:n neuvostossa rahoitusta koskevissa kysymyksissä, jotka on määritetty perussäännön artikloissa 25, 30, 32 ja 33.

Perussäännön artiklan 29 nojalla EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteen mukaiset kansallisten keskuspankkien osuudet painotetaan ottamalla samassa suhteessa huomioon kunkin jäsenvaltion osuus sekä EU:n asukasluvusta että EU-maiden BKT:stä. EU:n neuvoston sääntöjen mukaisesti Euroopan komissio kerää näiden osuuksien määrittämisessä käytettävät tiedot ja ilmoittaa ne EKP:lle.

EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste määritettiin ensimmäisen kerran EKP:n perustamisen yhteydessä vuonna 1998. Jakoperuste tarkistetaan viiden vuoden välein. Ensimmäisen kerran EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste tarkistettiin 1.1.2004, ja 1.5.2004 se oli tarkistettava uudelleen EU:n laajentumisen vuoksi.²¹

²¹ Ks. 30.12.2003 ja 26.4.2004 julkaistut EKP:n lehdistötiedotteet EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteesta.

Taulukko 4. Prosenttiosuudet EKP:n merkitystä pääomasta

Kansallinen keskuspankki	1.6.1998– 31.12.2003	1.1.2004– 30.4.2004	1.5.2004–
Belgian keskuspankki	2,8658	2,8297	2,5502
Saksan keskuspankki	24,4935	23,4040	21,1364
Kreikan keskuspankki	2,0564	2,1614	1,8974
Espanjan keskuspankki	8,8935	8,7801	7,7758
Ranskan keskuspankki	16,8337	16,5175	14,8712
Irlannin keskuspankki	0,8496	1,0254	0,9219
Italian keskuspankki	14,8950	14,5726	13,0516
Luxemburgin keskuspankki	0,1492	0,1708	0,1568
Alankomaiden keskuspankki	4,2780	4,4323	3,9955
Itävallan keskuspankki	2,3594	2,3019	2,0800
Portugalin keskuspankki	1,9232	2,0129	1,7653
Suomen Pankki	1,3970	1,4298	1,2887
<i>Euroalueen kansalliset keskuspankit yhteensä</i>	<i>80,9943</i>	<i>79,6384</i>	<i>71,4908</i>
Tšekin keskuspankki	-	-	1,4584
Tanskan keskuspankki	1,6709	1,7216	1,5663
Viron keskuspankki	-	-	0,1784
Kyproksen keskuspankki	-	-	0,1300
Latvian keskuspankki	-	-	0,2978
Liettuan keskuspankki	-	-	0,4425
Unkarin keskuspankki	-	-	1,3884
Maltan keskuspankki	-	-	0,0647
Puolan keskuspankki	-	-	5,1380
Slovenian keskuspankki	-	-	0,3345
Slovakian keskuspankki	-	-	0,7147
Ruotsin keskuspankki	2,6537	2,6636	2,4133
Englannin pankki	14,6811	15,9764	14,3822
<i>Euroalueen ulkopuoliset kansalliset keskuspankit yhteensä</i>	<i>19,0057</i>	<i>20,3616</i>	<i>28,5092</i>
Yhteensä	100,0000	100,0000	100,0000

ja nyt pääomaa on 5 564 669 247 euroa. Näin varmistettiin, että ennen 1.5.2004 osuutensa maksaneiden kansallisten keskuspankkien osuuksia ei tarvinnut supistaa merkittävästi uusien kansallisten keskuspankkien painoarvon vuoksi.

Euroalueen kansalliset keskuspankit ovat maksaneet merkitsemänsä osuudet kokonaan. Tällä hetkellä euroalueen kansallisten keskuspankkien kokonaan maksamat osuudet EKP:n pääomasta ovat yhteensä 3 978 226 562 euroa.

Perussäännön artiklan 48 mukaisesti euroalueen ulkopuolisten maiden kansallisten keskuspankkien ei tarvitse maksaa osuuttaan merkitystä pääomasta. Sen sijaan euroalueen ulkopuolisten maiden keskuspankit osallistuvat niihin EKP:n toimintakuluihin, jotka aiheutuvat niiden puolesta suoritetuista tehtävistä. EKP:n neuvosto asetti maksuosuuden 7 prosentiksi siitä määrästä, joka näiden keskuspankkien tulisi maksaa, jos ne osallistuisivat rahaliittoon.

Tällä hetkellä euroalueen ulkopuolisten kansallisten keskuspankkien maksamat osuudet ovat yhteensä 111 050 988 euroa. Näillä keskuspankeilla ei ole oikeutta saada osuutta EKP:n voitoista eikä myöskään velvollisuutta kattaa EKP:n mahdollisia tappioita.

EKPJ:n perussäännön artiklan 28.2 ja 8.5.2000 annetun neuvoston asetuksen²² nojalla EKP:n pääomaa voidaan korottaa enintään 5 miljardilla eurolla. EKP:n neuvosto voi asetuksen mukaan tehdä korottamispäätöksen vain sen varmistamiseksi, että EKP:llä on riittävästi pääomaa toimintaansa varten.

Yleisrahasto

EKPJ:n perussäännön artiklan 33 mukaan EKP:n neuvosto voi päättää, että EKP:n nettovoitosta siirretään enintään 20 % yleisrahastoon. Yleisrahasto ei saa olla suurempi kuin EKP:n pääoma. Näin toimittiin EKP:n nettovoittojen kohdalla vuosina 2000 ja 2001. Vuoden 2002 lopussa EKP:n yleisrahasto oli suuruudeltaan 773 miljoonaa euroa. Kertyneet varat käytettiin EKP:n tappioiden kattamiseen vuosina 2003 ja 2004.

Valuuttavarannot

Suurin osa EKP:n valuuttavarannoista on peräisin euroalueen kansallisilta keskuspankeilta, jotka ovat siirtäneet ne EKPJ:n perussäännön artiklan 30.1 nojalla (ks. kohta 3.2.2). Valuuttavarannon arvo vaihtelee transaktioiden ja arvomuutosten vuoksi. Vuoden 2003 lopussa EKP:llä oli valuuttavarantoja noin 38 miljardin euron arvosta.

EKP:lle syntyi ensimmäisestä valuuttavarantojen siirrosta noin 40 miljardin euron velka euroalueen kansallisille keskuspankeille. Velka on euromääräistä, ja sen suuruudeksi on määritelty saamisten arvo siirtohetkellä.²³ Näille veloille maksetaan viimeisimpään käytettävissä olevaan eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden marginaalikorkoon perustuvaa korkoa lukuun ottamatta kultaa, jolle ei makseta korkoa.

Valuuttavarannon ja siihen liittyvien velkojen osuus EKP:n taseen vastaavaa- ja vastattavaa-puolista on hyvin suuri, ja siihen liittyy huomattavia valuuttakurssi- ja korkoriskejä. Esimerkiksi vuonna 2000 EKP kirjasi huomattavia voittoja myytyään interventioissa Yhdysvaltain dollareita ja Japanin jenejä. Vuosina 2003 ja 2004 taas kirjattiin huomattavia tappioita, kun Yhdysvaltain dollari heikkeni voimakkaasti euroon nähden ja sen kurssi laski alle EKP:n varantojen hankintahinnan.

²²Neuvoston asetus (EY) N:o 1009/2000, annettu 8 päivänä toukokuuta 2000, Euroopan keskuspankin pääoman korottamisesta (EYVL L 115, 16.5.2000, s. 1).

²³Kokonaisvelka kansallisille keskuspankeille riippuu EKP:n pääoman jakoperusteen tarkistuksesta, sillä eurojärjestelmän kansallisten keskuspankkien painot muuttuvat suhteessa euroalueen ulkopuolisten kansallisten keskuspankkien painoihin, jotta euroalueen ulkopuolisilla kansallisilla keskuspankeilla voisi aikanaan olla vastaavat saamiset ilman, että EKP:lle siirrettäville valuuttavarannoille asetettu enimmäismäärä ylittyi.

Eurosetelien liikkeeseenlaskusta johtuvat saamiset ja velat

Vuodesta 2002 EKP:n osuus liikkeessä olevien eurosetelien kokonaismäärästä on ollut 8 % (ks. kohta 3.4). Osuus sisältyy taseen vastattavaa-puolen erään ”Liikkeessä olevat setelit”, ja se oli vuoden 2005 lopussa suuruudeltaan 45 miljardia euroa.

EKP:n osuutta liikkeeseen laskettujen eurosetelien kokonaismäärästä vastaavat sen saamiset kansallisilta keskuspankeilta, jotka laskevat liikkeeseen EKP:n osuuden euroseteleistä. Näille EKP:n saamisille kertyy viimeisimpään käytettävissä olevaan eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden marginaalikorkoon perustuvaa korkoa. Tuotto on EKP:n seignioragetuloa, mutta se jaetaan kansallisille keskuspankeille aina vuoden lopussa. Tulo jaetaan kokonaisuudessaan, paitsi jos EKP:n nettovoitto kyseiseltä vuodelta mahdollisten valuuttakurssi- ja korkoriskejä varten muodostettujen varausten luomisen tai käyttämisen jälkeen on pienempi kuin sen liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saama tulo²⁴. Tällöin seignioragetulolla tai osalla siitä voidaan kattaa tappioita.

Nettovoittojen ja -tappioiden jakaminen

Koska EKP:n taseen rakenne on sellainen, että valuuttavarannon osuus vastaavaa-puolesta on hyvin suuri, valuuttakurssien ja korkojen muutokset vaikuttavat vahvasti EKP:n taseeseen. Esimerkiksi Yhdysvaltain dollarin eurokurssin heikentyminen 100 peruspisteellä pienentää EKP:n nettovoittoa noin 300 miljoonalla eurolla – mikä vastaa suurin piirtein EKP:n hallinnollisia kokonaiskuluja vuonna 2005.

EKP:n perussäännön artiklan 33.1 nojalla EKP:n nettovoitto jaetaan euroalueen kansallisten keskuspankkien kesken suhteessa niiden maksamiin pääomaosuuksiin, kun siitä on ensin vähennetty ennakkovoitonjakona jaettu seignioragetulo ja mahdollinen siirto yleisrahastoon.

Jos taas EKP:n tulos on tappiollinen, tappio katetaan artiklan 33.2 mukaisesti EKP:n yleisrahastosta sekä tarvittaessa EKP:n neuvoston päätöksellä kyseisen tilikauden rahoitustulosta suhteessa kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään ja enintään tähän määrään asti (ks. kohta 3.8.2). Siten EKP:n nettotappio tilikaudella 2003 (476 miljoonaa euroa) katettiin yleisrahastosta. Toiseen vaihtoehtoon turvaututtiin tilikaudella 2004, kun EKP:n tulos oli noin 1,6 miljardia euroa tappiollinen. Yleisrahastosta pystyttiin kattamaan 300 miljoonan euron tappiot, mutta loput katettiin jättämällä kyseisen vuoden rahoitustulo jakamatta.

²⁴Ks. päätös EKP/2005/11, tehty 17 päivänä marraskuuta 2005, Euroopan keskuspankin liikkeeseen lasketuista euroseteleistä saaman tulon jakamisesta rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden kansallisille keskuspankeille, EUVL L 311, 26.11.2005, s. 41.

3.8.2 Rahoitustulon jakaminen

EKP:n perussäännön artiklan 32 nojalla rahoitustulo – eli kansallisille keskuspankeille eurojärjestelmän rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviä suorittaessa kertyvä tulo – jaetaan kansallisten keskuspankkien kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta.

Ainoastaan rahoitustulo jaetaan eurojärjestelmässä, ja kaikki muu kansallisten keskuspankkien tuotto (kuten niiden omien varojen tuotot) jää niille itselleen. Käsitteellisesti rahoitustulo vastaa sitä tuloa, joka kansallisille keskuspankeille kertyy niistä saamisista, jotka ovat niiden liikkeeseen laskemista seteleistä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvien velkojen vastaeriä. Luottolaitosten talletuksille kansallisissa keskuspankeissa maksetaan lähellä markkinakorkoja olevaa korkoa, eikä niistä synny merkittävää tuloa eurojärjestelmälle. Rahoitustulo muodostuu siis pääasiallisesti seignioragetulosta. Seignioragetulo perustuu EKP:n ja kansallisten keskuspankkien yksinoikeuteen laskea liikkeeseen korottomia seteleitä, jotka ovat laillisia maksuvälineitä.

Rahoitustulon jakaminen on välttämätöntä, sillä yhteisen rahan alueella kansallisten keskuspankkien rahoitustulon pohjana olevat velat voivat liikkua vapaasti ja rajoituksitta keskuspankilta toiselle. Tämä koskee erityisesti euroseteleitä, jotka ovat suurin rahoitustulon lähde. Kuten kohdassa 3.4 mainittiin, eurosetelit ovat laillisia maksuvälineitä kaikkialla euroalueella eikä niitä palauteta liikkeeseen-laskumaahan. Yhdentyneillä euromääräisillä rahamarkkinoilla luottolaitokset voivat täyttää keskuspankkirahan tarpeensa joko lainaamalla kansalliselta keskuspankiltaan tai joltakin muulta kotimaiselta rahamarkkinavastapuolelta tai hankkimalla rahoitusta ulkomaisilta rahamarkkinavastapuolilta. Valinnanvapaus vaikuttaa siihen, minkä tyyppisiä omaisuuseriä kansallinen keskuspankki saa rahaperustan vastineeksi, jäsintensä todelliseen rahoitustuloon. Keskuspankkirahan luomista on siten mahdollista hallita ainoastaan eurojärjestelmän tasolla, eivätkä yksittäiset kansalliset keskuspankit voi valita rahoitusvaateidensa ja -velkojensa laatua ja suuruutta.

Rahoitustulon jakaminen on tärkeää kahdesta syystä: niin varmistetaan eurojärjestelmän tulojen jakautuminen tasapuolisesti ja turvataan järjestelmän toiminnallinen eheys. Tarkoituksena on varmistaa, että rahoitustulo päätyy sen maan kansalliselle keskuspankille, jonka ansiosta rahoitustulo syntyy, eikä sen maan keskuspankille, johon se ensin päätyy. Jäsenvaltioiden osuus eurojärjestelmän yhteenlasketun rahoitustulon luomiseen arvioidaan käyttämällä EKP:n pääoman jakoperustetta, joka perustuu jäsenvaltioiden osuuksiin euroalueen maiden BKT:stä ja väkiluvusta (ks. kehikko 16). Pääoman jakoperustetta käyttämällä varmistetaan myös, että euroalueen ulkopuolisten hallussa olevista euroseteleistä koitua tulo jakautuu tasapuolisesti euroalueen maiden kesken.

Rahoitustulon jakaminen on myös yksi tapa varmistaa eurojärjestelmän toiminnallinen eheys. Jakamalla kullekin euroalueen kansalliselle keskuspankille ennalta määrätty osuus järjestelmän rahoitustulosta varmistetaan, että jokainen kansallinen keskuspankki kykenee suorittamaan eurojärjestelmän hajautetut operaatiot eikä keskuspankkien tarvitse kilpailla keskenään, mikä olisi ristiriidassa yhteisen EKP:n politiikan kanssa.

Kansallisten keskuspankkien rahoitustulo lasketaan yksilöimällä monetaarisia velkoja vastaavat saamiset ja laskemalla niistä koituva tulo EKP:n neuvoston määrittelemien sääntöjen mukaan.²⁵ Yksilöitäviin saamisiin kuuluvat sellaiset omaisuuserät, joihin eurojärjestelmän rahapoliittiset operaatiot vaikuttavat;²⁶ myös pieni määrä kultaa voidaan yksilöidä. Kansalliset keskuspankit laskevat yhteen näistä saamisista koituvat tulot vähennettyään niistä ensin luottolaitosten tekemille talletuksille maksetut korot, eurojärjestelmän sisäisille veloille maksetut korot sekä poikkeustapauksissa erityiset tappiot, joita voi aiheutua esimerkiksi kansallisen keskuspankin eurojärjestelmän puolesta suorittamien rahapoliittisten operaatioiden tuloksena.

Edellä esitetyt säännöt otetaan käyttöön asteittain, ja niiden pitäisi olla täysimääräisesti voimassa vuonna 2008. Siihen saakka rahoitustulon jakamisessa eurojärjestelmässä noudatetaan siirtymäjärjestelyjä, joilla lievennetään kansallisten keskuspankkien suhteellisen tulotilanteen muutosta.²⁷

3.9 VARANHOITOPALVELUT VIRALLISILLE ULKOMAISILLE ASIAKKAILLE

Euron käytön kansainvälisenä varantovaluuttana yleistyttyä jatkuvasti eurojärjestelmä alkoi vuonna 2005 tarjota kattavia euromääräisiä varannonhoitopalveluja virallisille ulkomaisille asiakkaille (keskuspankeille, rahaviranomaisille, euroalueen ulkopuolella sijaitseville valtion elimille ja kansainvälisille järjestöille). Uuden järjestelmän keskeisiä lähtökohtia on, että varannonhoitopalveluja tarjotaan euroalueella keskitetysti yhden kanavan kautta pitkälti yhtenäisin ehdoin ja yleisten markkinastandardien mukaisesti. Palvelupisteinä toimivia eurojärjestelmän yksittäisiä keskuspankkeja (tällä hetkellä Saksan, Espanjan, Ranskan, Italian, Luxemburgin ja Alankomaiden keskuspankit) kutsutaan ”eurojärjestelmän palvelujen tarjoajiksi” (Eurosystem service providers), ja ne tarjoavat kaikkia varannonhoitopalveluja. Palvelut ulottuvat varantojen säilytystileistä ja niihin liittyvistä säilytys-, maksu- ja toimituspalveluista käteis- ja sijoituspalveluihin. Lisäksi eurojärjestelmän palvelujen tarjoajat ja muut eurojärjestelmän keskuspankit voivat tarjota muita euromääräisiä varannonhoitopalveluja yksittäisten sopimusten perusteella. EKP toimii yleisenä koordinoijana ja takaa järjestelmän häiriöttömän toiminnan.

²⁵Päätös EKP/2001/16, tehty 6 päivänä joulukuuta 2001, rahaliittoon osallistuvien jäsenvaltioiden kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakamisesta tilikaudesta 2002 alkaen, EYVL L 337, 20.12.2001, s. 55, sellaisena kuin se on muutettuna 18 joulukuuta 2003 tehdyllä päätöksellä EKP/2003/22 (EUVL L 9, 15.1.2004, s. 39).

²⁶Luottoja luottolaitoksille ja sellaisia nettosaamisia muilta rahaliittoon osallistuvilta kansallisilta keskuspankeilta, jotka johtuvat TARGET-transakzioista maasta toiseen sekä järjestelyistä liikkeessä olevien setelien arvon kohdistamiseksi eurojärjestelmän keskuspankkien kesken.

²⁷Siirtymävaiheen avulla lievennetään muutosta kansallisten keskuspankkien rahoitustulossa, jos niiden suhteellinen osuus euroalueella liikkeeseen lasketuista seteleistä ennen vuotta 2002 oli suurempi tai pienempi kuin niiden suhteellinen osuus EKP:n pääomasta. Yhteenlaskettavaa määrää kultakin kansalliselta keskuspankilta mukautetaan, ja siinä otetaan huomioon niiden keskimääräiset osuudet vuoden 1999 puolivälin ja vuoden 2001 puolivälin välisenä aikana liikkeessä olleista eurojärjestelmän seteleistä. Kompensoivaa vaikutusta pienennetään asteittain, kunnes se vuonna 2008 poistuu kokonaan ja kaikki seteleistä saatava tulo kohdistetaan täysin EKP:n pääoman jakoperusteen mukaisesti.

EKP:n pääjohtaja Jean-Claude Trichet Euroopan parlamentin kuultavana syyskuussa 2005

4 EKP JA EUROOPAN YHTEISÖ

EY:n perustamissopimuksen artiklan 108 mukaan EKP toimii täysin riippumattomasti ja omissa nimissään perustamissopimukseen pohjautuvan toimivaltansa rajoissa. Koska EKP on yhteisön lainsäädännöllä perustettu organisaatio, joka hoitaa sille EY:n perustamissopimuksessa määrättyä rahapoliittista tehtävää, se katsotaan kuitenkin osaksi yhteisön institutionaalista rakennetta.

Siksi perustamissopimuksessa määrätään paitsi EKP:n (ja kansallisten keskuspankkien) riippumattomuudesta eurojärjestelmän tavoitteiden täyttämiseksi myös seikoista, joilla varmistetaan:

- EKP:n demokraattinen tilivelvollisuus
- toimiva vuoropuhelu ja yhteistyö EKP:n ja yhteisön toimielinten ja laitosten kesken
- EKP:n säädösten laillisuuden valvonta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa
- EKP:n varainhoidon ja sen luotettavuuden ulkoinen valvonta.

4.1 RIIPPUMATTOMUUS

Euroalueen rahapolitiikkaa järjestettäessä kulmakivenä on ollut EKP:n ja euroalueen kansallisten keskuspankkien riippumattomuus poliittisista vaikuttamisyrityksistä. Tämä riippumattomuus ei perustu johdettuun oikeuteen, vaan siitä määrätään sekä EY:n perustamissopimuksessa että EKP:n perussäännössä. Niin ollen sillä on ”perustuslaillinen” asema.

EKP:n ensisijainen tehtävä on ylläpitää hintavakautta, ja sillä on yksinomainen toimivalta harjoittaa rahapolitiikkaa ja siihen liittyviä tehtäviä euroalueella. Tämän vuoksi EKP:lle on annettu riippumaton asema. EKP:tä on suojattava kaikilta sellaisilta vaikuttamisyrityksiltä, jotka voisivat haitata sen ensisijaisen tavoitteen saavuttamista. Riippumattomuus sekä parantaa keskuspankin mahdollisuuksia ylläpitää hintavakautta että tekee siitä suuren yleisön silmissä uskottavamman toimijan kuin hallituksesta riippuvainen keskuspankki. Hallituksilla on monia tavoitteita, jotka saattavat olla ristiriidassa hintavakauden tavoitteen kanssa, eivätkä rahoitusmarkkinat ja suuri yleisö ole aina olleet vakuuttuneita siitä, että hintavakaudelle olisi tällaisissa tilanteissa annettu etusija.

EKP:n riippumattomuus ei siten ole tavoite itsessään. Se on paremminkin välttämätön osa rahapolitiikan ohjausjärjestelmää, jossa ensisijaisena tavoitteena on hintavakaus.

Riippumattomuuden käsite sisältää seuraavat osa-alueet:

- institutionaalinen riippumattomuus
- oikeudellinen riippumattomuus
- EKP:n päätöstenkeohelinten jäsenten henkilökohtainen riippumattomuus
- toiminnallinen ja operatiivinen riippumattomuus
- taloudellinen ja organisatorinen riippumattomuus.

Riippumattomuuden vaatimus koskee myös kansallisia keskuspankkeja ja niiden päätöksentekohelimiä, koska niillä on erityisasema eurojärjestelmässä. Se, miten riippumattomuuden vaatimus vaikuttaa kansallisten keskuspankkien toimintasäännöksiin, on määritelty EMIn lähentymisraportissa ja vahvistettu EKP:n lähentymisraporteissa. Lähentymisraportit laaditaan EY:n perustamissopimuksen artiklan 121 kohdan 1 ja artiklan 122 kohdan 2 nojalla (ks. kohta 1.2.2).

4.1.1 Institutionaalinen riippumattomuus

EKP:n riippumattomuudesta määrätään ensisijaisesti perustamissopimuksen artiklassa 108. Artiklan ensimmäisessä virkkeessä todetaan selkeästi, että EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekohelimen jäsen ei valtuuksiaan käyttäessään ja tehtäviään suorittaessaan *pyydä eikä ota ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta*. Artiklassa painotetaan sanaa ”ohje”. Sen mukaan on laitonta pyytää tai ottaa vastaan ohjeita miltä tahansa taholta, olipa se sitten julkinen tai yksityinen, kansallinen tai kansainvälinen. Artikla 108 ei silti estä tarpeellisten tietojen pyytämistä kyseisiltä tahoilta tai vuoropuhelua niiden kanssa.

Ohjeiden vastaanottokieltoa täydentää yhteisön toimielinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden hallitusten oma sitoutuminen. Artiklan 108 toisessa virkkeessä todetaan, että nämä tahot *sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekohelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään*. Tämä sitoumus tarkoittaa, että yhteisön toimielinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden hallitusten on pakko pidättäytyä kaikkinaisista ohjeidenanto- sekä vaikuttamisyryksistä.

4.1.2 Oikeudellinen riippumattomuus

EKP ja kansalliset keskuspankit ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä (ks. kohta 2.1), mikä on edellytyksenä eurojärjestelmän jäsenten riippumattomuudelle. EKP:n oikeudelliseen riippumattomuuteen kuuluu oikeus nostaa kanteita Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa oikeuksiensa puolustamiseksi, mikäli jokin yhteisön toimielin tai jäsenvaltio uhkaa niitä.

4.1.3 Henkilökohtainen riippumattomuus

EKP:n päätöksentekuelinten jäsenten henkilökohtainen riippumattomuus turvataan EKPJ:n perussäännössä EKP:n institutionaalisen riippumattomuuden vahvistamiseksi. Perussäännössä määrätään erityisesti suhteellisen pitkistä toimikausista:

- Kansallisten keskuspankkien pääjohtajien toimikausi on vähintään viisivuotinen, ja se voidaan uusida.
- Johtokunnan jäsenten toimikausi on kahdeksanvuotinen, eikä sitä voida uusida.¹

EKP:n päätöksentekuelinten jäsentä ei voida erottaa harkinnanvaraisesti sen mukaan, miten rahapolitiikkaa on toteutettu. Päätöksentekuelinten jäsen voidaan erottaa tehtävästään vain, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita tehtävien hoitaminen edellyttää, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Tällaisissa tapauksissa EKP:n neuvosto tai johtokunta voi pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta erottamaan johtokunnan jäsenen (EKPJ:n perussäännön artikla 11.4).

Toimivaltainen kansallinen viranomainen voi vastaavissa olosuhteissa erottaa kansallisen keskuspankin pääjohtajan asianomaisen keskuspankin perussäännössä määrättyjen menettelyjen mukaisesti. Kyseinen pääjohtaja tai EKP:n neuvosto voi kuitenkin saattaa asian Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi (EKPJ:n perussäännön artikla 14.2).

Kansallisten keskuspankkien (EY:n perustamissopimuksen artiklan 109 mukaisesti muutetuissa) perussäännöissä suoja harkinnanvaraiselta erottamiselta ulotetaan kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten muihin jäseniin. Näillä jäsenillä ei kuitenkaan ole oikeutta saattaa asiaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

4.1.4 Toiminnallinen ja operatiivinen riippumattomuus

Toiminnallinen ja operatiivinen riippumattomuus on vahvistettu monissa EKPJ:n perussäännön määräyksissä. EKP:lle on annettu kaikki toimivalta, joka on tarpeen sen ensisijaisen tavoitteen saavuttamiseksi eli hintavakauden ylläpitämiseksi. Eurojärjestelmällä on esimerkiksi yksinomainen toimivalta harjoittaa rahapolitiikkaa ja laskea liikkeeseen euroseteleitä. Jäsenvaltiot saavat lyödä ainoastaan nimellisarvoltaan pieniä kolikoita, ja liikkeeseen laskettavien kolikoiden määrälle on saatava EKP:n hyväksyntä. Euroalueen rahaperusta onkin täysin EKP:n hallinnassa, sillä laillisia maksuvälineitä ei voida valmistaa vastoin EKP:n tahtoa.

¹ Kun EKP perustettiin vuonna 1998, johtokunnan jäsenten toimikaudet porrastettiin jatkuvuuden turvaamiseksi. EKP:n ensimmäinen pääjohtaja nimitettiin kahdeksaksi vuodeksi ja ensimmäinen varapääjohtaja neljäksi vuodeksi. Johtokunnan neljän muun jäsenen toimikaudet olivat pituudeltaan viisi, kuusi, seitsemän ja kahdeksan vuotta. Kun tämä järjestely päättyi vuonna 2007, johtokunnan kaikki jäsenet on nimitetty kahdeksaksi vuodeksi.

Valuuttakurssipolitiikka on järjestetty institutionaalisesti siten, että yhteisen rahapolitiikan ja valuuttakurssipolitiikan sopusointuisuus hintavakauden tavoitteen kanssa voidaan varmistaa (EY:n perustamissopimuksen artikla 4). Viralliset valuuttavarannot on keskitetty eurojärjestelmässä samasta syystä. EKP hallitsee näiden varantojen käyttöä ja valvoo jäsenvaltioiden valuuttamääräisiä käyttövaroja (ks. kohta 3.2).

Lisäksi EY:n perustamissopimuksen artiklassa 101 kielletään eurojärjestelmää myöntämästä lainoja julkiselle sektorille. Kielto tuli voimaan talous- ja rahaliiton toisen vaiheen alkaessa. Sillä suojataan eurojärjestelmää paineelta myöntää julkiselle sektorille keskuspankkirahoitusta. Eurojärjestelmää myös kielletään hankkimasta velkasitoumuksia suoraan julkiselta sektorilta. EKP seuraa säännöllisesti markkinoita valvoakseen, ettei tätä kieltoa kierretä hankkimalla julkisen sektorin velkasitoumuksia jälkimarkkinoilta.

Eurojärjestelmällä on monia eri välineitä, joita se voi vapaasti käyttää politiikkansa toteuttamiseen. Näihin välineisiin kuuluvat myös säädösvalta ja oikeus määrätä seuraamuksia, jollei EKP:n asetuksia tai päätöksiä noudateta (ks. kohta 2.5.3).

4.1.5 Taloudellinen ja organisatorinen riippumattomuus

EKP:llä ja kansallisilla keskuspankeilla on omat taloudelliset resurssit ja tulot, ja ne ovat organisaatioina itsenäisiä. Tämän taloudellisen ja organisatorisen itsenäisyyden ansiosta eurojärjestelmä pystyy hoitamaan tehtävänsä vaatimusten mukaan.

EKP:n oma pääoma on kansallisten keskuspankkien merkitsemä ja maksama. EKP:llä on oma talousarvio, joka on riippumaton EU:n talousarviosta. Perussäännön nojalla EKP saa myös itsenäisesti päättää henkilöstönsä palvelussuhteen ehtoista ja järjestää sisäisen rakenteensa parhaaksi katsomallaan tavalla.

Ylikansallisena organisaationa EKP:llä on lisäksi tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet jäsenvaltioiden alueella. Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista 8.4.1965 tehdyn pöytäkirjan luvussa I taataan muun muassa EKP:n tilojen ja arkistojen loukkaamattomuus ja sen omaisuuden ja varojen koskemattomuus. Pöytäkirjassa todetaan lisäksi, että nämä eivät saa olla minkään hallinnollisen tai oikeudellisen pakkotoimenpiteen kohteena ilman Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen lupaa.

Kansalliset keskuspankit ovat taloudellisesti itsenäisiä, ja niillä on omat talousarviot ja oma henkilöstö. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin vaikuttaa jonkin verran kansallisten keskuspankkien talousarvioihin, voitonjakoon ja henkilöstöön – joko kansallisen keskuspankin (joskus ainoan) osakkaan asemassa tai kansallisen lainsäätäjän ominaisuudessa. Kansallisten keskuspankkien perussääntöjen mukaisesti jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saa käyttää oikeuksiaan siten, että se heikentäisi kansallisten keskuspankkien kykyä hoitaa eurojärjestelmään liittyviä tehtäviään.

4.2 DEMOKRAATTINEN TILIVELVOLLISUUS

EKP:llä on yksinomainen toimivalta harjoittaa rahapolitiikkaa euroalueella, eli sille on uskottu keskeinen rahapoliittinen päätäntävalta. Demokraattisten yhteiskuntien peruseriaatteen edellyttävät, että EKP on toiminnastaan tilivelvollinen kansalaisille ja heidän demokraattisesti valituille edustajilleen. Niinpä sekä perustamissopimuksessa että EKP:n perussäännössä on useita määräyksiä, joissa edellytetään, että muiden riippumattomien keskuspankkien tavoin myös EKP asettaa toimintansa ja päätöksensä julkisen tarkastelun alaisiksi. On tietenkin EKP:n oman edun mukaista, että se selittää ja perustelee päätöksensä asianmukaisesti ja edistää siten politiikkansa yleistä hyväksyntää.

4.2.1 Tilivelvollisuus toimintavaltuuksien edellytyksenä

Tilivelvollisuus on demokraattisten toimintavaltuuksien perusedellytys ja demokraattisten rakenteiden keskeinen osa. Demokratiassa valta on peräisin kansalaisilta, ja yhteisöä velvoittavien ja siihen vaikuttavien päätösten tekemiseen on saatava oikeutus äänestäjiltä. Siten julkishallinnon päätökset ovat oikeutettuja, jos ne perustuvat suoraan tai välillisesti äänestäjien tahtoon (menettelyyn perustuva oikeutus) tai jos ne vastaavat kansalaisten perusteltuja odotuksia tai tarpeita (lopputulokseen perustuva oikeutus).

EKP on perustettu EY:n perustamissopimuksella, jonka kaikki jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet omien valtiosääntöjensä edellyttämällä tavalla. EKP:llä on siis toiminnalleen *menettelyyn perustuva oikeutus*. EU:n jäsenvaltiot päättivät (vaaleissa valittujen edustajiensa välityksellä) siirtää vastuun rahapolitiikasta ja siihen liittyvien tehtävien hoitamisesta uudelle, poliittisista vaikuttamisyrityksistä riippumattomalle yhteisön organisaatiolle. EKP käyttää rahapoliittista päätäntävaltaa jäsenvaltioilta saamansa valtuutuksen rajoituksin ja ehdoin. Rahapolitiikan tavoitteet on selkeästi määritelty, mikä rajoittaa EKP:n päätöksentekovelvoitteen lainmukaista harkintavaltaa rahapolitiikan harjoittamisessa.

Myös EKP:n päätöksentekovelvoitteen jäsenten nimittämismenettely tuo EKP:n toiminnalle menettelyyn perustuvan oikeutuksen, sillä kaikki EKP:n päätöksentekovelvoitteen jäsenet nimitetään jäsenvaltioiden demokraattisesti valittujen edustajien päätöksellä. Johtokunnan jäsenet nimitetään tehtäviinsä jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten yhteisellä päätöksellä (kun Euroopan parlamenttia on ensin kuultu). EKP:n neuvoston muut jäsenet nimitetään aina asianomaisen maan kansallisten viranomaisten päätöksellä maassa sovellettavien menettelyjen mukaan.

EKP voi kuitenkin saada toiminnalleen myös *lopputulokseen perustuvan oikeutuksen*, mikäli se hoitaa sille uskotut tehtävät hyvin. Rahapolitiikan harjoittaminen ja muiden tehtävien hoitaminen on tehty riippumattomaksi muusta poliittisesta päätöksenteosta tiettyä tarkoitusta varten eli hintavakauden ylläpitämiseksi euroalueella. Kuten kohdassa 4.1 todettiin, useiden keskuspankkien kokemukset toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta ovat osoittaneet, että tämän tavoitteen voi parhaiten saavuttaa sellainen riippumaton keskuspankki, jolla on tarkasti määritelty ja sitova tehtävä. Tällaisella

riippumattomalla keskuspankillla on täysi lopputulokseen perustuva oikeutus, vaikka se onkin tarkoituksellisesti pidetty erillään tavanomaisesta poliittisesta päätöksenteosta.

Keskuspankkien riippumattomuuden oikeutus perustuu lisäksi laajamittaiseen tilivelvollisuuteen. Riippumattomuus ja tilivelvollisuus ovat saman asian kaksi eri puolta. Tilivelvollisuus tarkoittaa, että EKP:n on selitettävä ja perusteltava Euroopan kansalaisille ja heidän valitsemilleen edustajille, miten se käyttää sille uskottuja toimivaltaa ja valtaoikeuksia.

4.2.2 EKP:n tilivelvollisuuden luonne ja laajuus

Tilivelvollisuuden käsite (accountability) on juurtunut syvälle englanninkielisten maiden demokraattisiin ja institutionaalisiin perinteisiin.² Eurooppalaisissa asiayhteyksissä tilivelvollisena oleminen tarkoittaa velvollisuutta kantaa vastuu tehdyistä päätöksistä ja teoista sekä perustella ja selittää päätökset. On välttämätöntä, että päätökset perustellaan ja selitetään vasta jälkikäteen. Jos jokin poliittinen elin, kuten parlamentti tai hallitus, voisi suoraan puuttua tai vaikuttaa keskuspankin päätöksentekoon, se oikeastaan osallistuisi itse päätöksentekoprosessiin, jolloin myös se olisi osaltaan vastuussa päätöksistä. Tämä olisi ristiriidassa keskuspankin riippumattomuuden kanssa ja tekisi tilivelvollisuuden käsitteestä merkityksettömän.

Tilivelvollisuus ja avoimuus liittyvät toisiinsa lähes erottamattomasti. Avoimuus tarkoittaa tiedon julkaisemista sellaisessa muodossa, että se on suuren yleisön ymmärrettävissä. Riippumattomia keskuspankkeja onkin avoimuuden ansiosta helpompi pitää tilivelvollisina.

Perustamissopimuksen määräykset EKP:n tilivelvollisuudesta ja vuosien mittaan vakiintuneet käytännöt ja menettelytavat on mukautettu EKP:n poliittiseen, taloudelliseen ja institutionaaliseen toimintaympäristöön. Kuten kohdasta 1.2.2 käy ilmi, EKP on ylikansallinen keskuspankki, joka hoitaa tehtäviään monesta maasta koostuvan euroalueen talouden hyväksi. Sen yleisö ei ole pelkästään eurooppalaista vaan monikansallista. EKP:llä on myös erityinen institutionaalinen rakenne, jossa kansallisten keskuspankkien pääjohtajat osallistuvat virkansa puolesta EKP:n päätöksentekoon.

EKP:n tilivelvollisuutta koskevilla määräyksillä ja menettelyillä varmistetaan, että EKP täyttää tilivelvollisuutensa vähintäänkin yhtä tehokkaasti ja asianmukaisesti kuin perinteiset kansalliset keskuspankit, vaikka niiden institutionaaliset ja poliittiset toimintaympäristöt ovatkin erilaiset.

² EKP:n marraskuun 2002 *Kuukausikatsauksen* artikkelissa ”EKP:n tilivelvollisuus” vertaillaan EKP:n toimintaa Yhdysvaltojen keskuspankin, Englannin pankin ja Japanin keskuspankin toimintaan.

4.2.3 Tilivelvollisuuden täyttäminen

EKP:n päätöksentekoelementtien yhteinen tilivelvollisuus

EKP:n päätöksentekoelementit eli EKP:n neuvosto ja johtokunta ovat kollegiaalisia elimiä, joiden kaikki jäsenet ovat yhteisesti vastuussa EKP:n tehtävien ja toimien asianmukaisesta täyttamisestä (ks. kohta 2.5.1). Kummankin elimen jäsenet tekevät päätöksiä ainoastaan eurojärjestelmän tavoitteita silmällä pitäen ja koko euroalueen olosuhteiden perusteella eivätkä jonkin yksittäisen maan tilanteen mukaan.

Tästä seuraa, että EKP:n päätöksentekoelementit ovat yhteisesti tilivelvollisia kaikista tekemisistään päätöksistä. Henkilökohtaiseen vastuuseen perustuvaa järjestelmää, joka on käytössä Yhdysvaltain keskuspankissa, Englannin pankissa ja Japanin keskuspankissa, ei voida käyttää EKP:ssä, sillä se olisi ristiriidassa EKP:n institutionaalisen rakenteen ja päätettävien asioiden luonteen kanssa.

Olisi esimerkiksi epä johdonmukaista soveltaa EKP:n neuvostoon järjestelmää, jossa sen kaikki jäsenet olisivat henkilökohtaisesti tilivelvollisia Euroopan parlamentille, sillä EU:n toimielimet ja laitokset eivät ole mukana nimittämässä minkään maan kansallisen keskuspankin pääjohtajia. Yhtä ristiriitaista olisi, jos kansallisten keskuspankkien pääjohtajat olisivat tilivelvollisia kansallisille parlamenteille toimistaan EKP:n neuvoston jäsenenä. Kansallisten parlamenttien ei ole perusteltua arvioida, miten kansallisten keskuspankkien pääjohtajat ovat suoriutuneet yhteiseurooppalaisista tehtävistään, joita hoitaessaan he nimenomaisesti eivät saa puolustaa kansallisia etuja.

Tilivelvollisuus EKP:n lakisäätöiden tehtävien hoitamisesta

EKP on tilivelvollinen kaikkien eurojärjestelmälle EY:n perustamissopimuksessa annettujen tehtävien hoitamisesta ja etenkin rahapolitiikan harjoittamisesta. EKP:n suoriutumista voidaan arvioida vertaamalla sitä EKP:n asettamaan hintavakauden kvantitatiiviseen määrittelyyn.

EKP on tilivelvollinen myös kaikista muista toimista, joita eurojärjestelmässä sen määräyksestä hoidetaan. Sitä ei kuitenkaan voida pitää tilivelvollisena kansallisten keskuspankkien sellaisista eurojärjestelmään liittymättömistä tehtävistä, joita kansalliset keskuspankit voivat hoitaa EKP:n perussäännön artiklan 14.4 nojalla. Kansalliset keskuspankit hoitavat näitä tehtäviä omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa ja ovat niistä tilivelvollisia maansa kansallisille viranomaisille maassa sovellettavien säädösten ja valtiosäännön mukaisesti.

Kenelle EKP on tilivelvollinen?

EKP on EY:n perustamissopimuksella perustettu organisaatio, ja se toimii sille annettujen valtuuksien rajoissa. Se on siten ensisijaisesti tilivelvollinen perustamissopimuksen hyväksyneiden ja ratifioineiden EU:n jäsenvaltioiden kansalaisille. Perustamissopimuksessa määrätään laajoista raportointivaatimuksista (ks. asiaa koskeva kohta jäljempänä), joiden perusteella Euroopan kansalaiset voivat suoraan valvoa EKP:n toimintaa. EKP:n päätöksiä selitetään ja perustellaan suoraan yleisölle julkaisuissa, joita EKP julkaisee

kaikilla yhteisön virallisilla kielillä, ja puheissa, joita EKP:n päätöksentekuelinten jäsenet pitävät euroalueen maissa ja muualla maailmassa.

Lisäksi EY:n perustamissopimuksessa edellytetään säännöllistä vuoropuhelua EKP:n ja Euroopan unionin kansalaisten vaaleilla valittujen edustajien eli Euroopan parlamentin kesken (ks. kohta 4.3.1). Vastaavasti Yhdysvaltain, Japanin ja Britannian keskuspankit ovat demokraattisesti tilivelvollisia pääasiassa maansa kansallisille lainsäädäntöelimille.

EY:n perustussopimuksen tilivelvollisuusmääräysten lisäksi kansallisessa lainsäädännössä voidaan edellyttää, että kansallinen keskuspankki laatii vuotuisia toimintakertomuksia. Lainsäädännössä voidaan myös antaa parlamentille valtuudet kutsua kansallisen keskuspankin pääjohtaja kuultavaksi täysistuntoon tai asianosaiseen valiokuntaan. Kuuleminen voi tapahtua joko parlamentin aloitteesta tai pääjohtajan omasta aloitteesta. Kansalliset parlamentit eivät kuitenkaan voi pitää kansallisia keskuspankkeja tilivelvollisina muista kuin eurojärjestelmään kuulumattomien tehtävien suorittamisesta, kun taas EKP on yksin tilivelvollinen eurojärjestelmän tehtävien hoitamisesta.

Vaikka kansallisten keskuspankkien suhteet maansa poliittisiin viranomaisiin eivät tarkkaan ottaen kuulu tilivelvollisuusvelvoitteen piiriin, ne tarjoavat erinomaisen tilaisuuden selittää EKP:n päätöksiä ja kertoa kansallisille päättäjille yhteisen rahapolitiikan harjoittamisesta ja sen perusteista.

Keinot tilivelvollisuuden täyttämiseksi

Teoriassa hyväksyntä ja palkitseminen (mikäli tehtävässä on onnistuttu) tai seuraamukset (jos suoritus ei ole tyydyttävä) saattavat vaikuttaa hyviltä keinoilta keskuspankin tilivelvollisuuden toteuttamiseksi. Käytännössä keinoja on kuitenkin täsmennettävä rahapolitiikan erityisluonteen vuoksi.

Kohdassa 3.1.1 todettiin rahapolitiikan vaikutusten välittyvän viipeellä, minkä vuoksi rahapolitiikalla voidaan vaikuttaa hintatasoon ainoastaan keskipitkällä aikavälillä. Keskuspankki ei siis pysty torjumaan lyhyellä aikavälillä hintatasoon kohdistuvia odottamattomia häiriöitä (kuten muutoksia raaka-aineiden hinnoissa). Tietyn ajanjakson määrittäminen rahapolitiikan arvioimiselle ei myöskään vaikuta tarkoituksenmukaiselta, sillä rahapolitiikan välittymismekanismiin liittyy epävarmuustekijöitä ja kulloinkin tarkoituksenmukainen rahapolitiittinen toimi riippuu talouteen kohdistuvan häiriön luonteesta, kestosta ja laajuudesta.

Keskuspankin toimintaa on tämän vuoksi aina arvioitava tasapuolisesti eri näkökulmista. Muodollisten seuraamusmekanismien käyttäminen olisi yksinkertaisesti liian joustamaton menetelmä ja voisi estää keskuspankkia täyttämästä tehtäviään asianmukaisesti. Tarkoituksenmukaisin keino riippumattoman keskuspankin pitämiseksi tilivelvollisena näyttäisikin olevan, että parlamentti ja suuri yleisö valvovat jatkuvasti keskuspankin toimintaa.

Raportointivelvollisuudet

EKP:llä on laajat raportointivelvollisuudet:

- EY:n perustamissopimuksen artiklan 113 mukaan EKP:n on vuosittain esitettävä Euroopan parlamentille, EU:n neuvostolle, komissiolle ja Eurooppa-neuvostolle kertomus EKPJ:n toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta.
- EKPJ:n perussäännön artiklassa 15 edellytetään eurojärjestelmän toimintaa kuvaavien neljännesvuosittaisten kertomusten sekä eurojärjestelmän konsolidoidun viikkotaseen julkaisemista.

EKP itse asiassa ylittää nämä lakisääteiset velvoitteet laatimalla Kuukausikatsauksen (pelkkien neljännesvuosikatsausten sijaan) sekä julkaisemalla verkkosivuillaan Working Papers -sarjan tutkimuksia ja muita julkaisuja.

Toisin kuin Yhdysvaltain keskuspankki, Englannin pankki ja Japanin keskuspankki, EKP ei kuitenkaan julkista tärkeimmän päätöksentekoelementinsä eli EKP:n neuvoston kokousten pöytäkirjoja eikä tietoja siitä, miten EKP:n neuvoston jäsenet ovat äänestäneet. Tämä käytäntö on sopusoinnussa EKPJ:n perussäännön artiklan 10.4 tarkkojen määräysten kanssa, joissa todetaan, että *kokoukset ovat luottamuksellisia*.

Jättämällä äänestyskäyttäytymistä koskevat tiedot julkistamatta myös suojellaan EKP:n neuvoston jäsenten riippumattomuutta. Yksittäisten jäsenten äänestyskäyttäytymisen julkistaminen saattaisi johtaa painostukseen ja spekulatioihin kunkin EKP:n neuvoston jäsenen äänestyspäätösten motiiveista. Jos tiedot julkistettaisiin, yleisö voisi jopa seurata, ovatko yritykset vaikuttaa äänestyskäyttäytymiseen tuottaneet halutun tuloksen. Perinteisissä kansallisvaltioissa toimivia keskuspankkeja tällaiset huolenaiheet eivät välttämättä erityisesti koske, mutta euroalueen kansallisten keskuspankkien pääjohtajat yhdistetään kotimaihinsa. Tämän vuoksi on olemassa riski, että kansallisen keskuspankin pääjohtajaa pidetään maansa kansallisena edustajana EKP:n neuvostossa, minkä johdosta häneen saatetaan oikeutuksetta yrittää vaikuttaa.

Perussäännön artiklassa 10.4 todetaan kuitenkin myös, että *EKP:n neuvosto voi päättää julkistaa, mihin se on käsittelyssään päätenyt*. Sen vuoksi EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja pitävät joka kuukausi tiedotustilaisuuden heti EKP:n neuvoston kuun ensimmäisen kokouksen jälkeen. Tiedotustilaisuudessa käytetyt puheenvuorot julkaistaan kirjallisina EKP:n verkkosivuilla.

Lisäksi EKP arvioi säännöllisesti raha- ja talousasioita Kuukausikatsauksessaan. Ajantasaisuutensa ja yksityiskohtaisuutensa puolesta tällaiset tiedonannot lienevät vähintäänkin yhtä pätevä tapa selittää rahapolitiittisia päätöksiä ja niiden syitä kuin muiden keskuspankkien julkistamat ns. lyhennelmäpöytäkirjat.

4.3 VUOROPUHELU JA YHTEISTYÖ YHTEISÖN TOIMIELINTEN JA LAITOSTEN KANSSA

EY:n perustamissopimuksessa jaetaan selkeästi vastualueet talous- ja rahanliitossa. Samalla perustamissopimus kuitenkin myös tukee eri päätöstentekijöiden välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä, sillä siinä määrätään useista muodollisista suhteista EKP:n ja yhteisön toimielinten ja laitosten välillä.

EKP:n ja muiden päätöksentekielinten yhteistyösuhteet EU:ssa ovat välttämättömiä, jotta eurojärjestelmä voi hoitaa tehtävänsä asianmukaisesti. Tämä on itsestään selvää kaikkien sellaisten tehtävien kohdalla, joista EKP vastaa yhdessä yhteisön toimielinten kanssa. Näissä asioissa (esimerkiksi valuuttakurssipolitiikka, euroalueen edustus ja tilastoasiat) perustamissopimus edellyttää yhteistyötä EKP:n ja asianosaisten toimielinten tai laitosten kesken. Koska yhteinen rahapolitiikka ja yhteisön talouspolitiikka vaikuttavat toisiinsa, on kuitenkin EKP:n omien etujen mukaista pitää yllä hedelmällistä vuoropuhelua myös muiden päätöstentekijöiden, kuten hallitusten tai työmarkkinaosapuolien kanssa. EKP:n ja muiden päätöksentekielinten säännöllinen vuoropuhelu tarjoaa mahdollisuuden selittää rahapoliittisia linjauksia ja parantaa ulkopuolisten tahojen ymmärtämystä EKP:n toiminnasta. Pyrkinessään vakauttamaan inflaatio-odotuksia EKP voi näin tarjota luotettavan vertailukohdan yksittäisten toimijoiden päätöksille.

4.3.1 Euroopan parlamentti

EKP:n ja Euroopan parlamentin välinen vuoropuhelu liittyy pääasiassa EKP:n tehtävien täyttämiseen. Kuten kohdassa 4.2 todettiin, Euroopan parlamentilla on keskeinen rooli pidettäessä EKP:tä tilivelvollisena rahapolitiikan harjoittamisesta ja siihen liittyvien tehtävien hoitamisesta.

EKP:n vuosikertomuksen käsittely

EY:n perustamissopimuksen artiklan 113 kohdan 3 nojalla EKP:n pääjohtaja esittelee EKP:n vuosikertomuksen Euroopan parlamentin täysistunnolle. Parlamentti antaa esityksen jälkeen päätöslauselman, jossa on kattava arviointi EKP:n toiminnasta ja sen rahapolitiikan toteuttamisesta.

Kuuleminen Euroopan parlamentissa

Niin ikään EY:n perustamissopimuksen artiklan 113 kohdan 3 mukaan EKP:n pääjohtajaa ja johtokunnan muita jäseniä voidaan Euroopan parlamentin pyynnöstä tai heidän omasta aloitteestaan kuulla parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa. Tämän artiklan nojalla Euroopan parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunta, joka parlamentin työjärjestyksen mukaan vastaa suhteista EKP:hen, kuuleekin EKP:n pääjohtajaa neljästi vuodessa. Pääjohtaja selittää näissä kuulemisissa EKP:n rahapoliittisia päätöksiä ja vastaa valiokunnan jäsenten kysymyksiin. Näistä neljännesvuosittaisista kuulemisistä on tullut parlamentin tärkein väline EKP:n pitämiseksi toiminnastaan tilivelvollisena.

Talous- ja raha-asioiden valiokunta kuulee myös EKP:n johtokunnan muita jäseniä. Viime vuosina varapääjohtaja on yleensä kutsuttu esittelemään EKP:n vuosikertomus valiokunnalle sen valmistellessa vuosikertomuksen käsittelyä

täysistunnossa. Lisäksi valtiokunta kutsuu kansantaloudesta ja tutkimuksesta vastaavan johtokunnan jäsenen kerran vuodessa esittelemään EKP:n näkemyksiä Euroopan komission vuotuisesta EU:n taloutta koskevasta katsauksesta sekä komission luonnoksesta talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi. Toisinaan valiokunta on kutsunut myös johtokunnan muita jäseniä kuultaviksi EKP:n toimivaltaan ja tehtäviin liittyvistä erityisaiheista.

Valiokunnan kokoukset ovat yleensä yleisölle avoimia, ja sanatarkka istunto-selostus on luettavissa Euroopan parlamentin verkkosivuilla pian kuulemisen jälkeen. EKP:n vuosikertomuksessa on lisäksi erityinen luku tilivelvollisuudesta ja EKP:n suhteesta Euroopan parlamenttiin. Luvussa paneudutaan EKP:n ja Euroopan parlamentin välisen säännöllisen vuoropuhelun keskeisiin aiheisiin.

Kirjalliset kysymykset

EKP:n pääjohtajan ja talous- ja raha-asioiden valiokunnan jäsenten välistä suoraa vuorovaikutusta ja mielipiteidenvaihtoa täydentää se, että kaikilla Euroopan parlamentin jäsenillä on parlamentin työjärjestyksen mukaan (artikla 111, *Kirjallisesti vastattavat kysymykset Euroopan keskuspankille*) oikeus tehdä EKP:lle kirjallisia kysymyksiä. Valiokunnan puheenjohtaja välittää kysymykset EKP:lle. Kysymykset ja EKP:n vastaukset julkaistaan myöhemmin Euroopan unionin virallisessa lehdessä, ja ne ovat siten suuren yleisön saatavilla kaikilla yhteisön virallisilla kielillä.

EKP on suostunut tähän menettelyyn, vaikka perustamissopimus tai EKP:n perussääntö eivät sitä siihen velvoita. EKP on kuitenkin korostanut, että kirjallisten kysymysten ja vastausten ei tulisi millään tavalla heikentää säännöllisten kuulemisten merkitystä ja että EKP:n rahapoliittisten päätösten keskeisimpiä näkökohtia tulisi edelleen käsitellä kuulemisissa.

Muu vuorovaikutus

Lisäksi EKP:n ja Euroopan parlamentin vuorovaikutus ulottuu kolmeen tärkeään asiaan:

1. Euroopan parlamenttia kuullaan EKP:n pääjohtajan, varapääjohtajan ja johtokunnan muiden jäsenten nimityksistä (EY:n perustamissopimuksen artiklan 112 kohta 2). Parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunta kuulee ehdokkaita, ja täysistunto antaa lausunnon.
2. Euroopan parlamentti osallistuu yhteisön lainsäädäntötyöhön EKP:n perussääntöä muutettaessa tai täydennettäessä (perussäännön artiklat 10.6, 41 ja 42). Perussäännön artiklan 41 nojalla perussäännön muuttamiseksi tarvitaan parlamentin puoltava lausunto. Lisäksi parlamenttia on kuultava perussäännön artiklan 10.6 nojalla EKP:n neuvoston äänioikeuksiin tehtävistä muutoksista ja artiklan 42 nojalla ehdotuksista täydentäväksi lainsäädännöksi.
3. Parlamentti osallistuu myös muuhun lainsäädäntötyöhön EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

4.3.2 EU:n neuvosto ja euroryhmä

EKP ja EU:n neuvosto vastaavat yhteisesti valuuttakurssiasioista ja euroalueen kansainvälisestä edustuksesta. Lisäksi EKP toimii neuvoston kanssa yhteistyössä euroalueen talouspoliittista yhteistyötä koskevissa asioissa. Talouspolitiikan alalla EKP:n suhteet EU:n neuvostoon ja euroryhmään voivat sisältää vain sellaista vuoropuhelua, joka ei velvoita mitään osapuolta. Näin varmistetaan, että EKP:n riippumattomuutta kunnioitetaan ja sen velvollisuudet tunnustetaan. Suhteisiin ei voi sisältyä rahapolitiikan muotoilua muun politiikan pohjalta.

On myös huomattava, että EU:n neuvosto tekee valtion- tai hallitusten päämiehille suosituksen EKP:n pääjohtajan, varapääjohtajan ja johtokunnan muiden jäsenten nimittämisestä.

EU:n neuvosto

Juridisesti on olemassa vain yksi EU:n neuvosto. Neuvosto kuitenkin kokoontuu eri kokoonpanoissa sen mukaan, mikä asia on kulloinkin käsiteltävänä. Tärkeimmät talous- ja rahaliittoa koskevat päätökset EU:n neuvosto tekee valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa³. Tällaisia tärkeitä päätöksiä ovat esimerkiksi EU:n jäsenvaltioiden liittyminen euroalueeseen tai EKPJ:n perussäännön artiklan 10.2 muuttaminen. Ajankohtaiset talous- ja rahaliittoon liittyvät asiat sen sijaan kuuluvat talous- ja valtiovarainministerien kokoonpanossa kokoontuvalle talous- ja rahoitusasioiden neuvostolle (Ecofin-neuvosto). Luxemburgissa 12.–13.12.1997 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien kohdassa 44 nimenomaisesti todetaan, että *Ecofin-neuvosto on jäsenvaltioiden talouspolitiikan keskeinen yhteensovittaja ja että se on toimivaltainen asiaankuuluvilla aloilla.*

Vaikka kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät kuulu euroalueeseen, kaikkien jäsenvaltioiden edustajat (myös niiden, jotka eivät osallistu talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen) osallistuvat talous- ja rahaliittoa koskevien asioiden käsittelyyn EU:n neuvostossa. Euroalueen ulkopuolisten maiden edustajilla ei kuitenkaan ole äänioikeutta useimmissa talous- ja rahaliittoon liittyvissä asioissa. Poikkeustapaus, josta päätettäessä kaikilla EU:n neuvoston jäsenillä on äänioikeus, on esimerkiksi EY:n perustamissopimuksen artiklan 107 nojalla annettava yhteisön lainsäädäntö, jolla muutetaan tai täydennetään EKPJ:n perussääntöä (ks. kohta 2.5.4).

EY:n perustamissopimuksen artiklan 113 kohdan 2 mukaisesti EKP:n pääjohtaja kutsutaan niihin Ecofin-neuvoston kokouksiin, joissa käsitellään EKPJ:n tavoitteisiin ja tehtäviin liittyviä asioita. Tällaisia asioita ovat muun muassa talouspolitiikan laajat suuntaviivat, valuutta-asiat, Euroopan rahoitussektoria koskevat uudistukset, yhteisön ulkoinen edustus talous- ja rahaliitossa sekä valuuttakurssipolitiikkaan liittyvät asiat.

³ Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuvaa EU:n neuvostoa ei pidä sekoittaa Eurooppa-neuvostoon. Eurooppa-neuvosto koostuu EU:n jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä ja Euroopan komission puheenjohtajasta. Eurooppa-neuvosto antaa Euroopan unionille sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat. Valtion- tai hallitusten päämiesten EU:n neuvostossa tekemät päätökset johtokunnan jäsenten nimittämisestä ja EKP:n sijaintipaikasta ovat luonteeltaan hallitustenvälisiä päätöksiä.

EKP osallistuu Ecofin-neuvoston kokouksiin myös silloin, kun niissä keskustellaan täydentävästä lainsäädännöstä tai EKPJ:n perussäännön tiettyjen artiklojen muuttamisesta. Tällöin EKP on edustettuna myös Ecofin-neuvoston kokouksia valmistelemissa neuvoston alayksiköissä. Lisäksi EKP kutsutaan yleensä mukaan tarkkailijana, kun valmistellaan yhteisön muuta lainsäädäntöä, jolla on EKP:n kannalta erityistä merkitystä. EKP on ollut mukana myös erityisissä työryhmissä, kun niissä on käsitelty EKP:n kannalta kiinnostavia tai siihen suoraan vaikuttavia asioita. Esimerkkeinä mainittakoon rahoituspalvelujen komitea (Financial Services Committee) tai Euroopan arvopaperimarkkinoiden sääntelyä pohtinut asiantuntijatyöryhmä (Committee of Wise Men).

EKP:n pääjohtaja osallistuu säännöllisesti Ecofin-neuvoston puolivuositaisiin epävirallisiin kokouksiin. Näissä kokouksissa on tilaisuus keskustella avoimesti ajankohtaisista asioista, sillä niissä ei noudateta Ecofin-neuvoston virallisten kokousten tavanomaista menettelytapaa. Valtiovarainministerien ohella kokouksiin kutsutaan myös kansallisten keskuspankkien johtajat.

EKP:llä on myös tärkeitä raportointivelvollisuuksia Ecofin-neuvostoon nähden. EKP:n pääjohtaja esimerkiksi esittelee neuvostolle EKP:n vuosikertomuksen ja raportoi perustamissopimuksen artiklan 122 mukaisesti neuvostolle lähentymisen edistymisestä kerran kahdessa vuodessa.

Euroryhmä

Kuten edellä todettiin, EU:n neuvosto käsittelee kaikki talous- ja rahaliittoa koskevat asiat täydessä kokoonpanossa, tosin useimmiten niin, että euroalueen ulkopuolisten maiden edustajilla ei ole äänioikeutta. Perustamissopimuksessa ei määrätä elimestä, jossa euroalueen maiden valtiovarainministerit voisivat keskustella euroalueeseen ja yhteiseen rahaan liittyvistä yhteisistä asioista. Tämän tilanteen korjaamiseksi Luxemburgin Eurooppa-neuvosto päätti joulukuussa 1997 perustaa euroryhmän. Euroryhmä on epävirallinen elin, jonka muodostavat euroalueen maiden valtiovarainministerit sekä talous- ja rahoitusasioista vastaava komission jäsen. Euroryhmällä on vuodesta 2005 lähtien ollut puheenjohtaja, joka valitaan kahdeksi vuodeksi euroryhmän jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. EKP:n edustaja kutsutaan euroryhmän kokouksiin ”tarvittaessa”. Toistaiseksi EKP onkin kutsuttu säännöllisesti, ja sillä on ollut edustaja kaikissa kokouksissa.

Euroryhmä toimii euroalueen tason tiedonvaihtokanavana, joka tuo mieleen kansallisvaltioiden hallitusten ja keskuspankkien väliset perinteiset epäviralliset suhteet. Koska euroryhmä on luonteeltaan epävirallinen, kaikista euroalueen kannalta olennaisista asioista voidaan keskustella avoimesti. Avoimuuden ja keskinäisen luottamuksen ilmapiiriä tukee se, että euroryhmän kokouksiin saavat osallistua ainoastaan ministerit, asiasta vastaava Euroopan komission jäsen ja EKP:n pääjohtaja (jokaisella saa olla mukanaan yksi avustaja). Tämä muodostaa jyrkän vastakohtan EU:n neuvoston virallisten kokousten suurille osanottajamäärille.

Euroryhmä kokoontuu yleensä kerran kuukaudessa ennen Ecofin-neuvoston kokousta. Euroryhmässä käytävissä keskusteluissa keskitytään euroalueen talouden yleiseen toimintaan ja etenkin euroalueen yleisiin talousnäkyymiin.

Euroryhmässä keskustellaan myös euroalueen yksittäisten maiden julkisen talouden kehityksestä sekä pohditaan poliittisia aloitteita rakenteellisten uudistusten vauhdittamiseksi. Lisäksi euroryhmässä keskustellaan euron kurssin kehityksestä ja siitä, miten euroalue omana itsenäisenä kokonaisuutenaan mielletään euroalueen ulkopuolella.

4.3.3 Euroopan komissio

Myös Euroopan komissio osallistuu EKP:n ja Ecofin-neuvoston väliseen vuoropuheluun. Talous- ja rahapolitiikasta vastaava komission jäsen osallistuu Ecofin-neuvoston ja euroryhmän sekä EKP:n neuvoston kokouksiin.

Tämän korkeimman tason poliittisen vuoropuhelun lisäksi komissiolla ja EKP:llä on läheiset yhteistyösuhteet, joita vahvistaa tiivis yhteydenpito sekä kahdenvälisissä kokouksissa että monenvälisissä elimissä, kuten talous- ja rahoituskomiteassa tai talouspoliittisessa komiteassa (ks. jäljempänä). Tämä yhteydenpito on erittäin tärkeää, kun otetaan huomioon komission keskeinen asema yhteisön talouspoliittisessa päätöksenteossa. Erityisen huomionarvoista on, että komissiolle on uskottu useita talous- ja rahaliittoon liittyviä erityistehtäviä:

- antaa suosituksia talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi
- valvoa jäsenvaltioiden talousarviotilannetta ja raportoida siitä Ecofin-neuvostolle
- laatia vähintään kahden vuoden välein lähentymisraportti siitä, miten ne jäsenvaltiot, jotka eivät vielä ole ottaneet euroa käyttöön, ovat täyttäneet lähentymiskriteerit.

Lisäksi Euroopan komissio on käynnistänyt monia erityishankkeita – tai on ainakin mukana sellaisissa – jotka joko liittyvät tai vaikuttavat eurojärjestelmän tehtäviin ja toimintaan. Monissa tapauksissa EKP:n suorasta osallistumisesta voi koitua näille hankkeille huomattavaa hyötyä, tai se voi jopa olla niiden toteuttamisen edellytyksenä.

- Eurostat ja EKP tekevät läheistä tilastoyhteistyötä sekä kahdenvälisesti että asianomaisissa yhteisön tilastointikomiteoissa, erityisesti raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomiteassa (ks. kohta 3.5).
- EKP on mukana useissa erityistyöryhmissä ja sääntelykomiteoissa myös muilla aloilla. Näissä elimissä käsitellään monia eri asioita, kuten rahoitusmarkkinoiden yhdentymistä (esimerkiksi ns. Giovannini Groupissa) tai rahoituslaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta (esimerkiksi Euroopan pankkikomiteassa ja Euroopan pankkivalvontaviranomaisten komiteassa).
- Lisäksi komissio ja EKP jatkavat läheistä yhteistyötä sellaisissa EU:n laajentumisprosessiin liittyvissä asioissa, jotka kuuluvat EKP:n toimivallan ja asiantuntemuksen piiriin.

4.3.4 Talous- ja rahoituskomitea

EY:n perustamissopimuksen artiklan 114 kohdan 2 nojalla perustettu talous- ja rahoituskomitea (Economic and Financial Committee, EFC) laatii Ecofin-neuvostolle alustavia selvityksiä lukuisista talouteen ja rahoitustilanteeseen liittyvistä asioista ja neuvoo niihin liittyvissä kysymyksissä. Talouspolitiikan yhteensovittamista talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa koskevan, Luxemburgissa joulukuussa 2007 annetun Eurooppa-neuvoston päätöslauselman kohdassa 12 todetaan, että talous- ja rahoituskomitean tulee tarjota *puitteet, joissa vuoropuhelua* [neuvoston ja EKP:n välillä] *voidaan valmistella ja jatkaa* [ministeriöiden, kansallisten keskuspankkien, komission ja EKP:n] *korkeiden virkamiesten tasolla*.

Perustamissopimuksen nojalla jäsenvaltiot, komissio ja EKP nimeävät kukin enintään kaksi jäsentä komiteaan. Kunkin jäsenvaltion kaksi edustajaa ovat perinteisesti olleet korkeita virkamiehiä, toinen valtionhallinnosta ja toinen kansallisesta keskuspankista. Koska EU:ssa on tällä hetkellä jo 25 jäsenvaltiota, talous- ja rahoituskomitea kuitenkin kokoontuu yleensä rajoitetussa kokoonpanossa, jolloin jäsenvaltioilla on vain yksi edustaja (yleensä valtionhallinnosta) ja komissiolla ja EKP:llä kummallakin kaksi edustajaa. EKP:tä edustavat tällä hetkellä varapääjohtaja ja kansantaloudesta vastaava johtokunnan jäsen. Heidän varajäseninään toimivat kansainvälisten suhteiden ja kansantalouden pääosastojen johtajat.

Osallistumalla talous- ja rahoituskomitean työskentelyyn EKP pääsee mukaan keskusteluihin, joissa käsitellään talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja sekä jäsenvaltioiden finanssipolitiikan seurantaan niiden vuotuisten vakaus- ja lähentymisohjelmien pohjalta ja joissa valmistellaan yhteisön kannanottoja kansainvälisiin kysymyksiin. EKP osallistuu myös talous- ja rahoituskomitean muuhun toimintaan, joka ulottuu teknisistä kysymyksistä – kuten eurokolikoiden lyömisestä – institutionaalsiin uudistuksiin ja yhteisön ulkoiseen edustukseen talous- ja rahaliittoa koskevissa asioissa.

Talous- ja rahoituskomiteassa käytävien keskustelujen tarkoituksena on myös valmistella euroryhmässä käytävää euroalueen valtiovarainministerien ja EKP:n välistä vuoropuhelua. Euroalueen yleisiä talousnäkömiä ja valuuttakurssikehitystä koskevien arvioiden valmistelu onkin keskeisellä sijalla EKP:n osallistumisessa talous- ja rahoituskomitean työhön. Tärkeää on myös julkisen talouden kestävyys- ja finanssipolitiikan yleislinjojen tarkoituksenmukaisuuden jatkuva seuranta.

EKP osallistuu talous- ja rahoituskomitean työskentelyyn täysin riippumattomana, ja sen yksinomaista toimivaltaa yhteisen rahapolitiikan suhteen kunnioitetaan. EKP osallistuu keskusteluihin täysipainoisesti ja ilmaisee kantansa kaikkiin kysymyksiin, mutta se ei osallistu äänestyksiin. Lisäksi talous- ja rahoituskomitea pidättyy keskustelemasta rahapolitiikan harjoittamisesta. Samaa periaatetta noudatetaan annettaessa lausuntoja yhteisestä rahapolitiikasta kansainvälisten järjestöjen kokouksissa ja muissa vastaavissa tilaisuuksissa (esimerkiksi Kansainvälisen valuuttarahaston tai G7-maiden kokouksissa). Tehtävienjaon mukaan tällaisten lausuntojen valmistelu ja esittäminen kuuluvat EKP:n yksinomaiseen toimivaltaan.

4.3.5 Talouspoliittinen komitea

Talouspoliittinen komitea (Economic Policy Committee, EPC) perustettiin vuonna 1974 neuvoston päätöksellä⁴. Jokaisella jäsenvaltiolla sekä komissiolla ja EKP:llä on komiteassa kaksi edustajaa ja kaksi varajäsentä.

Talouspoliittinen komitea on talous- ja rahoituskomitean tavoin mukana euroryhmän ja Ecofin-neuvoston kokousten valmistelussa. Sen työ keskittyy kuitenkin erityisesti rakenteellisiin uudistuksiin. Komitea laatii vuosittain tarkan vertaisarvioinnin jäsenvaltioiden talousuudistuksista osana ns. Cardiffin prosessia (ks. kohta 1.2.2). Lisäksi talouspoliittinen komitea on tiiviisti mukana ns. Luxemburgin prosessissa (ks. kohta 1.2.2), jossa sovitaan jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan koordinoinnin periaatteista. Komitea käsittelee myös monia pitkän aikavälin rakenteellisia kysymyksiä, kuten väestön ikääntymisen julkistaloudellisia vaikutuksia.

EKP pitää jäsenvaltioiden rakenteellisia uudistuksia äärimmäisen tärkeinä, sillä ne ovat keskeisin keino työttömyyden torjumiseksi ja euroalueen kasvupotentiaalin hyödyntämiseksi täysipainoisesti. Siten EKP:llä on hyvät valmiudet edistää talouspoliittisen komitean työtä. EKP osallistuu talouspoliittisen komitean toimintaan täysin riippumattomana, kuten talous- ja rahoituskomiteankin työskentelyyn.

4.3.6 Makrotaloudellinen vuoropuhelu

Makrotaloudellisen vuoropuhelun tavoitteena on edistää talous- ja rahaliittoon liittyvien talouspoliittisten vaatimusten ymmärtämystä ja siten parantaa edellytyksiä inflaatiota kiihdyttämättömään ja työllisyyttä edistävään kasvuun. Tätä vuoropuhelua käydään kahdesti vuodessa sekä poliittisella että teknisellä tasolla. Eurooppa-neuvosto päätti siitä Kölnissä vuonna 1999, minkä vuoksi se tunnetaan nimellä Kölnin prosessi (ks. kohta 1.2.2). Kaikki osapuolet osallistuvat vuoropuheluun täysin riippumattomina. Varsinkin työmarkkinaosapuolten riippumattomuutta palkkaratkaisuissa ja EKP:n riippumattomuutta yhteisen rahapolitiikan harjoittamisessa vaalitaan. Kun tunnustetaan toimivallan ja siihen liittyvien velvoitteiden jako talouspolitiikan eri osa-alueilla, ymmärretään paremmin, että kunkin toimijan tehtävänä on varmistaa politiikan menestyksellä toteuttaminen oman toimivaltansa piirissä.

4.4 EKP:N KIELIJÄRJESTELYT

EKP on yhteisön organisaatio, joten sen yleisö on monikielistä ja sen päätöksentekuelimet ja henkilöstö ovat monikansallisia. EU:n kielellisen monimuotoisuuden vuoksi EKP:n on viestittävä monilla eri kielillä, jotta se tavoittaisi mahdollisimman suuren yleisön. EKP noudattaa käytännöllistä lähestymistapaa, jossa EU:n kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen yhdistetään tehokkaaseen ja nopeaan viestintään.

⁴ Neuvoston päätös 74/122/ETY, tehty 18 päivänä helmikuuta 1974, talouspoliittisen komitean perustamisesta (EYVL L 63, 5.3.1974, s. 21).

Yhteisön virallisten kielten määrä on 1.5.2004 lähtien ollut kaksikymmentä.⁵ Säädösteksteissä sekä suhteissa kolmansiin osapuoliin ja suureen yleisöön EKP:n kielijärjestelyt noudattavat yhteisön oikeuteen kirjattua monikielisyyden periaatetta.⁶ Asetukset ja muut yleisesti pätevät säädökset julkaistaan yhteisön kaikilla virallisilla kielillä. Sama pätee EKP:n lakisääteisiin julkaisuihin (esimerkiksi vuosikertomus ja Kuukausikatsaus) ja useisiin lehdistötiedotteisiin. Kolmansille osapuolille osoitetut säädökset annetaan vastaanottajan kielellä. EKP vastaa kolmansien osapuolten jollakin yhteisön virallisella kielellä tekemiin yhteydenottoihin kirjallisesti samalla kielellä, jolla yhteydenotto on tehty.

Muussa viestinnässä – ja etenkin EKP:n sisäisessä viestinnässä ja EKPJ:n sisäisissä suhteissa – käytetään valtaosin vain yhtä työkieltä, joka on englanti. Poikkeustapauksia ovat EKP:n neuvoston ja yleisneuvoston sekä EKPJ:n komiteoiden kokoukset, joissa on simultaanitulkkaus useille eri kielille. Käyttämällä yhtä yhteistä työkieltä EKP:ssä ja eurojärjestelmässä mahdollistetaan nopea, tehokas ja täysin luotettava viestiminen yhteistä rahapolitiikkaa ja siihen liittyviä tehtäviä määriteltäessä ja toteutettaessa.

4.5 OIKEUDELLINEN TARKASTELU EUROOPAN YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMESSA

EKP:llä on EY:n perustamissopimukseen ja EKPJ:n perussääntöön perustuva laaja toimivalta, joka sisältää vallan antaa säädöksiä sekä valtuudet määrätä yrityksille seuraamuksia tai sakkoja, jos ne eivät noudata EKP:n asetuksia tai päätöksiä. EKPJ:n perussäännön artiklan 35.1 nojalla EKP:n toimenpiteiden ja laiminlyöntien laillisuus voidaan tutkia EY:n perustamissopimuksen artikloissa 230–233 määrättyissä tapauksissa ja niissä määrättyin edellytyksin. Siten EU:n neuvosto, Euroopan komissio tai mikä tahansa jäsenvaltio voi nostaa kanteen Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa (jäljempänä ”yhteisöjen tuomioistuin”) sellaisista EKP:n toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia suhteessa kolmansiin osapuoliin. Yhteisöjen tuomioistuimella on tässä tarkoituksessa toimivalta ratkaista kanne, *jonka perusteena on puuttuva toimivalta, olennaisen menettelymääräyksen rikkominen, [perustamis]sopimuksen tai sen soveltamista koskevan oikeussäännön rikkominen taikka harkintavallan väärinkäyttö* (perustamissopimuksen artiklan 230 toinen kohta). Lisäksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi samoin edellytyksin nostaa kanteen EKP:n päätöksestä, joka koskee häntä suoraan ja erikseen (artiklan 230 neljäs kohta).

Mikäli EKP on perustamissopimuksen vastaisesti laiminlyönyt velvollisuutensa, yhteisön toimielin tai jäsenvaltio voi saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi perustamissopimuksen artiklan 232 nojalla. Samoin luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö voi kannella yhteisöjen tuomioistuimeen, mikäli EKP on jättänyt suorittamatta velvollisuutensa kyseistä henkilöä kohtaan siten kuin perustamissopimus tai EKPJ:n perussääntö edellyttää.

⁵ Kielten omakielisten nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä: espanja, tšekki, tanska, saksa, kreikka, englanti, viro, ranska, italia, latvia, liettua, unkari, malta, hollanti, puola, portugali, slovakki, sloveeni, suomi ja ruotsi.

⁶ Asetus N:o 1 Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevasta järjestelystä (EYVL 17, 6.10.1958, s. 385).

Jos kanne on aiheellinen, yhteisöjen tuomioistuin julistaa toimenpiteen mitättömäksi. Jos kyse on laiminlyönnistä, se julistetaan perustamissopimuksen vastaiseksi. EKP:n on tällaisessa tilanteessa ryhdyttävä tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Näin tapahtui vuonna 2003, kun yhteisöjen tuomioistuin julisti EKP:n oman petoksantorjuntajärjestelmän mitättömäksi ja määräsi EKP:n yhteisön oman petostantorjuntaohjelman alaiseksi (ks. kohta 4.6).

EKP:n toimenpiteiden ja laiminlyöntien tutkimisen lisäksi yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kanteet, jotka EKP on nostanut oikeuksiensa turvaamiseksi jotakin yhteisön toimielintä tai jäsenvaltiota vastaan, sekä kanteet, jotka EKP on nostanut jotakin yhteisön toimielintä vastaan tämän laiminlyönnin takia (perustamissopimuksen artikkelit 230 ja 232). EKP voi myös nostaa kanteen kansallista keskuspankkia vastaan, jos tämä laiminlyö perustamissopimuksen ja perussäännön mukaiset velvollisuutensa (perustamissopimuksen artiklan 237 kohta d).

Yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ratkaista myös EKP:n ja sen henkilöstön väliset riidat (ks. kohta 6.4.1) sekä kaikki sellaiset tapaukset, joissa ratkaisuvallta on annettu yhteisöjen tuomioistuimelle EKP:n ja sen sopimus-kumppanien välisellä sopimuksella.

4.6 VARAINHOIDON JA SEN LUOTETTAVUUDEN VALVONTA

Eurojärjestelmän moitteeton varainhoito on yleistä etua koskeva asia, sillä EKP ja kansalliset keskuspankit hoitavat julkisia tehtäviä, joihin käytetään verovaroja. Tämän vuoksi perustamissopimuksessa on useita määräyksiä, joilla EKP:n varainhoito ja sen luotettavuus saatetaan valvonnan alaisiksi.

EKP täyttää tilivelvollisuutensa laatimalla tilinpäätöksen, joka julkaistaan osana vuosikertomusta. Riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat tarkastavat EKP:n ja eurojärjestelmän kaikkien kansallisten keskuspankkien tilinpäätökset. EKP:n perussäännön artiklan 27.1 nojalla EU:n neuvosto hyväksyy riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat EKP:n neuvoston suosituksesta. Tähän liittyvien EKP:n säännösten ja käytäntöjen katsottiin olevan vuonna 1999 hyväksytyjen raha- ja rahamarkkinapolitiikan hyvää käytäntöä koskevien IMF:n sääntöjen (Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies) mukaisia. IMF:n sääntöjä uudistettiin viimeksi elokuussa 2000.

Riippumattoman ulkopuolisen tilintarkastajan lisäksi myös Euroopan tilintarkastustuomioistuin tarkastaa EKP:n varainhoidon. Tilintarkastustuomioistuin arvioi EKP:n hallinnon tehokkuutta perussäännön artiklan 27.2 nojalla ja julkaisee vuosikertomuksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Yhteisöjen tuomioistuimen 10.7.2003 antaman tuomion⁷ mukaan EKP kuuluu EY:n perustamissopimuksen artiklan 280 nojalla perustetun yhteisön

⁷ Asia C-11/00, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Euroopan keskuspankki, Kok. 2003, s. I-7147.

petostentorjuntajärjestelyn soveltamisalaan.⁸ Järjestely antaa Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF), joka on komission alainen itsenäinen tutkintayksikkö⁹, valtuudet tutkia petoksia ja muita väärinkäytöksiä EKP:ssä, jos on perusteltu syy epäillä, että väärinkäytöksiin on syyllistytty. EKP on muuttanut sisäisiä sääntöjään ja menettelyjään vastaamaan yhteisöjen tuomioistuimen tuomion määräyksiä ja ryhtynyt tarvittaviin toimiin varmistakseen läheisen yhteistyön petostentorjuntaviraston kanssa.¹⁰

⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1073/1999, annettu 25 päivänä toukokuuta 1999, Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista (EYVL L 136, 31.5.1999, s. 1).

⁹ Komission päätös, tehty 28 päivänä huhtikuuta 1999, Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) perustamisesta (EYVL L 136, 31.5.1999, s. 20).

¹⁰ Euroopan keskuspankin päätös (EKP/2004/11), tehty 3 päivänä kesäkuuta 2004, petosten, lahjonnan ja Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja vahingoittavan muun laittoman toiminnan torjuntaan liittyvien Euroopan petostentorjuntaviraston Euroopan keskuspankkia koskevien tutkimusten ehdoista ja edellytyksistä sekä Euroopan keskuspankin henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen muuttamisesta (EUVL L 230, 30.6.2004, s. 56).

Jean-Claude Trichet osallistuu G7-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kanssa IMF:n vuosikokoukseen Singaporessa syyskuussa 2006.

5 EKP JA KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

EKP edustaa euroaluetta kansainvälisellä tasolla. Se siis edustaa Euroopan yhteisöä talous- ja rahaliittoon liittyvissä kysymyksissä, kun kansainvälisissä organisaatioissa ja monikansallisilla foorumeilla käsitellään eurojärjestelmän toimivaltaan kuuluvia asioita. Se, miten edustus tarkkaan ottaen toteutuu, riippuu toimivallan jaosta yhteisön sisällä sekä yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä. Käsiteltävästä aiheesta riippuen EKP:llä on siis joskus yksinoikeus esittää Euroopan yhteisön poliittisia kantoja kansainvälisissä organisaatioissa ja monikansallisilla foorumeilla, ja joskus se taas esittää omia kantojaan yhteisön ja jäsenvaltioiden muiden päätöksentekijöiden kantojen rinnalla.

5.1 TAUSTAA

Kun vastuu raha- ja valuuttakurssipolitiikasta siirrettiin yhteisölle, kävi tarpeelliseksi luoda järjestelyjä, joiden kautta EKP voisi osallistua kansainväliseen rahapoliittiseen yhteistyöhön ja rahoitusyhteistyöhön. Näissä järjestelyissä oli otettava huomioon neljä tekijää.

1. Toimivallan jako yhteisössä

EY:n perustamissopimuksen artiklan 111 kohtien 3 ja 4 nojalla EU:n neuvosto voi päättää järjestelyistä raha- ja valuuttaoloja koskevien sopimusten neuvottelemiseksi ja solmimiseksi EU:n ulkopuolisten maiden tai kansainvälisten organisaatioiden kanssa. Neuvosto voi myös päättää yhteisön kannasta talous- ja rahaliittoa koskevissa kysymyksissä ja siitä, miten yhteisöä edustetaan kansainvälisillä foorumeilla. Neuvosto tekee päätöksensä *noudattaen [...] määrättyä toimivallanjakoa* yhteisössä. Tähän mennessä artiklan 111 kohtaa 3 on sovellettu ainoastaan solmittaessa raha- ja valuuttakurssiasioita koskevia sopimuksia Euroopan yhteisön ja tiettyjen EU:n ulkopuolisten maiden välillä.¹ Kohdan muita määräyksiä ei ole vielä sovellettu käytännössä. Nykyiset yhteisön kansainvälistä edustusta koskevat järjestelyt perustuvat yhteisiin periaatteisiin, joista Eurooppa-neuvosto sopi Luxemburgissa joulukuussa 1997 ja Wienissä joulukuussa 1998. Luxemburgissa joulukuussa 1997 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaan EKP ja Ecofin-neuvosto *hoitavat kumpikin tehtäviään yhteisön edustamisessa kansainvälisellä tasolla tehokkaasti ja perustamissopimuksessa määrättyä toimivallanjakoa noudattaen*.

2. Eurojärjestelmän sisäinen tehtävänjako

EKP:n perussäännön artiklojen 6.1 ja 12.5 nojalla EKP:n neuvosto päättää eurojärjestelmän kansainvälisestä edustuksesta. EKP ja euroalueen kansalliset keskuspankit voivat osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan EKP:n neuvoston suostumuksella. EKP:n neuvosto on päättänyt, että jos jokin euroalueen maa on mukana kansainvälisten organisaatioiden ja foorumien

¹ Määräystä on sovellettu neljässä neuvoston päätöksessä, jotka koskevat rahapoliittisia suhteita Monacon, San Marinon, Andorran ja Vatikaanivaltion kanssa, sekä kahdessa neuvoston päätöksessä, jotka koskevat Kap Verden escudoon, CFA-frangiin ja Komorien frangiin liittyviä valuuttakurssikysymyksiä.

toiminnassa, myös maan keskuspankin on syytä osallistua jatkossakin kyseisten organisaatioiden toimintaan. EKP:n tulee varmistaa, että eurojärjestelmällä on yhtenäinen edustus aina kun se on tarpeen ja tarkoituksenmukaista.

3. Toimivallan jako yhteisön ja euroalueen maiden välillä

Kuten kohdassa 1.2.2 todettiin, kukin euroalueen maa vastaa edelleen itsenäisesti muusta talouspolitiikasta kuin raha- ja valuuttakurssipolitiikasta. EKP, Euroopan yhteisö ja EU:n yksittäiset jäsenvaltiot osallistuvat siis kansainväliseen yhteistyöhön sen mukaan, mitä kunkin kansainvälisen organisaation ja foorumin tehtäviin kuuluu.

4. Kansainvälisten organisaatioiden ja foorumien institutionaalinen rakenne

Kun rahapoliittinen päätösvalta siirrettiin yhteisölle, kansainvälisen yhteistyön institutionaaliset rakenteet joutuivat koetukselle, sillä olemassa olleiden järjestelyjen suunnittelussa ei ollut osattu ennakoida euroalueen kokoisen rahaliiton mukaantuloa. Kansainväliset organisaatiot ja foorumit oli suunniteltu edistämään yhteistyötä sellaisten itsenäisten valtioiden välillä, joilla on täydet valtuudet harjoittaa omaa talous- ja rahapolitiikkaa sekä rahoitusmarkkinapolitiikkaa. Jotta yhteisön ja EKP:n kansainvälisiä suhteita koskevat määräykset voitiin saattaa voimaan, kansainvälisten suhteiden perustana oleviin sääntöihin ja menettelyihin oli neuvoteltava muutoksia. Tällaiset muutokset ovat perustuneet suureksi osaksi käytännön näkökohtiin. Wienissä joulukuussa 1998 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmissä todettiin, että *pragmaattinen lähestymistapa saattaa olla paras tapa, jolla voitaisiin minimoida nykyisten sääntöjen ja käytäntöjen mukauttamistarve edellyttäen tietysti, että tällainen lähestymistapa tuottaisi ratkaisun, jossa asianmukaisesti tunnustettaisiin euron asema.*

Tähänastiset käytännön ratkaisut sallivat EKP:n osallistua sellaisten kansainvälisten organisaatioiden ja foorumien toimintaan, joissa käsitellään eurojärjestelmän tehtäviin liittyviä asioita.

- *Yhteistä rahapolitiikkaa* koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä ainoastaan EKP:llä on oikeus esittää Euroopan yhteisön rahapoliittisia kantoja. Tämä johtuu siitä, että EKP:n päätöksentekoeleimillä (eli neuvostolla ja johtokunnalla) on yksinomainen toimivalta yhteiseen rahapolitiikkaan liittyvissä asioissa.
- *Euron vaihtokursseja* koskevista kysymyksistä EKP vastaa yhdessä EU:n neuvoston (Ecofin-neuvoston) ja euroryhmän kanssa. Sekä EKP:n pääjohtaja että euroryhmän puheenjohtaja siis osallistuvat neuvotteluihin euroalueen ulkopuolisten osapuolten kanssa (esimerkiksi G7-maiden ryhmässä) ja vastaavat euroa koskevasta viestinnästä.
- Kun on kyse *maksujärjestelmistä*, EKP voi esittää kansainvälisellä tasolla kantoja asioihin, jotka liittyvät eurojärjestelmän velvollisuuteen edistää maksu- ja selvitysjärjestelmien moitteetonta ja tehokasta toimintaa. Myös euroalueen kansalliset keskuspankit, jotka osallistuvat kansainvälisten järjestöjen ja foorumien toimintaan EKP:n rinnalla, voivat esittää näkemyksiään sen pohjalta, millaisia tehtäviä ne itse hoitavat kotimaisten maksu- ja selvitysjärjestelmien valvonnassa ja johtamisessa ja millaisia kokemuksia ne ovat tehtävissään saaneet.

- *Tilastokysymyksissä* EKP:llä on EKPJ:n perussäännön nojalla yleinen velvoite toimia yhteistyössä kansainvälisten organisaatioiden kanssa. Määräyksessä otetaan huomioon, että tilastotyötä tehdään maailmanlaajuisesti. Siksi EKP voi esittää kantoja yhdessä yhteisön muiden toimivaltaisten laitosten (esimerkiksi Eurostatin) kanssa.
- *Luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmien vakautta* koskevista asioista EKP voi osallistua kansainvälisiin kokouksiin ja esittää kantoja toimivaltaisten kansallisten viranomaisten (esimerkiksi kansallisten keskuspankkien ja kansallisten valvontaviranomaisten) rinnalla.

5.2 EKP:N KANSAINVÄLISET SUHTEET

EKP osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön pääasiassa siten, että se vaihtaa tietoja ja näkemyksiä muiden päätöksentekijöiden kanssa kansainvälisissä organisaatioissa ja monenkeskisillä foorumeilla. Tällöin on erityisen tärkeää vertailla keskeisimpien talousalueiden talouskehitystä ja -politiikkaa. Näin EKP voi analysoida paremmin ulkoisen kehityksen vaikutusta euroalueen talouteen. Täydentävää tietoa saadaan myös Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) kaltaisten riippumattomien organisaatioiden valvontatyön tuloksena.

EKP osallistuu myös päätöksentekoa tehostavien ja avoimuutta lisäävien hyvien käytäntöjen ja yhteisten sääntöjen kehittämiseen kansainvälisessä yhteisössä. Hyvät käytännöt määrittellen yleensä perusperiaatteina, standardeina ja sääntöinä, jotka yksittäiset maat voivat halutessaan panna täytäntöön. Hyvien käytäntöjen määrittely kannustaa päätöksentekijöitä ottamaan niitä käyttöön ja lisäämään toimintansa avoimuutta. Näin hyvän hallintotavan käsite nousee keskeiselle sijalle kansainvälisessä yhteistyössä.

EKP:n kansainväliseen yhteistyöhön ei kuitenkaan kuulu EKP:n raha- ja valuuttakurssipolitiikan koordinointi euroalueen ulkopuolisten maiden vastaavan politiikan kanssa. Tällainen koordinointi olisi helposti ristiriidassa EKP:n tehtävien ja riippumattomuuden kanssa, sillä se hämärtäisi yksittäisten päätöksentekijöiden erityisvelvollisuuksia ja rajoittaisi heidän tilivelvollisuuksiaan.

5.3 EKP:N SUHTEET KANSAINVÄLISIIN ORGANISAATIOIHIN

EKP on luonut suhteet Kansainväliseen valuuttarahastoon (IMF) sekä taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD). Kumpikin organisaatio seuraa ja arvioi säännöllisesti jäsenmaidensa taloudellista ja poliittista kehitystä.

5.3.1 Kansainvälinen valuuttarahasto

Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) perustettiin vuonna 1944 Bretton Woods -sopimuksella. IMF:ään kuuluu tällä hetkellä 184 jäsenmaata. Sen päätehtävänä on edistää maailmanlaajuisia valuuttayhteistyötä, valuuttakurssien

vakautta, kansainvälistä kauppaa ja talouskasvua. Tehtäviensä laajuuden vuoksi IMF on kansainvälisen valuutta- ja rahoitusjärjestelmän ytimessä.

IMF:n jäsenmaiden talouspolitiikalla on keskeinen merkitys maailmantalouden vakauden kannalta. Siksi talouskehityksen seuranta on yksi IMF:n tärkeimmistä toiminnoista. IMF seuraa ja arvioi jäsenmaidensa talouskehitystä ja rahoitusmarkkinoiden kehitystä sekä talous- ja rahapolitiikkaa IMF:n neljännen sopimusartiklan mukaisten konsultaatioiden yhteydessä. Koska maailman talous- ja rahoitusjärjestelmä yhdentyy koko ajan, myös kunkin jäsenmaan kansallista politiikkaa arvioidaan sen suhteen, millainen vaikutus sillä on maailmantalouteen (maailmantalouden seuranta).

EKP:n tarkkailija-asema

Sekä IMF:n että EKP:n omien tehtävien kannalta pidettiin tärkeänä, että EKP olisi edustettuna IMF:ssä silloin, kun siellä käsitellään EKP:n toimivaltaan kuuluvia asioita. IMF:n johtokunta päätti 21.12.1998 kutsua EKP:n mukaan tarkkailijana. Tämä oli käytännön ratkaisu, jolla vältyttiin muuttamasta IMF:n sopimusartikloja, sillä niiden mukaan vain valtiot voivat olla IMF:n jäseniä. Järjestelyn perusteella EKP:llä on pysyvä oikeus osallistua tarkkailijana kaikkiin IMF:n johtokunnan kokouksiin, joissa käsitellään suoraan EKP:n toimivaltaan liittyviä asioita. Tällaisia asioita ovat

- neljännen sopimusartiklan mukaiset konsultaatiot euroalueen talous- ja rahapolitiikasta
- neljännen sopimusartiklan mukaiset konsultaatiot yksittäisten euroalueen maiden kanssa
- euron asema kansainvälisessä valuuttajärjestelmässä
- maailmantalouden seuranta, eli kahdesti vuodessa käytävä keskustelu IMF:n raporteista, jotka koskevat maailmantalouden kehitystä (World Economic Outlook) ja kansainvälisiä pääomamarkkinoita (International Capital Markets Report), sekä säännölliset keskustelut maailmantalouden ja markkinoiden kehityksestä.

EKP:n tarkkailija esittää Euroopan yhteisön rahapoliittisen kannan kaikissa näissä IMF:n johtokunnan keskusteluissa, kun kyse on euroalueen rahapolitiikasta. Valuuttakurssikysymyksissä euroryhmän puheenjohtajamaata edustava IMF:n johtokunnan jäsen ja EKP:n tarkkailija esittävät kumpikin yhteisön kannan, joka perustuu euroalueen tasolla – esimerkiksi euroryhmän kokouksissa – käytävään säännölliseen näkemystenvaihtoon (ks. kohta 4.3.2).

Sen lisäksi, että EKP:n tarkkailijalla on pysyvä oikeus osallistua IMF:n johtokunnan kokouksiin, hänet voidaan kutsua niihin myös tapauskohtaisesti silloin, kun kokouksissa käsitellään asioita, joissa EKP ja IMF ovat todenneet yhteistyön hyödylliseksi kummankin tehtävien kannalta. Koska EKP osallistuu rahapolitiikan koordinointiin euroalueen ulkopuolisissa EU:n jäsenvaltioissa, käytännöksi on muodostunut kutsua EKP:n edustaja niihin neljänteen sopimusartiklaan liittyviin keskusteluihin, joissa käsitellään kyseisiä

jäsenvaltioita. EKP:n tarkkailija osallistuu myös Yhdysvaltoja ja Japania koskeviin neljännen sopimusartiklan mukaisiin vuotuisiin keskusteluihin.

Lisäksi EKP:n pääjohtaja voi osallistua tarkkailijana kansainvälisen valuutta- ja rahoituskomitean (International Monetary and Financial Committee, IMFC) kokouksiin. Komitea kokoontuu kahdesti vuodessa IMF:n kevät- ja vuosikokousten yhteydessä. Se raportoi valuuttarahaston hallintoneuvostolle kansainvälisen valuutta- ja rahoitusjärjestelmän seurannasta ja neuvoo aiheeseen liittyvissä asioissa. Komitea myös neuvoo IMF:n johtokuntaa politiikkakysymyksissä.

Neljännen sopimusartiklan mukaiset konsultaatiot EKP:n ja euroalueen maiden kanssa

Euron käyttöönoton jälkeen euroalueen maita koskevat neljännen sopimusartiklan mukaiset konsultaatiot on jaettu kahteen erilliseen osaan. Toisessa osassa käsitellään pääasiassa euroalueen raha- ja valuuttakurssipoliittisia kysymyksiä. Toisessa taas tarkastellaan yksittäisiä euroalueen maita ja muuta talouspolitiikkaa kuin raha- ja valuuttakurssipoliitiikkaa (esimerkiksi finanssi- ja rakennepolitiikkaa). Tämä kaksijakoinen lähestymistapa on osoitus siitä, miten IMF:n menettelyjä on mukautettu euroalueen toimivallanjaon edellyttämällä tavalla.

IMF:n valtuuskunta vierailee EKP:ssä kaksi kertaa vuodessa keskustelemassa viimeaikaisesta kehityksestä ja euroalueen raha- ja valuuttakurssipoliittikan kannalta merkittävistä asioista. Tuolloin IMF:n edustajat keskustelevat myös Euroopan komission, talous- ja rahoituskomitean ja euroryhmän sekä muiden sellaisten yhteisön elinten kanssa, jotka koordinoivat jäsenvaltioiden kansallista politiikkaa (esimerkiksi talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen ja vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamista). Nämä keskustelut painottuvat rahapolitiikan ja valuuttakurssikehityksen kannalta merkittävään talouskehitykseen ja politiikkaan (esimerkiksi finanssi- ja rakennepolitiikkaan) koko euroalueella.

Neljännen sopimusartiklan mukaisen konsultaatioprosessin toisessa osassa, jossa käsitellään yksittäisten jäsenmaiden talouspolitiikkaa, IMF:n edustajat vierailevat yksittäisissä maissa tapaamassa kansallisia päätöksentekijöitä.

Muu yhteistyö IMF:n kanssa

EKP osallistuu myös useisiin IMF:n hankkeisiin, joilla vahvistetaan kansainvälisen rahoitusjärjestelmän rakenteita. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi raha- ja rahoitusmarkkinapolitiikan hyviä käytäntöjä koskevat säännöt, joihin on koottu rahapolitiikasta sekä siihen liittyvistä keskuspankkien tehtävistä vastaavien viranomaisten toiminnan avoimuutta ja tilivelvollisuutta koskevia yleisperiaatteita. Teemoina ovat mm. maksujärjestelmät ja rahoitusjärjestelmän toiminnan valvonta, valuuttavarantojen hoitoa koskevat ohjeet sekä IMF:n standardien ja sääntöjen noudattamista koskevat ns. ROSC-raportit (Report on the Observance of Standards and Codes). Nämä periaatteet, ohjeet ja raportit ovat osa kansainvälisen yhteisön pyrkimyksiä edistää kansainvälisesti hyväksytyjen standardien ja sääntöjen noudattamista. ROSC-raporteissa arvioidaan, miten standardeja ja sääntöjä on noudatettu eri maissa, ja pyritään tunnistamaan mahdollisia heikkouksia, jotka saattaisivat lisätä talouden ja rahoitusmarkkinoiden alttiutta kriiseille.

EKP on kehittänyt yhteistyösuhteita IMF:n kanssa myös muilla alueilla. EKP osallistuu aktiivisesti etenkin kansainvälisten tilastostandardien sovellus- ja kehitystyöhön kansantalouden tilinpitojärjestelmässä (SNA 93). Tällaisia tilastostandardeja ovat esimerkiksi IMF:n maksutasekäsikirjan (5. laitos) standardit. Yhteistyösuhteita on kehitetty myös IMF:n yhtenäistettyä hyvää tilastointitapaa koskevan erikoisstandardin (Special Data Dissemination Standard, SDDS) yhteydessä. Standardi luotiin vuonna 1996, jotta voitaisiin varmistaa, että jäsenmaat tuottavat ajantasaisia, luotettavia ja kattavia tilastoja suuren yleisen käyttöön sekä IMF:n tarpeisiin sen seurantatehtäviä varten. EKP on säännöllisesti mukana myös teknistä tukea tarjoavassa IMF:n toiminnassa.

EKP:llä on marraskuusta 2000 lähtien ollut erityisiä nosto-oikeuksia. Tämä merkitsee, että EKP voi osallistua vapaaehtoiisiin kauppoihin IMF:n jäsenmaiden ja muiden erityisnosto-oikeuksien haltijoiden kanssa. EKP ja IMF sopivat huhtikuussa 2001 erityisten nosto-oikeuksien myynti- ja ostopöytäkirjasta. Järjestelyn ansiosta IMF voi käydä EKP:n puolesta kauppaa erityisnosto-oikeuksilla muiden erityisnosto-oikeuksien haltijoiden kanssa ja näin edistää IMF:n erityisnosto-oikeuksia hoitavan osaston häiriötöntä toimintaa.²

5.3.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

OECD on valtioiden välinen järjestö. Siihen kuuluu tällä hetkellä 30 jäsenmaata, ja se on luonut yhteydet 70 muuhun maahan. OECD tarjoaa jäsenilleen foorumin, jossa ne voivat vaihtaa tietoja ja kokemuksia ja tehdä yhteistyötä. Tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman vahva ja kestävä talouskasvu sekä parantaa taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia markkinatalouden periaatteiden mukaisesti. OECD:n toiminta kattaa kaikki politiikanalat, myös rahapolitiikan ja muun talouspolitiikan. EKP osallistuu kaikkeen OECD:n toimintaan, joka liittyy eurojärjestelmän tehtäviin.

OECD:n jäseninä voivat olla vain valtiot, mutta Euroopan yhteisö on pysyvästi edustettuna järjestössä ja osallistuu sen työskentelyyn niiltä osin kuin se on yhteisön kannalta tarkoituksenmukaista. Järjestely perustuu OECD:stä 14.12.1960 tehdyn yleissopimuksen artiklan 13 lisäpöytäkirjaan n:o 1. Vuodesta 1999 lähtien EKP on osallistunut Euroopan komission rinnalla kaikkiin tehtäviensä kannalta merkityksellisiin OECD:n kokouksiin osana Euroopan yhteisön valtuuskuntaa. Näissä kokouksissa EKP ja komissio esittävät kumpikin kantansa omaan toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

EKP osallistuu mm. seuraaviin OECD:n komiteoihin ja työryhmiin:

- talous- ja kehityskatsauskomitea
- talouspolitiikkakomitea ja sen työryhmät
- rahoitusmarkkinakomitea.

Talous- ja kehityskatsauskomitea (Economic and Development Review Committee, EDRC) perustettiin vuonna 1961. Sen tehtävänä on arvioida säännöllisesti taloudellista tilannetta ja talouspolitiikkaa kussakin OECD:n jäsenmaassa. Se julkaisee näihin arviointeihin perustuvia talouskatsauksia, jotka sisäl-

² Ks. EKP (2002) *Vuosikertomus 2001*, luku V, kohta 2.

tävät talouspolitiikkaa koskevia suosituksia. Jäsenmaat voivat halutessaan ottaa nämä suositukset huomioon talouspoliittisessa päätöksenteossaan. Vuodesta 2001 alkaen EDRS on myös laatinut vuosittain euroaluetta koskevan katsauksen.

OECD:n *talouspolitiikkakomitea* (Economic Policy Committee, EPC) tarkastelee pääasiassa maailmantalouden tilannetta. Tarkastelu painottuu OECD:n kolmen keskeisen alueen (Yhdysvallat, euroalue ja Japani) talouskehityksen vaikutuksiin. Talouspoliittinen komitea tutkii moninaisia sekä OECD:n alueen talousnäkyymiin että politiikkavaatimuksiin liittyviä asioita ja antaa siten OECD:n jäsenille kattavan tilannearvion. Komitean tukena toimii useita työryhmiä.

1. Työryhmä 1 tarkastelee talouden rakennekehitykseen ja -politiikkaan liittyviä kysymyksiä (esimerkiksi politiikan ja pitkän aikavälin talouskasvun välisiä yhteyksiä, julkisten menojen valvonnan perusteita ja automaattisten vakauttajien merkitystä).
2. Työryhmä 3 seuraa ja arvioi yleistä makrotaloudellista kehitystä (esimerkiksi valuuttakurssikehitystä, ulkoisen aseman ja/tai julkisen talouden rahoitusaseman epätasapainoa ja rahoitusmarkkinoiden systeemiriskejä).
3. Lyhyen ajan ennustetyöryhmä (Short-Term Economic Prospects Working Group, STEP) avustaa talouspoliittista komiteaa talousennusteiden laadinnassa.

Lisäksi *rahoitusmarkkinakomitea* (Committee on Financial Markets) tarkastelee rahoitusmarkkinoiden rakenteellista kehitystä OECD:n alueella.

5.4 VALTIOVARAINMINISTERIEN JA KESKUSPANKKIEN PÄÄJOHTAJIEN EPÄVIRALLISET YHTEISTYÖFOORUMIT

5.4.1 G7-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä

Seitsemän johtavan teollisuusmaan ryhmän (G7)³ valtiovarainministerit ja keskuspankkien pääjohtajat kokoontuvat säännöllisesti keskustelemaan keskeisistä kansainväliseen talouteen ja rahoitusmarkkinoihin liittyvistä asioista osana G7-maiden laajempaa yhteistyötä. Kokouksissa käsitellään pääasiassa kunkin G7-maan talouden ja rahoitusmarkkinoiden kehitystä ja näkymiä sekä valuuttakurssiasioita ja maailmantaloutta. Lisäksi niissä keskustellaan yhteistä etua koskevista asioista kansainvälisessä raha- ja rahoitusmarkkinapolitiikassa. Epävirallinen mielipiteidenvaihto kokouksissa voi auttaa osallistujia ymmärtämään paremmin asioiden eri puolia. Se voi myös antaa osviittaa tai poliittisia perusteita kansainvälisten järjestöjen, kuten IMF:n, Maailmanpankin tai OECD:n työhön ja siten olla avuksi näissä organisaatioissa käytävässä keskustelussa sekä niiden päätöksentekoprosesseissa.

³ Seitsemän johtavan teollisuusmaan ryhmän (G7) muodostavat Britannia, Italia, Japani, Kanada, Ranska, Saksa ja Yhdysvallat, ja Venäjän kanssa ne muodostavat G8-maiden ryhmän. G8-maiden ryhmä kokoontuu valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa ja G7-maiden ryhmä valtiovarainministerien kokoonpanossa.

Ennen talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alkamista G7-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokouksiin saivat osallistua vain G7-maiden kansalliset viranomaiset. Kun vastuu raha- ja valuuttakurssipolitiikasta siirrettiin yhteisölle, euroaluetta koskevia järjestelyjä muutettiin vastaamaan uutta toimivallanjakoa. Nyt sekä EKP:n pääjohtaja että euroryhmän puheenjohtaja osallistuvat niihin kokousten osuuksiin, joissa käsitellään makrotalouden seuranta ja valuuttakurssiasioita. Euroalueeseen kuuluvien kolmen G7-maan (Ranska, Saksa ja Italia) keskuspankkien pääjohtajat eivät osallistu näihin osuuksiin. He kuitenkin osallistuvat niihin osuuksiin, joissa käsitellään muita asioita, kuten kansainvälisen rahoitusjärjestelmän rakenteita ja köyhien maiden velkataakan helpottamiseen tähtääviä aloitteita.

Vastuu ja tehtävät jakautuvat käytännössä niin, että EKP:n pääjohtaja esittää eurojärjestelmän kannan euroalueen rahapolitiikkaa koskevissa asioissa ja euroryhmän puheenjohtaja osallistuu keskusteluun silloin, kun käsitellään euroalueen muuta talouskehitystä ja -politiikkaa. Koska EKP ja EU:n neuvosto vastaavat yhteisesti valuuttakurssipolitiikasta, G7-maiden kokouksissa esitettävät kannat perustuvat yhteisesti sovittuihin näkemyksiin.

5.4.2 G10-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä

G10-maiden ryhmän⁴ työ liittyy läheisesti IMF:n toimintaan. Ryhmän yhteistyö sai alkunsa vuonna 1962, kun IMF:n tavanomaisten rahoitusresurssien täydentämiseksi luotiin ns. GAB-rahoitusjärjestely (General Arrangements to Borrow). Viime vuosina G10-maiden ryhmä on keskittynyt työssään kansainvälisten rahoituskriisien ehkäisemiseen ja hallitsemiseen.

EKP:n pääjohtaja osallistuu tarkkailijana G10-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien vuotuisiin kokouksiin, jotka pidetään IMF:n vuosikokousten yhteydessä. Näiden kokousten lisäksi pidetään sijaistason kokouksia. EKP osallistuu myös näihin kokouksiin tarkkailijana.

5.4.3 G20-maiden valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien ryhmä

G20-maiden ryhmä⁵ on valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien epävirallinen foorumi. Se perustettiin vuonna 1999, jotta keskeiset kehittyvät markkinatalousmaat saataisiin mukaan keskusteluun kansainvälisestä talous- ja rahoitusmarkkinapolitiikasta. G20-maiden ryhmän tarkoituksena on helpottaa avointa mielipiteenvaihtoa näistä aiheista ja siten edistää yhteisymmärryksen syntymistä esimerkiksi IMF:n ja Maailmanpankin käsittelemissä kysymyksissä.

⁴ G10-maiden ryhmän muodostavat Alankomaat, Belgia, Britannia, Italia, Japani, Kanada, Ranska, Ruotsi, Saksa ja Yhdysvallat. Sveitsi kuuluu ryhmään liitännäisjäsenenä.

⁵ G20-maiden ryhmän muodostavat Argentiinan, Australian, Brasilian, Etelä-Afrikan, Etelä-Korean, Indonesian, Intian, Britannian, Italian, Japanin, Kanadan, Kiinan, Meksikon, Ranskan, Saksan, Saudi-Arabian, Turkin, Venäjän ja Yhdysvaltain valtiovarainministerit ja keskuspankkien pääjohtajat. Kahdeskymmenes jäsen on Euroopan yhteisö, jota edustavat EU:n neuvoston puheenjohtaja sekä EKP:n pääjohtaja. Virkansa puolesta ryhmän kokouksiin osallistuvat myös IMF:n toimitusjohtaja, Maailmanpankin pääjohtaja samoin kuin IMF:n ja Maailmanpankin alaisten kansainvälisen valuutta- ja rahoituskomitean sekä kehityskomitean puheenjohtajat.

EKP ja EU:n puheenjohtajamaa ovat G20-ryhmän jäseniä. Kumpikin osallistuu valtiovarainministerien ja keskuspankkien pääjohtajien kokouksiin sekä sijaitason valmisteleviin kokouksiin. Koska sekä EKP että EU:n puheenjohtajamaa osallistuvat kokouksiin, on käsiteltäviin asioihin mahdollista tuoda mukaan euroalueen näkökulma. EKP ja EU:n puheenjohtajamaa koordinoivat tarvittaessa esiintymistään G20-maiden ryhmän keskusteluissa perustamissopimuksessa määritellyn toimivallanjoon mukaisesti.

5.4.4 Rahoitusjärjestelmän vakautta edistävä foorumi

Helmikuussa 1999 G7-maiden valtiovarainministerit ja keskuspankkien pääjohtajat päättivät perustaa rahoitusjärjestelmän vakautta edistävän foorumin. Sille annettiin seuraavat tavoitteet:

1. arvioida kansainvälisen rahoitusjärjestelmän heikkouksia
2. määritellä toimia, joilla voidaan edistää kansainvälisen rahoitusjärjestelmän vakautta tehostamalla tietojenvaihtoa ja kansainvälistä yhteistyötä rahoitusmarkkinoiden valvonnassa.

Kansainvälisessä järjestelypankissa sijaitseva sihteeristö avustaa foorumia sen työssä. EKP:n johtokunnan jäsen (Tommaso Padoa-Schioppa) osallistui foorumin ensimmäisiin kokouksiin tarkkailijana, ja kesäkuusta 2000 lähtien hän on osallistunut kokouksiin foorumin jäsenenä eritoten Kansainvälisen järjestelypankin maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitean puheenjohtajan ominaisuudessa.

5.4.5 Kansainvälinen järjestelypankki ja keskuspankkien foorumit

Kansainvälinen järjestelypankki (BIS) perustettiin vuonna 1930, ja se onkin vanhin kansainvälinen valuutta- ja rahoitusorganisaatio maailmassa. Yksi BIS:n tärkeimmistä tehtävistä on edistää keskuspankkien välistä yhteistyötä (BIS:n perussäännön artikla 3). EKP osallistuu kaikkeen BIS:n yhteydessä tehtävään yhteistyöhön, myös tilastointityöhön. Vuodesta 2000 EKP on myös ollut BIS:n osakas, ja sillä on ääni- ja edustus oikeus BIS:n vuosikokouksessa.

EKP:n pääjohtaja osallistuu⁶ G10-maiden keskuspankkien pääjohtajien kokouksiin, jotka pidetään tavallisesti BIS:n pääkonttorissa Baselissa joka toinen kuukausi. Näissä kokouksissa keskustellaan keskeisistä kansainvälisistä talous-, raha- ja rahoitusasioista (esimerkiksi talouskehityksestä sekä teollisuusmaissa että kehittyvissä markkinatalousmaissa, maailman rahoitusmarkkinoiden vakautta mahdollisesti uhkaavista tekijöistä sekä rahatalouden ja rahoitusmarkkinoiden pitkän aikavälin kehityksestä). Kokouksiin pyritään ottamaan mukaan myös rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien kehittyvien markkinatalousmaiden keskuspankkeja.

⁶ Marraskuusta 2003 lähtien EKP:n pääjohtaja on toiminut G10-maiden ryhmän kokousten puheenjohtajana.

G10-maiden keskuspankkien pääjohtajien ryhmä on perustanut useita pysyviä komiteoita ja väliaikaisia työryhmiä. Pysyvistä komiteoista neljä on EKP:n kannalta erityisen merkittäviä.

1. EKP osallistuu *Baselin pankkivalvontakomitean* (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) kokouksiin tarkkailijana. Komitea toimii G10-maiden pysyvänä yhteistyöfoorumina ja on kansainvälisesti tunnustettu pankkitoiminnan sääntelyä, valvontaa ja hyviä käytäntöjä koskevien standardien laatija. Koska Baselin pankkivalvontakomitean työllä on merkitystä EKP:n ja eurojärjestelmän toiminnalle luottolaitosten vakauden ja rahoitusjärjestelmien vakauden valvonnassa, EKP on mukana joissakin Baselin pankkivalvontakomitean alaisuudessa toimivissa työryhmissä (esimerkiksi elektronisen pankkitoiminnan työryhmä, pääomatyöryhmä, tutkimustyöryhmä ja riskienhallintatyöryhmä).
2. EKP:n johtokunnan jäsen (Tommaso Padoa-Schioppa) on toiminut *maksu- ja selvitysjärjestelmäkomitean* (Committee on Payment and Settlement System, CPSS) puheenjohtajana kesäkuusta 2000 lähtien. Komitea pyrkii edistämään tehokkaita ja luotettavia maksu- ja selvitysjärjestelyjä.
3. EKP on jäsenenä myös *kansainvälisen rahoitusjärjestelmän komiteassa* (Committee on the Global Financial System, CGFS). Komitea pyrkii tunnistamaan ja arvioimaan tekijöitä, joista saattaa aiheutua häiriöitä kansainvälisessä rahoitusympäristössä, syventämään tietämystä rahoitusmarkkinoiden toiminnasta ja edistämään niiden tehokkuutta ja vakautta.
4. EKP on niin ikään jäsenenä *markkinakomiteassa* (Markets Committee), joka koostuu keskuspankkien edustajista ja joka tarkastelee säännöllisesti rahoitusmarkkinoiden ja erityisesti valuuttamarkkinoiden kehitystä.

EKP:n
päärakennus
Eurotower
Frankfurt am
Mainissa

6 EKP:N ORGANISAATIO

EKP on keskuspankki, joten siinä on sekä julkisen että yksityisen sektorin organisaation piiriteitä. Oikeusperustansa ja tehtävänsä puolesta se on julkinen viranomainen, mutta se hoitaa tehtävänsä pääasiassa suorittamalla rahoitusoperaatioita ja muistuttaa organisaatorakenteeltaan ja toimintatavoiltaan enemmänkin yksityisen sektorin pankkia. EKP on siis julkisena viranomaisena ainutlaatuinen ja jokseenkin yritysluonteinen.

6.1 TOIMINTAPERIAATTEET

EKP:n johtokunta hyväksyi elokuussa 2003 EKP:n toimintaperiaatteet, jotka kuvastavat sen tavoitteita ja asemaa eurojärjestelmässä.

Euroopan keskuspankki ja kansalliset keskuspankit muodostavat yhdessä eurojärjestelmän eli euroalueen keskuspankkijärjestelmän. Eurojärjestelmän ensisijainen tavoite on hintavakauden ylläpitäminen eli euron arvon säilyttäminen.

Euroopan keskuspankki on sitoutunut hoitamaan sille uskotut keskuspankin tehtävät tehokkaasti. Kaikessa toiminnassa pyritään noudattamaan myös luotettavuuden ja riippumattomuuden, pätevyyden sekä avoimuuden periaatteita.

Toimintaperiaatteiden alussa korostetaan EKP:n ja euroalueen kansallisten keskuspankkien välisen suhteen keskeisyyttä sekä eurojärjestelmän ensisijaista tavoitetta. Sen jälkeen painotetaan EKP:n sitoutumista suorittamaan tehtävänsä tehokkaasti sekä arvoja, joita EKP:n henkilöstö ja johto pitävät erityisen tärkeinä tehtävissään. Luotettavuus ja riippumattomuus, pätevyys, tehokkuus ja avoimuus olivat näkyvästi esillä myös EKP:n henkilöstökyselyssä, jonka tuloksia käytettiin toimintaperiaatteita muotoiltaessa.

Nämä arvot näkyvät myös EKP:n sisäisessä rakenteessa ja toimintatavassa. Rakenne ja toimintatavat kehittyvät jatkuvasti, ja tavoitteena on hioa parhaita käytäntöjä ja standardeja. Alkuvaiheessa EKP keskittyi toimintojensa luomiseen ja euron käyttöönoton valmisteluun. Saavutettuaan nämä tavoitteet EKP pyrkii nyt aiempaa voimakkaammin vahvistamaan sisäistä organisaatiotaan ja henkilöstöstrategiaansa.

6.2 HALLINTO JA VALVONTA

Hallinnon ja valvonnan alaan voi kuulua monenlaisia asioita. EKP:ssä hallinnolla ja valvonnalla tarkoitetaan

- sääntöjä ja menettelyjä, joita noudatetaan päätettäessä EKP:n sisäisistä asioista

- järjestelyjä, joiden avulla valvotaan tällaisten päätösten sekä sovellettavien lakien noudattamista.

EKP on riippumaton organisaatio, joten sen hallinnosta ja valvonnasta vastaavat pääasiassa sen päätöksentekuelimet, erityisesti EKP:n neuvosto ja johtokunta. Lisäksi EKP:ssä on monentasoista sisäistä ja ulkoista valvontaa.

6.2.1 EKP:n neuvoston ja johtokunnan rooli hallinnossa ja valvonnassa

EKP:n neuvosto on ylin päätöksentekuelin myös EKP:n sisäistä hallintoa ja toimintoja koskevissa asioissa, joten se hyväksyy EKP:n työjärjestyksen ja vastaa etenkin pankin taloudesta. EKP:n neuvosto vahvistaa johtokunnan esityksestä EKP:n vuotuisen talousarvion ja tekee päätökset, jotka liittyvät taloudellisten resurssien siirtämiseen EKP:lle ja toiminnan vuosituloksen jakoon. Se myös määrittelee sekä EKP:n henkilöstön että johtokunnan palvelussuhteen ehdot (ks. kohta 2.5.1).

Johtokunnalla on lakisääteinen tehtävä hoitaa EKP:n juoksevia tehtäviä, ja tämän lisäksi se käyttää organisaatioon ja johtamiseen liittyviä valtuuksia. Johtokunta päättää EKP:n neuvostoa kuultuaan EKP:n sisäisestä organisaatorakenteesta eli toiminnallisten yksiköiden määrästä, nimeämisestä ja toimenkuvasta. Suurimmat toiminnalliset yksiköt eli toimialat ovat suoraan johtokunnan alaisuudessa. Johtokunnan jäsenet jakavat vastuun eri toimialoista keskenään ja ilmoittavat vastuunjaosta sekä EKP:n neuvostolle että yleisneuvostolle. Vastuunjako suoritetaan kaikkien jäsenten läsnä ollessa, ja pääjohtajan ääni ratkaisee.¹

Johtokunta vastaa myös kaikista henkilöstöasioista. Se hyväksyy henkilöstösäännöt (jotka koskevat EKP:n neuvoston määrittelemien palvelussuhteen ehtojen toimeenpanoa) ja tekee kaikki EKP:n henkilöstön jäsenten valintaa, nimittämistä ja ylentämistä koskevat päätökset.

6.2.2 Ulkoinen ja sisäinen valvonta

Kuten kohdassa 4.6 todettiin, ulkopuoliset riippumattomat tilintarkastajat, Euroopan tilintarkastustuomioistuin ja Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) tarkkailevat EKP:n varainhoitoa ja sen luotettavuutta. Ulkoisen valvonnan lisäksi EKP:ssä on monenlaisia sisäisen valvonnan mekanismeja ja menettelyjä, joita kuvataan seuraavaksi.

Budjettikomitea

EKP:n neuvosto on perustanut EKP:n työjärjestyksen artiklan 15 nojalla budjettikomitean, jonka tehtävänä on avustaa EKP:n neuvostoa EKP:n budjettiin liittyvissä asioissa. Komitean muodostavat eurojärjestelmän keskuspankkien edustajat, joista yksi toimii puheenjohtajana. Komitea tarkastaa EKP:n vuotuisen talousarvioluonnoksen ja antaa lausunnon EKP:n neuvostolle ennen talousarvion hyväksymistä. Komitea antaa EKP:n neuvostolle lausuntoja myös talousarvion toteutumisesta.

¹ EKP:n työjärjestyksen artikla 10.2.

Sisäiset valvontarakenteet

EKP:n sisäinen valvonta on järjestetty toiminnoittain, eli jokainen toimiala vastaa omasta sisäisestä valvonnastaan ja tehokkuudestaan. Toimialat laativat ja toteuttavat valvontamenettelyjä vastuualueillaan. Lisäksi EKP:n henkilöstöhallinnon, budjetoinnin ja organisaatiosuunnittelun pääosaston alainen riskienhallintatoimisto neuvoo johtokuntaa erityisissä koko pankkia koskevissa valvontakysymyksissä.

Sisäinen tarkastus

Sisäisen tarkastuksen osasto raportoi suoraan johtokunnalle. Sen mandaatti on määritelty EKP:n sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteissa, jotka johtokunta on laatinut kansainvälisten ammatillisten standardien, kuten Institute of Internal Auditors -järjestön standardien, pohjalta.

Menettelytapaohjeet ja sisäpiirikaupankäynnin estäminen

Yksi EKP:n keskeisistä arvoista on luotettavuuden ja riippumattomuuden edistäminen. Siksi EKP on laatinut sääntöjä ja menettelyjä, joiden avulla se pyrkii osoittamaan sitoutumistaan tähän tavoitteeseen.

Toukokuussa 2002 hyväksytyihin *EKP:n neuvoston jäsenten menettelytapaohjeisiin*² sisältyy jäsenten velvollisuus ylläpitää eurojärjestelmän luotettavuutta ja mainetta sekä sen toiminnan tehokkuutta. EKP:n neuvosto on myös nimittänyt neuvonantajan, joka antaa ammatillisiin menettelytapoihin liittyviä ohjeita.

*Euroopan keskuspankin menettelytapaohjeissa*³ neuvotaan EKP:n henkilöstöä ja johtokunnan jäseniä ja asetetaan perusteita heidän toimintansa arviointia varten. Kaikkia myös kannustetaan noudattamaan työssään korkeatasoista ammattietiikkaa.

*Sisäpiirikaupankäyntiä koskevat säännöt*⁴ on laadittu rahoitusmarkkinoita koskevien, markkinoiden kannalta herkkien tietojen väärinkäytön estämiseksi. Säännöissä EKP:n henkilöstöä ja johtokunnan jäseniä kielletään hyödyntämästä suoraan tai välillisesti sisäpiirintietoa tehdessään yksityisiä rahoitus- ja sijoitustoimia omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa tai kolmannen osapuolen vastuulla ja lukuun.

Johtokunnan nimittämä eettisten asiain neuvonantaja antaa ammatillisiin menettelytapoihin liittyviä ohjeita ja varmistaa, että sisäpiirikaupankäyntiä koskevia sääntöjä tulkitaan johdonmukaisesti.

² EYVL C 123, 24.5.2002, s. 9.

³ EYVL C 76, 8.3.2001, s. 12.

⁴ EYVL C 236, 22.8.2001, s. 13.

Tietosuoja-asiantuntija

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen⁵ mukaisesti johtokunta on nimittänyt tietosuoja-asiantuntijan, joka aloitti tehtävässään 1.1.2002. Tietosuoja-asiantuntija varmistaa, että EKP:n keräämien tai käsittelemien henkilötietojen luottamuksellisuus säilyy.

Hankintoja koskevat säännöt

Tavaroita ja palveluja hankittaessa huomioitavia periaatteita ovat julkisuus, avoin tiedottaminen, yhdenvertaisuus ja tasapuolisuus sekä hallinnon tehokkuus. EKP:n hankintoja koskevat säännöt ovat julkisia hankintoja koskevien yhteisön direktiivien mukaiset. Poikkeaminen toimintaperiaatteista on sallittua ainoastaan kiireellisissä tapauksissa, turvallisuus- tai salassapitosyistä, jos toimittajia on vain yksi, jos toimittajana EKP:lle on jokin kansallinen keskuspankki, tai toimitusten jatkuvuuden turvaamiseksi.

6.2.3 EKP:n arkistossa olevien asiakirjojen saatavuus

EKP:n arkistossa olevien asiakirjojen saatavuudesta on säädetty 4.3.2004 tehdyssä EKP:n päätöksessä⁶. Päätöksessä myönnetään suurelle yleisölle oikeus tutustua EKP:n asiakirjoihin, mikä on Eurooppa-neuvoston Birminghamissa (1992) ja Kööpenhaminassa (1993) antamien päätöslauselmien mukaista. Tavoitteena on lähentää yhteisöä kansalaisiin, sillä kansalaisilla on oikeus seurata, miten julkista rahoitusta nauttivat toimielimet ja elimet järjestävät toimintansa.

”Asiakirjalla” tarkoitetaan missä tahansa muodossa olevaa aineistoa, joka on EKP:n laatimaa tai EKP:n hallussa ja liittyy sen politiikkaan, toimintaan tai päätöksiin. Suurella yleisöllä on siis mahdollisuus tutustua myös Euroopan rahapoliittisen instituutin ja keskuspankkien pääjohtajien komitean asiakirjoihin, joita säilytetään EKP:n arkistossa.

Sellaisiin asiakirjoihin, joiden julkistaminen ei olisi yleisen edun mukaista, ei pääse tutustumaan (esimerkiksi EKP:n päätöksentekoelementtien kokouspöytäkirjat ovat luottamuksellisia). Niitä ja niihin liittyviä asiakirjoja pidetään luottamuksellisina enintään 30 vuoden ajan. Tällaisten asiakirjojen pitäminen luottamuksellisina on perusteltua (ks. kohta 4.2.2), vaikka se onkin ristiriidassa suuren yleisön tiedonsaantioikeuden kanssa. Luottamuksellisuus ei kuitenkaan haittaa yhteistä etua, sillä EKP tiedottaa suurelle yleisölle kattavasti päätöksentekoelementtensä kokousten tuloksista.

Asiakirjapyynnöt on suunnattava EKP:n arkistosta huolehtivalle sihteeristön ja kielipalveluiden pääosastolle. Evätyn pyynnön voi antaa johtokunnan käsiteltäväksi. Jos EKP evää pyynnön kokonaan, asia voidaan antaa Euroopan oikeusasiamiehen ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsittelyyn EY:n perustamissopimuksen artiklojen 195 ja 230 nojalla.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 45/2001, annettu 18 päivänä joulukuuta 2000, yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EYVL L 8, 12.1.2001, s. 1).

⁶ Päätös EKP/2004/3, tehty 4 päivänä maaliskuuta 2004, EKP:n asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi (EUVL L 80, 18.3.2004, s. 42).

6.3 ORGANISAATORAKENNE

EKP:ssä on tällä hetkellä 17 toimialaa (ks. kuvio 3). Matala organisaatorakenne kuvastaa sitä, miten laaja EKP:n toimenkuva on. Tavoitteena on myös rajoittaa johtoportaiden määrää. Kunkin toimialan johdossa on joko pääosaston johtaja tai osastopäällikkö, joka raportoi yhdelle johtokunnan jäsenistä. Monet näistä johtohenkilöistä toimivat myös EKPJ:n komiteoiden puheenjohtajina omalla alallaan (ks. kohta 2.5.2).

Monet EKP:n komiteoista on perustettu helpottamaan yhteistyötä eri yksiköiden välillä. Vuonna 2003 johtokunta perusti myös hallintokomitean, joka neuvoo ja avustaa johtokuntaa EKP:n hallintoon, strategiseen suunnitteluun ja vuotuisen budjettiprosessiin liittyvissä kysymyksissä. Hallintokomitea koostuu pääosastojen johtajista ja osastopäälliköistä, ja sen puheenjohtajana toimii johtokunnan jäsen.

6.4 HENKILÖSTÖ JA HENKILÖSTÖSUHTEET

EKP:n riippumattomuuteen kuuluu, että se pystyy määrittelemään henkilöstöpolitiikkansa täysin itsenäisesti. Riippumattomuus on taattu EY:n perustamissopimuksen artiklassa 108 ja vahvistettu EKPJ:n perussäännön artiklassa 36.

6.4.1 Henkilöstö

EKP:n palveluksessa on työntekijöitä kaikista EU:n jäsenvaltioista (myös unioniin liittyvistä maista). Vuoden 2005 lopussa EKP:n palveluksessa oli vakituisesti tai vähintään vuoden määräaikaisella työsopimuksella 1 360 henkeä. Lisäksi EKP:ssä oli työntekijöitä alle vuoden työsopimuksilla täyttämässä väliaikaisia henkilöstötarpeita. EKP ottaa palvelukseensa myös asiantuntijoita EKPJ:n keskuspankeista lyhyiksi ajanjaksoiksi osana eurojärjestelmän henkilöstövaihtoa.

Suurimmalla osalla EKP:n työntekijöistä on loppututkinto, ja heidän toimenkuvaansa kuuluu analysointia, tutkimusta ja organisaatiohallintaa. EKP on eurojärjestelmän keskus ja johtaja, ja se tarjoaa paljon työmahdollisuuksia, joissa vaaditaan johtamistaitoja ja analyyttisiä kykyjä. Useimmat näistä ammattilaisista ovat opiskelleet taloustiedettä yliopistotasolla.

EKP:n henkilövalinnoissa, nimityksissä ja ylennyksissä noudatetaan ammatillisen pätevyyden, avoimen tiedottamisen, yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden periaatteita. Näiden periaatteiden mukaisesti johtokunnan hyväksymissä rekrytointisäännöissä⁷ määritellään valintaprosessi, jolla pyritään varmistamaan palkattavien henkilöiden korkea koulutustaso, pätevyys ja ehdoton luotettavuus. Lisäksi valintaprosessissa pyritään varmistamaan, että EKP:hen palkataan EU:n jäsenvaltioiden kansalaisia mahdollisimman monilta eri maantieteellisiltä alueilta ja että hakijoiden rotu, etninen tausta, uskonto, vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen tai mahdollinen vammaisuus eivät vaikuta valintaan. EKP:ssä ei ole kiintiöitä eri kansallisuuksien edustajille. Julkaisemalla työpaikkailmoitukset EU:n laajuisesti varmistetaan kaikkien EU-kansallisuuksien tasapuolinen kohtelu.

EKP:n henkilöstön palvelussuhteen ehdot määrittelee EKP:n neuvosto, ja niiden toimeenpano perustuu johtokunnan hyväksymiin henkilöstösääntöihin. Ne kuuluvat kiinteänä osana EKP:n ja sen työntekijöiden välisiin työsopimuksiin.

EKP:n työntekijöiden palkkaus ja sosiaalietuudet ovat lähellä muiden eurooppalaisten ja Eurooppaan sijoittautuneiden kansainvälisten organisaatioiden palkkausta ja etuuksia. EKP tukee eri puolilta EU:ta rekrytoitujen työntekijöiden ja näiden perheiden muuttoa Frankfurt am Mainiin. Lisäksi EKP:n henkilöstön lapsille on tarjolla päivähoitopalveluja ja kansainvälinen koulu. Syyskuusta 2002 alkaen EKP:n työntekijöiden lapset ovat voineet käydä uutta Frankfurtin luoteisosaan perustettua Eurooppa-koulua.⁸

EKP:n maksamista palkoista, myös johtokunnan palkasta ja palkkioista, maksetaan veroa Euroopan yhteisölle.

EKP:n henkilöstöstrategiassa keskitytään yhä enemmän EKP:n toiminta-periaatteisiin kirjattujen yhteisten arvojen konkretisoimiseen. Strategiaan sisältyy toimia, joilla edistetään sisäistä ja ulkoista liikkuvuutta, vahvistetaan johtamistaitoja ja kehitetään erilaisia koulutusohjelmia, jotta henkilöstö voi jatkuvasti hankkia uusia taitoja ja kehittää asiantuntemustaan. EKP:ssä on edustettuna useita eri kansallisuksia, ja moninaisuuden johtaminen on arkea. Moninaisuuden johtamisella pyritään hyödyntämään henkilöstön keskinäisiä eroavaisuuksia ja luomaan tuloksekas ja kunnioittava työskentelyilmapiiri, jossa henkilöstön kyvyt pääsevät esiin parhaalla mahdollisella tavalla ja organisaation tavoitteet saavutetaan.

EKP:n henkilöstön oikeuksia suojaa Euroopan yhteisön oikeusjärjestelmä. Perustamissopimuksen mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta

⁷ EKP (2004), hallinnollinen kiertokirje 05/2004, 18.5.2004.

⁸ Eurooppa-koulut ovat EU:n jäsenvaltioiden ja Euroopan yhteisön yhteisprojekti, ja niitä perustetaan pääasiassa yhteisön toimielinten ja laitosten työntekijöiden lapsia varten.

ratkaista EKP:n ja sen henkilöstön välisiä riitoja. Henkilöstöllä on lakko-oikeus.

Riippumaton sosiaalineuvoja tarjoaa henkilöstölle luottamuksellista apua työhön liittyvissä asioissa ja sovittelee työntekijöiden välisiä konflikteja työpaikalla. Lisäksi EKP on nimittänyt riippumattoman tasavertaisuusasioiden neuvonantajan antamaan opastusta kaikenlaisissa tasavertaisuuskysymyksissä, jotka voivat liittyä esimerkiksi sukupuoleen, kansallisuuteen ja ikään.

6.4.2 Henkilöstöedustus EKP:ssä

EKP:ssä palvelussuhteen ehtoihin on kirjattu, että henkilöstöedustus on järjestettävä henkilöstökomitean kautta. Tämä komitea edustaa siis kaikkien työntekijöiden yleistä etua asioissa, jotka liittyvät työ sopimuksiin, sääntöihin, palkkaukseen, työsuhteen ehtoihin, työoloihin, terveyteen ja turvallisuuteen EKP:ssä sekä myös sosiaaliturvaan ja eläkkeeseen. Sen jäsenet valitaan suljetulla lippuäänestyksellä.

Palvelussuhteen ehtojen nojalla EKP:n henkilöstökomiteaa tulee kuulla kaikissa edellä mainittuihin asioihin liittyvissä kysymyksissä, ja EKP myös kuulee sitä systemaattisesti. Lisäksi henkilöstökomitealle on myönnetty tarvittavat resurssit, jotta se voisi suoriutua tehtävästään tehokkaasti. Sen jäsenistö saa esimerkiksi käyttää henkilöstökomiteatyöhön työaika yhteensä 2,3 kokoaikaisen työpaikan verran. Lisäksi EKP maksaa sihteeripalveluista, logistiikasta ja lainopillisesta neuvonnasta aiheutuvat kulut.

Osa EKP:n henkilöstöstä kuuluu myös EKP:n henkilöstön ammattiyhdistykseen (Union of the Staff of the ECB). Ammattiyhdistys työskentelee sekä EKP:n sosiaaliin ja työoloihin liittyvien asioiden parissa. Vuonna 2002 EU:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin eväsi henkilöstön ammattiyhdistyksen sekä ulkopuolisen International and European Public Services Organisation -ammattiyhdistyksen (IPSO) hakemuksen päästä osallistumaan neuvotteluosapuolena työehtosopimusneuvotteluihin. Ulkopuolinen ammattiyhdistys joutui perumaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle jättämänsä muutoksenhakupyynnön.

6.4.3 EKPJ:n sosiaalinen vuoropuhelu

Vuonna 1999 EKP aloitti vapaaehtois pohjalta sosiaalisen vuoropuhelun EKPJ:n keskuspankkien työntekijöitä edustavien ammattiyhdistysten liittojen kanssa. Mukana ovat

- UNI-Europa (entinen Eurofiet)
- Euroopan keskuspankkien liittojen pysyvä komitea SCECBU
- Euroopan julkisten alojen ammattiliittojen federaatio EPSU.

Sosiaalinen vuoropuhelu aloitettiin eurooppalaisten ammattiyhdistysten pyynnöstä, ja siinä on mukana henkilöstön edustajia EKPJ:n kaikista keskuspankeista. Tällä keskustelufoorumilla tarkastellaan kansallisten keskuspankkien työntekijöiden asemaan vaikuttavia päätöksiä useista eri näkökulmista (mm. niiden sisältöä, perusteluja ja ajoitusta). Siten varmistetaan, että kaikkien EU:n kansallisten keskuspankkien ja EKP:n henkilöstön edustajilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä, ennen kuin EKP:n päätöksentekoaikakaudet tekevät päätöksensä.

Sosiaalinen vuoropuhelu ei pysty vaikuttamaan henkilöstösuhteisiin EKP:ssä eikä yksittäisissä kansallisissa keskuspankeissa, sillä se mahdollisuus suljettiin pois asiakirjassa, jonka asianosaiset allekirjoittivat joulukuussa 1999. EKP:n ja yksittäisten kansallisten keskuspankkien henkilöstösuhteet ovat niiden oma asia, ja ne hoidetaan paikallisesti.

6.5 SIJAINTI JA TOIMITILAT

EKP:n sijaintipaikaksi valittiin 29.10.1993 Frankfurt am Main EU:n jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiesten yhteisellä sopimuksella.⁹ Saksan liittotasavallan kanssa tehtiin sopimus EKP:n pääkonttorin sijainnista 18.9.1998, ja sopimus tuli voimaan 4.3.1999. Siinä käsitellään Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan soveltamisen teknisiä ja käytännön näkökohtia.

EKP toimii tällä hetkellä kolmessa eri vuokrarakennuksessa Frankfurtin keskustassa. Se on kuitenkin päättänyt rakentaa itselleen omat toimitilat. Maaliskuussa 2002 EKP osti Frankfurtin itäosasta rakennustontin, jolla sijaitsee Frankfurtin Grossmarkthalle (tukkukaupan keskus). Grossmarkthalle on suojeltu rakennus, joten se on sisällytettävä uusien toimitilojen rakennussuunnitelmaan.

Marraskuussa 2002 EKP järjesti uusista toimitiloista kansainvälisen arkkitehti- ja kaupunkisuunnittelukilpailun.¹⁰ Kilpailuun haki yli 300 arkkitehtiä 31 maasta ja viidestä maanosasta. Viidestä EKP:n asiantuntijasta ja viidestä heitä avustaneesta arkkitehdista koostunut esikarsintaraati valitsi 80 ehdokasta – 70 asemansa jo vakiinnuttanutta ja 10 nousevaa uutta arkkitehtiä.

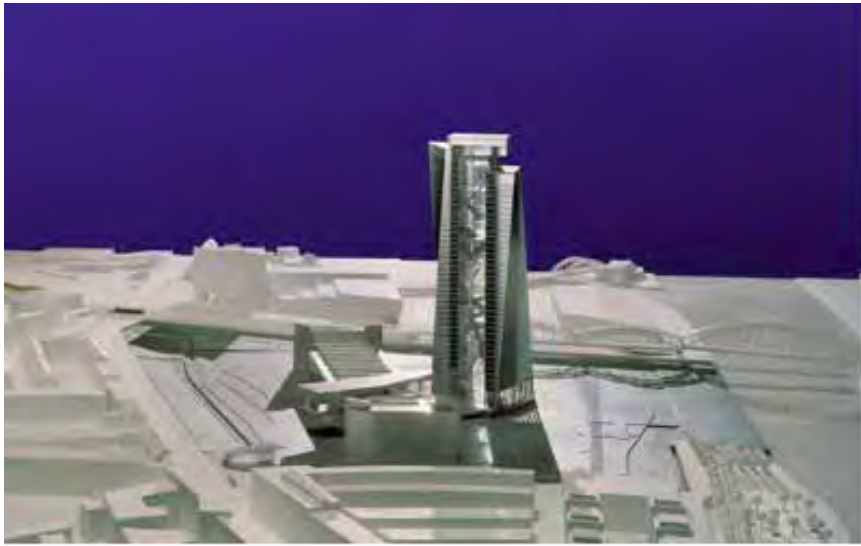
Kansainvälinen 12-jäseninen kilpailutuomaristo (kolme EKP:n edustajaa, kolme edustajaa kansallisista keskuspankeista, viisi kilpailun ulkopuolista kansainvälisesti tunnustettua arkkitehtiä ja yksi Frankfurtin kaupungin edustaja), jonka puheenjohtajana toimi EKP:n varapääjohtaja Lucas D. Papademos, valitsi kolme voittajaehdokasta helmikuussa 2004.¹¹ Valintakriteereinä olivat arkkitehtuurisuunnittelun laatu, omintakeisuus, suunnitelman oivaltavuus ja innovatiivisuus sekä sen sopiminen ympäristöön.

Kaikkia kolmea palkittua arkkitehti-toimistoa pyydettiin sitten osallistumaan projektin viimeistelyvaiheeseen, jossa niiden oli viimeisteltävä ehdotuksensa tuomariston, EKP:n ja Frankfurtin kaupungin suositusten ja vaatimusten pohjalta. Viimeistelyvaiheen jälkeen EKP valitsi kansainvälisen arkkitehti- ja kaupunkisuunnittelukilpailun voittaneen COOP HIMMELB(L)AU arkkitehtitoimiston tarkistetun ehdotuksen. Suunnitteluvaihe alkoi maaliskuussa 2006 suunnitelman optimoinnin jälkeen. Rakennustöiden odotetaan alkavan vuoden 2007 lopulla, ja rakennuksen arvioitu valmistusajankohta on vuoden 2011 lopussa.

⁹ Jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla kokoontuneiden edustajien yhteisellä sopimuksella tehty päätös Euroopan yhteisöjen tiettyjen elinten ja yksikköjen sekä Europolin kotipaikan vahvistamisesta (EYVL C 323, 30.11.1993, s. 1).

¹⁰ Ks. EKP:n lehdistötiedote 26.11.2002.

¹¹ Ks. EKP:n lehdistötiedote 13.2.2004.

EKP:n uusien toimitilojen pienoismalli

LIITE I

OTTEITA EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSESTA

ENSIMMÄINEN OSA

PERIAATTEET

2 artikla

Yhteisön päämääränä on yhteismarkkinoiden toteuttamisella ja talous- ja rahaliiton perustamisella sekä 3 ja 4 artiklassa tarkoitetun yhteisen politiikan tai yhteisen toiminnan toteuttamisella edistää taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävästä kehitystä koko yhteisössä, työllisyyden ja sosiaalisen suojelemisen korkeaa tasoa, miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, kestävästä kasvusta, joka ei edistä rahan arvon alenemista, edistää hyvää kilpailukykyä ja talouden suorituskyvyn korkeaa lähentymisastetta, ympäristönsuojelun korkeaa tasoa ja ympäristön laadun parantamista, elintason ja elämän laadun nousua sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisvastuullisuutta jäsenvaltioiden välillä.

3 artikla

1. Edellä 2 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi yhteisön toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätty edellytyksin ja siinä määrättyssä aikataulussa:

- a) tavaroiden tuontiin ja vientiin kohdistuvien tullien ja määrällisten rajoitusten sekä muiden vaikutukseltaan vastaavien toimenpiteiden kieltäminen jäsenvaltioiden väliltä;
- b) yhteinen kauppapolitiikka;
- c) sisämarkkinat, joille on ominaista, että tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaata liikkuvuutta rajoittavat esteet poistetaan jäsenvaltioiden väliltä;
- d) jäljempänä IV osastossa määrättyt henkilöiden maahantuloa ja liikkumista koskevat toimenpiteet;
- e) yhteinen maatalouspolitiikka ja kalastuspolitiikka;
- f) yhteinen liikennepolitiikka;
- g) järjestelmä, jolla taataan, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy;
- h) jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön lähentäminen siinä määrin kuin se on tarpeen yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta;
- i) jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan yhteensovittamisen edistäminen tämän politiikan tehostamiseksi kehittämällä yhteensovitettu työllisyysstrategia;
- j) sosiaalipolitiikka, johon sisältyy Euroopan sosiaalirahasto;

- k) taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lujittaminen;
- l) ympäristöpolitiikka;
- m) yhteisön teollisuuden kilpailukyvyyn lujittaminen;
- n) tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen edistäminen;
- o) Euroopan laajuisten verkkojen perustamisen ja kehittämisen rohkaiseminen;
- p) myötävaikuttaminen korkean terveyden suojelun tason saavuttamiseen;
- q) myötävaikuttaminen korkealaatuisen koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen edistämiseen sekä siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi;
- r) kehitysyhteistyöpolitiikka;
- s) merentakaisten maiden ja alueiden assosiointi kaupankäynnin lisäämiseksi sekä yhteiset pyrkimykset taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi;
- t) myötävaikuttaminen kuluttajansuojan lujittamiseen;
- u) toimenpiteet energian, pelastuspalvelun ja matkailun aloilla.

2. Toteuttaessaan tässä artiklassa tarkoitettua toimintaa yhteisö pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.

4 artikla

1. Edellä 2 artiklassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi jäsenvaltioiden ja yhteisön toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätyn edellytyksin ja siinä määrätystä aikataulusta sellaisen talouspolitiikan käyttöön ottaminen, joka perustuu jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviiseen yhteensovittamiseen, sisämarkkinoihin ja yhteisten tavoitteiden määrittelemiseen ja jota harjoitetaan vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

2. Sen ohella tähän toimintaan sisältyy tässä sopimuksessa määrätyn edellytyksin ja siinä määrätystä aikataulusta sekä siinä määrättyjä menettelyjä noudattaen valuuttakurssien peruuttamaton vahvistaminen, joka johtaa yhtenäisvaluutan, ecun käyttöön ottamiseen sekä sellaisen yhtenäisen rahapolitiikan ja sellaisen yhtenäisen valuuttapolitiikan määrittelemiseen ja harjoittamiseen, joiden ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta, ja mainittua tavoitetta kuitenkin rajoittamatta tukea yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti.

3. Tämä jäsenvaltioiden ja yhteisön toiminta merkitsee, että seuraavia johtavia periaatteita noudatetaan: vakaa hintataso, terve julkistalous ja rahatalous sekä kestävä maksutase.

8 artikla

Perustetaan tässä sopimuksessa määrättyjä menettelyjä noudattaen Euroopan keskuspankkijärjestelmä, jäljempänä 'EKPJ', sekä Euroopan keskuspankki, jäljempänä 'EKP'; ne toimivat niille tällä sopimuksella sekä siihen liitettyllä EKPJ:n ja EKP:n perussäännöllä, jäljempänä 'EKPJ:n perussääntö', annettujen valtuuksien rajoissa.

KOLMAS OSA

YHTEISÖN POLITIIKKA

VII osasto

Talous- ja rahapolitiikka

I LUKU

TALOUSPOLITIikka

98 artikla

Jäsenvaltiot harjoittavat talouspolitiikkaansa niin, että ne myötävaikuttavat 2 artiklassa määriteltyjen yhteisön tavoitteiden toteuttamiseen 99 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut laajat suuntaviivat huomioon ottaen. Jäsenvaltiot ja yhteisö toimivat 4 artiklassa määrättyjen periaatteiden mukaisesti noudattaen voimavarojen tehokasta kohdentamista suosivan, vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatetta.

99 artikla

1. Jäsenvaltiot pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana ja soveltavat talouspolitiikkansa yhteen neuvostossa 98 artiklan mukaisesti.

2. Neuvosto laatii määräenemmistöllä komission suosituksesta ehdotuksen jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi ja antaa niistä kertomuksen Eurooppa-neuvostolle.

Eurooppa-neuvosto keskustelee neuvoston kertomuksen pohjalta jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan laajoista suuntaviivoista tehtävästä päätelmästä.

Tämän päätelmän perusteella neuvosto antaa määräenemmistöllä suosituksen, jossa vahvistetaan nämä laajat suuntaviivat. Neuvosto antaa suosituksestaan tiedon Euroopan parlamentille.

3. Turvatakseen jäsenvaltioiden talouspolitiikan tiiviimmän yhteensovittamisen ja niiden taloudellisen suorituskyvyn jatkuvan lähentymisen neuvosto valvoo komission antamien kertomusten perusteella jokaisen jäsenvaltion sekä yhteisön taloudellista kehitystä sekä sitä, onko niiden talouspolitiikka 2 kohdassa tarkoitettujen laajojen suuntaviivojen mukaista, ja suorittaa säännöllisesti kokonaisarvion.

Jäsenvaltiot toimittavat komissiolle tiedot toteuttamistaan tärkeistä talouspoliittisista toimenpiteistä sekä muut tarpeellisina pitämänsä tiedot tätä monenvälistä valvontaa varten.

4. Jos 3 kohdassa tarkoitettussa menettelyssä todetaan, että jäsenvaltion talouspolitiikka ei ole 2 kohdassa tarkoitettujen laajojen suuntaviivojen mukaista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta antaa tarpeelliset suositukset jäsenvaltiolle, jota asia koskee. Neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta päättää julkistaa suosituksensa.

Neuvoston puheenjohtaja ja komissio antavat Euroopan parlamentille kertomuksen monenvälisen valvonnan tuloksista. Neuvoston puheenjohtaja voidaan kutsua kuultavaksi Euroopan parlamentin toimivaltaiseen valiokuntaan, jos neuvosto on julkistanut suosituksensa.

5. Neuvosto voi 252 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen antaa yksityiskohtaiset säännöt tämän artiklan 3 ja 4 kohdassa tarkoitettusta monenvälisestä valvontamenettelystä.

100 artikla

1. Neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta päättää taloudellisen tilanteen kannalta aiheellisista toimenpiteistä erityisesti, jos ilmenee suuria vaikeuksia tiettyjen tuotteiden saatavuudessa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muiden tässä sopimuksessa määrättyjen menettelyjen soveltamista.

2. Jos luonnonkatastrofit tai poikkeukselliset tapahtumat, joihin jäsenvaltio ei voi vaikuttaa, ovat aiheuttaneet tuolle jäsenvaltiolle vaikeuksia tai vakavasti uhkaavat aiheuttaa sille suuria vaikeuksia, neuvosto voi määränemmistöllä komission ehdotuksesta tietyin edellytyksin myöntää kyseiselle jäsenvaltiolle yhteisön taloudellista apua. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tehdystä päätöksestä.

101 artikla

1. Tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt EKP:ssa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa, jäljempänä 'kansalliset keskuspankit', yhteisön toimielinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että EKP tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

2. Mitä 1 kohdassa määrätään, ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, joita kansallisten keskuspankkien ja EKP:n on kohdeltava samalla tavalla kuin yksityisiä luottolaitoksia keskuspankkirahoituksen osalta.

102 artikla

1. Kaikki toimenpiteet, joilla yhteisön toimielimille tai laitoksille, jäsenvaltioiden keskushallinnoille, alueellisille, paikallisille tai muille viranomaisille, muille julkisoikeudellisille laitoksille tai julkisille yrityksille annetaan erityisoikeuksia rahoituslaitoksissa, ovat kiellettyjä, jos ne eivät perustu toiminnan vakauden valvontaan liittyviin seikkoihin.

2. Neuvosto täsmentää 252 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen 1 kohdassa tarkoitetun kiellon soveltamiseksi tarvittavat määritelmät 1 päivään tammikuuta 1994 mennessä.

103 artikla

1. Yhteisö ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita jäsenvaltioiden keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastavuroisten taloudellisten takuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi. Jäsenvaltio ei ole vastuussa eikä ota vastatakseen sitoumuksista, joita toisen jäsenvaltion keskushallinnoilla, alueellisilla, paikallisilla tai muilla viranomaisilla, muilla julkisoikeudellisilla laitoksilla tai julkisilla yrityksillä on, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta vastavuroisten taloudellisten takuiden antamista tietyn hankkeen yhteiseksi toteuttamiseksi.

2. Neuvosto voi 252 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen tarvittaessa täsmentää 101 artiklassa ja tässä artiklassa tarkoitettujen kieltojen soveltamiseksi tarvittavat määritelmät.

104 artikla

1. Jäsenvaltiot välttävät liiallisia julkistalouden alijäämiä.

2. Komissio valvoo jäsenvaltioiden talousarviotilanteen ja julkisen velan määrän kehitystä vakavien virheiden tunnistamiseksi. Se tarkastelee erityisesti talousarviota koskevan kurinalaisuuden noudattamista seuraavilla kahdella arviointiperusteella:

a) ylittääkö ennakoidun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän osuus bruttokansantuotteesta viitearvon, paitsi

- jos tämä osuus on pienentynyt merkittävästi ja jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, taikka
- jos viitearvon ylittäminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja osuus pysyy lähellä viitearvoa;

b) ylittääkö julkisen velan osuus bruttokansantuotteesta viitearvon, ottamatta lukuun tapauksia, joissa tämä osuus pienenee riittävästi ja lähestyy riittävän nopeasti viitearvoa.

Viitearvot täsmennetään tähän sopimukseen liitettyssä, liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

3. Jos jäsenvaltio ei täytä jommankumman tai kummankaan arviointiperusteen mukaisia vaatimuksia, komissio laatii asiasta kertomuksen. Komission kertomuksessa otetaan huomioon myös se, ylittääkö julkistalouden alijäämä julkiset investointimenot, sekä muut merkitykselliset tekijät, jäsenvaltion keskipitkän aikavälin taloudellinen tilanne ja talousarviotilanne mukaan luettuina.

Komissio voi laatia kertomuksen silloinkin, kun arviointiperusteiden mukaiset vaatimukset täyttyvät, jos se katsoo, että jäsenvaltiossa on liiallisen alijäämän vaara.

4. Jäljempänä 114 artiklassa tarkoitettu komitea antaa lausunnon komission kertomuksesta.

5. Jos komissio katsoo, että jäsenvaltiossa on tai siellä voi ilmetä liiallinen alijäämä, komissio antaa asiasta lausunnon neuvostolle.

6. Neuvosto päättää määränemmistöllä komission suosituksesta ja ottaen huomioon sen jäsenvaltion mahdolliset huomautukset, jota asia koskee, sekä kokonaistilanteen arvioituaan, onko liiallinen alijäämä olemassa.

7. Jos neuvosto 6 kohdan mukaisesti päättää, että on olemassa liiallinen alijäämä, se antaa jäsenvaltiolle, jota asia koskee, suosituksia tilanteen lopettamiseksi määräajassa. Jollei 8 kohdasta muuta johdu, näitä suosituksia ei julkisteta.

8. Jos neuvosto toteaa, että suositus ei asetetussa määräajassa ole johtanut tuloksellisiin toimiin, se voi julkistaa suosituksensa.

9. Jos jäsenvaltio ei edelleenkään noudata neuvoston suosituksia, neuvosto voi päättää vaatia jäsenvaltiota määräajassa toteuttamaan sellaisia alijäämää pienentäviä toimenpiteitä, joita neuvosto pitää tarpeellisina tilanteen korjaamiseksi.

Neuvosto voi tällaisessa tilanteessa pyytää jäsenvaltiota, jota asia koskee, antamaan tietyn aikataulun mukaisesti kertomuksia voidakseen tarkastella tuon jäsenvaltion mukauttamispyrkimyksiä.

10. Sitä kanneoikeutta, josta määrätään 226 ja 227 artiklassa, ei voida käyttää tämän artiklan 1–9 kohdassa tarkoitetuissa asioissa.

11. Kunnes jäsenvaltio on alkanut noudattaa 9 kohdan nojalla tehtyä päätöstä, neuvosto voi päättää soveltaa tai tarvittaessa tehostaa jotakin tai joitakin seuraavista toimenpiteistä:

- kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan julkistamaan neuvoston täsmentämät lisätiedot ennen kuin se laskee liikkeeseen obligaatioita ja arvopapereita;
- Euroopan investointipankkia pyydetään tarkistamaan kyseiseen jäsenvaltioon soveltamaansa lainoituspolitiikkaa;

- kyseistä jäsenvaltiota vaaditaan tekemään yhteisölle aiheellisen suuruinen koroton talletus ajaksi, joka päättyy silloin, kun liiallinen alijäämä on neuvoston käsityksen mukaan oikaistu;
- määrätään aiheellisen suuruinen sakko.

Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tehdyistä päätöksistä.

12. Neuvosto kumoaa 6–9 ja 11 kohdassa tarkoitetut päätöksensä tai jotkin niistä siltä osin kuin liiallinen alijäämä jäsenvaltiossa, jota asia koskee, on neuvoston käsityksen mukaan oikaistu. Jos neuvosto on ennen tätä julkistanut suosituksensa, se antaa heti, kun 8 kohdassa tarkoitettu päätös on kumottu, julkisuuteen lausuman siitä, että kyseisessä jäsenvaltiossa ei enää ole liiallista alijäämää.

13. Neuvosto tekee 7–9 sekä 11 ja 12 kohdassa tarkoitetut päätöksensä komission suosituksesta kahden kolmasosan enemmistöllä jäsentensä 205 artiklan 2 kohdan mukaisesti painotetuista äänistä, ottamatta lukuun sen jäsenvaltion edustajan ääniä, jota asia koskee.

14. Täydentävät määräykset tässä artiklassa tarkoitetun menettelyn täytäntöönpanosta ovat tähän sopimukseen liitetyssä, liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa.

Neuvosto antaa yksimielisesti komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja EKP:a kuultuaan aiheelliset säännökset, joilla mainittu pöytäkirja korvataan.

Jollei tämän kohdan muista määräyksistä muuta johdu, neuvosto vahvistaa 1 päivään tammikuuta 1994 mennessä määränemmistöllä komission ehdotuksesta ja Euroopan parlamenttia kuultuaan yksityiskohtaiset säännöt ja määritelmät mainitun pöytäkirjan määräysten soveltamisesta.

2 LUKU

RAHAPOLITIikka

105 artikla

1. EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä osallistuaan 2 artiklassa määriteltyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintatason vakauden tavoitetta. EKPJ toimii sellaiseen vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, joka suosii voimavarojen tehokasta kohdentamista, ja se noudattaa sopimuksen 4 artiklassa määrättyjä periaatteita.

2. EKPJ:n perustehtäviä ovat:

- yhteisön rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen;
- valuuttamarkkinatoimien suorittaminen 111 artiklan mukaisesti;
- jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito;
- maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

3. Mitä 2 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa määrätään, sovelletaan sen kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.

4. EKP:a kuullaan:

- ehdotuksista yhteisön säädöksiksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla;
- suunnitelmista lainsäädännöksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 107 artiklan 6 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen; tällöin EKP:a kuulevat kansalliset viranomaiset.

EKP voi toimivaltaansa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja asianomaisille yhteisön toimielimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.

5. EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.

6. Neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan sekä Euroopan parlamentin puoltavan lausunnon saatuaan antaa EKP:lle erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyriytysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.

106 artikla

1. EKP:lla on yksinoikeus antaa lupa setelien liikkeeseen laskemiseen yhteisössä. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen seteleitä. Ainoastaan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpavia seteleitä yhteisössä.

2. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen metallirahoja saatuaan EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Neuvosto voi 252 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen ja EKP:a kuultuaan toteuttaa toimenpiteitä kaikkien liikkeeseen tarkoitettujen metallirahojen yksikköarvojen ja teknisten eritelmien yhdenmukaistamiseksi, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen niiden moitteettoman liikkeen turvaamiseksi yhteisössä.

107 artikla

1. EKPJ:n muodostavat EKP ja kansalliset keskuspankit.
2. EKP on oikeushenkilö.
3. EKPJ:ää johtavat EKP:n päätöksentekuelimet, jotka ovat EKP:n neuvosto ja johtokunta.
4. EKPJ:n perussääntö on tähän sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa.
5. Neuvosto voi muuttaa EKPJ:n perussäännön 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4 ja 32.6 artiklaa, 33.1 artiklan a alakohtaa sekä 36 artiklaa joko määränemmistöllä EKP:n suosituksesta ja komissiota kuultuaan taikka yksimielisesti komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan. Kummassakin tapauksessa tarvitaan Euroopan parlamentin puoltava lausunto.
6. Neuvosto antaa määränemmistöllä joko komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja EKP:a kuultuaan taikka EKP:n suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan EKPJ:n perussäännön 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 artiklassa tarkoitetut säännökset.

108 artikla

Käyttäessään sille tällä sopimuksella ja EKPJ:n perussäännöllä annettuja valtuuksiaan tai suorittaessaan niillä sille annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei pyydä eikä ota ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Yhteisön toimielimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

109 artikla

Jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että viimeistään päivänä, jona EKPJ perustetaan, sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa tämän sopimuksen ja EKPJ:n perussäännön kanssa.

110 artikla

1. EKPJ:lle uskottujen tehtävien suorittamiseksi EKP tämän sopimuksen määräysten mukaisesti ja EKPJ:n perussäännössä määrätyin edellytyksin:

- antaa asetuksia, siinä laajuudessa kuin se on tarpeen EKPJ:n perussäännön 3.1 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa taikka 19.1, 22 tai 25.2 artiklassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi, sekä tapauksissa, joista säädetään 107 artiklan 6 kohdassa tarkoitetuissa neuvoston säädöksissä;
- tekee päätökset, jotka ovat tarpeen EKPJ:lle tällä sopimuksella sekä EKPJ:n perussäännöllä uskottujen tehtävien suorittamiseksi;
- antaa suosituksia ja lausuntoja.

2. Asetus pätee yleisesti. Se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Suosituksset ja lausunnot eivät ole sitovia.

Päätös velvoittaa kaikilta osiltaan niitä, joille se on osoitettu.

Mitä 253, 254 ja 256 artiklassa määrätään, sovelletaan EKP:n antamiin asetuksiin ja sen tekemiin päätöksiin.

EKP voi päättää julkistaa päätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.

3. Niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 107 artiklan 6 kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, EKP voi määrätä yrityksille sakkoja ja uhkasakkoja, jollei sen antamia asetuksia tai tekemiä päätöksiä noudateta.

111 artikla

1. Poiketen siitä, mitä 300 artiklassa määrätään, neuvosto voi yksimielisesti EKP:n tai komission suosituksesta sekä kuultuaan EKP:a pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys ja Euroopan parlamenttia kuultuaan sekä noudattaen 3 kohdassa määrättyä menettelyä mainitussa kohdassa tarkoitettujen järjestelyjen määrittämiseksi, tehdä muodollisia sopimuksia valuuttakurssijärjestelmästä, joka koskee ecun suhdetta muihin valuuttoihin kuin yhteisön valuuttoihin. Neuvosto voi määräenemmistöllä EKP:n tai komission suosituksesta sekä kuultuaan EKP:a pyrkimyksin saavuttaa hintatason vakauden tavoitteen kanssa sopusoinnussa oleva yhteisymmärrys, vahvistaa tai kumota ecun keskuskurssit valuuttakurssijärjestelmässä taikka muuttaa niitä. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon ecun keskuskurssien vahvistamisesta, muuttamisesta tai kumoamisesta.

2. Jos ei ole olemassa 1 kohdassa tarkoitettua valuuttakurssijärjestelmää suhteessa yhteen tai useampaan muuhun valuuttaan kuin yhteisön valuuttaan, neuvosto voi määräenemmistöllä joko komission suosituksesta ja EKP:a kuultuaan taikka EKP:n suosituksesta laatia yleiset suuntaviivat tällaisia valuuttoja koskevaa valuuttakurssipolitiikkaa varten. Nämä yleiset suuntaviivat eivät vaikuta EKP:n ensisijaiseen tavoitteeseen pitää yllä hintatason vakautta.

3. Poiketen siitä, mitä 300 artiklassa määrätään, tapauksissa, joissa on tarve yhteisön sekä yhden tai useamman valtion taikka kansainvälisen järjestön kesken neuvotella raha- ja valuuttaoloja koskevista sopimuksista, neuvosto päättää määräenemmistöllä komission suosituksesta ja EKP:a kuultuaan näiden neuvottelujen järjestelyistä sekä näiden sopimusten tekemisestä. Näillä järjestelyillä turvataan se, että yhteisö esittää yhtenäisen kannan. Komissio liitetään neuvotteluihin täysin.

Tämän kohdan mukaisesti tehdyt sopimukset sitovat yhteisön toimielimiä, EKP:a ja jäsenvaltioita.

4. Jollei 1 kohdasta muuta johdu, neuvosto päättää määräenemmistöllä komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan kannasta, joka yhteisöllä on kansainvälisellä

tasolla talous- ja rahaliiton kannalta erityisen merkittävässä kysymyksissä, ja siitä, miten sitä edustetaan, noudattaen 99 ja 105 artiklassa määrättyä toimivallanjakoa.

5. Jäsenvaltiot voivat neuvotella kansainvälisissä toimielimissä ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia, sen kuitenkaan rajoittamatta yhteisön toimivaltaa ja yhteisön sopimuksia talous- ja rahaliittoon liittyvillä aloilla.

3 LUKU

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

112 artikla

1. EKP:n neuvoston muodostavat EKP:n johtokunnan jäsenet sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

2. a) Johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

b) Johtokunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla neuvoston suosituksesta tekemällä yhteisellä sopimuksella henkilöistä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla; neuvosto antaa suosituksensa Euroopan parlamenttia ja EKP:n neuvostoa kuultuaan.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäsenenä voi olla vain jäsenvaltion kansalainen.

113 artikla

1. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voi osallistua EKP:n neuvoston kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta.

Neuvoston puheenjohtaja voi tehdä aloitteen EKP:n neuvostossa käsiteltäväksi asiaksi.

2. EKP:n puheenjohtaja kutsutaan neuvoston kokouksiin, jos niissä käsitellään EKP:n tavoitteisiin ja tehtäviin liittyviä asioita.

3. EKP laatii vuosittain EKP:n toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta kertomuksen Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle sekä Eurooppa-neuvostolle. EKP:n puheenjohtaja esittelee tämän kertomuksen neuvostolle sekä Euroopan parlamentille, joka voi käydä yleiskeskustelun sen pohjalta.

EKP:n puheenjohtajaa ja muita EKP:n johtokunnan jäseniä voidaan Euroopan parlamentin pyynnöstä tai heidän omasta aloitteestaan kuulla Euroopan parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa.

114 artikla

1. Perustetaan neuvoo-antava raha-asiain komitea edistämään jäsenvaltioiden politiikan yhteensovittamista sisämarkkinoiden toiminnan kannalta tarpeellisessa laajuudessa.

Komitean tehtävänä on:

- seurata jäsenvaltioiden ja yhteisön rahamarkkinoiden tilaa ja rahoitustilannetta ja jäsenvaltioiden yleisiä maksujärjestelmiä sekä antaa niistä säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle;
- antaa neuvostolle ja komissiolle lausuntoja niiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan;
- osallistua neuvoston 59 ja 60 artiklassa, 99 artiklan 2–5 kohdassa, 100, 102, 103 ja 104 artiklassa, 116 artiklan 2 kohdassa, 117 artiklan 6 kohdassa, 119 ja 120 artiklassa, 121 artiklan 2 kohdassa sekä 122 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun työn valmisteluun, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 207 artiklan soveltamista;
- ainakin kerran vuodessa tarkastella tämän sopimuksen sekä neuvoston toteuttamien toimenpiteiden soveltamisen tuloksena saavutettua pääomanliikkeiden ja maksujen vapauden tilannetta; tarkastelu koskee kaikkia pääomanliikkeisiin ja maksuihin liittyviä toimenpiteitä; komitea antaa komissiolle ja neuvostolle kertomuksen tarkastelun tuloksista.

Jäsenvaltiot ja komissio nimeävät kukin kaksi jäsentä raha-asiain komiteaan.

2. Kolmannen vaiheen alkaessa perustetaan talous- ja rahoituskomitea. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu raha-asiain komitea lakkautetaan.

Talous- ja rahoituskomitean tehtävänä on:

- antaa neuvostolle ja komissiolle lausuntoja niiden pyynnöstä tai omasta aloitteestaan;
- seurata jäsenvaltioiden ja yhteisön taloudellista tilannetta ja rahoitustilannetta sekä antaa niistä, erityisesti rahoitussuhteista kolmansiin maihin ja kansainvälisiin laitoksiin, säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle;
- osallistua neuvoston 59 ja 60 artiklassa, 99 artiklan 2–5 kohdassa, 100, 102, 103 ja 104 artiklassa, 105 artiklan 6 kohdassa, 106 artiklan 2 kohdassa, 107 artiklan 5 ja 6 kohdassa, 111 ja 119 artiklassa, 120 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 122 artiklan 2 kohdassa sekä 123 artiklan 4 ja 5 kohdassa tarkoitetun työn valmisteluun sekä suorittaa muut neuvoston sille antamat neuvoo-antavat tehtävät ja valmistelutehtävät, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 207 artiklan soveltamista;
- ainakin kerran vuodessa tarkastella tämän sopimuksen sekä neuvoston toteuttamien toimenpiteiden soveltamisen tuloksena saavutettua

pääomanliikkeiden ja maksujen vapauden tilannetta; tarkastelu koskee kaikkia pääomanliikkeisiin ja maksuihin liittyviä toimenpiteitä; komitea antaa komissiolle ja neuvostolle kertomuksen tarkastelun tuloksista.

Jäsenvaltiot, komissio ja EKP nimeävät kukin enintään kaksi jäsentä komiteaan.

3. Neuvosto antaa määränemmistöllä komission ehdotuksesta sekä EKP:a ja tässä artiklassa tarkoitettua komiteaa kuultuaan yksityiskohtaiset säännöt talous- ja rahoituskomitean kokoonpanosta. Neuvoston puheenjohtaja antaa Euroopan parlamentille tiedon tällaisesta päätöksestä.

4. Edellä 2 kohdassa määrättyjen tehtävien lisäksi komitea seuraa asianomaisten jäsenvaltioiden rahamarkkinoiden tilaa ja rahoitustilannetta sekä niiden yleisiä maksujärjestelmiä ja antaa niistä säännöllisesti kertomuksia neuvostolle ja komissiolle, jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita 122 ja 123 artiklassa tarkoitetut poikkeukset koskevat.

115 artikla

Asioissa, jotka kuuluvat 99 artiklan 4 kohdan, 104 artiklan, sen 14 kohtaa lukuun ottamatta, 111, 121 ja 122 artiklan sekä 123 artiklan 4 ja 5 kohdan soveltamisalaan, neuvosto tai jäsenvaltio voi pyytää komissiota tapauksen mukaan joko antamaan suosituksen tai tekemään ehdotuksen. Komissio tutkii tällaisen pyynnön ja esittää viipymättä päätelmänsä neuvostolle.

4 LUKU

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

119 artikla

1. Jos jäsenvaltiolla on maksutasettaan koskevia vaikeuksia tai tällaiset vaikeudet uhkaavat sitä vakavasti joko sen kokonaismaksutaseen epätasapainon tai sen käytettävissä olevan valuutan laadun vuoksi ja nämä vaikeudet ovat omiaan erityisesti vaarantamaan yhteismarkkinoiden toimintaa tai yhteisen kauppapolitiikan asteittaista toteuttamista, komissio tutkii viipymättä kyseisen valtion tilanteen sekä toimet, jotka tämä valtio on kaikin käytettävissään olevin keinoin toteuttanut tai voi toteuttaa tämän sopimuksen määräysten mukaisesti. Komissio ilmoittaa, mitä toimenpiteitä se suosittaa kyseisen jäsenvaltion toteuttavan.

Jos jäsenvaltion toteuttamat toimet ja komission ehdottamat toimenpiteet eivät osoittaudu riittäviksi syntyneiden tai uhkaavien vaikeuksien voittamiseksi, komissio 114 artiklassa tarkoitettua komiteaa kuultuaan suosittaa neuvostolle keskinäisen avun antamista ja sen antamiseksi aiheellisia menetelmiä.

Komissio antaa neuvostolle säännöllisesti tietoja tilanteesta ja sen kehittämisestä.

2. Neuvosto tekee ratkaisunsa keskinäisen avun antamisesta määränemmistöllä; se antaa direktiivit tai tekee päätökset, joilla vahvistetaan apua koskevat

edellytykset ja yksityiskohtaiset säännöt. Keskinäistä apua voivat olla etenkin:

- a) niihin muihin kansainvälisiin järjestöihin kohdistuva yhtenäinen toiminta, joiden puoleen jäsenvaltiot voivat kääntyä;
- b) kaupan vinoutumisen välttämiseksi tarvittavat toimenpiteet silloin, kun vaikeuksissa oleva valtio pitää voimassa tai ottaa uudelleen käyttöön kolmansiin maihin kohdistuvia määrällisiä rajoituksia;
- c) rajoitetut luotot muilta jäsenvaltioilta niiden suostumuksella.

3. Jos neuvosto ei anna komission suosittamaa keskinäistä apua tai jos annettu keskinäinen apu ja toteutetut toimenpiteet ovat riittämättömät, komissio antaa vaikeuksiin joutuneelle valtiolle luvan toteuttaa suojoitoimenpiteet, joiden edellytykset ja joita koskevat yksityiskohtaiset säännöt komissio määrittelee.

Neuvosto voi määräenemmistöllä peruuttaa tämän luvan taikka muuttaa sen edellytyksiä tai sitä koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä.

4. Jollei 122 artiklan 6 kohdasta muuta johdu, tätä artiklaa ei enää sovelleta kolmannen vaiheen alusta.

120 artikla

1. Jos syntyy äkillinen maksutasetta koskeva kriisi eikä 119 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua päätöstä tehdä välittömästi, jäsenvaltio, jota asia koskee, voi kaiken varalta toteuttaa tarvittavat suojoitoimenpiteet. Toimenpiteiden on oltava sellaisia, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä yhteismarkkinoiden toiminnalle, eivätkä ne saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen syntyneiden äkillisten vaikeuksien poistamiseksi.

2. Näistä suojoitoimenpiteistä on annettava tieto komissiolle ja muille jäsenvaltioille viimeistään niiden tullessa voimaan. Komissio voi suosittaa neuvostolle keskinäisen avun antamista 119 artiklan mukaisesti.

3. Neuvosto voi komission lausunnon saatuaan ja 114 artiklassa tarkoitettua komiteaa kuultuaan määräenemmistöllä päättää, että asianomaisen valtion on muutettava edellä tarkoitettuja suojoitoimenpiteitä, lykättävä niitä tai kumottava ne.

4. Jollei 122 artiklan 6 kohdasta muuta johdu, tätä artiklaa ei enää sovelleta kolmannen vaiheen alusta.

121 artikla

1. Komissio ja ERI antavat neuvostolle kertomuksia jäsenvaltioiden edistymisestä talous- ja rahaliiton toteuttamiseen liittyvien jäsenvaltioiden velvollisuuksien täyttämässä. Näissä kertomuksissa tarkastellaan erityisesti, onko kunkin jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, sopusoinnussa tämän sopimuksen 108 ja 109 artiklan sekä EKPJ:n perussäännön kanssa. Kertomuksissa tarkastellaan myös sitä, onko kestävästä lähentymisestä korkea taso saavutettu, arvioimalla missä määrin kukin jäsenvaltio on täyttänyt seuraavat arviointiperusteet:

- hintatason korkeatasoisen vakauden toteutuminen; tämä on ilmeistä, jos rahanarvon alenemisaste on lähellä korkeintaan kolmen hintatason vakaudessa parhaiten suoriutuneen jäsenvaltion vastaavaa astetta;
- kestävä julkistalouden tilanne; tämä on ilmeistä, jos valtion julkisyhteisöjen talousarvioiden osalta on tilanne, jossa ei ole 104 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua liiallista alijäämää;
- Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmässä määrättyjen tavanomaisten vaihteluvälien noudattaminen ainakin kahden vuoden ajan siten, ettei valuutan ulkoista arvoa ole alennettu suhteessa toisen jäsenvaltion valuuttaan;
- jäsenvaltion saavuttaman lähentymisen ja jäsenvaltion Euroopan valuuttajärjestelmän valuuttakurssijärjestelmään osallistumisen pysyvyys, sellaisena kuin se ilmenee pitkän aikavälin korkokantojen tasossa.

Tässä kohdassa mainittuja neljää arviointiperustetta ja ajanjaksoja, joina niitä on noudatettava, täsmennetään tähän sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa. Komission ja ERI:n kertomuksissa otetaan huomioon myös ecun kehitys, markkinoiden yhdentymisen tulokset, vaihtotaseiden tasapainon tilanne ja kehitys sekä yksikkötyökustannusten ja muiden hintaosoittimien kehityksen tarkastelu.

2. Näiden kertomusten perusteella neuvosto arvioi määränemmistöllä komission suosituksesta:

- kunkin jäsenvaltion osalta, täyttääkö jäsenvaltio yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset ja
- täyttääkö jäsenvaltioiden enemmistö yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset,

ja antaa päätelmänsä suosituksina valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuvalle neuvostolle. Euroopan parlamenttia kuullaan asiasta, ja se antaa lausuntonsa valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuvalle neuvostolle.

3. Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto, joka ottaa aiheellisella tavalla huomioon 1 kohdassa tarkoitettujen kertomukset ja 2 kohdassa tarkoitettujen Euroopan parlamentin lausunnon, viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1996 määränemmistöllä:

- päättää 2 kohdassa tarkoitettujen neuvoston suositusten perusteella, täyttääkö jäsenvaltioiden enemmistö yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset,
- päättää, onko yhteisön aiheellista siirtyä kolmanteen vaiheeseen, ja, jos näin katsotaan,
- vahvistaa kolmannen vaiheen alkamispäivän.

4. Jollei kolmannen vaiheen alkamispäivää ole vahvistettu vuoden 1997 loppuun mennessä, kolmas vaihe alkaa 1 päivänä tammikuuta 1999. Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto, toistettuaan 1 ja 2 kohdassa, 2 kohdan toista luetelmakohtaa lukuun ottamatta, tarkoitetun menettelyn sekä ottaen huomioon 1 kohdassa tarkoitetut kertomukset ja Euroopan parlamentin lausunnon, vahvistaa ennen 1 päivää heinäkuuta 1998 määränemmistöllä 2 kohdassa tarkoitettujen neuvoston suositusten perusteella, mitkä jäsenvaltiot täyttävät yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset.

122 artikla

1. Jos 121 artiklan 3 kohdan mukaisesti on tehty päätös päivän vahvistamisesta, neuvosto päättää 121 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen suositustensa perusteella määränemmistöllä komission suosituksesta, tehdäänkö joidenkin jäsenvaltioiden osalta tämän artiklan 3 kohdassa määritelty poikkeus ja, jos tehdään, minkä jäsenvaltioiden osalta poikkeus tehdään. Näistä jäsenvaltioista käytetään jäljempänä nimitystä 'jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus'.

Jos neuvosto on 121 artiklan 4 kohdan perusteella vahvistanut, mitkä jäsenvaltiot täyttävät yhtenäisvaluutan vahvistamiseksi vaadittavat edellytykset, niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka eivät täytä näitä edellytyksiä, tehdään tämän artiklan 3 kohdassa määritelty poikkeus. Näistä jäsenvaltioista käytetään jäljempänä nimitystä 'jäsenvaltiot, joita koskee poikkeus'.

2. Ainakin kerran kahdessa vuodessa tai sellaisen jäsenvaltion pyynnöstä, jota koskee poikkeus, komissio ja EKP antavat neuvostolle kertomuksen 121 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti. Neuvosto, Euroopan parlamenttia kuultuaan ja keskusteltuaan asiasta kokoonpanossa, jonka muodostavat valtion- tai hallitusten päämiehet, päättää määränemmistöllä komission ehdotuksesta, mitkä niistä jäsenvaltioista, joita koskee poikkeus, täyttävät vaadittavat edellytykset 121 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen arviointiperusteiden perusteella ja kumoaa poikkeukset noiden jäsenvaltioiden osalta.

3. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu poikkeus merkitsee, että seuraavia määräyksiä ei sovelleta jäsenvaltioon, jota asia koskee: 104 artiklan 9 ja 11 kohta, 105 artiklan 1, 2, 3 ja 5 kohta, 106, 110 ja 111 artikla sekä 112 artiklan 2 kohdan b alakohta. Siitä, että EKPJ:ään sisältyvät oikeudet ja velvollisuudet eivät koske tällaista jäsenvaltiota ja sen keskuspankkia, määrätään EKPJ:n perussäännön IX luvussa.

4. 'Jäsenvaltioilla' tarkoitetaan 105 artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa, 106, 110 ja 111 artiklassa sekä 112 artiklan 2 kohdan b alakohdassa jäsenvaltioita, joita ei koske poikkeus.

5. Niiden jäsenvaltioiden äänioikeus, joita koskee poikkeus, pidätetään 3 kohdassa mainituissa tämän sopimuksen määräyksissä tarkoitettujen neuvoston päätösten osalta. Tuolloin 205 artiklasta ja 250 artiklan 1 kohdasta poiketen määränemmistöllä tarkoitetaan kahta kolmasosaa niiden jäsenvaltioiden edustajien äänistä 205 artiklan 2 kohdan mukaisesti painotettuina, joita ei koske poikkeus, ja yksimielisyyttä vaativien säästöjen edellytyksenä on noiden jäsenvaltioiden yksimielisyys.

6. Mitä 119 ja 120 artiklassa määrätään, sovelletaan edelleen jäsenvaltioihin, joita koskee poikkeus.

123 artikla

1. Välittömästi sen jälkeen, kun päätös kolmannen vaiheen alkamispäivän vahvistamisesta on tehty 121 artiklan 3 kohdan mukaisesti tai tarvittaessa välittömästi 1 päivän heinäkuuta 1998 jälkeen:

- neuvosto antaa 107 artiklan 6 kohdassa tarkoitettut säännökset;
- niiden jäsenvaltioiden hallitukset, joita ei koske poikkeus, nimittävät EKPJ:n perussäännön 50 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen EKP:n johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä johtokunnan muut jäsenet. Jos on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, johtokunnan jäsenmäärä voi olla pienempi kuin EKPJ:n perussäännön 11.1 artiklassa määrätään, mutta se ei missään tapauksessa voi olla neljää pienempi.

EKPJ ja EKP perustetaan, kun johtokunta on nimitetty, ja ne valmistautuvat tuolloin aloittamaan kaiken tässä sopimuksessa ja EKPJ:n perussäännössä tarkoitettua toimintansa. Ne käyttävät toimivaltaansa täysimääräisesti kolmannen vaiheen ensimmäisestä päivästä.

2. Kun EKP on perustettu, se ottaa tarvittaessa ERI:n tehtävät. ERI asetetaan selvitystilaan, kun EKP on perustettu; selvitystilaa koskevat yksityiskohtaiset säännöt ovat ERI:n perussäännössä.

3. Jos on ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, EKPJ:n perussäännön 45 artiklassa tarkoitettu EKP:n yleisneuvosto toimii EKP:n kolmantena päätöksentekoelementinä, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan soveltamista.

4. Kolmannen vaiheen alkamispäivänä neuvosto antaa niiden jäsenvaltioiden yksimielisyydellä, joita ei koske poikkeus, komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan, ne vaihtokurssit, joihin näiden jäsenvaltioiden valuutat peruuttamattomasti kiinnitetään, sekä sen peruuttamattomasti kiinnitetyn kurssin, jolla ecu korvaa nämä valuutat, ja ecusta tulee itsenäinen valuutta. Tällä toimenpiteellä ei sinänsä muuteta ecun ulkoista arvoa.

Neuvosto toteuttaa kyseisten jäsenvaltioiden määränemmistöllä komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen otettaessa ecu nopeasti käyttöön näiden jäsenvaltioiden yhtenäisvaluuttana. Tällöin sovelletaan 122 artiklan 5 kohdan toista virkettä.

5. Jos 122 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti on päätetty kumota poikkeus, neuvosto vahvistaa niiden jäsenvaltioiden, joita ei koske poikkeus, ja sen jäsenvaltion, jota asia koskee, yksimielisyydellä komission ehdotuksesta sekä EKP:a kuultuaan kurssin, jolla ecu korvaa kyseisen jäsenvaltion valuutan, sekä toteuttaa muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen otettaessa ecu käyttöön yhtenäisvaluuttana kyseisessä jäsenvaltiossa.

124 artikla

1. Kolmannen vaiheen alkamiseen asti jokainen jäsenvaltio pitää valuuttakurssipolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana. Tällöin jäsenvaltiot ottavat huomioon kokemukset, jotka on saatu Euroopan valuuttajärjestelmään (EVJ) liittyvästä yhteistyöstä sekä ecun kehittämistä, ja noudattavat tällä alalla olemassa olevaa toimivaltaa.

2. Kolmannen vaiheen alusta ja niin kauan kuin on yksikin jäsenvaltio, jota koskee poikkeus, 1 kohtaa sovelletaan vastaavasti tuon jäsenvaltion valuuttakurssipolitiikkaan.

LIITE 2

PÖYTÄKIRJA EUROOPAN KESKUSPANKKIJÄRJESTELMÄN JA EUROOPAN KESKUSPANKIN PERUSSÄÄNNÖSTÄ*

KORKEAT SOPIMUSPUOLET,

JOTKA HALUAVAT vahvistaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan yhteisön perustamissopimukseen.

I LUKU

EKPJ:N PERUSTAMINEN

1 artikla

Euroopan keskuspankkijärjestelmä

1.1. Perustetaan Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ) ja Euroopan keskuspankki (EKP) tämän sopimuksen 8 artiklan nojalla; ne hoitavat tehtäviään ja harjoittavat toimintaansa tämän sopimuksen ja tämän perussäännön määräysten mukaisesti.

1.2. Sopimuksen 107 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKPJ:n muodostavat Euroopan keskuspankki ja jäsenvaltioiden keskuspankit (kansalliset keskuspankit). Luxemburgin keskuspankkina on ”Institut monétaire luxembourgeois”.

II LUKU

EKPJ:N TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

2 artikla

Tavoitteet

Tämän sopimuksen 105 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä myötävaikuttaakseen sopimuksen 2 artiklassa määriteltujen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintatason vakauden

* Euroopan yhteisöjen perustamissopimukseen liitetty pöytäkirja (EYVL C 191, 29.7.1992, s. 68), sellaisena kuin se on muutettuna Amsterdamin sopimuksella (EYVL C 340, 10.11.1997, s. 1), Nizzan sopimuksella (EYVL C 80, 10.3.2001, s. 1), neuvoston päätöksellä 2003/223/EY (EUVL L 83, 1.4.2003, s. 66) ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltaan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla (EUVL L 236, 23.9.2003, s. 33) – epävirallinen konsolidoitu toisinto.

tavoitteen toteuttamista. EKPJ toimii vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, edistämällä voimavarojen tehokasta kohdentamista ja noudattaen sopimuksen 4 artiklassa määrättyjä periaatteita.

3 artikla

Tehtävät

3.1. Tämän sopimuksen 105 artiklan 2 kohdan mukaisesti EKPJ:n perustehtäviä ovat:

- yhteisön rahapolitiikan määrittäminen ja toteuttaminen;
- valuuttamarkkinatoimien suorittaminen tämän sopimuksen 111 artiklan mukaisesti;
- jäsenvaltioiden virallisten valuuttavarantojen hallussapito ja hoito;
- maksujärjestelmien moitteettoman toiminnan edistäminen.

3.2. Tämän sopimuksen 105 artiklan 3 kohdan mukaisesti 3.1 artiklan kolmas luettelukohta ei rajoita jäsenvaltioiden hallitusten mahdollisuutta pitää hallussaan ja hoitaa valuuttamääräisiä käyttövaroja.

3.3. Tämän sopimuksen 105 artiklan 5 kohdan mukaisesti EKPJ myötävaikuttaa luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaan ja rahoitusjärjestelmän vakauteen liittyvän toimivaltaisten viranomaisten politiikan moitteettomaan harjoittamiseen.

4 artikla

Neuvoa-antava toiminta

Tämän sopimuksen 105 artiklan 4 kohdan mukaisesti:

a) EKP:a kuullaan:

- ehdotuksista yhteisön säädöksiksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla;
- suunnitelmista lainsäädännöksi EKP:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla, mutta niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 42 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen; tällöin EKP:a kuulevat kansalliset viranomaiset;

b) EKP voi toimivaltaansa kuuluvilla aloilla antaa lausuntoja asianomaisille yhteisön toimielimille ja laitoksille sekä kansallisille viranomaisille.

5 artikla

Tilastotietojen kerääminen

5.1. EKPJ:n tehtävistä huolehtiakseen EKP kerää kansallisten keskuspankkien avustuksella tarvittavat tilastotiedot joko toimivaltaisilta kansallisilta viranomaisilta tai suoraan taloudellisilta toimijoilta. Tätä varten se toimii yhteistyössä yhteisön toimielinten ja laitosten kanssa sekä jäsenvaltioiden tai kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

5.2. Kansalliset keskuspankit hoitavat, siinä määrin kuin mahdollista, 5.1 artiklassa kuvattuja tehtäviä.

5.3. EKP:n tehtävänä on tarvittaessa edistää tilastotietojen keräämistä, laatimista ja jakamista koskevien sääntöjen ja niiden käytäntöjen yhdenmukaistamista sen toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

5.4. Neuvosto vahvistaa 42 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen, sekä luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat velvollisia antamaan tietoja, luottamuksellisuutta koskevat määräykset sekä täytäntöönpanoa ja seuraamuksia koskevat aiheelliset määräykset.

6 artikla

Kansainvälinen yhteistyö

6.1. EKP päättää, miten EKPJ on edustettuna EKPJ:lle uskottuja tehtäviä koskevassa kansainvälisessä yhteistyössä.

6.2. EKP ja sen suostumuksella myös kansalliset keskuspankit voivat osallistua kansainvälisten rahalaitosten toimintaan.

6.3. Mitä 6.1 ja 6.2 artiklassa määrätään, ei rajoita tämän sopimuksen 111 artiklan 4 kohdan soveltamista.

III LUKU

EKPJ:N ORGANISAATIO

7 artikla

Riippumattomuus

Tämän sopimuksen 108 artiklan mukaisesti EKP tai kansallinen keskuspankki taikka EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen ei käyttäessään tällä sopimuksella ja tällä perussäännöllä annettuja valtuuksiaan ja suorittaessaan niillä annettuja tehtäviään ja velvollisuuksiaan pyydä eikä ota ohjeita yhteisön toimielimiltä tai laitoksilta, jäsenvaltioiden hallituksilta eikä miltään muultakaan taholta. Yhteisön toimielimet ja laitokset sekä jäsenvaltioiden hallitukset sitoutuvat kunnioittamaan tätä periaatetta ja pidättymään yrityksistä vaikuttaa EKP:n tai kansallisten keskuspankkien päätöksentekuelinten jäseniin heidän suorittaessaan tehtäviään.

8 artikla

Yleinen periaate

EKPJ:ää johtavat EKP:n päätöksentekuelimet.

9 artikla

Euroopan keskuspankki

9.1. EKP:lla, joka tämän sopimuksen 107 artiklan 2 kohdan mukaisesti on oikeushenkilö, on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen lainsäädännön mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus; EKP voi erityisesti hankkia ja luovuttaa irtainta ja kiinteää omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä.

9.2. EKP huolehtii, että EKPJ:lle tämän sopimuksen 105 artiklan 2, 3 ja 5 kohdan nojalla uskotut tehtävät suoritetaan joko osana sen omaa toimintaa tämän perussäännön mukaisesti tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne 12.1 ja 14 artiklan mukaisesti.

9.3. Tämän sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan mukaisesti EKP:n päätöksentekuelimet ovat EKP:n neuvosto ja johtokunta.

10 artikla

EKP:n neuvosto

10.1. Tämän sopimuksen 112 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n neuvoston muodostavat EKP:n johtokunnan jäsenet sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

10.2.¹ Kullakin EKP:n neuvoston jäsenellä on yksi ääni. Siitä päivästä alkaen, jona EKP:n neuvoston jäsenten lukumäärä ylittää 21, kullakin johtokunnan jäsenellä on yksi ääni ja äänioikeutettujen kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä on 15. Viimeksi mainitut 15 äänioikeutta jaetaan ja ne kiertävät seuraavalla tavalla:

- Siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 15, siihen saakka, kunnes lukumäärä on 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kahteen ryhmään sillä perusteella, millä sijalla heidän keskuspankkejaan vastaava jäsenvaltio on järjestyksessä, joka määräytyy sen mukaan, miten suuri osuus kullakin jäsenvaltiolla on euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin ja rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista. Osuuksille yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin annetaan paino 5/6, ja osuuksille rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvaroista annetaan paino 1/6. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta ja toinen ryhmä jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla on oltava äänioikeus vähintään yhtä usein kuin toiseen ryhmään kuuluvilla kansallisten keskuspankkien pääjohtajilla. Jollei edellisestä virkkeestä muuta johdu, ensimmäiselle ryhmälle osoitetaan neljä äänioikeutta ja toiselle ryhmälle yksitoista äänioikeutta.
- Siitä päivästä alkaen, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumääräksi tulee vähintään 22, kansallisten keskuspankkien pääjohtajat jaetaan kolmeen ryhmään edellä esitettyjen arviointiperusteiden mukaan määräytyvän järjestyksen mukaisesti. Ensimmäinen ryhmä koostuu viidestä kansallisen keskuspankin pääjohtajasta, ja ryhmälle osoitetaan neljä äänioikeutta. Toiseen ryhmään kuuluu puolet kansallisten keskuspankkien pääjohtajien kokonaismäärästä, missä yhteydessä mahdollinen murto-luku pyöristetään ylöspäin lähimpään kokonaislukuun, ja ryhmälle osoitetaan kahdeksan äänioikeutta. Kolmas ryhmä koostuu jäljelle jäävistä kansallisten keskuspankkien pääjohtajista, ja ryhmälle osoitetaan kolme äänioikeutta.

¹ Sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston päätöksellä 2003/223/EY.

- Kullakin kansallisen keskuspankin pääjohtajalla on kunkin ryhmän sisällä äänioikeus yhtä pitkän ajan.
- Osuuksien laskemiseen yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta markkinahinnoin sovelletaan 29.2 artiklaa. Rahalaitosten yhteenlasketun taseen kokonaisvarat lasketaan Euroopan yhteisössä laskentahetkellä sovellettavien tilastointimenetelmien mukaisesti.
- Ryhmien kokoa ja/tai koostumusta mukautetaan edellä mainittuja periaatteita noudattaen aina, kun yhteenlaskettua bruttokansantuotetta markkinahinnoin tarkistetaan perussäännön 29.3 artiklan mukaisesti tai kun kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä kasvaa.
- EKP:n neuvosto, joka tekee päätöksensä kahden kolmasosan enemmistöllä kaikista sekä äänioikeutetuista että vailla äänioikeutta olevista jäsenistään, toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet edellä esitettyjen periaatteiden toimeenpanemiseksi ja voi päättää lykätä vuorottelujärjestelmän aloittamisen siihen päivään, jona kansallisten keskuspankkien pääjohtajien lukumäärä ylittää 18.

Äänioikeutta käytetään henkilökohtaisesti. Poiketen tästä säännöstä 12.3 artiklassa tarkoitettussa työjärjestyksessä voidaan määrätä, että EKP:n neuvoston jäsenet voivat äänestää teleneuvottelussa. Työjärjestyksessä määrätään myös, että EKP:n neuvoston jäsen, joka on pidemmän aikaa estynyt osallistumasta EKP:n neuvoston kokouksiin, voi nimetä varajäsenen EKP:n neuvoston jäseneksi.

Edellisten kohtien säännöksillä ei rajoiteta kaikilla EKP:n neuvoston äänioikeutetuilla ja vailla äänioikeutta olevilla jäsenillä 10.3, 10.6 eikä 41.2 artiklan nojalla olevia äänioikeuksia.

Jollei tässä perussäännössä toisin määrätä, EKP:n neuvoston päätökset tehdään äänioikeutettujen jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee.

EKP:n neuvosto on päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa sen äänioikeutetuista jäsenistä on läsnä. Jos EKP:n neuvosto ei ole päätösvaltainen, puheenjohtaja voi kutsua koolle ylimääräisen kokouksen, jossa vähimmäisjäsenmäärä ei ole päätösvaltauuden edellytyksenä.

10.3. Kaikkien 28, 29, 30, 32, 33, ja 51 artiklan nojalla tehtävien päätösten edellytyksenä olevat EKP:n neuvoston jäsenten äänet painotetaan sen mukaan, miten suuri osuus kansallisella keskuspankilla on EKP:n merkitystä pääomasta. Johtokunnan jäsenten äänet painotetaan nollassi. Määräenemmistöä edellyttävä päätös tehdään, jos sen puolesta annetut äänet edustavat vähintään kahta kolmasosaa EKP:n merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista. Jos kansallisen keskuspankin pääjohtaja on estynyt osallistumasta kokoukseen, hän voi nimetä varajäsenen käyttämään painotettua ääntään.

10.4. Kokoukset ovat luottamuksellisia. EKP:n neuvosto voi päättää julkistaa, mihin se on käsitellyssään päätenyt.

10.5. EKP:n neuvosto kokoontuu vähintään kymmenen kertaa vuodessa.

10.6.² Valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa kokoontuva neuvosto voi joko Euroopan keskuspankin suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan tai komission suosituksesta ja Euroopan parlamenttia ja Euroopan keskuspankkia kuultuaan yksimielisesti muuttaa 2 kohdan määräyksiä. Neuvosto suosittaa jäsenvaltioille näiden muutosten hyväksymistä. Nämä muutokset tulevat voimaan sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ne ratifioineet valtiosääntöjensä mukaisesti.

Euroopan keskuspankin tämän kohdan mukaisesti antama suositus edellyttää Euroopan keskuspankin neuvoston yksimielistä päätöstä.

11 artikla

Johtokunta

11.1. Tämän sopimuksen 112 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä.

Jäsenet hoitavat tehtävänsä päätoimisesti. Jäsen ei saa harjoittaa muuta palkallista tai palkatonta ammattitoimintaa, ellei EKP:n neuvosto ole poikkeuksellisesti myöntänyt hänelle tähän lupaa.

11.2. Tämän sopimuksen 112 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti johtokunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla neuvoston suosituksesta tekemällä yhteisellä sopimuksella henkilöistä, joilla on arvostettu asema ja ammattikokemus rahatalouden tai pankkitoiminnan alalla; neuvosto antaa suosituksensa Euroopan parlamenttia ja EKP:n neuvostoa kuultuaan.

Heidän toimikautensa on kahdeksan vuotta, eikä heitä voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

Johtokunnan jäsenenä voi olla vain jäsenvaltion kansalainen.

11.3. Johtokunnan jäsenten palvelussuhteen ehdoista ja erityisesti heidän palkastaan, eläkkeestään ja muista sosiaaliturvaetuuksistaan sovitaan EKP:n kanssa tehtävässä sopimuksessa, ja ne vahvistaa EKP:n neuvosto kolmesta EKP:n neuvoston ja kolmesta neuvoston nimeämästä jäsenestä koostuvan komitean ehdotuksesta. Johtokunnan jäsenillä ei ole äänioikeutta tässä kohdassa tarkoitetuissa kysymyksissä.

11.4. Jos johtokunnan jäsen ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen, yhteisön tuomioistuin voi EKP:n neuvoston tai johtokunnan pyynnöstä päättää, että hänet erotetaan.

² Lisätty Nizzan sopimuksen 5 artiklalla.

11.5. Jokaisella läsnä olevalla johtokunnan jäsenellä on äänioikeus ja tätä varten yksi ääni. Jollei toisin määrätä, johtokunta tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä annetuista äänistä. Jos äänet menevät tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee. Äänestystä koskevat yksityiskohtaiset säännöt täsmennetään 12.3 artiklassa tarkoitetussa työjärjestyksessä.

11.6. Johtokunta vastaa EKP:n juoksevien tehtävien hoitamisesta.

11.7. Johtokunnan vapautuneet paikat täytetään nimittämällä uusi jäsen 11.2 artiklan mukaisesti.

12 artikla

Päätöksentekoelementtien velvollisuudet

12.1. EKP:n neuvosto antaa suuntaviivat ja tekee tarvittavat päätökset EKPJ:lle tässä sopimuksessa ja tässä perussäännössä uskottujen tehtävien suorittamiseksi. EKP:n neuvosto määrittelee yhteisön rahapolitiikan, mukaan lukien tarvittaessa päätökset, jotka koskevat rahapolitiikan välitavoitteita, virallisia korkoja ja varantojen hankkimista EKPJ:ssä sekä antaa tarvittavat suuntaviivat niiden täytäntöön panemiseksi.

Johtokunta toteuttaa rahapolitiikkaa EKP:n neuvoston antamien suuntaviivojen ja päätösten mukaisesti. Tässä yhteydessä johtokunta antaa tarvittavat ohjeet kansallisille keskuspankeille. Lisäksi EKP:n neuvoston päätöksellä voidaan johtokunnalle siirtää toimivaltaa tietyissä kysymyksissä.

Siltä osin kuin se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, EKP käyttää kansallisia keskuspankkeja sellaisten toimien suorittamiseen, jotka kuuluvat EKPJ:n tehtäviin, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän artiklan soveltamista.

12.2. Johtokunta vastaa EKP:n neuvoston kokousten valmistelusta.

12.3. EKP:n neuvosto hyväksyy työjärjestyksensä, jossa määritetään EKP:n sisäinen organisaatio ja sen päätöksentekoelementit.

12.4. EKP:n neuvosto huolehtii 4 artiklassa tarkoitettujen neuvoo-antavien tehtävien hoitamisesta.

12.5. EKP:n neuvosto tekee 6 artiklassa tarkoitetut päätökset.

13 artikla

Puheenjohtaja

13.1. Puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja johtaa puhetta EKP:n neuvostossa ja johtokunnassa.

13.2. Puheenjohtaja tai hänen tätä varten nimeämänsä henkilö edustaa EKP:a ulospäin, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta 39 artiklan soveltamista.

14 artikla

Kansalliset keskuspankit

14.1. Tämän sopimuksen 109 artiklan mukaisesti jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että viimeistään päivänä, jona EKPJ perustetaan, sen kansallinen lainsäädäntö, sen kansallisen keskuspankin perussääntö mukaan luettuna, on sopusoinnussa tämän sopimuksen ja tämän perussäännön kanssa.

14.2. Kansallisten keskuspankkien perussäännöissä on erityisesti määrättävä, että keskuspankin pääjohtajan toimikausi on vähintään viisi vuotta.

Pääjohtaja voidaan erottaa tehtävästään ainoastaan, jos hän ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita hänen tehtävänsä edellyttävät, tai jos hän on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen. Pääjohtaja, jota asia koskee, tai EKP:n neuvosto voi saattaa tämän päätöksen yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi sillä perusteella, että tätä sopimusta tai sen soveltamista koskevaa oikeussääntöä on rikottu. Tämä kanne on pantava vireille kahden kuukauden kuluessa päätöksen julkaisemisesta tai siitä, kun se on annettu kantajalle tiedoksi, taikka jollei päätöstä ole julkaistu tai annettu tiedoksi, kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kantaja on saanut siitä tiedon.

14.3. Kansalliset keskuspankit ovat erottamaton osa EKPJ:ää ja toimivat EKP:n suuntaviivojen ja ohjeiden mukaisesti. EKP:n neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että EKP:n suuntaviivoja ja ohjeita noudatetaan, ja se voi vaatia, että sille toimitetaan kaikki tarvittavat tiedot.

14.4. Kansalliset keskuspankit voivat suorittaa myös muita tehtäviä kuin niitä, joista määrätään tässä perussäännössä, jollei EKP:n neuvosto kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä päättä, että nämä tehtävät ovat ristiriidassa EKPJ:n tavoitteiden ja tehtävien kanssa. Kansalliset keskuspankit suorittavat nämä tehtävät omalla vastuullaan ja omaan lukuunsa, eikä niitä pidetä osana EKPJ:n tehtäviä.

15 artikla

Velvollisuus laatia kertomuksia

15.1. EKP laatii ja julkaisee kertomuksia EKPJ:n toiminnasta vähintään neljännesvuosittain.

15.2. EKPJ:n konsolidoitu tase julkistetaan viikoittain.

15.3. Tämän sopimuksen 113 artiklan 3 kohdan mukaisesti EKP esittää vuosittain Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle sekä Eurooppa-neuvostolle kertomuksen EKPJ:n toiminnasta sekä edellisen ja kuluvan vuoden rahapolitiikasta.

15.4. Tässä artiklassa tarkoitetut kertomukset ja tiedot toimitetaan kaikkien asiasta kiinnostuneiden käyttöön veloituksetta.

16 artikla

Setelit

Tämän sopimuksen 106 artiklan 1 kohdan mukaisesti EKP:n neuvostolla on yksinoikeus antaa lupa seteliin liikkeeseen laskemiseen yhteisössä. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen seteleitä. Ainoastaan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpavia seteleitä yhteisössä.

EKP noudattaa, siinä määrin kuin mahdollista, olemassa olevia seteleiden liikkeeseen laskemista ja ulkoasua koskevia käytäntöjä.

IV LUKU

EKPJ:N RAHAPOLIITTISET TEHTÄVÄT JA TOIMET

17 artikla

EKP:ssa ja kansallisissa keskuspankeissa olevat tilit

Toimiensa toteuttamiseksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat avata tilejä luottolaitoksille, julkisyhteisöille ja muille markkinaosapuolille ja hyväksyä vakuudeksi omaisuutta, mukaan luettuina arvo-osuusmuodossa olevat arvopaperit.

18 artikla

Avomarkkina- ja luottotoimet

18.1. EKPJ:n tavoitteiden saavuttamiseksi ja sen tehtävien hoitamiseksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat:

- toimia rahoitusmarkkinoilla joko ostamalla ja myymällä suoraan (avista-kauppana tai termiinkauppana) tai takaisinostosopimuksella taikka antamalla tai ottamalla lainaksi yhteisön tai kolmansien valtioiden valuuttojen määräisiä saatavia ja siirtokelpoisia arvopapereita sekä jalometalleja;
- tehdä luottotoimia luottolaitosten ja muiden markkinaosapuolten kanssa; luottoa annettaessa vakuuksien on oltava riittävät.

18.2. EKP määrittelee omien avomarkkina- ja luottotoimiensa sekä kansallisten keskuspankkien avomarkkina- ja luottotoimien yleiset periaatteet, mukaan lukien sellaisista edellytyksistä tiedottamisen periaatteet, joiden vallitessa ne ovat valmiita toteuttamaan kyseisiä toimia.

19 artikla

Vähimmäisvarannot

19.1. Jollei 2 artiklasta muuta johdu, EKP voi rahapolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi vaatia jäsenvaltioihin sijoittautuneita luottolaitoksia pitämään vähimmäisvarantoa EKP:ssa ja kansallisissa keskuspankeissa. EKP:n neuvosto voi vahvistaa vaadittujen vähimmäisvarantojen laskentaperustetta ja määräytymistä koskevat säännöt. Jollei näitä noudateta, EKP:lla on oikeus periä sakkokorko ja määrätä muita vaikutukseltaan vastaavia seuraamuksia.

19.2. Tämän artiklan soveltamiseksi neuvosto määrittelee 42 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti perustan vähimmäisvarannolle ja suurimman sallitun varannon ja sen perustan välisen suhteen sekä aiheelliset seuraamukset määräysten noudattamatta jättämisestä.

20 artikla

Muut rahapolitiikan ohjauskeinot

EKP:n neuvosto voi päättää kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä muiden sellaisten rahapolitiikan ohjausmenetelmien käyttämisestä, joita se 2 artikla huomioon ottaen pitää aiheellisina.

Jos näistä menetelmistä aiheutuu velvoitteita kolmansille, neuvosto määrittelee niiden soveltamisalan 42 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

21 artikla

Toimet julkisyhteisöjen kanssa

21.1. Tämän sopimuksen 101 artiklan mukaisesti tilinylitysoikeudet ja muut sellaiset luottojärjestelyt EKP:ssa tai jäsenvaltioiden keskuspankeissa yhteisön toimielinten tai laitosten, jäsenvaltioiden keskushallintojen, alueellisten, paikallisten tai muiden viranomaisten, muiden julkisoikeudellisten laitosten tai julkisten yritysten hyväksi ovat kiellettyjä samoin kuin se, että EKP tai kansalliset keskuspankit hankkivat suoraan niiltä velkasitoumuksia.

21.2. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat toimia 21.1 artiklassa tarkoitettujen toimielinten, laitosten ja yhteisöjen verojen ja maksujen välittäjinä.

21.3. Tätä artiklaa ei sovelleta julkisessa omistuksessa oleviin luottolaitoksiin, vaan keskuspankkirahoitusta myöntäessään kansalliset keskuspankit ja EKP kohtelevat niitä samalla tavoin kuin yksityisessä omistuksessa olevia luottolaitoksia.

22 artikla

Selvitys- ja maksujärjestelmät

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat tarjota järjestelyjä ja EKP voi antaa asetuksia selvitys- ja maksujärjestelmien tehokkuuden ja vakauden varmistamiseksi yhteisössä ja kolmansien maiden kanssa.

23 artikla

Yhteisön ulkopuoliset toimet

EKP ja kansalliset keskuspankit voivat:

- luoda suhteet kolmansien maiden keskuspankkeihin ja rahoituslaitoksiin sekä tarvittaessa kansainvälisiin järjestöihin;
- ostaa ja myydä avista- tai termiinikaupalla kaikenlaisia valuuttasaamisia ja jalometalleja. Ilmaisulla 'valuuttasaamiset' tarkoitetaan arvopapereita ja kaikkia muita saatavia minkä tahansa maan valuutan tai laskentayksikön määräisinä riippumatta siitä, missä muodossa ne ovat;

- pitää hallussaan ja hoitaa tässä artiklassa tarkoitettuja varoja;
- suorittaa kaikenlaisia pankkitoimia kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa, mukaan luettuina anto- ja ottolainaus.

24 artikla

Muut toimet

Tehtävistään johtuvien toimien lisäksi EKP ja kansalliset keskuspankit voivat suorittaa hallintoaan tai henkilöstöään palvelevia toimia.

V LUKU

TOIMINNAN VAKAUDEN VALVONTA

25 artikla

Toiminnan vakauden valvonta

25.1. EKP voi antaa lausuntoja neuvostolle, komissiolle ja jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille, ja nämä voivat kuulla sitä yhteisön sellaisen lainsäädännön soveltamisalasta ja soveltamisesta, joka koskee luottolaitosten toiminnan vakauden valvontaa ja rahoitusjärjestelmän vakautta.

25.2. Tämän sopimuksen 105 artiklan 6 kohdan nojalla tehtyjen neuvoston päätösten mukaisesti EKP voi suorittaa erityistehtäviä, jotka koskevat luottolaitosten sekä muiden rahoituslaitosten kuin vakuutusyritysten toiminnan vakauden valvontaan liittyvää politiikkaa.

VI LUKU

EKPJ:N TALOUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

26 artikla

Tilinpito

26.1. EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tilikausi alkaa ensimmäisenä päivänä tammikuuta ja päättyy viimeisenä päivänä joulukuuta.

26.2. EKP:n tilinpäätöksen laatii johtokunta EKP:n neuvoston määrittämien periaatteiden mukaisesti. EKP:n neuvosto hyväksyy tilinpäätöksen, ja sen jälkeen se julkistetaan.

26.3. Analysoimiseen ja johtamiseen liittyviä tarpeita varten johtokunta laatii EKPJ:n konsolidoidun taseen, johon sisältyvät EKPJ:ään kuuluvat kansallisten keskuspankkien saamiset ja velat.

26.4. Tämän artiklan soveltamiseksi EKP:n neuvosto vahvistaa tarvittavat säännöt kansallisten keskuspankkien kirjanpidon ja niiden toimintaa koskevien tietojen standardoimiseksi.

27 artikla

Tilintarkastus

27.1. EKP:n ja kansallisten keskuspankkien tilit tarkastaa tehtävään nimetyt EKP:n neuvoston suosittelemat ja neuvoston hyväksymät riippumattomat ulkopuoliset tilintarkastajat. Tilintarkastajilla on täydet valtuudet tarkastaa EKP:n ja kansallisten keskuspankkien koko kirjanpito ja kaikki tilit sekä saada kaikki tiedot niiden toimista.

27.2. Tämän sopimuksen 248 artiklan määräykset koskevat ainoastaan EKP:n hallinnon tehokkuuden arviointia.

28 artikla

EKP:n oma pääoma

28.1. EKP:n oma pääoma on EKP:n aloittaessa toimintansa 5 miljardia ecua. EKP:n neuvosto voi korottaa pääomaa päätöksellä, joka tehdään 10.3 artiklassa tarkoitetulla määränemmistöllä niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 42 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

28.2. Ainoastaan kansalliset keskuspankit voivat merkitä ja pitää hallussaan EKP:n pääomaa. Pääoma merkitään 29 artiklan mukaisesti määrätyn jakoperusteen mukaisesti.

28.3. EKP:n neuvosto vahvistaa 10.3 artiklassa määrätyllä määränemmistöllä maksettavan pääoman määrän ja maksutavan.

28.4. Jollei 28.5 artiklasta muuta johdu, kansallisten keskuspankkien osuuksia EKP:n merkitystä pääomasta ei voida luovuttaa, antaa vakuudeksi tai ulosmitata.

28.5. Jos 29 artiklassa tarkoitettua jakoperustetta muutetaan, kansalliset keskuspankit suorittavat keskinäisiä pääoman osuuksien siirtoja siinä määrin kuin on tarpeen sen varmistamiseksi, että osuuksien jakauma vastaa uutta jakoperustetta. EKP:n neuvosto vahvistaa näitä siirtoja koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

29 artikla

Pääoman merkitsemisen jakoperuste

29.1. Kun EKP ja EKPJ on perustettu tämän sopimuksen 123 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti, EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste määritetään. Tässä jakoperusteessa jokaiselle kansalliselle keskuspankille annetaan painoarvo, joko on seuraavien tekijöiden summa:

- 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta yhteisön väkiluvusta viimeistä edellisenä vuonna ennen EKPJ:n perustamista;
- 50 prosenttia kyseisen jäsenvaltion osuudesta yhteisön markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta, sellaisena kuin se on ollut viitenä viimeksi kuluneena toiseksi viimeistä vuotta ennen EKPJ:n perustamista edeltävänä vuotena.

Prosenttiosuudet pyöristetään ylöspäin lähimpään 0,05 prosenttiyksikön kerrannaiseen.

29.2. Komissio laatii tämän artiklan soveltamiseksi tarvittavat tilastotiedot neuvoston 42 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

29.3. Kansallisille keskuspankeille osoitetut painoarvot tarkistetaan joka viides vuosi EKPJ:n perustamisen jälkeen 29.1 artiklan määräyksiä vastaavasti. Tarkistettu jakoperuste tulee voimaan seuraavan vuoden ensimmäisenä päivänä.

29.4. EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

30 artikla

Valuuttavarantosaamisten siirto EKP:lle

30.1. Kansalliset keskuspankit siirtävät EKP:lle 50 miljardia ecua vastaavaan määrään asti, muita valuuttavarantosaamisia kuin jäsenvaltioiden valuuttoja, ecuja, Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 28 artiklan soveltamista. EKP:n neuvosto päättää, kuinka suuri osuus EKP:lle siirretään sen perustamisen jälkeen ja kuinka suuri määrä sille siirretään myöhemmin. EKP:lla on täysi oikeus pitää hallussaan ja hoitaa sille siirrettyjä valuuttavarantosaamisia ja käyttää niitä tässä perussäännössä vahvistettuihin tarkoituksiin.

30.2. Jokaisen keskuspankin osuus vahvistetaan suhteessa sen osuuteen EKP:n merkitystä pääomasta.

30.3. EKP hyvittää jokaista kansallista keskuspankkia saatavalla, joka vastaa sen osuutta. EKP:n neuvosto määrittää saatavan valuuttalajin ja sille maksettavan tuoton.

30.4. EKP voi 30.2 artiklan mukaisesti vaatia 30.1 artiklassa vahvistetun määrän ylittäviä valuuttavarantosaamisia niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 42 artiklassa määrätyn menettelyn mukaisesti.

30.5. EKP voi pitää hallussaan ja hoitaa Kansainvälisen valuuttarahaston varanto-osuuksia ja erityisiä nosto-oikeuksia ja huolehtia näiden varojen yhdistämisestä.

30.6. EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

31 artikla

Kansallisten keskuspankkien hallussa olevat valuuttavarantosaamiset

31.1. Kansalliset keskuspankit saavat suorittaa toimia kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvien velvoitteidensa täyttämiseksi 23 artiklan mukaisesti.

31.2. EKP:n lupa tarvitaan kaikkiin muihin sellaisiin valuuttasaamisiin liittyviin toimiin, jotka jäävät jäljelle kansallisiin keskuspankkeihin 30 artiklassa tarkoitettujen siirtojen jälkeen sekä jäsenvaltioiden valuuttamääräisin

käyttövaroin toteuttamiin toimiin, jos ne ylittävät tietyn, 31.3 artiklan mukaisesti vahvistettavan määrän, sen varmistamiseksi, että ne ovat yhdenmukaisia yhteisön valuutta- ja rahapolitiikan kanssa.

31.3. EKP:n neuvosto antaa suuntaviivat näiden toimien helpottamiseksi.

32 artikla

Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon jakaminen

32.1. Kansalliselle keskuspankille EKPJ:n rahapoliittisten tehtävien hoidon yhteydessä kertyvä tulo, jäljempänä 'rahoitustulo', jaetaan kunkin tilikauden lopussa tämän artiklan mukaisesti.

32.2. Jollei 32.3 artiklasta muuta johdu, kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulo vastaa sitä vuotuista tuloa, joka sille kertyy niistä saamisista, jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia. Kansalliset keskuspankit yksilöivät nämä varat EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

32.3. Jos EKP:n neuvosto kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen katsoo, että kansallisten keskuspankkien taseiden rakenteen vuoksi ei voida soveltaa 32.2 artiklaa, se voi päättää määräenemmistöllä, että 32.2 artiklasta poiketen rahoitustulo lasketaan enintään viiden vuoden ajan toisen menetelmän mukaisesti.

32.4. Kunkin kansallisen keskuspankin rahoitustulosta vähennetään määrä, joka vastaa kyseisen keskuspankin luottolaitosten 19 artiklan mukaisesti tekemille talletuksille maksamaa korkoa.

EKP:n neuvosto voi päättää, että kansallisille keskuspankeille korvataan setelien liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kulut tai, poikkeuksellisissa olosuhteissa, EKPJ:n lukuun toteutetuista rahapoliittisista toimista aiheutuneet erityiset tappiot. EKP:n neuvosto päättää, missä muodossa korvaus on asianmukaista antaa; nämä määrät voidaan vähentää kansallisista keskuspankeista saatavasta rahoitustulosta.

32.5. Kansallisten keskuspankkien rahoitustulon summa jaetaan niiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin EKP:n pääomasta, jollei EKP:n neuvoston 33.2 artiklan mukaisesti tekemistä päätöksistä muuta johdu.

32.6. EKP hoitaa rahoitustulon jakauman loppusummien selvityksen ja siihen liittyvät maksut EKP:n neuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti.

32.7. EKP:n neuvosto toteuttaa kaikki muut tämän artiklan soveltamisen edellyttämät toimenpiteet.

33 artikla

EKP:n nettovoittojen ja -tappioiden jakaminen

33.1. EKP:n nettovoitto siirretään seuraavalla tavalla:

- a) EKP:n neuvoston vahvistama määrä, joka saa olla enintään 20 prosenttia nettovoitosta, siirretään yleisrahastoon 100 prosenttia pääomasta vastaavaan määrään;
- b) jäljelle jäävä nettovoitto jaetaan EKP:n osakkaiden kesken suhteessa niiden maksamiin osuuksiin.

33.2. Jos EKP:n tulos on tappiollinen, tappio katetaan EKP:n yleisrahastosta ja tarvittaessa 32.5 artiklan mukaisesti EKP:n neuvoston päätöksellä kyseisen tilikauden rahoitustulolla suhteessa kansallisille keskuspankeille kohdennettuun määrään ja enintään tähän määrään asti.

VII LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

34 artikla

Oikeudelliset säädökset

34.1. Tämän sopimuksen 110 artiklan mukaisesti EKP:

- antaa asetuksia siinä laajuudessa kuin se on tarpeen EKP:n perussäännön 3.1 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa taikka 19.1, 22 tai 25.2 artiklassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi sekä tapauksissa, joista säädetään 42 artiklassa tarkoitetuissa neuvoston säädöksissä;
- tekee päätökset, jotka ovat tarpeen EKP:lle tällä sopimuksella sekä EKP:n perussäännöllä uskottujen tehtävien suorittamiseksi;
- antaa suosituksia ja lausuntoja.

34.2. Asetus pätee yleisesti. Se on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Suosituksset ja lausunnot eivät ole sitovia.

Päätös velvoittaa kaikilta osiltaan niitä, joille se on osoitettu.

Mitä tämän sopimuksen 253, 254 ja 256 artiklassa määrätään, sovelletaan EKP:n antamiin asetuksiin ja sen tekemiin päätöksiin.

EKP voi päättää julkistaa päätöksensä, suosituksensa ja lausuntonsa.

34.3. Niissä rajoissa ja sellaisin ehdoin, jotka neuvosto vahvistaa 42 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen, EKP voi määrätä yrityksille sakkoja tai uhkasakkoja, jollei sen antamia asetuksia tai tekemiä päätöksiä noudateta.

35 artikla

TuomioistuINVALVONTA JA SIIHEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

35.1. Yhteisön tuomioistuin voi käsitellä tai tulkita EKP:n toimenpiteitä tai laiminlyöntejä tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa ja siinä määrätyn edellytyksin. EKP voi nostaa kanteen tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa ja siinä määrätyn edellytyksin.

35.2. Yhtäältä EKP:n ja toisaalta sen velkojien, velallisten tai muiden henkilöiden väliset riidat ratkaistaan toimivaltaisissa kansallisissa tuomioistuimissa, jollei toimivaltaa ole uskottu yhteisön tuomioistuimelle.

35.3. EKP:n vastuu määräytyy tämän sopimuksen 288 artiklan mukaisesti. Kansallisten keskuspankkien vastuu määräytyy kulloinkin kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

35.4. Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia EKP:n tekemässä tai sen puolesta tehdyssä julkis- tai yksityisoikeudellisessa sopimuksessa olevan välityslausekkeen nojalla.

35.5. EKP:n päätöksen asian saattamisesta yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi tekee EKP:n neuvosto.

35.6. Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat kansalliselle keskuspankille perussäännössä määrättyjen velvollisuuksien täyttämistä. Jos EKP katsoo, että kansallinen keskuspankki on laiminlyönyt sille tässä perussäännössä määrätyn velvollisuuden, se antaa asiasta lausunnon perusteluineen varattuaan keskuspankille, jota asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa. Jos kansallinen keskuspankki, jota asia koskee, ei noudata lausuntoa EKP:n asettamassa määräajassa, EKP voi saattaa asian yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi.

36 artikla

Henkilöstö

36.1. EKP:n neuvosto vahvistaa johtokunnan ehdotuksesta EKP:n henkilöstöä koskevat palvelussuhteen ehdot.

36.2. Yhteisön tuomioistuimella on toimivalta ratkaista EKP:n ja sen henkilöstön väliset riidat palvelussuhteen ehtoissa määrätyn rajoituksen ja edellytyksin.

37 artikla

Kotipaikka

EKP:n kotipaikasta päätetään vuoden 1992 loppuun mennessä jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla tekemällä yhteisellä sopimuksella.

38 artikla

Salassapitovelvollisuus

38.1. EKP:n tai kansallisen keskuspankin päätöksentekuelimen jäsen tai sen henkilöstöön kuuluva ei saa, tehtävänsä päätyttyäkään, ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja.

38.2. Henkilöt, joilla on käytettävissään yhteisön lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä tietoja, ovat tämän lainsäädännön alaisia.

39 artikla

Nimenkirjoittajat

EKP:a suhteessa kolmansiin oikeudellisesti velvoittavat sitoumukset tekee johtokunnan puheenjohtaja tai kaksi johtokunnan jäsentä taikka EKP:n henkilöstöön kuuluvat kaksi jäsentä, jotka puheenjohtaja on asianmukaisesti valtuuttanut EKP:n nimen kirjoittamiseen.

40 artikla³

Erioikeudet ja vapaudet

EKP:lla on jäsenvaltioiden alueella tehtäviensä suorittamisen edellyttämät erioikeudet ja vapaudet Euroopan yhteisöjen yhteisen neuvoston ja yhteisen komission perustamisesta tehtyyn sopimukseen liitettyssä Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyssä pöytäkirjassa määritellyin edellytyksin.

VIII LUKU

PERUSSÄÄNNÖN TARKISTAMINEN JA TÄYDENTÄVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ

41 artikla

Yksinkertaistettu tarkistusmenettely

41.1. Tämän sopimuksen 107 artiklan 5 kohdan mukaisesti neuvosto voi tarkistaa tämän perussäännön 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4 ja 32.6 artiklaa, 33.1 artiklan a alakohtaa sekä 36 artiklaa joko määräenemmistöllä EKP:n suosituksesta ja komissiota kuultuaan taikka yksimielisesti komission ehdotuksesta ja EKP:a kuultuaan. Kummassakin tapauksessa tarvitaan Euroopan parlamentin puoltava lausunto.

41.2. EKP:n tämän artiklan nojalla antama suositus edellyttää EKP:n neuvoston yksimielistä päätöstä.

42 artikla

Täydentävä lainsäädäntö

Tämän sopimuksen 107 artiklan 6 kohdan mukaisesti välittömästi sen jälkeen, kun on tehty päätös kolmannen vaiheen alkamispäivästä, neuvosto antaa määräenemmistöllä, joko komission ehdotuksesta sekä Euroopan parlamenttia ja EKP:a kuultuaan taikka EKP:n suosituksesta sekä Euroopan parlamenttia ja komissiota kuultuaan, tämän perussäännön 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 ja 34.3 artiklassa tarkoitetut säännökset.

³ Sellaisena kuin se on Amsterdamin sopimuksen 6 artiklan III 4 kohdalla muutettuna.

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET JA MUUT EKPJ:ÄÄ KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

43 artikla

Yleiset määräykset

43.1. Tämän sopimuksen 122 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta poikkeuksesta seuraa, että seuraavissa tämän perussäännön artikloissa ei anneta mitään oikeuksia eikä aseteta mitään velvollisuuksia sille jäsenvaltiolle, jota asia koskee: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 ja 52.

43.2. Jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee tämän sopimuksen 122 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu poikkeus, säilyttävät toimivaltansa rahapolitiikan alalla kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

43.3. Tämän perussäännön 3, 11.2, 19, 34.2 ja 50 artiklassa 'jäsenvaltioilla' tarkoitetaan tämän sopimuksen 122 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltioita, joita ei koske poikkeus.

43.4. Tämän perussäännön 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2, ja 52 artiklassa 'kansallisilla keskuspankeilla' tarkoitetaan niiden jäsenvaltioiden keskuspankkeja, joita ei koske poikkeus.

43.5. Edellä 10.3 ja 33.1 artiklassa 'osakkailla' tarkoitetaan jäsenvaltioiden keskuspankkeja, joita ei koske poikkeus.

43.6. Edellä 10.3 ja 30.2 artiklassa 'merkityllä pääomalla' tarkoitetaan sellaisten jäsenvaltioiden keskuspankkien osuutta EKP:n merkitystä pääomasta, joita ei koske poikkeus.

44 artikla

EKP:n siirtymävaiheen tehtävät

EKP huolehtii niistä ERI:n tehtävistä, jotka yhtä tai useampaa jäsenvaltiota koskevan poikkeuksen vuoksi on hoidettava vielä kolmannen vaiheen aikana.

EKP antaa ohjeita tämän sopimuksen 122 artiklassa tarkoitettujen poikkeusten kumoamisen valmistelussa.

45 artikla

EKP:n yleisneuvosto

45.1. EKP:n kolmanneksi päätöksentekuelimeksi muodostetaan yleisneuvosto, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan soveltamista.

45.2. Yleisneuvoston muodostavat EKP:n puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. Muut johtokunnan jäsenet voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

45.3. Tämän perussäännön 47 artiklassa on täydellinen luettelo yleisneuvoston tehtävistä.

46 artikla

Yleisneuvoston työjärjestys

46.1. EKP:n puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja johtaa EKP:n yleisneuvostoa.

46.2. Neuvoston puheenjohtaja ja yksi komission jäsen voivat osallistua yleisneuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

46.3. Puheenjohtaja valmistelee yleisneuvoston kokoukset.

46.4. Poiketen siitä, mitä 12.3 artiklassa määrätään, yleisneuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

46.5. EKP huolehtii yleisneuvoston sihteeristötehtävistä.

47 artikla

Yleisneuvoston tehtävät

47.1. Yleisneuvosto:

- suorittaa 44 artiklassa tarkoitetut tehtävät;
- myötävaikuttaa 4 ja 25.1 artiklassa tarkoitettuun neuvoo-antavaan toimintaan.

47.2. Yleisneuvosto myötävaikuttaa:

- 5 artiklassa tarkoitettujen tilastotietojen keräämiseen;
- 15 artiklassa tarkoitettujen EKP:n toimintakertomusten laatimiseen;
- 26 artiklan soveltamisessa tarvittavien 26.4 artiklassa tarkoitettujen sääntöjen laatimiseen;
- 29.4 artiklassa tarkoitettujen kaikkien muiden toimenpiteiden toteuttamiseen, jotka ovat tarpeen 29 artiklan soveltamiseksi;
- 36 artiklassa tarkoitettujen EKP:n henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen määrittelyyn.

47.3. Yleisneuvosto myötävaikuttaa siihen valmistelutyöhön, joka on tarpeen, jotta niiden jäsenvaltioiden valuuttojen vaihtokurssit, joita koskee poikkeus, voidaan tämän sopimuksen 123 artiklan 5 kohdan mukaisesti kiinnittää peruuttamattomasti suhteessa niiden jäsenvaltioiden valuuttaan tai yhtenäisvaluuttaan, joita ei koske poikkeus.

47.4. EKP:n puheenjohtaja antaa yleisneuvostolle tiedon EKP:n neuvoston päätöksistä.

48 artikla

EKP:n pääomaa koskevat siirtymämääräykset

Jokaiselle kansalliselle keskuspankille annetaan 29.1 artiklan mukaisesti EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperusteessa painoarvo. Poiketen siitä, mitä 28.3 artiklassa määrätään, niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, joita koskee poikkeus, eivät maksa osuuttaan merkitystä pääomasta, ellei yleisneuvosto päätä sellaisella enemmistöllä, joka edustaa vähintään kahta kolmasosaa EKP:n merkitystä pääomasta ja vähintään puolta osakkaista, että EKP:n toimintakustannuksiin osallistumiseksi on maksettava vähimmäisprosentti osuudesta.

49 artikla

EKP:n oman pääoman, vararahastojen ja varausten maksaminen myöhemmin

49.1. Sen jäsenvaltion keskuspankki, jota koskeva poikkeus on kumottu, maksaa merkitsemänsä osuuden EKP:n pääomasta samassa suhteessa kuin muiden sellaisten jäsenvaltioiden keskuspankit, joita ei koske poikkeus, ja siirtää EKP:lle valuuttavarantosaamisia 30.1 artiklan mukaisesti. Siirrettävä summa määräytyy kertomalla EKP:lle 30.1 artiklan mukaisesti jo siirrettyjen valuuttavarantosaamisten ecu-vasta-arvo kulloinkin voimassa olevaan vaihtokurssiin asianomaisen kansallisen keskuspankin merkitsemien osuuksien lukumäärän ja muiden kansallisten keskuspankkien jo maksamien osuuksien suhteella.

49.2. Edellä 49.1 artiklassa määrättyjen maksujen lisäksi keskuspankki, jota asia koskee, maksaa osuuden EKP:n vararahastoon, vararahastoja vastaaviin varauksiin sekä siihen erään, joka siirretään vararahastoon ja varauksiin ja joka vastaa tuloslaskelman loppusummaa 31 päivänä joulukuuta poikkeuksen kumoamista edeltävänä vuonna. Maksettava summa lasketaan kertomalla edellä määriteltujen ja EKP:n vahvistetussa taseessa esitettyjen varojen yhteismäärä asianomaisen keskuspankin merkitsemien osuuksien määrän ja muiden keskuspankkien jo maksamien osuuksien määrän suhteella.

49.3.⁴ Yhden tai useamman maan tullessa jäsenvaltioiksi ja niiden kansallisten keskuspankkien tullessa osaksi Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ) Euroopan keskuspankin merkittävää pääomaa kasvatetaan ja EKP:lle siirrettävissä olevien valuuttavarantosaamisten enimmäismäärää korotetaan automaattisesti. Lisäys määritellään kertomalla voimassa olevat vastaavat määrät pääoman merkitsemisen mukautetun jakoperusteen puitteissa järjestelmään liittyvien kansallisten keskuspankkien painoarvojen ja EKPJ:ssä jo jäseninä olevien kansallisten keskuspankkien painoarvojen suhteella. Kunkin kansallisen pankin painoarvo pääoman merkitsemisen jakoperusteessa lasketaan 29.1 artiklan mukaisesti ja 29.2 artiklaa noudattaen. Tilastotietoja varten käytettävien viitejaksojen on oltava samat kuin viimeisimmässä 29.3 artiklan mukaisessa painoarvojen viisivuotismukautuksessa käytetyt viitejaksot.

⁴ Lisätty Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Lietuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan 17 artiklalla.

50 artikla

Johtokunnan jäsenten nimittäminen ensimmäisen kerran

Kun EKP:n johtokunta perustetaan, sen puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja muut jäsenet nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten valtion- tai hallitusten päämiesten tasolla neuvoston suosituksesta tekemällä yhteisellä sopimuksella; neuvosto antaa suosituksensa Euroopan parlamenttia ja ERI:n neuvostoa kuultuaan. Johtokunnan puheenjohtaja nimitetään kahdeksaksi vuodeksi. Poiketen siitä, mitä 11.2 artiklassa määrätään, varapuheenjohtaja nimitetään neljäksi vuodeksi ja muut johtokunnan jäsenet toimikaudeksi, joka kestää viidestä kahdeksaan vuotta. Samaa jäsentä ei voida nimittää uudeksi toimikaudeksi. Johtokunnan jäsenten määrä voi olla pienempi kuin 11.1 artiklassa määrätty, mutta ei missään tapauksessa neljää pienempi.

51 artikla

Poikkeus 32 artiklasta

51.1. Jos EKP:n neuvosto kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen päättää, että 32 artiklan soveltaminen muuttaa merkittävästi kansallisten keskuspankkien suhteellista tulotilannetta, 32 artiklan mukaisesti maksettavan tulon määrää alennetaan yhtenäisellä prosentilla, joka ensimmäisenä tilikautena kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen saa olla enintään 60 prosenttia ja joka laskee vähintään 12 prosenttiyksiköllä jokaisena seuraavana tilikautena.

51.2. Mitä 51.1 artiklassa määrätään, sovelletaan enintään viitenä kokonaisena tilikautena kolmannen vaiheen alkamisen jälkeen.

52 artikla

Yhteisön valuuttojen määräisten setelien vaihtaminen

Vaihtokurssien lopullisen kiinnittämisen jälkeen EKP:n neuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kansalliset keskuspankit vaihtavat vastaavaan pariarvoon niiden valuuttojen setelit, joiden vaihtokurssit on lopullisesti kiinnitetty.

53 artikla

Siirtymätoimenpiteiden sovellettavuus

Jos ja niin kauan kuin on jäsenvaltioita, joita koskee poikkeus, sovelletaan 43 ja 48 artiklaa.

SANASTO

Alijäämäsuhte (deficit ratio): **EY:n perustamissopimuksen** artiklan 104 kohdassa 2 määrätty julkisen talouden kriteeri, jonka perusteella määritellään liiallisen alijäämän olemassaolo. Alijäämäsuhte määritellään ennakoidun tai toteutuneen julkistalouden alijäämän suhteena markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen. Julkisen talouden alijäämä määritellään (**liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä** tehdyssä) pöytäkirjassa n:o 20 julkisen hallinnon (julkisyhteisöjen) nettoluotonottona.

Arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmä (securities settlement system, SSS): Järjestelmä, joka mahdollistaa arvopaperien tai muiden rahoitusinstrumenttien säilytyksen ja siirron joko vastikkeettomasti tai maksua vastaan (toimitus maksua vastaan).

Avomarkkinaoperaatio (open market operation): Keskuspankin aloitteesta rahoitusmarkkinoilla toteutettava operaatio, jossa tehdään jokin seuraavista transaktioista: 1) arvopaperien suora osto tai myynti (avista- tai termiinkauppana), 2) arvopaperien osto tai myynti **takaisinostosopimuksin**, 3) lainan antaminen tai ottaminen **vakuuksia** vastaan, 4) keskuspankin velkasitoumusten liikkeeseenlasku, 5) määräaikaistalletusten kerääminen tai 6) **valuuttaswapit** kotimaisen ja ulkomaisen valuutan välillä.

Ecofin-neuvosto (ECOFIN Council): Ks. **EU:n neuvosto**.

Ecu (Euroopan valuuttayksikkö) (ECU, European Currency Unit): Ennen **talous- ja rahaliiton** kolmatta vaihetta käytetty valuuttakori, joka oli muodostettu laskemalla yhteen vakioidut määrät kahdestatoista EU:n jäsenvaltioiden kaikkiaan viidestätoista valuutasta. Ecuten arvo laskettiin koriin kuuluvien valuuttojen arvon painotettuna keskiarvona. **Euro** korvasi ecun 1.1.1999 yhden suhteessa yhteen.

EKP:n neuvosto (Governing Council): **EKP:n** ylin päätöksentekuelin. EKP:n neuvoston jäseninä ovat kaikki EKP:n **johtokunnan** jäsenet sekä **euron** käyttöön ottaneiden maiden kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

EKP:n ohjauskorot (key ECB interest rates): **EKP:n neuvoston** asettamat, **EKP:n** rahapolitiikan mitoituksen määrittelyssä käytettävät korot. Ohjauskorot ovat **perusrahoitusoperaatioiden minimitarjouskorko** (eli näissä operaatioissa tehtävien korkotarjousten alaraja) sekä **maksuvalmiusluoton korko** ja **talletuskorko**.

EKPJ:n komiteat (ESCB committees): **EKP:n neuvoston** EKP:n työjärjestyksen artiklan 9 nojalla perustamat komiteat, jotka avustavat EKP:n päätöksentekuelimiä.

Eonia-korko (EONIA, euro overnight index average): Pankkien välisten euromääräisten yön yli -markkinoiden efektiivinen korko, joka lasketaan yön yli -luottojen korkojen painotettuna keskiarvona.

ERM (valuuttakurssimekanismi) (ERM, Exchange Rate Mechanism): **Euroopan valuuttajärjestelmän** valuuttakurssi- ja interventiomekanismi, jossa kunkin siihen osallistuvan valuutan vaihtokurssi määriteltiin keskuskurssina **ecuun** nähden. Näiden keskuskurssien perusteella määritettiin osallistuvien valuuttojen kahdenväliset keskuskurssit. Valuuttakurssit saivat vaihdella kahdenvälisen keskuskurssin ylä- tai alapuolella tietyn vaihteluvälin rajoissa. Keskuskurssia voitiin muuttaa kaikkien ERMiin osallistuvien maiden keskinäisellä sopimuksella. ERM lakkautettiin **talous- ja rahaliiton** kolmannen vaiheen alkaessa vuonna 1999, ja se korvattiin **ERM II** -järjestelmällä.

ERM II (valuuttakurssimekanismi II) (exchange rate mechanism II): Valuuttakurssimekanismi, johon euroalueen maiden ja talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa euroalueen ulkopuolelle jääneiden EU:n jäsenvaltioiden välinen valuuttakurssipoliittinen yhteistyö perustuu.

EU:n neuvosto (Euroopan unionin neuvosto) (EU Council, Council of the European Union): Euroopan yhteisön toimielin, joka koostuu jäsenvaltioiden hallitusten edustajista. Yleensä edustajat ovat kulloinkin käsiteltävänä olevista asioista vastaavia ministereitä (tästä syystä EU:n neuvostosta käytetään usein nimitystä ministerineuvosto). Talous- ja valtiovarainministerien kokoonpanossa kokoontuvasta EU:n neuvostosta käytetään usein nimitystä **Ecofin-neuvosto**. Lisäksi EU:n neuvosto voi eräistä **perustamissopimuksessa** määritellyistä asioista päätettäessä kokoontua valtion- tai hallitusten päämiesten kokoonpanossa (ks. myös **Eurooppa-neuvosto**).

Eurepo (EUREPO): Korko, jolla parhaiksi luokitellut pankit tarjoavat toisilleen **euromääräistä** luottoa siten, että luoton tarjoaja saa toiselta vakuudeksi yksinomaan euroalueen maiden liikkeeseen laskemia valtion joukkolainoja ja valtion velkasitoumuksia. Eurepon laskentatapa on samankaltainen kuin **euriborin**, mutta eurepo on vakuudellisten sopimusten markkinoiden (repomarkkinoiden) korko. Eurepopankit eivät myöskään ole samat kuin euriborpankit.

Euriborkorko (EURIBOR, euro interbank offered rate): Parhaiksi luokiteltujen pankkien toisilleen tarjoamien **euromääräisten** luottojen korko. Euriborkorko lasketaan päivittäin näiden pankkien välisille maturiteetiltaan eripituksille enintään 12 kuukauden talletuksille. Toisin kuin eurepo, euribor on vakuudettomien sopimusten markkinoiden korko.

Euro (euro): **Eurooppa-neuvoston** kokouksessaan Madridissa 15. ja 16.12.1995 hyväksymä Euroopan yhteisen rahan nimi.

Euro Banking Association (EBA): Tämä pankkien yhteenliittymä tarjoaa jäsenilleen foorumin, jossa voidaan kartoittaa jäsenten kannalta olennaisia pankkitoimintaan liittyviä seikkoja ja keskustella niistä. Tällaisia seikkoja ovat erityisesti **euron** käyttöön ja euromääräisten liiketoimien selvitykseen liittyvät asiat. Vuoden 1998 lopussa EBA perusti selvitysyhtiön (ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée à Capital Variable) hoitamaan uutta euroselvitysjärjestelmää (EURO 1) 1.1.1999 alkaen. Euroselvitysjärjestelmä on ecuselvitysjärjestelmän seuraaja.

Euroalue (euro area): Ne EU:n jäsenvaltiot, jotka ovat ottaneet **euron** käyttöön yhteisenä rahana **perustamissopimuksen** mukaisesti ja joissa harjoitetaan yhteistä rahapolitiikkaa **EKP:n** johdolla. Euroalueeseen kuuluvat Belgia, Saksa, Irlanti, Kreikka, Espanja, Ranska, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Itävalta, Portugali ja Suomi.

Eurojärjestelmä (Eurosystem): **EKP** ja niiden EU:n jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka ovat ottaneet **euron** käyttöön **talous- ja rahaliiton** kolmannessa vaiheessa (ks. myös **euroalue**). Tällä hetkellä eurojärjestelmässä on 12 kansallista keskuspankkia. Eurojärjestelmää johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta**.

Eurojärjestelmän asiantuntijoiden arviot (Eurosystem staff projections): **Eurojärjestelmän** asiantuntijoiden tuottamat **euroalueen** kokonaistalouden näkymiä koskevat arviot. Arviot ovat osa taloudellista analyysiä.

Eurokeskuskurssi (euro central rate): **ERM II** -järjestelmään kuuluvien valuuttojen virallinen eurokurssi, jonka perusteella määritellään ERM II -valuuttojen vaihteluväli.

Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien komitea (Committee of European Securities Regulators, CESR): Komitea, jonka **Euroopan komissio** perusti kesäkuussa 2001 Euroopan arvopaperimarkkinoiden sääntelyä pohtineen asiantuntijatyöryhmän (Committee of Wise Men) raportin suosituksen nojalla. Komitea koostuu arvopaperimarkkinoiden valvonnasta vastaavien kansallisten viranomaisten edustajista. EU-maiden arvopaperimarkkinoiden sääntelyä koskevien uusittujen periaatteiden mukaisena kolmannen tason komiteana tämä komitea neuvoo Euroopan komissiota arvopaperimarkkinoihin liittyvissä kysymyksissä ja varmistaa osaltaan, että yhteisön lainsäädäntö pannaan yhdenmukaisesti täytäntöön jäsenvaltioissa. Se pyrkii myös parantamaan Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojien välistä koordinoitua.

Euroopan keskuspankki (EKP) (European Central Bank, ECB): **Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ)** ja **eurojärjestelmän** ydin. Yhteisön lainsäädännön mukaan EKP on oikeushenkilö. EKP huolehtii siitä, että eurojärjestelmälle ja EKPJ:lle annetut tehtävät suoritetaan osana sen omaa Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön mukaista toimintaa tai että kansalliset keskuspankit suorittavat ne. EKP:tä johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta** sekä sen kolmas, tilapäinen päätöksentekoeelin **yleisneuvosto**.

Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ) (European System of Central Banks, ESCB): **EKP** ja EU:n kaikkien jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit. Euroopan keskuspankkijärjestelmään kuuluvat siis **eurojärjestelmän** jäsenten lisäksi myös niiden jäsenvaltioiden kansalliset keskuspankit, jotka eivät vielä ole ottaneet **euroa** käyttöön. Euroopan keskuspankkijärjestelmää johtavat **EKP:n neuvosto** ja **johtokunta** sekä EKP:n kolmas, tilapäinen päätöksentekoeelin **yleisneuvosto**. Eurojärjestelmä hoitaa EKPJ:n perustehtäviä.

Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö (EKPJ:n perussääntö) (Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank [Statute of the ESCB]): **Euroopan keskuspankkijärjestelmää (EKPJ)** ja **Euroopan keskuspankkia (EKP)** koskeva laki, joka on liitetty **perustamissopimukseen** pöytäkirjana.

Euroopan komissio (European Commission): **Euroopan yhteisön** toimielin, joka varmistaa, että **perustamissopimuksen** määräyksiä noudatetaan. Komissio kehittää yhteisön politiikkaa, tekee ehdotuksia yhteisön lainsäädännöksi ja käyttää valtuuksia tietyillä aloilla. Talouspolitiikassa komissio antaa suosituksia **talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi** ja raportoi **EU:n neuvostolle** talouden kehityksestä ja talouspolitiikasta. Se seuraa jäsenvaltioiden julkisten talouksien tilaa osana monenvälistä valvontaa ja raportoi siitä EU:n neuvostolle. Komissiossa oli 1.5.2004 saakka 20 jäsentä siten, että Saksalla, Espanjalla, Ranskalla, Italialla ja Britannialla oli kaksi jäsentä ja muilla jäsenvaltioilla kullakin yksi jäsen. EU:n laajentumista seuraavana siirtymäkautena komissioon kuuluu yksi jäsen kustakin jäsenvaltiosta.

Euroopan pankkikomitea (European Banking Committee, EBC): Toisen tason komitea, jonka tehtävänä on neuvoa **Euroopan komissiota** pankkitoimintaan liittyvissä politiikkakysymyksissä. Se perustettiin 5.11.2003 tehdyllä komission päätöksellä 2004/10/EY (EUVL L 3, 7.1.2004, s. 36). Euroopan pankkikomitea on pankkialan neuvoa-antavan komitean (Banking Advisory Committee) seuraaja. Pankkivalvontaa koskevissa asioissa **EKP** osallistuu Euroopan pankkivalvontaviranomaisten komitean (kolmannen tason komitea) toimintaan.

Euroopan parlamentti (European Parliament): Yhteisön toimielin, jossa on vaalikaudesta 2004–2009 alkaen 732 jäsenvaltioiden kansalaisten edustajaa. Parlamentti toimii lainsäädäntöprosessin osana, joskin sen valtaoikeudet vaihtelevat sen mukaan, millaisin menettelyin EU:n säädöksiä annetaan. **Talous- ja rahaliittoa** koskevissa asioissa parlamentilla on pääasiassa neuvoa-antavat valtuudet. **Perustamissopimuksessa** kuitenkin määrätään tietyistä menettelyistä, jotka koskevat **EKP:n** demokraattista **tilivelvollisuutta** parlamentille (vuosikertomuksen esittäminen, yleiskeskustelu rahapolitiikasta, kuuleminen parlamentin toimivaltaisissa valiokunnissa).

Euroopan perustuslaki (Constitution for Europe): Euroopan tulevaisuutta käsittelevä valmistelukunta hyväksyi 13.6.2003 ehdotuksen sopimukseksi Euroopan perustuslaista. Perustuslain oli tarkoitus korvata sekä **sopimus Euroopan unionista** että **EY:n perustamissopimus**. Ehdotusta käsiteltiin Eurooppa-neuvoston kokouksessa Thessalonikissa 20.6.2003, ja siitä neuvoteltiin hallitustenvälisessä konferenssissa (HVK) syyskuusta 2003 kesäkuuhun 2004. EU:n jäsenvaltiot hyväksyivät sopimuksen kesäkuussa 2004, ja ratifiointiprosessi oli tarkoitus saada päätökseen marraskuuhun 2006 mennessä.

Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) (European Anti-Fraud Office): **Euroopan komission** alainen virasto, joka tutkii petoksia ja muita väärinkäytöksiä **Euroopan yhteisössä** silloin kun on perusteltu syy epäillä, että petoksiin tai väärinkäytöksiin on syllistytty. Heinäkuussa 2003 **Euroopan yhteisöjen tuomioistuin** päätti ulottaa OLAFin tutkintavaltuudet myös **EKP:hen**.

Euroopan raha-asiain yhteistyörahassto (European Monetary Cooperation Fund, EMCF): Tämä entinen yhteisön elin perustettiin 3.4.1973 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 907/73 (EYVL L 89, 5.4.1973, s. 2). Se lakkautettiin **talous- ja rahaliiton** toisen vaiheen alussa, kun **Euroopan rahapoliittinen instituutti** otti hoitaakseen sen tehtävät.

Euroopan rahapoliittinen instituutti (European Monetary Institute, EMI): **Talous- ja rahaliiton** toisen vaiheen alussa 1.1.1994 perustettu väliaikainen toimielin. EMIn kaksi päätehtävää olivat lujittaa keskuspankkien välistä yhteistyötä ja rahapolitiikan yhteensovittamista sekä hoitaa tarpeelliset valmistelut **Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ)** perustamiseksi, yhteisen rahapolitiikan harjoittamiseksi ja yhteisen rahan luomiseksi **talous- ja rahaliiton** kolmannessa vaiheessa. EMI asetettiin selvitystilaan, kun **EKP** perustettiin 1.6.1998.

Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea (Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community): Komitea, joka perustettiin toukokuussa 1964 ETY:n perustamissopimuksen nojalla edistämään keskuspankkien yhteistyötä. Komitea lakkautettiin vuonna 1994, kun vasta perustettu **Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI)** otti hoitaakseen sen tehtävät.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin (Court of Auditors): **Euroopan yhteisön** toimielin, joka vastaa tilintarkastuksesta Euroopan yhteisössä. Sen tehtäviin kuuluu tarkastaa **EKP:n** hallinnon tehokkuus.

Euroopan unioni (EU) (European Union): EU perustettiin **sopimuksella Euroopan unionista** (josta käytetään usein nimitystä Maastrichtin sopimus). Sopimus allekirjoitettiin 7.2.1992, ja se tuli voimaan 1.11.1993. Sitä on myöhemmin muutettu ns. Amsterdamin sopimuksella, joka allekirjoitettiin Amsterdamin 2.10.1997 ja joka tuli voimaan 1.5.1999, sekä viimeksi ns. Nizzan sopimuksella, joka allekirjoitettiin 26.2.2001 ja joka tuli voimaan 1.2.2003. Euroopan unionin perustana olevat kolme pilaria muodostuvat useista, oikeudelliselta luonteeltaan vaihtelevista organisaatioista ja järjestelyistä. Ensimmäisen pilarin muodostavat **Euroopan yhteisö** ja Euroopan atomienergiayhteisö (Euratom), jotka molemmat ovat oikeushenkilöitä ja joista määrätään erillisissä perustamissopimuksissa. Toinen pilari koostuu pääasiassa hallitusten välisistä järjestelyistä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ja kolmas pilari poliisiyhteistyöstä ja oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa.

Euroopan valuuttajärjestelmä (European Monetary System, EMS): Valuuttakurssijärjestelmä, joka perustettiin vuonna 1979 Eurooppa-neuvoston 5.12.1978 antaman päätöslauselman nojalla. Järjestelmän toimintamenettelyt määriteltiin Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien 13.3.1979 tekemässä sopimuksessa. Valuuttakurssijärjestelmä mahdollisti tiiviin raha- ja valuuttakurssipoliittisen yhteistyön jäsenvaltioiden välillä. Sen tärkeimmät osat olivat **ecu**, valuuttakurssi- ja interventiomekanismi (**ERM**), hyvin lyhyen aikavälin rahoitusmekanismit sekä lyhyen ja keskipitkän aikavälin luottomekanismit. **Talous- ja rahaliiton** kolmannen vaiheen alussa **EMR II** korvasi Euroopan valuuttajärjestelmän.

Euroopan yhteisö (European Community): Ylikansallinen organisaatio, joka perustettiin **ETY:n perustamissopimuksella** vuonna 1958. Silloin sen nimi oli Euroopan talousyhteisö (ETY). ETY:n tehtäviä laajennettiin sopimuksella Euroopan unionista, ja siksi yhteisön nimi muutettiin Euroopan yhteisöksi vuonna 1993. Euroopan yhteisön päätehtävänä on edistää taloudellisen toiminnan sopusointuista, tasapainoista ja kestävästä kehitystä koko yhteisössä, työllisyyden ja sosiaalisen suojelemisen korkeaa tasoa, miesten ja naisten välistä tasa-arvoa, inflaatiota kiihdyttämättä kestävästä kasvusta, hyvää kilpailukykyä ja talouden suorituskyvyn korkeaa lähentymisastetta, ympäristönsuojelun korkeaa tasoa ja ympäristön laadun parantamista, elintason ja elämän laadun nousua sekä taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisvastuullisuutta jäsenvaltioiden välillä. Se täyttää nämä tehtävät muun muassa sisämarkkinoiden ja **talous- ja rahaliiton** avulla.

Eurooppa-neuvosto (European Council): Eurooppa-neuvosto antaa **Euroopan unionille** sen kehittämiseksi tarvittavat virikkeet ja määrittelee sen yleiset poliittiset suuntaviivat. Eurooppa-neuvosto koostuu jäsenvaltioiden valtion- tai hallitusten päämiehistä sekä **Euroopan komission** puheenjohtajasta (ks. myös **EU:n neuvosto**).

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin (European Court of Justice): Luxemburgissa sijaitseva **Euroopan yhteisön** toimielin, jonka tehtävänä on 1) varmistaa, että perustamissopimuksia tulkitaan ja sovelletaan oikein, ja 2) päättää yhteisön lainsäädännön pätevydestä ja merkityksestä. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee myös **EKP:n** toimintaa ja laiminlyöntejä koskevat kanteet.

Euroryhmä (eurogroup): **Ecofin-neuvostoon** kuuluvien **euroalueen** maiden edustajien muodostama epävirallinen ryhmittymä. Euroryhmä kokoontuu säännöllisesti (yleensä ennen Ecofin-neuvoston kokouksia) keskustelemaan niistä yhteiseen rahaan liittyvistä kysymyksistä, joista euroalueen maat ovat yhteisesti vastuussa. **Euroopan komissio** ja tarpeen mukaan **EKP** kutsutaan euroryhmän kokouksiin.

Eurostat (Eurostat): Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto. Eurostat on osa **Euroopan komissiota** ja vastaa yhteisön laajuisten tilastojen tuotannosta.

EY:n perustamissopimus (EC Treaty): Ks. **Perustamissopimus**.

Hallinto- ja valvontajärjestelmä (corporate governance): Menettelytavat ja prosessit, joiden mukaan organisaatioita johdetaan ja valvotaan. Hallinto- ja valvontajärjestelmässä täsmennetään organisaation eri osapuolten (esimerkiksi johtokunnan, johtajien, osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmien) oikeuksien ja vastualueiden jako sekä määritellään päätöksenteon säännöt ja menettelytavat. Samalla luodaan myös ne periaatteet, joiden mukaan organisaation toimintatavoitteet asetetaan, ja määritellään keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ja niiden toteutumisen seuraamiseksi.

Hienosäätöoperaatio (fine-tuning operation): **Eurojärjestelmän** tarvittaessa toteuttama **avomarkkinaoperaatio**, jonka pääasiallisena tarkoituksena on tasoittaa markkinoiden likviditeetin odottamattomia vaihteluja.

Hintavakaus (price stability): **Eurojärjestelmän** ensisijainen tavoite. **EKP:n neuvosto** on määritellyt hintavakauden **euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI)** alle 2 prosentin vuotuiseksi nousuksi. Samalla neuvosto on todennut, että hintavakauden tavoitteeseen pyrittäessä tähdätään inflaatiovauhdin säilyttämiseen alle 2 prosentin mutta kuitenkin lähellä kahta prosenttia keskipitkällä aikavälillä.

Johtokunta (Executive Board): Yksi **EKP:n** päätöksentekoelementeistä. Johtokuntaan kuuluvat EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä neljä muuta **euron** käyttöön ottaneiden maiden valtion- tai hallitusten päämiesten nimeämää jäsentä.

Kansainvälinen järjestelypankki (Bank for International Settlements, BIS): Maailman vanhin kansainvälinen rahoitusorganisaatio. BIS perustettiin 17.5.1930 Belgian, Saksan, Ranskan, Italian, Japanin, Britannian ja Yhdysvaltain välisellä sopimuksella. Se edistää kansainvälistä valuutta- ja rahoitusyhteistyötä ja toimii keskuspankkien pankkina. BIS toimii 1) keskustelufoorumina ja päätöksenteon edistäjänä keskuspankkien välillä ja kansainvälisessä rahoitusyhteisössä, 2) talouden ja rahatalouden tutkimuksen keskuksena, 3) keskuspankkien ensisijaisena vastapuolena niiden suorittaessa rahoitustaloustoimia ja 4) edustajana tai omaisuudenhoitajana kansainvälisissä rahoitusoperaatioissa. BIS:n pääkonttori sijaitsee Baselissa, Sveitsissä. Lisäksi pankilla on edustustot Hongkongissa ja Mexico Cityssä.

Kansainvälinen valuuttarahasto (International Monetary Fund, IMF): Bretton Woods -sopimuksella vuonna 1944 perustettu kansainvälinen rahoituslaitos, jonka pääkonttori on Washington D.C.:ssä ja johon kuuluu 184 jäsenmaata. IMF:n sopimusartiklojen nojalla rahaston päätehtävänä on edistää maailmanlaajuisia valuuttayhteistyötä, valuuttakurssien vakautta, kansainvälistä kauppaa ja talouskasvua.

Keskuspankin riippumattomuus (central bank independence): Keskuspankin lailla taattu oikeus hoitaa lakisääteisiä tehtäviään ja velvollisuuksiaan ilman, että siihen voidaan vaikuttaa poliittisesti. **EY:n perustamis sopimuksen** artikla 108 on perustana **euroalueen** keskuspankkien riippumattomuudelle.

Kirjeenvaihtajakeskuspankkimalli (correspondent central banking model, CCBM): **Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ)** luoma järjestely, jonka tarkoituksena on antaa **vastapuolille** mahdollisuus saada luottoa sijaintimaansa keskuspankista jossakin toisessa maassa olevia **vakuuksia** vastaan. Kirjeenvaihtajakeskuspankkimallissa kukin kansallinen keskuspankki toimii omaisuudensäilyttäjänä muiden kansallisten keskuspankkien puolesta, kun vakuutena käytetään sen kotimaan **arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmässä** säilytettäviä arvopapereita.

Kytkentäverkosto (interlinking mechanism): **TARGET-järjestelmän** osatekijä. Termillä tarkoitetaan perusrakenteita ja menettelyjä, joilla eri maiden **RTGS-järjestelmät** kytketään toisiinsa, jotta valtioiden välisiä maksuja voidaan käsitellä TARGET-järjestelmässä.

Käänteisoperaatio (reverse transaction): Operaatio, jolla keskuspankki ostaa tai myy arvopapereita **takaisinostosopimuksen** perusteella, tai keskuspankin luotto-operaatio **vakuutta** vastaan.

Liiallisia alijäämiä koskeva menettely (excessive deficit procedure): **Perustamissopimuksen** artiklassa 104 annetut ja sopimuksen liitteenä olevassa (liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn liittyvässä) pöytäkirjassa n:o 20 täsmennetyt määräykset, joissa EU:n jäsenvaltiot velvoitetaan noudattamaan budjettikuria ja joissa määritellään kriteerit, joiden perusteella julkisen talouden rahoitusasemaa on pidettävä liiallisena alijäämänä, ja toimet, joihin on ryhdyttävä, jos havaitaan, että julkisen talouden rahoitusaseman tasapainoa tai julkista velkaa koskevia vaatimuksia ei ole täytetty. Määräyksiä täydentää 7.7.1997 annettu EU:n neuvoston asetus (EY) N:o 1467/97 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä. Asetus on osa **vakaus- ja kasvusopimusta**.

Linkki arvopapereiden selvitys- ja toimitusjärjestelmien välillä (link between securities settlement systems): Menettelyt ja järjestelyt, joiden avulla arvopapereita voidaan siirtää maasta toiseen arvo-osuuksina kahden **arvopapereiden selvitys- ja toimitusjärjestelmän** välillä. Linkkejä käytetään **eurojärjestelmässä** vaihtoehtona **kirjeenvaihtajakeskuspankkimallille** siirrettäessä **vakuuksia** maasta toiseen.

Lähentymiskriteerit (convergence criteria): **EY:n perustamissopimuksen** artiklan 121 kohdassa 1 määritetyt ja sopimuksen liitteenä olevassa pöytäkirjassa n:o 21 täsmennetyt kriteerit, joita käytetään perustana arvioitaessa, voiko jokin maa ottaa euron käyttöön. Kriteereillä mitataan jäsenvaltioiden suoriutumista **hintavakauden**, julkisen talouden rahoitusaseman, valuuttakurssien ja pitkien korkojen kehityksessä. Niillä mitataan myös, onko jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö, keskuspankin perussääntö mukaan lukien, **perustamissopimuksen** sekä **Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussäännön** mukainen.

Maksujärjestelmä (payment system): Joukko erilaisia välineitä, pankkien sisäisiä menettelytapoja ja – tavallisesti – pankkien välisiä maksujärjestelmiä, joilla varmistetaan rahan kierto. Maksujärjestelmät edellyttävät sovittuja teknisiä standardeja ja menetelmiä maksumääräysten lähettämiseksi osapuolten kesken, sovittua katteensiirron välinettä sekä yhteisiä toimintamenettelyjä ja sääntöjä osallistumisehdoista, hinnoittelusta jne.

Maksuvalmiusjärjestelmä (standing facility): Keskuspankin järjestelmä, jota vastapuolet voivat käyttää omasta aloitteestaan. **Eurojärjestelmä** tarjoaa käyttöön kaksi yön yli -maksuvalmiusjärjestelyä: **maksuvalmiusluoton** ja **talletusmahdollisuuden**.

Maksuvalmiusluotto (marginal lending facility): Osa **eurojärjestelmän maksuvalmiusjärjestelmää**, jossa **vastapuolet** voivat saada kansallisesta keskuspankista luottoa etukäteen vahvistetulla korolla hyväksyttävää vakuutta vastaan (ks. myös **EKP:n ohjauskorot**).

Minimitarjouskorko (minimum bid rate): Alin **korko**, jolla **vastapuolet** voivat tehdä tarjouksia **perusrahoitusoperaatioiden** vaihtuvakorkoisissa huutokaupoissa. Minimitarjouskorko on yksi **EKP:n ohjauksoroista**, joita käytetään rahapolitiikan mitoituksen määrittelyssä.

Perusrahoitusoperaatio (main refinancing operation): **Eurojärjestelmän** viikoittain toteuttama **avomarkkinaoperaatio**. Perusrahoitusoperaatioiden maturiteetti lyhennettiin 9.3.2004 EKP:n neuvoston vuonna 2003 tekemällä päätöksellä kahdesta viikosta yhteen viikkoon. Operaatiot toteutetaan vaihtuvakorkoisina huutokauppoina, joiden **minimitarjouskorko** (korkotarjoustun alaraja) ilmoitetaan etukäteen.

Perustamissopimus (the Treaty): **Euroopan yhteisön (EY:n) perustamissopimus**, joka allekirjoitettiin Roomassa 25.3.1957 (usein puhutaankin Rooman sopimuksesta) ja joka tuli voimaan 1.1.1958. Sopimuksella perustettiin Euroopan talousyhteisö (ETY), nykyinen **Euroopan yhteisö**. Euroopan yhteisö perustettiin **sopimuksella Euroopan unionista** (Maastrichtin sopimuksella), jolla muutettiin ETY:n perustamissopimusta.

Pikahuutokauppa (quick tender): Huutokauppanenettely, jota **eurojärjestelmä** käyttää **hienosäätöoperaatioissaan**. Pikahuutokaupat käydään 90 minuutin kuluessa, ja niihin osallistuvien **vastapuolten** määrä on rajoitettu.

Pitempiaikainen rahoitusoperaatio (longer-term refinancing operation): **Eurojärjestelmän** kuukausittain toteuttama **avomarkkinaoperaatio**, jonka maturiteetti on tavallisesti kolme kuukautta. Nämä operaatiot toteutetaan vaihtuvakorkoisina huutokauppoina, joissa jaettavan likviditeetin määrä ilmoitetaan etukäteen.

Pitoajanjakso (maintenance period): Ajanjakso, jolta **luottolaitosten varantovelvoitteiden** täyttäminen lasketaan. Pitoajanjaksot ovat 10.3.2004 lähtien alkaneet aina ensimmäisen **perusrahoitusoperaation** maksujen suorituspäivänä sellaisen **EKP:n neuvoston** kokouksen jälkeen, jossa on tarkoitus tehdä kuukausittainen arvio rahapolitiikan mitoituksesta. **EKP** julkistaa pitoajanjaksoja koskevan kalenterin vähintään kolme kuukautta ennen kunkin vuoden alkua.

Raha-, rahoitus- ja maksuasetilastokomitea (Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics, CMFB): Komitea, jossa on tilastoasiantuntijoita kansallisista tilastolaitoksista, **Eurostatista**, kansallisista keskuspankeista ja **EKP:stä**. Se perustettiin 25.2.1991 tehdyllä neuvoston päätöksellä 91/115/ETY (EYVL L 59, 6.3.1991, s. 19), jota on sittemmin muutettu 26.2.1996 tehdyllä neuvoston päätöksellä 96/174/EY (EYVL L 51, 1.3.1996, s. 48). Komitea toimii komission neuvonantajana monissa tilastoasioissa (erityisesti **liiallisia alijäämiä koskevaan menettelyyn** liittyvissä tilastokysymyksissä) ja edistää tilastoyhteistyötä ja tilastotyön koordinoitua Euroopan unionissa.

Raha-asiain komitea (Monetary Committee): **ETY:n perustamissopimuksen** artiklan 105 kohdan 2 nojalla perustettu komitea. **Talous- ja rahoituskomitea** korvasi raha-asiain komitean **talous- ja rahaliiton** kolmannen vaiheen alkaessa.

Rahalaitokset (MFIs, monetary financial institutions): Rahaa liikkeeseen laskevaan sektoriin kuuluvat **euroalueen** rahoituslaitokset. Rahalaitoksia ovat **EKP**, euroalueen maiden kansalliset keskuspankit sekä euroalueella olevat luottolaitokset ja rahamarkkinarahastot.

Rahan määrän kasvun viitearvo (reference value for monetary growth): **EKP:n neuvoston** asettama lavean raha-aggregaatin M3:n kasvun viitearvo, johon nähden rahan määrän kehitystä arvioidaan. Viitearvo tarkoittaa M3:n määrän kasvuvauhtia, jonka katsotaan olevan sopusoinnussa **hintavakauden** kanssa keskipitkällä aikavälillä. Viitearvo johdetaan tavalla, joka on sopusoinnussa **EKP:n neuvoston** määritelmän mukaisen hintavakauden kanssa ja edesauttaa sen saavuttamista. Tämä määritelmä perustuu arvioihin BKT:n määrän kasvuvauhdin ja M3:n kiertonopeuden keskipitkän aikavälin kehityksestä. Rahan määrän kasvun pitkäaikaiset tai huomattavat poikkeamat viitearvosta ovat normaalioloissa merkki hintavakauteen keskipitkällä aikavälillä kohdistuvista riskeistä. Rahapolitiikalla ei kuitenkaan reagoida mekaanisesti M3:n kasvun poikkeamiin viitearvosta.

Rahapolitiikan strategia (monetary policy strategy): Valittu tapa harjoittaa rahapolitiikkaa. **EKP:n** rahapolitiikan strategia muodostuu ensisijaisen tavoitteen eli **hintavakauden** kvantitatiivisesta määritelmästä ja analyttisestä lähestymistavasta, joka perustuu kahteen analyysiin – taloudelliseen analyysiin ja rahatalouden analyysiin. Näiden analyysien pohjalta **EKP:n neuvosto** tekee kokonaisarvion hintavakauteen kohdistuvista riskeistä, ja myös sen rahapolitiittiset päätökset perustuvat niihin. Rahapolitiikan strategia on myös väline, jonka avulla rahapolitiittisia päätöksiä voidaan selittää suurelle yleisölle.

Rahoitustulo (monetary income): Kansallisille keskuspankeille **eurojärjestelmän** rahapolitiikkaan liittyviä tehtäviä suoritettaessa kertyvä tulo. Tulo kertyy saamisista, jotka on yksiköity **EKP:n neuvoston** antamien suuntaviivojen mukaisesti ja jotka vastaavat liikkeeseen laskettuja seteleitä ja luottolaitosten tekemistä talletuksista johtuvia sitoumuksia.

RTGS-järjestelmä (reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä) (real-time gross settlement [RTGS] system): Maksujärjestelmä, jossa maksumääräykset käsitellään ja maksut suoritetaan (nettouttamatta) toimeksianto kerrallaan reaaliaikaisesti (jatkuvasti) (ks. myös **TARGET-järjestelmä**).

Sopimus Euroopan unionista (EU Treaty): Ks. **Perustamissopimus**.

Takaisinostosopimus (repurchase agreement): Sopimus jonkin omaisuuserän myynnistä ja sen takaisinostosta tiettyyn hintaan ennalta määrättyinä päivinä tai vaadittaessa. Takaisinostosopimus vastaa lainanottoa vakuutta vastaan, paitsi että arvopaperien omistus siirtyy pois myyjältä. Takaisinostosopimukset sisältyvät M3:een, jos myyjä on rahalaitos ja vastapuoli on euroalueella oleva muu kuin rahalaitos.

Talletusmahdollisuus (deposit facility): Osa **eurojärjestelmän maksuvalmiusjärjestelmää**, jossa **vastapuolet** voivat tehdä kansallisiin keskuspankkeihin **yön yli -talletuksia** etukäteen vahvistetulla korolla (ks. myös **EKP:n ohjauskorot**).

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD): Vuonna 1950 perustettu Pariisissa toimiva hallitustenvälinen organisaatio. OECD:hen kuuluu tällä hetkellä 30 maata, ja sillä on yhteydet 70 muuhun maahan. OECD tarjoaa jäsenilleen foorumin, jolla ne voivat vaihtaa tietoja ja kokemuksia ja tehdä yhteistyötä. Tavoitteena on saavuttaa mahdollisimman vahva ja kestävä talouskasvu sekä parantaa taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia markkinatalouden periaatteiden mukaisesti.

Talous- ja rahaliitto (Economic and Monetary Union, EMU): Talous- ja rahaliitto toteutettiin **EY:n perustamissopimuksessa** määriteltyjä menettelyjä ja aikataulua noudattaen kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe alkoi heinäkuussa 1990 ja päättyi 31.12.1993. Tässä vaiheessa purettiin kaikki pääomien vapaan liikkuvuuden sisäiset esteet EU:n alueella. Toinen vaihe käynnistyi 1.1.1994. Sen aikana mm. perustettiin **Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI)**, kiellettiin julkisen sektorin keskuspankkirahoitus ja rahoituslaitoksiin liittyvät erityisoikeudet sekä annettiin ohjeet liiallisten julkisen talouden alijäämien välttämisestä. Kolmas vaihe alkoi 1.1.1999. Tuolloin rahapoliittinen toimivalta siirtyi **EKP:lle** ja **euro** otettiin käyttöön. Talous- ja rahaliiton rakenne saatiin kaikilta osin valmiiksi, kun eurosetelit ja -kolikot otettiin käyttöön 1.1.2002.

Talous- ja rahoituskomitea (Economic and Financial Committee, EFC): Neuvoa-antava yhteisön elin, joka perustettiin **talous- ja rahaliiton** kolmannen vaiheen alkaessa. Jäsenvaltiot, **Euroopan komissio** ja **Euroopan keskuspankki** nimeävät kukin enintään kaksi komitean jäsentä. Kukin jäsenvaltio nimeää komiteaan yhden korkean virkamiehen kansallisesta hallinnostaan ja yhden korkean virkamiehen kansallisesta keskuspankistaan. Kansallisten keskuspankkien edustajat voivat kuitenkin osallistua komitean kokouksiin vain silloin, kun niissä käsitellään keskuspankkien erityisosaamisen tai toimivallan piiriin kuuluvia asioita. Talous- ja rahoituskomitean tehtävät on lueteltu **EY:n perustamissopimuksen** artiklan 114 kohdassa 2.

Taluspoliittinen komitea (Economic Policy Committee, EPC): Neuvoa-antava yhteisön elin, johon jäsenvaltiot, **Euroopan komissio** ja **Euroopan keskuspankki** nimeävät kukin kaksi jäsentä ja kaksi varajäsentä. Komitea perustettiin 18.2.1974 tehdyllä neuvoston päätöksellä 74/122/ETY (EYVL L 63, 5.3.1974, s. 21). Komitean päätehtävänä on tukea Ecofin-neuvostoa valmistelutyössä, kun tämä koordinoi jäsenvaltioiden ja **Euroopan yhteisön** taluspoliitikkaa, ja toimia **Euroopan komission** ja **EU:n neuvoston** neuvonantajana. Taluspoliittinen komitea toimii tiiviissä yhteistyössä **talous- ja rahoituskomitean** kanssa ja keskittyy lähinnä rakennepoliitikkaan, jolla pyritään parantamaan kasvupotentiaalia ja työllisyyttä yhteisössä.

Talouspolitiikan laajat suuntaviivat (Broad Economic Policy Guidelines, BEPGs): Perustamissopimus velvoittaa jäsenvaltiot koordinoimaan talouspolitiikkaansa EU:n neuvostossa. Talouspolitiikan laajat suuntaviivat ovat tämän koordinoinnin tärkein väline. Niihin sisältyy makrotalous- ja rakennepolitiikkaa koskevia suosituksia päätöksentekijöille. Ne myös muodostavat vertailukohdan, johon nähden kehitystä voidaan arvioida jälkikäteen EU:n neuvoston monenvälisen valvonnan kautta. EU:n neuvosto laatii Euroopan komission suosituksen pohjalta luonnoksen talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi ja raportoi havainnoistaan Eurooppa-neuvostolle. Sen jälkeen EU:n neuvosto vahvistaa Eurooppa-neuvoston päätelmiin perustuvan, talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja koskevan suosituksen.

TARGET-järjestelmä (TARGET, Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system): **Euromääräisiä maksuja välittävä RTGS-järjestelmä**. TARGET on hajautettu järjestelmä, jonka muodostavat 15 kansallista RTGS-järjestelmää, EKP:n maksumekanismi (EPM) ja kytkentäverkosto.

TARGET2-järjestelmä (TARGET2): Kehitteillä oleva **TARGET-järjestelmän** toinen sukupolvi, jonka avulla pyritään edistämään rahoitusmarkkinoiden yhdentymistä **euroalueella**. TARGET2-järjestelmän päätavoitteena on 1) vastata entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin tarjoamalla yhdenmukaistetut käyttöliittymät, 2) taata kustannustehokkuus yhtenäistämällä keskeisten palvelujen hinnoittelu ja 3) valmistautua tulevaan kehitykseen, myös **Euroopan unionin** ja **eurojärjestelmän** laajentumiskehitykseen. TARGET2-järjestelmässä kansalliset keskuspankit vastaavat edelleen luottolaitosten tileistä ja liikesuhteista näihin laitoksiin. Uusi järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön tämän vuosikymmenen jälkipuoliskolla.

Tilivelvollisuus (accountability): Riippumattoman organisaation oikeudellinen ja poliittinen velvoite perustella ja selittää päätöksensä riittävästi kansalaisille ja heidän demokraattisesti valituille edustajilleen. Tilivelvollisuutensa vuoksi organisaatio on vastuussa tavoitteidensa täyttymisestä. **Euroopan keskuspankki (EKP)** on muodollisesti tilivelvollinen **Euroopan parlamentille** ja sitä kautta Euroopan unionin kansalaisille.

Toimitusriski (settlement risk): Riski, ettei suoritus toteudu maksujärjestelmässä odotetulla tavalla. Tämä riski voi käsittää sekä luotto- että likviditeettiriskin.

Vakaus- ja kasvusopimus (Stability and Growth Pact): Sopimus, joka muodostuu Amsterdamissa 17.6.1997 annetusta, vakaus- ja kasvusopimusta koskevasta **Eurooppa-neuvoston** päätöslauselmasta sekä kahdesta **EU:n neuvoston** asetuksesta: 7.7.1997 annettu asetus (EY) N:o 1466/97 julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta ja 7.7.1997 annettu asetus (EY) N:o 1467/97 **liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn** täytäntöönpanon nopeuttamista ja selkeyttämisestä. Sopimuksen tarkoituksena on turvata terve julkinen talous **talous- ja rahaliiton** kolmannessa vaiheessa, jotta voidaan vahvistaa hintavakauden ja työllisyyttä edistävän vahvan, kestävä kasvun edellytyksiä. Jäsenvaltioille asetettu keskipitkän aikavälin tavoite on lähellä tasapainoa oleva tai ylijäämäinen julkisen talouden rahoitusasema.

Vakaushjelmat (stability programmes): Hallitusten keskipitkän aikavälin suunnitelmat ja arviot, jotka **euroalueen** maiden on laadittava keskeisten taloudellisten muuttujien kehityksestä. Niissä asetetaan keskipitkän aikavälin budjettipoliittiset tavoitteet budjetin pitämisestä lähellä tasapainoa tai ylijäämäisenä. Vaihtoehtoisesti niissä määritellään korjaavat toimet, joilla **vakausta ja kasvusopimuksessa** määritelty julkisen talouden tasapaino saavutetaan. Vakaushjelmat on tarkistettava vuosittain. **Euroopan komissio** ja **talous- ja rahoituskomitea** tarkastavat ohjelmat, ja niiden laatimat raportit ovat **Ecofin-neuvoston** arvioinnin pohjana.

Vakiohuutokauppa (standard tender): Huutokauppamenettely, jota **eurojärjestelmä** käyttää säännöllisissä **avomarkkinaoperaatioissaan**. Vakiohuutokaupat käydään 24 tunnin kuluessa. Kaikilla yleiset kelpoisuusvaatimukset täyttävillä vastapuolilla on oikeus tehdä tarjouksia vakiohuutokaupoissa.

Vakuus (collateral): Omaisuuserät, jotka pantataan lainojen takaisinmaksun vakuudeksi (esimerkiksi **luottolaitosten** keskuspankeille panttaamat omaisuuserät), sekä **takaisinostosopimusten** perusteella myydyt omaisuuserät (esimerkiksi luottolaitosten keskuspankeille myymät omaisuuserät).

Valuuttaswap (foreign exchange swap): Samanaikainen avista- ja termiinkauppa kahden eri valuutan välillä. **Eurojärjestelmä** voi toteuttaa **avomarkkinaoperaatioita** valuuttaswapeina, joissa kansalliset keskuspankit (tai **EKP**) ostavat tai myyvät **euroa** avistakauppana jotakin muuta valuuttaa vastaan ja samanaikaisesti myyvät tai ostavat sitä takaisin termiinkauppana.

Varantopohja (reserve base): Niiden tase-erien (erityisesti velkojen) summa, joiden perusteella lasketaan **luottolaitoksen varantovelvoite**.

Varantovelvoite (reserve requirement): Varantojen vähimmäismäärä, jonka **luottolaitoksen** edellytetään pitävän **eurojärjestelmässä**. Varantovelvoitteen noudattaminen määräytyy keskimääräisten päivittäisten saldojen perusteella suunnilleen yhden kuukauden pituisena **pitoajanjaksona**.

Velkasuhde (debt ratio): **EY:n perustamissopimuksen** artiklan 104 kohdassa 2 määrätty julkisen talouden kriteeri, jonka perusteella määritellään liiallisen alijäämän olemassaolo. Velkasuhde määritellään julkisen velan suhteena markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen. Julkinen velka määritellään (**liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä** tehdystä) pöytäkirjassa n:o 20 bruttomääräiseksi kokonaisvelaksi nimellisarvoonsa vuoden lopussa ja konsolidoituna julkisen hallinnon (julkisyhteisöjen) aloilla.

Velvoiteprosentti (reserve ratio): Keskuspankin kullekin **varantopohjaan** sisältyvälle tase-erien ryhmälle määrittelemä suhdeluku. Näiden suhdelukujen perusteella lasketaan **varantovelvoite**.

Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, YKHI (Harmonised Index of Consumer Prices, HICP): Kuluttajahintaindeksi, jonka perustana olevat tilastot on laadittu kaikissa maissa yhdenmukaisia menetelmiä käyttäen.

Yhteiset operatiiviset järjestelmät (common operational systems): EKP:n ja kansallisten keskuspankkien yhdessä perustamat järjestelmät, joilla helpotetaan hajautettujen operaatioiden toteuttamista. Operatiiviset järjestelmät muodostuvat yhteisistä tietojärjestelmistä, sovelluksista ja menettelyistä, ja ne on järjestetty ns. tähtimallin (hub and spokes) mukaan niin, että järjestelmien keskus sijaitsee EKP:ssä.

Yleisneuvosto (General Council): Yksi **EKP:n** päätöksentekuelimistä. Yleisneuvoston jäseninä ovat EKP:n pääjohtaja ja varapääjohtaja sekä kaikkien EU:n kansallisten keskuspankkien pääjohtajat.

KIRJALLISUUTTA

YLEISTÄ KIRJALLISUUTTA

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (1999). *Vuosikertomus 1998*. Huhtikuu 1999.

EKP (2000). *Vuosikertomus 1999*. Huhtikuu 2000.

EKP (2001). *Vuosikertomus 2000*. Toukokuu 2001.

EKP (2002). *Vuosikertomus 2001*. Huhtikuu 2002.

EKP (2003). *Vuosikertomus 2002*. Huhtikuu 2003.

EKP (2004). *Vuosikertomus 2003*. Huhtikuu 2004.

EKP (2005). *Vuosikertomus 2004*. Huhtikuu 2005.

EKP (2006). *Vuosikertomus 2005*. Huhtikuu 2006.

EKP (2002). *Compendium: Säädöskokoelma. Kesäkuu 1998 – joulukuu 2001*.
Maaliskuu 2002.

EKP (2004). *Institutionaaliset määräykset: EKPJ:n ja EKP:n perussääntö –
Työjärjestykset*. Lokakuu 2004.

EKP (2006). *Euroopan keskuspankki, eurojärjestelmä, Euroopan
keskuspankkijärjestelmä* (esite). Toukokuu 2006.

Muita julkaisuja

Papadia, F. ja Santini, C. (2006). *La Banque centrale européenne*. Pariisi, 2006.

Raymond, R. (2001). *L'euro et l'unité de l'Europe*. Pariisi, 2001.

Scheller, H. K. (1999). *Das Europäische System der Zentralbanken*. Teoksessa:
Glomb/Lauk (toim.). *Euro Guide*. Köln, 1999.

Scheller, H. K. (2000). *Die Europäische Zentralbank*. Frankfurt am Main, 2000.

Von der Groeben, H., Thiesing, J. ja Ehlermann, C.-D. (toim.). *Kommentar zum
EU/EG-Vertrag*. Viides painos. Baden-Baden, 1997/1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (2001). *The Law of the European Central Bank*.
Oxford-Portland Oregon, 2001.

LUKU I

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (2000). *Lähentymisraportti 2000*. Toukokuu 2000.

EKP (2004). *Lähentymisraportti 2004*. Lokakuu 2004.

EKP (2006). *Lähentymisraportti 2006*. Toukokuu 2006.

EKP (2001). Talouspolitiikan päätöksenteko EMU:ssa. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 2001.

EKP (2003). Rahapolitiikan ja finanssipolitiikan suhde euroalueella. *Kuukausikatsaus*. Helmikuu 2003.

EKP (2004). The European Constitution and the ECB. *Kuukausikatsaus*. Elokuu 2004.

Muita julkaisuja

Andrews, D. (2003). The Committee of Central Bank Governors as a source of rules. *Journal of European Public Policy* 10:6. Joulukuu 2003, s. 956–973.

Baer, G. D. (1994). The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation. Teoksessa: Bakker, A. et al. (toim.). *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*. Amsterdam, 1994.

Berger, F. (2001). *12 into one: one money for Europe*. Frankfurt am Main, 2001.

Talous- ja rahaliittoa pohjustava komitea (Committee for the study of economic and monetary union, ”Delorsin komitea”). *Report on economic and monetary union in the European Community*. 1989.

Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea (1990). *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*. Marraskuu 1990.

Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea (1992). *Annual Report 1990/91*. Huhtikuu 1992.

Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioiden keskuspankkien pääjohtajien komitea (1993). *Annual Report 1992*. Huhtikuu 1993.

Euroopan komissio (1995). *Vihreä kirja käytännön järjestelyistä yhtenäisvaluutan käyttöön ottamiseksi (KOM(1995) 333 lopullinen)*. Luxemburg, toukokuu 1995.

EMI (1995). *Annual Report 1994*. Huhtikuu 1995.

- EMI (1995). *The changeover to the single currency*. Marraskuu 1995.
- EMI (1996). *Role and functions of the European Monetary Institute*. Helmikuu 1996.
- EMI (1996). *Annual Report 1995*. Huhtikuu 1996.
- EMI (1997). *Yhteinen rahapolitiikka kolmannessa vaiheessa: Toimintakehikon täsmentäminen*. Tammikuu 1997.
- EMI (1997). *Annual Report 1996*. Huhtikuu 1997.
- EMI (1998). *Lähentymisraportti: Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artiklan 109 j mukainen raportti*. Maaliskuu 1998.
- EMI (1998). *Vuosikertomus 1997*. Toukokuu 1998.
- Scheller, H. K. (2001). The Changeover to the Euro. Teoksessa: Caesar/Scharrer (toim.). *European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*. Baden-Baden, 2001, s. 243–263.
- Van den Berg, C. C. A. (2004). *The Making of the Statute of the European System of Central Banks, An Application of Checks and Balances*. 2004.

LUKU 2

EKP:n virallisia julkaisuja

- EKP (1999). Eurojärjestelmä ja Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ). *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 1999.
- EKP (1999). Euroopan keskuspankkijärjestelmän institutionaalinen rakenne. *Kuukausikatsaus*. Heinäkuu 1999.
- EKP (1999). Euroopan keskuspankin säädökset. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 1999.
- EKP (2001). *Why price stability?* Kesäkuu 2001.
- EKP (2003). Äänestysmenettelyn mukauttaminen EKP:n neuvostossa. *Kuukausikatsaus*. Toukokuu 2003.

Muita julkaisuja

- Arrowsmith, J. A. A. (1996). La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM (Opting-out of stage 3: life in the lower tier of EMU). *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996.

Caparello, M. (2003). Internal audit in the central banking community. Teoksessa: Courtis, N. ja Mander, B. (toim.). *Accounting standards for central banks*. Central Banking Publications, Lontoo, 2003.

Duisenberg, W. F. (2001). The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks. Puhe Luxemburgin keskuspankin uuden rakennuksen avajaisissa Luxemburgissa 18. toukokuuta 2001.

Liebscher, K. (1998). Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB. Teoksessa: *Wirtschaftspolitik 2000 – Die Rolle der Wirtschaftspolitik und nationaler Zentralbanken in der WWU*. 26. Volkswirtschaftliche Tagung 1998 der Oesterreichischen Nationalbank, 66–82. Toukokuu 1998.

Merriman, N. (2003). Financial reporting in the Eurosystem. Teoksessa: Courtis, N. ja Mander, B. (toim.). *Accounting standards for central banks*. Central Banking Publications, Lontoo, 2003.

Padoa-Schioppa, T. (2000). An institutional glossary of the Eurosystem. Artikkelin 8.3.2000 pidettyä seminaaria ”The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB” varten.

Palmer, M. (2001). *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*. Luxemburgin keskuspankki, toukokuu 2001.

Raymond, R. (1996). Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales. *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996.

LUKU 3

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (1999). Vakautteen tähtävä eurojärjestelmän rahapolitiikan strategia. *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 1999.

EKP (1999). TARGET ja euromääräiset maksut. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 1999.

EKP (2000). Eurojärjestelmän valuuttavaranto ja -operaatiot. *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 2000.

EKP (2000). EMU ja pankkivalvonta. *Kuukausikatsaus*. Huhtikuu 2000.

EKP (2000). *EKPJ:n kokoamat tilastotiedot*. Toukokuu 2000.

EKP (2001). Euroalueen talousnäkyviä koskevat eurojärjestelmän asiantuntijoiden arviot. *Kuukausikatsaus*. Kesäkuu 2001.

EKP (2002). Eurosetelien käyttöönotto: Mitä käteisrahan vaihdon jälkeen? *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 2002.

EKP (2002). Eurojärjestelmä ja maksu- ja selvitysjärjestelmät. *Kuukausikatsaus*. Huhtikuu 2002.

EKP (2002). *Evaluation of the 2002 cash changeover*. Huhtikuu 2002.

EKP (2002). EKP:n likviditeetin hallinta. *Kuukausikatsaus*. Toukokuu 2002.

EKP (2002). Käteisen euron käyttöönoton vaikutus liikkeessä olevien setelien ja kolikkojen määrään. *Kuukausikatsaus*. Toukokuu 2002.

EKP (2003). Rahan kysyntä euroalueella ja käteisen euron käyttöönoton vaikutus. *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 2003.

EKP (2003). CLS-järjestelmän tavoite, määritelmä ja vaikutukset. *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 2003.

EKP (2003). *EU banking sector stability*. Helmikuu 2003.

EKP (2003). EKP:n arvio rahapolitiikan strategiasta. *Kuukausikatsaus*. Kesäkuu 2003.

EKP (2003). Muutoksia eurojärjestelmän rahapolitiikan ohjausjärjestelmään. *Kuukausikatsaus*. Elokuu 2003.

EKP (2004). *EKP:n rahapolitiikka (toinen painos)*. Tammikuu 2004.

EKP (2004). Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 2004.

EKP (2005). *Rahapolitiikan toteuttaminen euroalueella – yleisasiakirja eurojärjestelmän rahapolitiikan välineistä ja menettelyistä*. Helmikuu 2005.

EKP (2005). Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation. *Kuukausikatsaus*. Helmikuu 2005.

EKP (2005). *EKP:n tilastot: lyhyt katsaus*. Elokuu 2005.

EKP (2005). *TARGET – the current system (esite)*. Elokuu 2005.

EKP (2005). *TARGET – innovation and transformation (esite)*. Elokuu 2005.

EKP (2006). Portfolio management at the ECB. *Kuukausikatsaus*. Huhtikuu 2006.

Muita julkaisuja

Domingo-Solans, E. (2003). The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank. Puhe Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston 50-vuotisjuhlassa Luxemburgissa 16.5.2003.

Duisenberg, W. F. (2001). The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability. EKP:n pääjohtajan kirje Euroopan parlamentin talous- ja raha-asioiden valiokunnan puheenjohtajalle Christa Randzio-Plathille 13.12.2001.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. ja Tristani, O. (2001). *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*. Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

Issing, O. et al. (toim.) (2003). *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*. Frankfurt am Main, marraskuu 2003.

Trichet, J.-C. (2003). The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of May 2003. Puhe Center for Financial Studies -keskuksen järjestämässä tilaisuudessa Frankfurt am Mainissa 20.11.2003.

Trichet, J.-C. (2004). Euro area statistics and their use for ECB policy-making. Puhe EKP:n toisessa tilastokonferenssissa Frankfurt am Mainissa 22.–23.4.2004.

Bull, P. (2004). *The development of statistics for Economic and Monetary Union*. Frankfurt am Main, heinäkuu 2004.

LUKU 4

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (2000). EKP:n suhteet Euroopan yhteisön toimielimiin ja laitoksiin. *Kuukausikatsaus*. Lokakuu 2000.

EKP (2001). Euroopan keskuspankin ulkoinen viestintä. *Kuukausikatsaus*. Helmikuu 2001.

EKP (2002). EKP:n tilivelvollisuus. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 2002.

EKP (2002). EKP:n rahapolitiikan avoimuus. *Kuukausikatsaus*. Marraskuu 2002.

Muita julkaisuja

Noyer, C. (1999). Politics and central banks. Puhe Viron keskuspankissa Tallinnassa 3.5.1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (2000). The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law. *Common Market Law Review*, 2000 – Volume 37, Issue 3, s. 591–644.

LUKU 5

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (1999). Euron kansainvälinen asema. *Kuukausikatsaus*. Elokuu 1999.

EKP (2001). EKP:n suhteet kansainvälisiin järjestöihin ja foorumeihin. *Kuukausikatsaus*. Tammikuu 2001.

EKP (2002). Kansainvälinen valvontayhteistyö. *Kuukausikatsaus*. Toukokuu 2002.

EKP (2002). *Review of the international role of the euro*. Joulukuu 2002.

Muita julkaisuja

Duisenberg, W. F. (2000). The role of the ECB at the international level. Puhe Institute for International Finance -laitoksen vuosikokouksessa Prahassa 23.9.2000.

Padoa-Schioppa, T. (1999). The external representation of the euro area. Alustuspuheenvuoro Euroopan parlamentin raha-asiain alivaliokunnassa Brysselissä 17.3.1999.

Zilioli, C. ja Selmayr, M. (1999). The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects. *Common Market Law Review*, 1999 – Volume 36, Issue 2, s. 273-349.

LUKU 6

EKP:n virallisia julkaisuja

EKP (2000). *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*. EKP:n lehdistötiedote 5.10.2000.

EKP (2002). *Euroopan keskuspankin työjärjestyksen artiklan 11.3 mukaisesti laaditut Euroopan keskuspankin menettelytapaohjeet*. Maaliskuu 2001 (EYVL C 76, 8.3.2001, s. 12).

EKP (2002). *Menettelytapaohjeet EKP:n neuvoston jäsenille*. 16.5.2002 (EYVL C 123, 24.5.2002, s. 9).

EKP (2003). *Euroopan keskuspankin toiminta*. Elokuu 2003.

Muita julkaisuja

Ricard, P. (2001). Voyage au centre de la BCE. *Le Monde*, 23.11.2001.

HAKEMISTO

- Alijäämäsuhte, julkisen talouden alijäämän suhte BKT:hen 33, 205
- Arvopaperien selvitys- ja toimitusjärjestelmä 98, 102, 205
- Avomarkkinaoperaatio 87, 205, 213, 217
- Barren suunnitelma 17
- Cardiffin prosessi 32, 138
- Ecofin-neuvosto, ks. EU:n neuvoston talous- ja rahoituskomitea 137, 205, 206
- Ecu (Euroopan valuuttayksikkö) 19, 205
- EKP:n johtokunta: ks. Euroopan keskuspankki (EKP)
- EKP:n neuvosto: ks. Euroopan keskuspankki (EKP)
- EKP:n yleisneuvosto: ks. Euroopan keskuspankki (EKP)
- Eoniakorko 26, 205
- ERM (valuuttakurssimekanismi) 19, 206
- ERM II (valuuttakurssimekanismi II) 92, 206
- EU:n neuvosto 33, 38, 48, 53, 72, 91, 131, 134, 206
- Eurepo 26, 206
- Euribor 26, 206
- Euro 22, 25, 27, 29, 35, 206
- Euro Banking Association (EBA) 101, 206
- Euroalue 34, 207
- Eurojärjestelmä
- Asiantuntijoiden kokonaistaloudellinen arvio 111, 207
 - Eurojärjestelmän sisäinen raportointi 68
 - Eurojärjestelmän sisäiset rahoitussuhteet 114
 - Johtaminen 51, 207
 - Kokoonpano 42, 207
 - Nimi 42
 - Toiminta 77, 86
- Eurokeskuskurssi 93, 207
- Eurokolikot 107
- Euroopan arvopaperimarkkinoiden valvojen komitea (CESR) 102, 207
- Euroopan keskuspankki (EKP)
- Arkisto 158
 - Asetukset 69
 - Budjettikomitea 156
 - Eettisten asiain neuvonantaja 157
 - EKP:n neuvosto 52, 156, 205
 - EKP:n ohjauskorot 53, 78, 205
 - EKP:n pääoman merkitsemisen jakoperuste 115
 - Erioikeudet ja vapaudet 43
 - Hallinto ja valvonta 155, 210
 - Hankintoja koskevat säännöt 158
 - Henkilöstö 159
 - Institutionaalinen asema 43
 - Johtokunta 60, 156, 211
 - Kansainväliset suhteet 145
 - Kielijärjestelyt 138
 - Lausunnot 72
 - Maksumekanismi 99
 - Menettelytapaohjeet 157
 - Neuvoa-antava toiminta 70
 - Ohjeet 64
 - Oikeushenkilöllisyys 43
 - Organisaatorakenne 159
 - Päätöksentekuelimet 51, 156
 - Päätökset 70
 - Rahapolitiikan strategia 80
 - Riippumattomuus 123
 - Rooli eurojärjestelmässä 51
 - Sijaintipaikka 162
 - Sisäinen tarkastus 157
 - Sisäinen valvonta 157
 - Sisäiset päätökset 64
 - Sopimus EKP:n pääkonttorin sijainnista 162
 - Suositukset 70
 - Säädösvalta 69
 - Taloudelliset resurssit 114
 - Tietosuoja-asiantuntija 158
 - Tilastot 109
 - Tilivelvollisuus 127, 216
 - Toimenpiteiden ja laiminlyöntien oikeudellinen tarkastelu 139
 - Toimintaperiaatteet 155

- Toimitilat 162
- Valuuttavaranto 94
- Varainhoidon ja sen luotettavuuden valvonta 140
- Vuoropuhelu yhteisön toimielinten ja laitosten kanssa 132
- Yleisneuvosto 61, 218
- Euroopan keskuspankkijärjestelmä (EKPJ)
 - Johtaminen 51, 207
 - Kokoonpano 41
 - Komiteat 65, 205
 - Sosiaalinen vuoropuhelu 161
 - Tavoitteet 45
 - Tehtävät 48
 - Yhteiset operatiiviset järjestelmät 66, 218
- Euroopan keskuspankkijärjestelmän ja Euroopan keskuspankin perussääntö (EKPJ:n perussääntö) 21, 71, 208
- Euroopan komissio 32, 33, 38, 43, 52, 71, 91, 110, 208
- Euroopan pankkikomitea (EBC) 113, 208
- Euroopan parlamentti 131, 132, 208
 - Talous- ja raha-asioiden valiokunta 132
- Euroopan perustuslaki 30, 73, 208
- Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) 141, 208
- Euroopan raha-asiain yhteistyörahasto (European Monetary Cooperation Fund, EMCF) 18, 209
- Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI) 22, 25, 209
- Euroopan talousyhteisö (ETY) 15
- Euroopan tilintarkastustuomioistuin 43, 140, 209
- Euroopan unioni (EU) 27, 28, 209
- Euroopan valuuttajärjestelmä (EMS) 19, 209
- Euroopan yhteisö (EY) 28, 210
- Euroopan yhtenäisasiakirja 20
- Eurooppa-neuvosto 32, 210
- European yhteisöjen tuomioistuin 43, 123, 139, 210
- Euroryhmä 52, 135, 210
- Eurosetelit 103
- Eurostat 109, 110, 136, 210
- G7 149
- G10 150
- G20 150
- Hienosäätöoperaatio 88, 210
- Hintavakaus 45, 80, 211
- Kansainvälinen järjestelypankki (Bank for International Settlements, BIS) 151, 211
- Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) 145, 211
- Kansalliset keskuspankit 44, 48, 49, 50, 51, 63, 74, 96, 101, 102, 110, 114, 119
- Keskuspankin riippumattomuus 37, 123, 211
- Kirjeenvaihtajakeskuspankkimalli 101, 211
- Kytchentäverkosto 99, 211
- Käänteisoperaatio 88, 212
- Kölnin prosessi 32, 138
- Liiallisia alijäämiä koskeva menettely 32, 212
- Lissabonin strategia 32
- Luxemburgin prosessi 32, 138
- Lähentymiskriteerit 34, 212
- Makrotaloudellinen vuoropuhelu 32, 138
- Maksu- ja selvitysjärjestelmät 98, 212
- Maksuvalmiusjärjestelmä 88, 212
- Maksuvalmiusluotto 88, 212
- Marjolinin selonteko 17
- Perusrahoitusoperaatio 87, 213
- Perustamissopimus 21, 27, 28, 71, 213
- Pikahuutokauppa 88, 213
- Pitempiaikainen rahoitusoperaatio 87, 213
- Pitoajanjakso 90, 213
- Pääjohtajien komitea 17, 22, 209
- Raha-, rahoitus- ja maksutasetilastokomitea (CMFB) 110, 136, 213
- Raha-asiain komitea 17, 21, 213
- Rahalaitokset 67, 214

Rahan määrän kasvun viitearvo 85, 214
Rahapolitiikan strategia 80, 214
Rahoitusjärjestelmän vakaus 111
Rahoitusjärjestelmän vakautta edistävä foorumi 151
Rahoitustulo 119, 214
RTGS-järjestelmä (reaaliaikainen bruttomaksujärjestelmä) 99, 214

Sopimus Euroopan unionista, ks. perustamissopimus

Takaisinostosopimus 214
Talletusmahdollisuus 88, 215
Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) 148, 215
Talous- ja rahaliitto (EMU) 15, 38, 215
Talouspoliittinen komitea 138, 215
Talouspolitiikan laajat suuntaviivat 31, 32, 216
TARGET-järjestelmä 99, 216
TARGET2-järjestelmä 100, 216

Toiminnan vakauden valvonta 111
Toimitusriski 98, 216
Täydentävä lainsäädäntö 71

Vakaus- ja kasvusopimus 24, 33, 216
Vakaushjelmat 33, 217
Vakiohuutokauppa 87, 217
Vakuus 87, 217
Valuuttamarkkinainterventiot 91
Valuuttaswap 86, 217
Valuuttavaranto 94
Varantopohja 90, 217
Varantovelvoite 90, 217
Velkasuhde, julkisen velan suhde BKT:hen 33, 217
Velvoiteprosentti 90, 217
Väärennösten tutkimuskeskus 108

Wernerin suunnitelma 20

Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi (YKHI) 80, 218

